

UZUN YÜRÜYÜŞ

AYLIK

SIYASİ

DERGİ

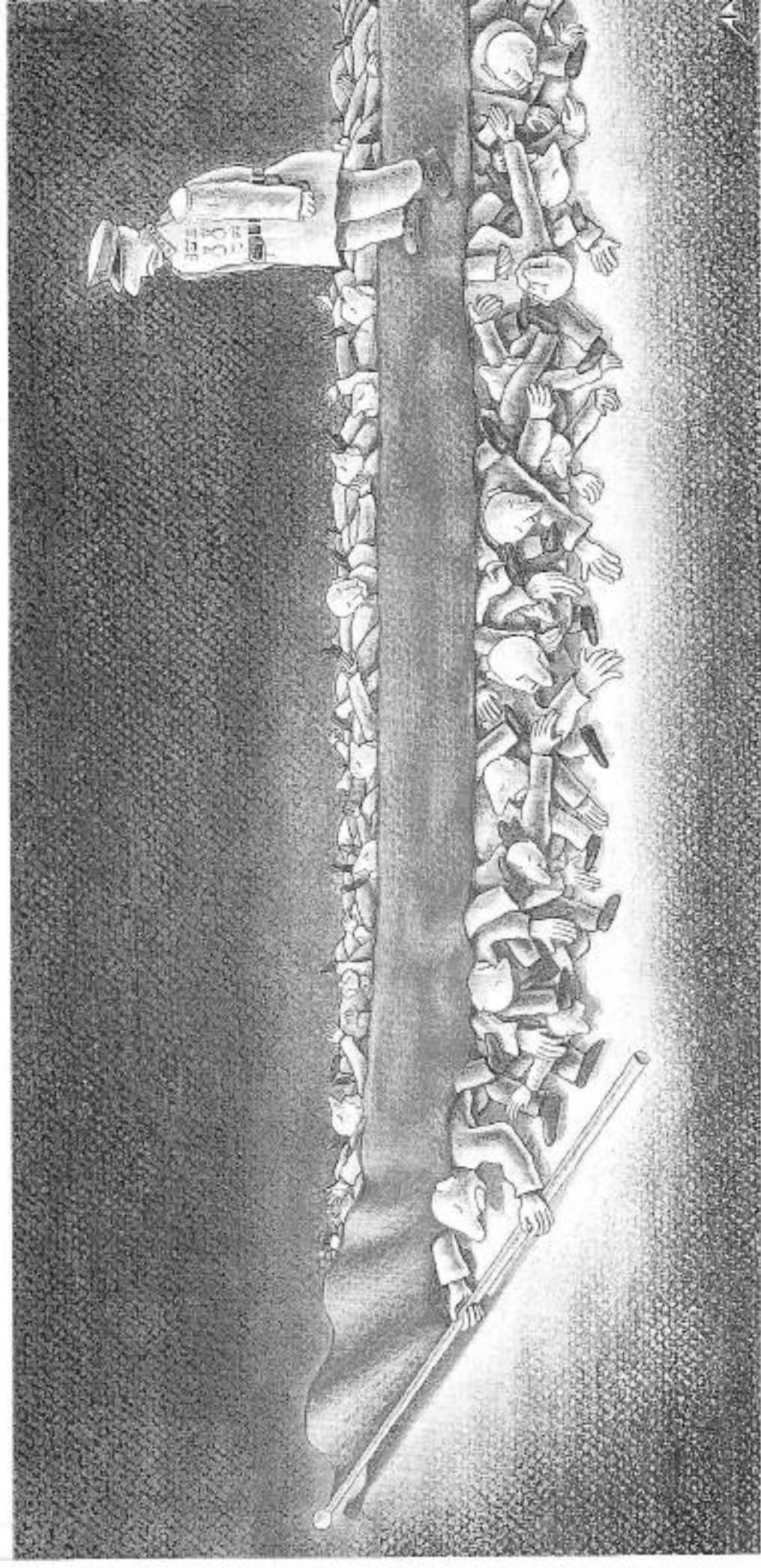
SAYI:36

400.000 TL

MART'99

KAZANMAK PERSPEKTİFİYLE
YAŞAMI YENİDEN KURMAK

Merhaba,

Karşı-devrim güçlerinin planlayıp uygulamaya soktuğu komplo ve oyunlara karşı durmak, boşa çıkarmak günün acil ve ertelenemez görevi olarak tüm devrimci, komünist, yurtsever güçlerin önünde duruyor. Dolayısıyla içinde bulunduğunuz süreç, ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi açısından, her zamankinden daha fazla devrimci dayanışmayı, dostluğu, ortak ve olgun siyasal davranışlar içinde olmamızı emrediyor.

Rejimin ve egemen sınıfların yoğun bir sovenizm eşliğinde başlatıkları Kürt düşmanlığını; mücadelenin sıcağını taşıyan ve aynı zamanda mücadele tarihimizde tarihsel olarak da önemli bir yere sahip olan Mart, Nisan, Mayıs aylarının değerleriyle, deneyimleriyle birikimleriyle... donanıp, bunu ortak siyasi aktiviteler biçiminde geniş emekçi yığınların bilinci taşıyıp güçlü karşı duruşlarla kırmak, etkisizleştirmek vargeçilmez olandır.

Sürecin, çok yönlü görevleri içinde öne çıkan, güncellenen bu sorunu, devrimci bilincimizle, yüreğimizle ve somut pratik duruşumuzla daha fazla sahiplenmek, dayanışmayı ve kardeşliği hissedilir biçimde ortaya koymak ve giderek devrimci geleceğe doğru sağlam adımlarla geliştirmek ve ileri taşımak durumundayız. Dolayısıyla bugünün devrimci söylemi ve çağrısının; yok sayılan... en küçük ulusal ve demokratik istemleri dahi baskı ve şiddetle bastırılan "devletsiz ulus"la ve önderliğiyle dayanışma ve dostluk temelinde olmalıdır.

Son sayımız da toplatıldı. Toplatmaya gerekçe yapılan üç yazıdan dolayı dava açıldı. Peşpeşe üç sayıdır dergimiz toplatılıyor. Toplatma ve hemen sonrasında açılan davalar yayın hayatımızın bir parçası olarak kabul ederken; "demokrasi" ve "insan hakları" demagogisini dillerinden düşürmeyen siyasal iktidar ve temsilcilerinin, bu politik saldırılarını ve devrimci, sosyalist ve yurtsever basın üzerindeki baskılarını protesto ediyoruz. Bizleri maddi ve psikolojik olarak yıpratmaya, sindirmeye, kitlelere sesimizin ulaşmasını engelleyenleri; özgürleşmeye doğru olan yürüyüşümüzü durduramaya-caklardır.

Özellikle cezaevinde olan okurlarımıza ve bir çok adrese gönderdiğimiz, postaladığımız dergimiz, toplatılmalardan dolayı ellerine geçmiyor, ulaşamıyor. Okurlarımızın ellerine geçmeyen sayıların bizden kaynaklı olmadığını; posta ve dağıtımda yetersiz ve kısıtlı olanaklarımıza rağmen aksatmadığımızın bilinmesini; duyarlı, titiz ve sorumluluk duyarak davrandığımızı belirtmek isteriz.

Bir yönüyle kendi içinde gelişme ve çoğalmayı ifade eden, diğer yönüyle da değerlendiremediğimiz ve giderek biriken yazıların yoğun akışı karşısında dergimizin sayfa sayısının artık yetmediğini bir kez daha duyurmak istiyoruz. Bu duruma hep birlikte düşünmeye ve devrimci yaratıcılığımızla karşılayıp, yanıt olacak tarzda hareket etmeli ve daha fazla çaba içinde olmaya çağırıyoruz.

Yeni sayımızda buluşmak üzere... Dostlukla

UZUN YÜRÜYÜŞ

MART 1999 SAYI: 36 (Ayda bir çıkar)

Fiyat: 400.000 TL/ÜSTÜ DOKUZ DOKUZ

İÇİNDEKİLER

KAZANMAK PERSPEKTİFİYLE YAŞAMI YENİDEN	2
Çürüme, yağma ve kavga / CAN CEMAL	4
Kürt sorunu bir Avrupa... / M. ORUÇOĞLU	8
Bugün aynı dili konuşalım / ZEYNEL EKİM	9
Çalışmada devrimci tarz(3) / UMUT ŞENGÜL	11
Kenetlenmeyi güçlendirme zamanı... / CAN CEMAL	15
Özgürleşen kadına merhaba / BAYRAM KAYA	17
Öncülük misyonu / EYLEM KÖSE	19
8 Mart ve kadın sorunu / ALI CAN	22
Yoldaş Wuni'ya mektup / SERDAR ÇAKMAK	29
"YDD" kapitalizmi ve kriz(2)/T. DEMİRER, G. ÖZGÜR	31
Kadınlar, yaşama kahlım potansiyeli / M. YEŞİLTEPE	40
Kemalizm(9) / OTURAN ADAM	43
Atatürk egemenlik süreci... (5) / ZELAL ZEL	51
"Bilge evre" üzerine (4) / OZAN VELİ	53
Çalışma sorunu / CENGİZ GÜNDOĞDU	60
Bitmeyen oyunlar / MUSTAFA ÖZ	61
Öğrenci hareketinde grup psikolojisi / SINAN GÜLEN	63
Birikim... / AŞKIN AYRANCIOĞLU	65
Newroz'la isyanın aydınlığına / İLKAY BARIŞ	67
Kadın sorununa duyarlı bir bakaş ve...Yol / PERUŞKA	68
"Babam Aşkale'ye gitmedi / SAKINE İŞİK	69
8 Mart ve 'newroz'un düşündür / KINEM ÖZGÜL	71
Güncemdeki mektup / BETÜL EFTAL	72

TOHUM BASIM YAYIN, GÖSTERİ VE ORGANİZASYON LTD. ŞTİ. ADINA

Sahibi ve Yazışmaları Müdürü CELAL TOKAÇ
Adres: İstiklal cad.
Turnacıbaşı Sok. Çeşme Han No:21/3
Beyoğlu / İSTANBUL
TEL: 245 54 24 FAX: 245 43 70
Dizgi: Tohum Basım-Yayın
Baskı: Yon Matbaacılık

Avusturya İrtibat Adresi

B. KAHRAMAN, Enns gasse 2133
1020
Wien-AVUSTURYA

ABONE KOŞULLARI:

Bir yıllık	Altı aylık
Yurtiçi: 5.000.000 TL	Yurtiçi: 2.500.000 TL
Yurtdışı: 100 DM	Yurtdışı: 50 DM

Banka Hesabı: Hayati GÜNGÖREN T. İş Bankası
TL Hesabı/ Galatasaray Subesi: 736293
Pound(İngiltere) Hesabı/Beyoğlu Şub.: 3179665
Mark(Almanya) Hesabı/Beyoğlu Şub.: 3179670
VAKIFBANK/Şişli Hesabı/Beyoğlu Şub(026):4025512

Kazanmak perspektifiyle yaşamı yeniden kurmak

"Toplumsal hayat esas itibarıyla pratiktir. Teorik mistisizme çeviren sınırların hepsi, akli çözümlerini insan pratiğinde ve bu pratiğin anlaşılmasında bulur." (Marks)

Dünyayı değiştirme mücadelesine koyulan insan, somut nesnel koşulları tanımlayıp devrimci temelde eleştirisini yaparak yeni dünyayı kurma pratiğine girer. Değişmesini istediğimiz dünyayı tanımlamadan, eleştirisini yapmadan yerine doğru olanı koyamayız. Eleştirisini yaptığımız dünyanın yerine yenisini kurma pratiğimiz, o günün nesnel dünyasının gerçekliği üzerinde ortaya çıkar. Gerçekliği tanımlayarak şekillenen düşünceler, pratiğe sokulduğunda doğruluğu anlaşılmış olur. Toplumsal yaşama dair bütün düşüncelerin doğruluğu-yanlışlığı niyetlerden bağımsız olarak yine toplumsal yaşamın pratik sahasında ifadesini bulur.

Yaşamın nesnel gerçekliğini tanımlayıp eleştirisini yaparak yerine yenisini kurmaya kalktığımızda başvuracağımız tek doğru bilgi öğretisi marksist bilgi öğretisidir. *"Marks'tan önce materyalizm, bilgi sorununu, insanın toplumsal yaratılışından ve tarihsel gelişiminden ayrı olarak incelediği için, bilginin toplumsal pratiğe bağlılığını, yani bilginin üretime ve sınıf savaşımına bağlılığını anlayamamıştı"*lar. Teori ve pratik arasındaki diyalektik bağın anlaşılır hale sokulmasıyla, insanın toplumsal yaşamdaki bilinçli faaliyeti yerli yerine oturmuş oldu. Bilgi, artık, dünyayı, yorumlama özelliğinden çıkartılarak, dünyayı değiştirmedeki pratik bir so-

nun olarak gerçek kudretine kavuştu- rularak maddi bir güce dönüştürüldü. Marks ve Engels'in diyalektik ve tarihsel materyalist öğretisiyle insan, bilginin-düşüncenin önemini kavramaya başladı. Bilgi, düşünce, artık, yaşamı değiştirmede yol gösterici maddi bir güç olarak insanın bilinçli faaliyetine dönüştü. Devrimci teori, toplumsal gerçekliği görmemizi sağlayan, gelişmelerin alacağı biçimleri öngörmemize yarayan bir araç, bir "eylem klavuzu" yolu gerçek işlevine kavuştu.

İçinde yaşadığımız dünya, toplumsal çevre, bir çok sınıf ve sınıf katmanlarının bileşiminden oluşmaktadır. Ve içinde yaşadığımız dünyada egemen olan ideolojik bilinç şekillenmesi egemen sömürücü sınıfların bilinç şekillenmesidir. Binyıllardan beri egemenliklerini sürdüren egemen sömürücü sınıfların insana kazandırdığı alışkanlıklar, yaşam tarzı, üretim biçimleri ve ilişkilerinin insanı tek yönlü olarak biçimlendiren karakteri vb. olgular, insan bilincinin gelişmesinde doğru düşünce ve bilince sahip olmasında önemli bir engel oluşturmaktadır. Keza, insan bilincinin çarpıtılması, yanılsamaya uğratılması için egemen sınıfların ideolojik, kültürel saldırılarının da muazzam etkisi eklenince, insanın doğru düşüncelere ve bilince ulaşması ciddi çabalar içinde olmayı gerekli ve zorunlu kılmaktadır.

Bilincimizde yaratılan çarpıtma-ya, yanılsamaya karşı sürekliliğini sağladığımız bir hesaplaşma-çatışma içine girmeden bilinç dünyamızı geliştirmemiz olanaklı olmayacaktır. Bilincimizin gelişimi, doğru ve yanlış düşüncelerin çatışması üzerinde yaşam bulur. Sürekli gelişim ve değişim

içinde ele alınan olaylar ve olgular gözlemlendiğinde bunun düz bir çizgi halinde olmadığı, sıçramalarla nitelik değişimleri içinde olduğu görülür. Değişme ve gelişmenin ana temeli çatışmadır. Doğru ve toplumdaki her gelişme, her sıçrama, çatışmanın muazzam görkemi üzerinde yaşam bulmaktadır. İnsan düşüncesindeki gelişme, ilerleme; sahip olduğumuz doğru ve yanlış arasındaki çatışmayla gerçekleşir.

Doğru ve yanlış, bilincimizde yan yana yer alır. Doğru ve yanlış bilincimizdeki çelişkiyi oluşturur. Çelişki: çatışma demektir. Çatışmada gelişme-ilerlemedir. Önemli ve belirleyici olan, yaşadığımız çatışmayı kendiliğindencilikle bırakmamaktır. Çatışmaya yön vermek, hızlandırmak, canlı ve dinamik tutmaktır. Edindiğimiz doğru düşünceleri pratiğe uyarlayarak geliştirebiliriz ancak. Çünkü doğru ve yanlış, bilincimizde kendiliğinden oluşmaz. Toplumsal pratik içinde kazanılır. Toplumsal yaşam içinde edindiğimiz doğru ve yanlış, toplumsal pratiğin içine girerek toplumsal pratiğe yönelmediğimizde doğru ve yanlış ayırdedemeyiz. Ayırdettiğimiz doğru düşünceleri pratiğe geçirmeden geliştiremeyiz. *"Çoğu zaman doğru bir fikre, maddeden bilince, sonra tekrar maddeye; yani pratikten bilgiye, sonra tekrar pratiğe giden sürecin bir çok kez yenilenmesiyle ulaşılır. Marksist bilgi teorisi, diyalektik materyalist bilgi öğretisi budur."* (Mao)

Marksizmin bilgi öğretisi; içinde yaşadığımız dünyanın, yaşamın gerçekliğini ortaya çıkarmak için değil, dünyayı değiştirmek, yerine yenisini kurmak için bize gereklidir. Yeni bir

dünya kurmak için bize gerekli olan bilgiye ulaştığımızda yaşamımızı yeniden kurmak gerekli ve zorunlu olmaktadır. Dünyayı değiştirmek için edindiğimiz bilgi, yaşamımıza yön vermiyorsa, yaşamımızı yeniden kurmamıza hizmet etmiyorsa, o bilginin bir yararı olmayacaktır. Tanımladığımız, eleştirisini yaparak reddettiğimiz zorunluluklar dünyasının değişmesini istemek; değiştirmenin, yeniden kurmanın pratiğine girmemizi gerektirir. Yeni bir dünya için yaşamımızı değiştirmek, yeniden kurmak sorunun temelini oluşturur. Yaşamımızı yeniden kurmadan, devrimcileştirmeden yeni bir dünya kurma pratiğinde başarılı olamayız. Bize gerekli olan bilgi, yaşamımız yenileyen bilgidir. Yeni bir yaşam için gerekli olan bilgidir. Doğru olduğuna kabul ettiğimiz bilgi öğretisi yerine, eleştirisini yaptığımız, yanlış bulduğumuz bilgi öğretisi pratik yaşamımıza yön vermemelidir. Düşünce dünyamızla pratik yaşamımız birbirine uyumlu olmalıdır. Düşüncemiz farklı, pratik yaşamımız farklı ise, yaşamımıza yön veren, savunusunu yaptığımız düşünce dünyamız değildir. Barada belirleyici olan düşüncemiz değil, pratik yaşamımızdır. Pratik yaşamımıza yön veren düşünce dünyasıdır.

İçinde yaşadığımız zorunluluklar dünyasında sömürücü egemen sınıflar toplumun maddi dünyasına hükmettikleri gibi, toplumun bilinç dünyasına da hükmederler. İşçi sınıfı ve emekçilerin bilinç dünyasında yanlışlamaya yolaçar, çarpık bir bilinç dünyasının oluşmasını sağlarlar. Çoğu zaman, eleştirisini yaptığımız, yıkıp yerine yenisini kurmayı düşündüğümüz zorunluluklar dünyasında egemen olan yaşam biçiminin, düşünce dünyasının etkisinde kalırız. Pratik yaşamımızda egemen sınıfların oluşturduğu yaşam tarzı etkili olur. Bilinç dünyamızda, egemen bilinç dünyasının çarpıklığı, yanlışlamalı hali önemli yer tutar. Bu durum, yeni dünya kurma pratiğimize yön vererek olumsuz bir biçimlenmenin ortaya çıkmasına neden olur. Dolayısıyla, toplumsal yaşamı yeniden ör-

gütlememizde çarpıklıkların oluşmasına hizmet eder.

Toplumsal tarihi sınıf mücadeleleri tarihidir. Toplumsal tarihin deneyimleri bunu defalarca kez kanıtlamıştır ki; sınıf mücadeleleri belli bir amaç doğrultusunda merkezi iradeyle örgütlü mücadele olmadan zafere taşınmıyor. İnsanı geliştiren, ileri taşıyan sınıf mücadelesinin pratiğidir. Yeni yaşamın kurulması, biçimlendirilmesi bu temel üzerinde gerçekleşir. Her sınıf, sınıf savaşımın toplumsal pratiğinde kendisi için varolmaya

başlamış, kendine ait maddi ve manevi yaşamı biçimlendirmiştir. Kendisiyle çatıştığı egemen sınıfın pratik ve düşünsel yaşamının etkisinden kurtulmuş, kendini ileriye taşımıştır.

Toplumsal pratikten çıkarılan bu bilgiyi kabul ediyor, doğru olduğunu düşünüyorsak, pratik yaşamımızı da bu bilgi doğrultusunda örgütlemek durumundayız. Sahip olduğumuz marksizmin tarihsel bilgi öğretisi doğrultusunda yaşamımıza hala yön vermiyor, yaşamın ve mücadelenin aktif öznesi olarak kanılanıyorsa, toplumdaki egemen bilinç dünyası pratikte yaşamımıza yön veriyor demektir. Bilinç dünyamıza eleştirisini

yaptığımız bilgi öğretisi hükmetmektedir. Veya önemli oranda etkisini taşımaktadır. Bundan ötürü, pratik yaşamımızı istediğimiz doğrultuda örgütleyemeyiz, yön veremeyiz.

Yaşamı yeniden örgütleme-kurma işi, insanın kendi yaşamını örgütlemesi-kurmasıyla başlar. İnsan, içinde yaşadığı toplumda, bağlı olduğu sınıflar, toplumsal çevreden bağımsız, yalıtık bir biçimde yaşamını sürdüremeyeceği gibi yaşamını da tek başına örgütleyemez, kuramaz. Üyesi olduğumuz sınıfın örgütlü sınıflarına gire-

rek ve öne çıkarak yaşamımızı örgütler, yeniden kurabiliriz. Ters durumda, egemen sınıfların bize dayattığı yaşam biçimini sürdürmüş oluruz. Kapitalizmin yarattığı yabancılaşma zemininde kendi özümüze yabancılaşır, uzaklaşır. Kapitalizmin yarattığı örgütsüz toplumda, örgütsüz bireyler olarak nesneleşecek bir yaşamı sürdürme durumuyla karşı karşıya kalırız. Toplumsal yaşamın içinde bir özne olarak varolmak; örgütlenerek, örgütlü bir toplum yaratma pratiğine koyulmakla olanaklıdır.

Her sınıf ve toplumsal tabaka belli amaçlar doğrultusunda yaşamı örgütleme pratiğine koyulur. Onun mücadelesini verir. Belli bir amaç taşımayan örgütlenme ve mücadele her hangi bir hedefe varamaz. İnsanın toplumsal faaliyet bilinçli bir faaliyetidir. "Tarih insanların amaçları doğrultusunda yapıldığından ibarettir," der Marks. Tarihte, insanın belli bir amaç doğrultusunda içine girdiği pratik, bilinçli bir faaliyetin sonucudur.

Marksist anlamda yaşamımızı örgütlemek, devrimci kılmak, kurmayı amaçladığımız yeni toplumun insan karakterine uygun olarak kendimizi biçimlendirmekle olanaklı olacaktır. İçinde yaşadığımız dünyanın ilişki ve çelişkilerini doğru çözümlerle analiz-sentez süreçlerinden geçirerek yaşamın aktif bir öznesi olmalıyız. Kazanma perspektifiyle yaşamı ve mücadeleyi devrimcileştirerek insanlığın tarihsel yürüyüşü istikametinde vargüçümüzle yolumuzu sağlamlaştırmalıyız.

Çürüme, yağma ve kavga

Can CEMAL

Kapitalizm ve onun tüm işbirlikçi gericiği sistematik bir biçimde, insana, yozlaşmayı, yabancılaşmayı, dejenerasyona, insanlığın iyi olan bütün değerlerinden uzaklaşmasını dayatarak yağma ve talan işleyişini kolaylaştırıyor. Ulusal, sınıfsal, cinsel, ahlaksal, kültürel gelişmeleri kendi iktisadi ve siyasi çıkarlarına uygun biçimde yönlendiriyor, koruyor veya aynı uygunluğa bağlı olarak değiştiriyor.

Topraklarımızı işgal eden Amerikan orduları her gün bu toprakları kullanarak kardeş halkları bombalarla yakıp yıkarken; Antalya'da Amerikan askerleri dansözler eşliğinde eğleniyor, 'beyaz kadın' tüccarları "en seçme" kadınları bunlara sunuyor ve bir yığın "vatan", "namus" milliyetçisi çıkıp bu pisliğin uygulayıcılarına "Türkiye sizinle gurur duyuyor" diye bağırıyor. Ve bu sermaye çevrelerinin sözcükleri ve medya patronları bu yozlaşmayı, yabancılaşmayı ve yitirilen insani duyarlılıkları milyonlara empoze ediyor.

Artık Amerikan askerlerinin "Türk kadınlar"la oynama; Incirlik denilen coğrafyadan rampalara süzelerin sürülmesi, bombardıman jetlerinin sınırın öte yanında insanlara kıyması, nükleer tehditler, kölece boyun eğmeler kimsenin umurunda değil. Bütün bunlar "ahlaksal" ve "onursal" kabul görmeler oluvermiş. Artık Türk(ıye) "insanlar", hangi gece hangi yarışma programında hangi dansözün kalça ritimlerinin etkin olduğuna, hangi şovmenin daha az yalvararak para, araba, ev, eşya verdiğine, kimin kimi pazarladığına bakıyor, orayı dinliyor

ve oraya göre şekilleniyor.

Bu bir aptallaştırma ve altıklaştırma sistemiğidir ve alabildiğine kapsamlıdır. Sermayenin her biçimi ve onun tekelleşmiş son şeklinin pratikteki işlerliği toplumsal yasaların tümüne egemen. Her şey alım satım ve kâr yasasına göre belirleniyor. Bunun için ne yararlıysa o mübah görülmektedir. Tüm bürokrasinin işlerliği ve bürokratların hepsinin ipleri bu sermaye çevrelerinin elinde.

Ve çoğu kere kapitalizmin genel mantığı, onun iktisadi yasalarının kaçınılmazları bir yana bırakılarak -yani temel nedenler görmezden gelinerek- görülgü oluşturan kimi sonuçlar üzerine yöneltiliyor dikkatler. Burada da temel yaklaşım bir yanılsama durumu yaratmaktan ibarettir.

İktisadi alt yapı belirleyici ve bağlayıcıdır. Fakat buna uygun üst yapı bir kez oluştuğunda, onun da bağlayıcı bir etkisi ve kapsamlı bir yönlendirme gücü haline geldiği bilinmektedir.

Yağmanın, talanın, soygunun kolaylaştırılmasının en etkili yolu, kültürel, etik, siyasal dejenerasyonun süreklileştirilmesinden geçiyor. Ve bir noktaya ulaştığında artık, insan hayvanlaşıyor. Basit işaretlerle mekanik bir hareket içerisine çekilen ve tüm değerlerinden arındırılmış insancıklar yığını çıkıyor piyasaya.

Ve bu aşamadan sonra hiçbir önemli gerçek, büyük çoğunluğun umurunda değil. İnsani olan insani duyarlılık gerektiren hemen her şey ya hiç duyulmuyor ya da en son ve en az duyulan oluyor.

Közcülerin tecavüz ettiği Kürt kadını kaç kişi ruhunda yaşayabiliyor? Üstelik adli tıp tarafından da

onaylanan bu tecavüzü, mahkemeler, "gönüllü olmuş olabilir" diyerek aklamayı karşısında kaç insan yumruklarını sıkıp dilini yere tükürebildi? Kaç insan mitralyözün arkasına geçmekten başka yolun kalmadığına kendisini ikna edebildi? Kaç sanatçı, aydın, duyarlı politikacı protesto tavrı oluşturabildi? Kaç insan insanlıktan utanabildi?

Bu konudaki gerçeklerin çok acı bir tablo sunduğunu maalesef hepimiz görüyoruz. Durum böyle olunca devrimci duyarlılıklar ve bu minvaldeki çalışmaların bütünleştirilmesi daha da önemli bir hal almaktadır.

Şimdi bir seçim sürecinin aldatmacaları arasında politik kıvraklıklar ve elli çeşni politik mizaç gündemde. Herkes alabildiğine halkçı ve 'insancıl' kesilmiş. Hepsin en kahramanından insanın yanında olduğunu vaaz ediyor. Bunlara en iyi bir örnek, dönemin popüler "sosyal-demokrat"ı Kamer Genç'ti. Bir dönem, sakallı (yeşil), Ovacık'ta halka zulüm ederken ve en son halk kaymakamlığı yürüyerek tepkilerini ortaya koyduktan ve 'yeşil' geçici de olsa oradan alındıktan sonra ilçeye gelen Genç; "Benim halkıma jop sokana ben jop sokarım" diyerek halkın nabzına parmak basarken; yine bu halka karşı "biri operasyon"u yöneten, bu katliamlara onay veren katillerle kolkola olmanın geri durmadı.

Aynı biçimde milyonlarca insanın gözlerinin içine baka baka yalan söyleyen bu şovmenler, soysuzlaşmanın ve talan sisteminin devamının en iyi bekçileri ve de sözcükleridir.

Sistem çoğu kere yığınların içinde belli bir yer edinen bireyleri kazanmayı hedef edinir. Çünkü bu durum,

yığınları denetleme, yönlendirme işleminde önemli kolaylıklar sağlamaktadır. Ve kiralanın bu kafalar, efendilerine hizmetin en iyisini sunmaktan da geri kalmazlar.

Burada kavranılması gerekli önemli bir yan da dejenerasyonun, soysuzlaşmanın insanın düşünsel alanına yerleştiği ve bunun teknolojik gelişmelerle en üst seviyeye çekilen iletişim araçları sayesinde etkili ve de sistemli bir uygulamaya dönüştüğüdür. Şimdi güncel olan bir seçim sorunu içinde ve bunun toplumsal argümanlarını irdeleyerek bu köleleştirme ablukasına yönelmenin araçları nasıl açılabilir. Duyarsızlıklar nasıl ateşe tutulup etkisizleştirilebilir. Ya da bu sorunların bilinç altına yerleşmiş genel kabullenişleri hangi yöntemlerle yok edilebilir. Bütün bunlar devrimci aydınlanmanın ve genel kabul gören yerleşik gerici fikirler ablukasının dağıtılmasının ihtiyaçlarını estetize etmeyi gerektirmektedir.

Her yerde hummalı bir seçim faaliyeti yürütülmekte. Emekçiler ve proleterlerin konumlanışı genel iktisadi-sosyal durumlarına uygun değil. Düşünsel oluşum oldukça geride ve oldukça kendi gerçekliğinin dışında. Sokaktaki bir çok insan, meclisteki 1.5 milyarlık koltuklardan, Susurluktan, bankaların satışlarından, çetelerle sermaye çevreleri ve bürokrat ilişkisinin bütünlüğünden, mafya babalarına çekilen peşkeşlerden haberdar. Hemen her yerde, "hepsi birbirinden hırslı" diyorlar bürokratlara için. Ciddi bir hoşnutsuzluk var. Yönetimin hiç biri tatminkar vaatler dahi sunmıyor. Üstelik kriz, sistemin kendi özel krizleriyle birleşince daha da etkili bir dürtü oluşturuyor.

Ama bütün bunlara rağmen kitlelerin kanıksanması had safhada. En vahim oluşum, en çirkef ve iğrenç gelişme ikinci gün en gözde, en tımtıraklı söylemlerin anası oluyor. Türk(iye) insanı düşünme kapasitesini giderek daha hızlı biçimde kaybediyor. Sosyal yaşamın hemen her alanında, öykündüğü hemen hiç bir tarihi tecrübesi yok. Irkçılık, barbarlık ve köle edinme ruhuyla ruhi köleleştirilmiş, dünyası daraltılmış, ufku kapanmış.

Böylesi durumlarda eğer ülke di-

şında da çok etkili toplumsal gelişmeler yok ise yığınların kendiliğinden hareketlerinin çapı da devrede kulak kalır. Bireyselliklerini kıramadığı gibi çıkmazdan çıkışını, diğer bireylerin zararına bireyselliği boyutlandırarak aşmaya çalışır ve giderek daha kapsamlı çıkmazlara sürüklenir. Sistemin güdükleştirme uğraşı bu koşullarda daha fazla etkili olur. Yoksulluk ve diğer iktisadi açmazlar, insanı tüm insanı kimliğinden izole etmeyi artırır.

Kendisine bir araba vaat eden piyangocuya ya da herhangi bir TV şovmenine -ayaklarına kapanırcasına- yalvarır. Onursal tüm değerlerde, insan ezilmiş, acınacak hale sokul-

*Sistem çoğu kere
yığınların içinde belli
bir yer edinen bireyleri
kazanmayı hedef edinir.
Çünkü bu durum,
yığınları denetleme,
yönlendirme işlevinde
önemli kolaylıklar
sağlamaktadır.*

muştur. Kültür, ahlak vb. tüm manevi göstergeler, gericiğin bu meta pazarlarına sürülür ve beş kuruşa kadar indirgenir.

Hemen herkes bu gerçeklerin yanı başında ve aklı yeten bir insan bunun sancılarını yaşamakta. 'Bu abluka mutlaka dağıtılacak' demekle abluka dağıtılmıyor. 'Mutlaka dağıtılmalı' demek ve bu konuda devrimci bir karşı koyuş, dik başlı bir uyanış koşullamak gerekiyor.

Devrim faaliyeti, sadece serbest tekel iktisadının devlet -ya da kamu- iktisadına dönüştürülmesi değildir. Devrim, binlerce asırlık insanlık tarihinin bugüne taşıdığı tüm eskimiş üst-yapı biçimlerini yerle bir etmektir, hatta; iktisadi devrimleri de bununla başlatmak demektir. Bunun için sürecin özgünlüklerini ve kullanılabilecek araçları açık seçik belirlemek gerekmektedir. Biz, oluşturulan bu

ablukaya karşı açılacak yaygın ateşinin ilk tetek düşümü olmak zorundayız. Her eski kendi içinde bir ilki taşıyacaktı ve her ilk bir eskinin olgunlaştığı, büyüttüğü bağlaştığı olacaktır.

Seçim süreci özellikle Kürt ulusuna karşı izlenen politik tutum ve gündemlerini işgal eden Öcalan heyulası, yine dünya iktisadının yaşadığı krizin içte savaş ekonomisiyle ve onun açmazlarıyla bütünleşerek oluşturduğu dalgalanmalar ve yine çeteleşme boyutunda görülen genel durum içinde yönetici açmazı, devrimci faaliyetleri karakterize eden önemli karşı etkiler sunmaktadır.

Devrimin genel çıkarlarını gözetip, aydınlanmayı ve doğrulmayı esasa oturtan ve tüm yerleşik fikirlere ateş açan devrimci cephelemler oluşturmak, bunları yakın mevziler içinde konumlandırmak, devrimci, ilerici aydınlar ve demokrasi mücadelesi içinde olan kurum veya kuruluşlarla mesafeyi yakın tutmak özellikle yerel seçimlerde kürsüler elde etmek ve bu ablukayı sarsacak çalışmaların bir biçimini de buralardan geliştirmek gerekmektedir. Kitlelerin taleplerini irdeleyip örgütlemek, bunlardan yararlanarak yeni projeler üretmek bir öngörü ve nitelik işi olacaktır.

Egemen sınıflar ve bunların içerisinde en etkin olanları, kendi ihtiyaçlarına göre düzenledikleri seçim sistemiyle özellikle Kürt illerinde iradi bütünlüğün, Kürtlerin demokratik-ilerici kurumlarında oluşmasının önüne geçmek için "iki turlu seçim" sistemini alelacele gündeme taşıdılar. MGK'nin direktifleriyle uygulamaya alınmaya çalışılan bu yöntemle, büyük batı illerinde FP'nin Kürt illerinde ise HADEP'in önüne geçilmesi amaçlanıyor.

Bu gelişmeler bir yanı sıra sistemin demokrasi güçleri karşısındaki (FP bunun dışındadır) tutumunu ve bu türden yükselişleri kimi dönem 'uygun' seçim yöntemleriyle, kimi dönem daha sert askeri uygulamalarla nasıl hizaya getirildiğini gösterirken; diğer yandan yerel kürsülerin egemenler açısından da ne kadar önem içerdiğini ve yine MGK'nin siyasetteki işlevini sergilemektedir.

Kitlelerin büyük çoğunluğu bu gelişmelerin çok az bir kısmının içinde ciddi ve sürekli gelişen etkiler edinmekte, büyük bir kesimi peşinden sürüklemektedir.

Bunun en önemli nedenlerinden başta geleni alternatif devrimci doğrultuların çekim merkezi haline gelememesi yatmaktadır. Hoşnutsuzluk; gerici ve sisteme "kimi" farklı eleştirileri -hatta sol jargonu- kullanarak yönelen kesimlere akmaktadır. Bu durum yerel kürsüleri devrimci çalışmalar lehine kazanma ihtiyacını daha da ivedi hale getirmektedir.

EMEK VE ÖZGÜRLÜK BLOKU

Devrimci demokratik kuruluşların, sermayenin ve onun militarist güçlerine karşı ortak bir cephede saf tutması genel anlamda benimsenmesi gerekli bir tutumdur. Bu konuda devrimci öncülüklerin yön verici olması ve bizzat öncülüğünü üstlenebilmesi gerekmektedir. Fakat hali hazırda etkili ve çekim merkezi oluşturabilecek devrimci bir etkinliğin oluşmadığını belirtmek isteriz. Elbetteki bu somut politik belirlemelerin yapılmayacağı, en küçük etkiler dahilinde de olsa yönlendirmelerin olmayacağı anlamına gelmiyor.

Özellikle demokratik ilerici güçlerin birlikteliğini oluşturarak yerel kürsüleri kazanmayı görev edinmek gerekmektedir. Devrimci etkinliklerin kendi ekseninde ortak değerler ve aynı hedefler dahilinde kürsüler kazanmak, her değer gerici ve faşizmin sultalarıyla ezildiği koşullarda daha da anlamlı hale gelmektedir.

Bu bağlamda demokratik-ilerici cephenin devrimci etkinliklerle geliştirilebilmesi, ortak kimi noktalarda genel kabuller oluşturarak yerel olanakların kazanılması zaruri bir ihtiyaçtır. Ve bu çerçevede dahilinde Kürt illerinde HADEP'in tüm ilerici-demokratik-devrimci güçler tarafından desteklenmesi ve onun adaylarının çalışmalarına diğer legal (EMEP, ÖDP, SIP gibi) partilerin de desteklenmesi; diğer bölgelerde ortak konsesiyumlar oluşturularak kazanma şansı yüksek adayların herhangi bir parti

nezdinde aday gösterilerek ya da bağımsız adaylar gösterilerek ortak bir tavırla desteklenmesi gerekir. Bu söylediklerimiz, partiler ve yerel seçim yasalarına da ters değil; bu uygulamaların çeşitli biçimleri oluşturularak olası çeşitli yasal engeller de kaldırılabilir.

Böylesi bir ortak çabaya devrimci çevrelerin de kendi aday ve güçlerini ortaya koyarak destek vermesi, daha geniş mevzilerin oluşturulması için önemli olacaktır. Böylesi bir tavır kitleleri eğiterek, parçalanmalar nezdinde oluşan güvensizlikleri törpüleyecek, devrimci çalışmaların daha olumlu koşullarını yaratacak, gerici

Böylesi bir tavır kitleleri eğiterek, parçalanmalar nezdinde oluşan güvensizlikleri törpüleyecek, devrimci çalışmaların daha olumlu koşullarını yaratacak, gerici güçlere karşı halkın tepkisini ifade etmenin yollarını açacaktır.

güçlere karşı halkın tepkisini ifade etmenin yollarını açacaktır. Devrimciler böylesi oluşumlarda yer almaktan kaygı duymaz, aksine devrimci çalışmaları yaygınlaştırmak için bunu daha da gerekli bulur.

Belediye başkanlıklarını, belediye meclisleri ve muhtarlıkları kazanmak; bu kürsüleri devrimci-ilerici olanaklar için hazırlamak sürecin önemli görevlerindendir.

Öte yandan oluşturulmaya çalışılan "Emek ve Özgürlük" vb. gibi bir bloklaşmanın parlamento seçimleri açısından taşıdığı özel anlamları var. Parlamento seçimlerinde HADEP'in desteklenmesini talep ediyoruz ve buna bir türlü referandum olarak ele alı-

rak, Kürtlerin tavrının ortaya çıkması açısından anlamlı ve gerekli görüyoruz. Bunun yanında parlamento ahırını ve günümüzdeki işlevine dair yaklaşımlarımızı bir önceki sayımızda ifade ettik. HADEP'in desteklenmesini isterken de bu yanı önemli görmüyoruz.

Parlamento seçimlerinde özellikle de EMEP'in girişimiyle bir blok oluşturulmaya çalışılıyor. Ve ajitasyon/propaganda çalışmalarının merkezine, "sermaye ve düzen partilerine oy verme, emekten yana olan güçlere oy ver" eksenini atıyor. Bir yandan "bu düzen çürümüştür; emekten, demokrasiden, kardeşlikten, halktan yana değişmelidir." (Levent Tüzel, röportajdan. Evrensel Gazetesi, 7 Şubat 99) derken ve bu "değişimi" çoğu kere "sistem dışı"lık olarak ifade ederken ve kendilerini bu yönüyle düzen partilerinden ayırırken, "oyunu onlara verme bize ver" anlamını aşmayan noktalara takılıp kalmaktadır. Ve üstelik bolca Lenin'den parlamentodan yararlanma üzerine aktarımlarına yer verilmekte. Bu yararlanmanın açık biçimde parlamento ahırını sergilemek ve onun hiç bir çözüm üretmeyeceğini, çözümün ancak bir sistem değişikliği sorunu olarak gerçekleştirilebileceğini kitlelere kavratılması olduğu doğru biçimde kavranırsa; bugün parlamento için oy isteyen EMEP, ÖDP vb. gibi partilerin Lenin'den alıntılar sunmasının anlamı ne olabilir? Bizce hiçbir şey! Ya da başbayağısından reformizmi, devrimcilerin devrimci politikalarının dönemsiz taktikleri ile cilalayarak yenden piyasaya sürmeleri olabilir.

Levent Tüzel, partilerinin seçim vesilesiyle "esas aldığı" politikayı şöyle ifade ediyor:

"Ülkemizde 75 yıllık cumhuriyet tarihinde politika yapmak, seçimlerde aday olmak ve meclislerde yer almak hep üst tabakanın, belli bir eğitim görmüş, maddi imkanları yerinde, mevki sahibi, güç sahibi kişilerin işi olarak algılandı ve bu sınıflara sahip kişiler buralarda yer aldılar, aday oldular. Burjuva politikacılığı ve politika yapma tarzına karşı halkın örgütlü katılımını sağlamak, her tür engellemeye, baskıya, anti-demokratik uygu-

lamaya rağmen bunu zorlamak partimizin esas aldığı bir politkadır..." (Evrensel)

Bu politik yaklaşımın, Lenin'in parlamentonun gerçek yüzünü teşhir etmeyle hiçbir ilgisinin olmadığı açık sanırım. Burada öğüt edilen, meclise gitmenin ve orada politika yapmayı sadece burjuvaziye has ve sadece onun hakkı olarak görmemek gerektiği ve emekçilerin de buna katılması için mücadele edileceğidir.

Zaten Lenin'in ele aldığı biçimiyle düşünersek bile parlamentonun nasıl kangren olduğu ve çözümsüzlüğünün nasıl aşyane olduğu, sokaktaki insanın medya mikrofonlarına verdiği cevaplarda dahi görülmektedir. Bunun için kimi demokratik güçlerin parlamentoya kadar gitmesi ve de kendisini parelemesi gerekmiyor.

Lenin, "... burjuvazi tarafından aldatılmış olan gerçekten geri kitlelere parlamentonun gerçek yüzünü nasıl açıklayacaksınız?" diye sorduktan sonra; "eğer parlamentonun içinde olmayıp dışında kalmış iseniz parlamento içinde dönen çeşitli ayınları ya da çeşitli partilerin durumlarını nasıl göstereceksiniz?..." deyip devam ediyor.

Eğer Lenin'in bu söylediklerini esas alıp ve günün gerçekliğini es geçerek parlamentonun yolunu tutacaksanız; biz deriz ki çabanızı ve emeğinizi heder etmeyin. Lenin eğer bugünün Türkiye'sini görseydi; her halde, "bu kadar açık ve bu kadar çok malzeme varken, burjuva partilerini teşhir etmek için parlamentoya gitme çabanızı benim tezlerime dayandırmayın" derdi. Eminim ki böyle derdi.

Levent Tüzel, kendisiyle yapılan röportajın ilerleyen paragraflarında, sermayenin "böyle gelmiş böyle gider" programına karşı, emeğin "böyle gelmiş böyle gitmez" programını, bir dizi demokratik-reform talebi sıralayarak anlatıyor. Bunların bazıları reform şeklinde de olsa sistem var oldukça değiştirelemeyeceği açık olan talepler olduğu hiç de belirtilmiyor ve varsayılan programın -burada ele alınmış biçimiyle- parlamenter mücadele ile yaşama geçirilmesi ya da geçirileceği ifade ediliyor. Yani seçimlerde emeğin programı.

Bu programın ilk maddelerinden biri "... her türlü bağımlılık anlaşmalarını, IMF, Dünya bankası reçetelerini red(den)" demek olarak ifade ediliyor.

Emperyalizmin ve sistemin genel iktisadi yasalarını az çok bilen her Marksist bilir ki, bunları yerine getirmek bir devrim sorunudur. Ve burada yığınlara verilen mesaj kesinlikle bu değildir. Böylesi bir mesaj vermek gibi bir kaygı taşınıyorsa ya da taşın-

*Yağmanın,
talanın, soygunun
kolaylaştırılmasının en
etkili yolu,
kültürel, etik, siyasal
dejenerasyonun
süreklileştirilmesinden
geçiyor.
Ve bir noktaya
ulaştığında artık,
insan hayvanileşiyor.
Basit işaretlerle
mekanik bir hareket
içerisine çekilen ve tüm
değerlerinden
arındırılmış insancıklar
yığını çıkıyor piyasaya.*

mamışsa bu daha da kötüdür, çünkü yığınlar boş vaatlerle yanıltılıyor demektir.

Yok eğer, "Zaten bizim meclise girmek gibi bir şansımız yok, sadece yığınlara mesaj vermeyi amaç ediniyoruz" deniliyorsa, o zaman bu ilk mesajın parlamentonun işlevine, seçim aldatmacasına dikkatlerin yöneltilmesi gerektiği noktalara ilişkin olması gerekmez mi?

Oysa röportajın başından sonuna kadar parlamentonun gerçek işlevi ve emekçilerin onun karşısında olması gereken tavra ilişkin hemen hiç bir şey yok.

Bu çerçevede oluşan politik yak-

laşım açıktır ki devrimci değil, reformisttir. Sürecin çeşitli reformlara da ihtiyaç duyduğu yadsınamaz, ama bu reform talepleri tek doğru ve nihai çözüm olarak devrimci talepleri gölgeliyor, onları karartıyor ve onlara tabi kılınmıyorsa buna karşı durmak gerekir. (Bu konuda ÖDP'nin tavrının çok daha geri ve liberal olduğunu da belirtmek gerekir. Hatta hemen hemen hiç bir devrimci jargon dahi kullanılmamaktadır.)

Böyle olduğu durumlarda da çeşitli demokratik reformlar için politik arenada mücadele eden güçlerin birliktelik oluşturmaları hedeflenen açı-sından yararlı olacaktır.

HADEP'in demokratik reformlar çizgisini daha özgün yanlarıyla ele almakla birlikte sürecin dayattığı önemli tarihsel bir görev olarak Kürt halkının seçimlerde oy kullanma işleviyle kendi tavrını ortaya çıkarmaları ve buna bir referandum niteliğinin kazandırılması gerektiğini düşünüyoruz.

Bununla birlikte "Emek ve Özgürlük" vb. adlarla oluşturulacak bloğun, öncelikle yerel seçimlere talip olması ve eğer gerçekten parlamentodan sadece devrim için yararlanmak güdü-lüyorsa o zaman ajitasyon ve propaganda buna uygun hale getirilmesi ve parlamento seçimlerine dair formalitelerin neyi amaçladığı beyan edilmelidir.

Tersi durum kitleleri burjuva şarlatanlar gibi aldatmak olacaktır.

Parlamentodan devrim için yararlanma 'iddiaları' taşıyan EMEP, SİP gibi partilerin yanı sıra ÖDP'nin böyle bir iddiası da sözkonusu değildir. Ve burada bilanmesi ve yine altı çizilmesi gereken önemli bir yan, arkasına devrimci bir çalışmayı (ki bu koşullarda illegal olması kaçınılmazdır) almayan bir parti, hangi vaatlerle çıkarsa çıksın, Refah Partisi'nin kuzu kuzu paşalara boyun eğmesi işlevini aşamaz. Bu niyet değil gerçeklerin görünen apaçık yüzüdür.

Kürt sorunu bir Avrupa sorunu haline geldi

Muzaffer ORUÇOĞLU

Yeryüzünde, şu anda, kendi kaderini tayin edememiş ulusların içinde en büyüğü, Avrupa'yı sarıyor, dünyayı kendi sorunu çevresinde meşkul ediyor. Son otuz yıl içinde Vietnam savaşı ve Filistin sorununun dışında hiç bir ulusal kurtuluş savaşı, dünya medyasına bu denli etkin ve derinlikli girmemişti. Bu durumun asıl kahramanı, Kürt halkının onbeş yıldır sürdürdüğü kesintisiz, inatçı gerilla savaşıdır.

Hiç bir Avrupa devleti, bu hakkı ve tamamen meşru savaşın baş mimarı Öcalan'a tüm sığınmacılar içinde en başta sığınma hakkı tanınması gereken insana sığınma hakkı tanımadı. Çok uluslu karektere evrilen, geniş tabanlı, oligarşik finans kapital demokrasileri, ABD'nin de baskısıyla, Kürt sorununu haftalarca Avrupa somalarında dolanıp durmaya mahkum ettiler. Sonunda ABD, Ortadoğu'daki baş düşmanı Irak'a karşı verdiği mücadelesinde vazgeçilmez, güvenilir müttefiki olarak gördüğü Türkiye ile anlaştı. Sorunlu bölgelerin, Ortadoğu'nun İran'ın, Kafkaslar'ın ve Balkanlar'ın boğundeki bu yakın mütteficine, Öcalan'ın yakalanıp teslim edilmesinde doğrulan destek sözünü verdi. İç içe geçmişçesine işbirliği içinde olan üç istihbarat örgütüne havale edildi bu iş. Bu arada ABD dışişleri bakanlığı, Yunan Başbakanını ve dışişleri bakanını, Kenya yetkilileriyle birlikte işbirliğine razı etti. Böylece, başta ABD olmak üzere bilinen beş devletin (ABD, Türkiye, Kenya, İsrail, Yunanistan) işbirliğiyle Öcalan'ın kaçırılması gerçekleştirilmiş oldu. Bu uluslararası eşkiyalığın elebaşı ABD'dir.

Bu durum, hiç kuşku yok ki Kürt halkının ve dostlarının morali üzerinde olumsuz bir rol oynadı. Ama sonuçları, Kürt halkının lehine oldu. Kürtler, dünya medyasını adeta işgal ettiler. Ve sorunu çok daha ileri boyutlarda bir Avrupa sorunu haline getirdiler. Avrupalılar, bu sorundan kaçarak kurtulamayacaklarını anladılar. Şimdiye kadar sorunu diplomasiin çelik dolabında bekletme, yeryüzündeki "emik" sorunlardan sadece

birisi olarak görme çizgisini izlediler. Sömürgeci devletlerin süreç içinde bölünmüş parçalara bazı kültürel haklar tanınması durumunda sorunun çözülebileceğini sandılar. Öcalan'ın kaçırılmasının ortaya çıkardığı olgular, Kürt sorunun yirmibirinci yüzyılda dünyayı caddi bir şekilde meşgul edeceğini ortaya koydu. Bir milyonluk küçük ulusların kendilerini devlet olarak tarih sahnesine çıkardıkları bir dünyada, otuz milyon Kürt, dört prangalı esaretine daha ne kadar sadık kalacaktı. Kürt dünyasının kuzey parçasında on beş yıldır süren savaş krizi büyük göçlerle hem Türkiye'ye hem de Avrupa'ya taşıdı. Göçertilenler üstelik ulusal ateşin şu veya bu derecede aydınlatıldığı yığınlardı. Ateş, Kürt topraklarında yandığı müddetçe bu yığınlar yerleştikleri yerlerde ulusal canlılıklarını, eylemliliklerini sürdürecektir. Dünya medyası bu canlılığın, eylemliliğin gıcıklı şahdamarında duydu ve duymak zorunda kaldı.

Kürtler en zorlu direnişi kendi dünyalarının kuzey parçasında sürdürüyorlar. Buna neden olan birkaç nokta vardır. Birincisi, Kuzey, üreticilerin ve üretim ilişkilerinin diğer parçalara göre nispeten ileri olduğu bir yerdir. En büyük nüfusa ve kürt dünyasında en ileri aydınlanmaya sahiptir. Asimilasyonun diğer parçalara nazaran daha derin olması, bu gerçeği değiştirmiyor. İkincisi, Kuzey, yüzyılımız içinde Ermeni ulusunun varlığına son vermiş; eşek anırtmaz, çerci çağırılmaz ceberrut sistemiyle kültürler üzerindeki zoraki asimilasyonunu derinleştirmiş. Ortadoğu'nun en güçlü devletinin egemenliği altındadır. Batının vazgeçilmez bir müttefiki, NATO'nun Orta ve Yakındoğu'daki ayağıdır. Üçüncüsü, Kuzeyin, sömürgeci ülkeyle iç içe geçişi yani entegrasyon derecesi diğer parçalara nazaran daha ileridir.

Tüm bu ve benzeri noktalar, devrimci teorinin yaygınlaşmasını, maddi bir güç haline gelmesini kolaylaştırdı. Yanan ateş, millî zulmün ve feodal baskının acısını çeken geniş köylü yığınlarını çevresinde topladı.

Kürt özgürlüğü yirmibirinci yüzyıla yayılan çetin ve uzun süreli bir direnişin

ürünü olacağı benziyor. Türkiye, İran ve Arap dünyası, Kürtlerin dört parçadan her hangi birinde bağımsız bir devlet olarak ortaya çıkmasını istemez. Hiç bir emperyalist ülke, bu güçleri karşısına alarak, uçaktan bağımsız bir Kürt devletinin kurulmasına destek veremez. Kürtler, iki stratejik alanda inat etmek zorundadırlar. Geniş cephe perspektifiyle *dağda inat etmek*. Bu işin esasıdır. Kürtleri dünyaya mal eden esas öge, dağda yaktıkları Zerdüşt ateşidir. *Geniş cephe siyasetiyle sokakta inat etmek ise ikinci ögedir*. İntifadın Filistin direnişinde oynadığı rolü hepimiz biliyoruz. İrkçi Güney Afrika devletine karşı zencilerin kitlesel sokak gösterilerinin sonuçları ortadadır. *Diplomaside inat etmek*, pratikğin önünü açan, onu soluklandıran, onu çözüme taşıyan üçüncül ögedir. İdeoloji politikanın, politika ise pratiğin yönlendirici ruhudur. Diplomasi, politikanın vazgeçilmez önemli bir parçasıdır.

Ulusal sorun, insanlığın, tek bir insanlık cumhuriyetini amaçlayan, genel kurtuluş sorununun bir parçasıdır. Dile ve kültüre vurulan prangayı parçalamak; kölelik ruhuna, kimliksizleşmeye, kişiliksizleşmeye, yabancılaşmaya son vermek; ezen ulusun, ezilen ulus üzerindeki ekonomik sömürüne son vermek; bağımsız, demokrat ve özgür bireylerden oluşan bir toplum yaratmak. İşte emekçi inisiyatifleriyle yürütülen gerçek bir ulusal mücadelenin belli başlı amaçları. Geleceği kucaklamak, doğal asimilasyonun önündeki engelleri kaldırmak, küresel, devrimci entegrasyon sürecini kısaltmak. Tabii tüm bunlar, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının tutarlı, militan savunucusu ve de eylemcisi olmaktan geçiyor.

Türk egemenleri şu anda Kürt sorunuyla, zindanda, Öcalan'ın şahsında, çetin bir hesaplaşma içindedirler. Dağdaki ve sokaktaki ateşi, zindanda söndürebileceklerini sanıyorlar. Tüm ateşleri besleyen bir ana ateş vardır ki, o da Kürt halkının kalbinde yanıyor. Destanları, kahramanları, alametleri yaratan odur.

Bugün aynı dili konuşalım

Zeynel EKİM

Büyük ve de zorlu dönemeçleri geçme süreci, daha büyük çabaları gerekli ve zorunlu hale getirir. Büyük fedakarlıkları dayatır. Özveriyle, ateşin kavurucu sıcaklığında kavgayı sürdürmek kaçınılmaz olur. Kazanımları korumak, mevzileri sağlamlaştırmak can bedeli direnişleri zorunlu bir görev olarak öne çıkartır.

Doğru konumlama büyük önem taşır. Bütün güçlerin seferber edilmesini, baş hedefe kilitlenmesini kaçınılmaz bir görev olarak elzemleştir. Dost güçlerin birbirine olan ihtiyacını ön plana çıkartır. Yakınlaşmayı, birlikte hareket etmeyi daha bir yakıcılaştırarak kendisini hissettirir. Somut gerçeklik; farklılıkları ikinci plana iterek ortaklaşan görevlerde aynı toplumsal pratik içinde olmayı esas hale getirir. Devrimci dayanışma ve sorumluluklar aynı dili konuşmayı zorlar. Devrimci olmanın evrensel ilkeleri bir ilkede somutlaşarak bütün devrimci güçlere aynı tarihsel sorumluluğu yükler. Bugün, Türkiye'li ve Kürdistanlı bütün komünist, devrimci-demokrat ve yurtsever güçlere aynı tarihsel sorumluluk ve görevler düşmektedir. Devrimci-demokrat olmanın evrensel ilkeleri bir noktada somutlaşarak mihenk taşı işlevini görmektedir. Kürt ulusal sorununa yaklaşımdaki devrimci tutum, tarihsel sorumluluk, ulusal devrimci hareketin yanında, onunla birlikte ortak hedefe yönelmeyi gerekli ve zorunlu hale getirmiştir.

Sömürgeciliğin Kürt ulusuna karşı yürüttüğü topyekün imha savaşı yeni bir dönemece girdi. Başını ABD emperyalizminin çektiği, İsrail, Yunanistan ve Kenya'nın dahil olduğu bir

operasyonla Kürt ulusunun ulusal önderi, PKK'nın genel başkanı A. Öcalan esir düşürülerek Türk sömürgecilerine teslim edildi. Sömürgeciler, zafer çılgınlıkları atmaya başladılar. Kuşkusuz, Kürt ulusunun ulusal önderi Abdullah Öcalan'ın esir düşmesi Kürt ulusu ve ulusal özgürlük mücadelesi açısından büyük ve önemli bir kayıp. Sömürgeciler açısından da önemli bir başarı. Devlet elde ettiği bu geçici başarıyı, Kürt ulusuna, ulusal özgürlük mücadelesine karşı bir zafere dönüş-türmek istiyor. Sömürgeci boyun-duruğu pekiştirme çabasında. Bu geçici başarıyla elde ettiği psikolojik üstünlükle, topyekün imha savaşında daha etkili darbeler vurmak, yeni başarılar kazanmak için seferberlik ilan etmiştir.

Ulusal özgürlük mücadelesine karşı yürütülen propaganda-ajitasyon savaşına büyük bir hız verildi. Abdullah Öcalan ve PKK'nın karalanması için her yöntem denendi, deniyor. Kundaktaki bebekten, ihtiyarına kadar onbinlerce insanın katili diyerek halkı aldatma çabasında. Oysa, tarihte eşine az rastlanır soykırımların uygulayıcısı olan, milyonlarca Kürdü yerinden yurdundan eden, dağ-taş demeden yıkan, köy-orman demeden yakıp kül eden, milyonları işkence tezgahından geçiren devlet, PKK'yi ve Öcalan'ı, "bebek katili", "insanlık düşmanı" vb. yaftalarla karalamaya çalışıyor.

Kazandıkları psikolojik üstünlükle, Kürt ulusunun, ulusal özgürlük savaşının önderliklessiz kaldığını, PKK'nın dağılmaya başladığını, savaşı kaybettiğini vb. vurgusunu yaparak psikolojik savaşı boyutlandırdılar. PKK'yi içten çözmek için pişmanlık

yasasını gündeme getirip dillendirmeye başladılar. PKK içinde çelişkiler yaratmak, örgüt içi görüş farklılıklarını iç çatışmaya dönüştürerek ayrılığı yaratmak için yalanın binbirini üreterek çoğalttılar. Yazılı medyadan her gün, görsel medyada neredeyse her saat, yalan ve abartılı haberlerle bilinçleri bulandırmaya, etkilemeye büyük bir hız verdiler. Böylece savaşın psikolojik boyutunda üstünlük kazanarak etkili olma uğraşındadırlar.

Ulusal özgürlük savaşçılarının, Kürt ulusunun ulusal özgürlük mücadelesine inançlarının, bilinçlerinin zayıflatılması için A. Öcalan'ın yakalanması sonrasındaki bir kaç görüntüsünü; borazanı medyada göstererek, psikolojisinin kötü, ulusal bir davanın önderine yakışan bir görüntü içinde olmadığı vb. yanlışlamalar yaratılarak etkisi zayıflatılmaya çalışılmaktadır. Kürt ulusu nezdindeki önderlik rolünün yıpratılması hedeflenmektedir. Bundan sonra da teknik hilelere dayanılarak A. Öcalan'ın konuşmaları çarpıtılacak, amacından sapıtılarak kullanılmaya çalışılacaktır. A. Öcalan, Türk halkını da Kürt halkını da sevmektedir. 30 yıla yaklaşan devrimci faaliyeti, ulusal özgürlük savaşına önderlik etmesi, yaşamını Kürt ulusunun ulusal özgürlük mücadelesine adanması gerçek anlamda Kürt ve Türk halkına duyduğu sevginin bir sonucudur. A. Öcalan, "Türk halkını seviyorum, Kürt halkını da seviyorum, fırsat verilirse hizmet ederim" dedikten sonra; bir soru üzerine: "kendinizi yormanıza gerek yok, başka bir şey konuşmayacağım" diyerek gereken mesajı vermiştir. Konuşacağı şeyler, Kürt ve Türk halkı için yapmak istedikleri olacaktır. Sömürgeci-

lerin istediği değil.

Psikolojik savaşla birlikte Kürtlere yönelik büyük gözaltılar başladı. Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölgeler, mahalleler abluka altına alındı. Başta HADEP olmak üzere, Kürtlerin demokratik kurumlarına yönelik baskılar, gözaltılar arttı. A. Öcalan'ın can güvenliği ve özgürlüğü için yapılan sahiplenme, destekleme eylemlerini bastırmak, kitleleri yıldırma için vur emri çıkartıldı. Kitle eylemleri kanla bastırılarak, katliamlar gerçekleştirilerek sindirme hareketine giriştiler. Mardin'de, Diyarbakır'da, Adana'da vb. yerlerde göstericilerin üzerine kurşun yağdırıldı.

Kuzey Kürdistan'da gerillaya yönelik imha savaşı, operasyonları daha kapsamlı olarak sürdürülmeye başlandı. Güney Kürdistan yeniden işgal edilerek imha savaşı Güney'e de kaydırıldı. Kürt ulusuna, ulusal özgürlük mücadelesine karşı bütün cephelerde sömürgeci imha savaşına büyük bir hız verildi. Emperyalist efendilerin desteğini de arkasına alarak sarsılan, tehlikeye giren sömürgeci zulmün egemenliğini pekiştirmeye, kalıcılaştırmaya koşulluyor.

Kürt ulusu, özgürce yaşama kavgasında oldukça zorlu bir süreç, dönemece girmiş durumdadır. Ya bu kuşatma yarılarak ulusal özgürlük atılımı açtığı çığırda ilerleyecek ya da daha büyük bir darbe olarak geri mevzilere düşecektir.

Sömürgeci devlet, cepheden kuşatma taktikini A. Öcalan'ı yargılama aşamasında da sürdürmektedir. Öcalan'ın yargılanmasını ulusal özgürlük savaşının, Kürt ulusunun ve Türkiye devrimci ve komünist hareketinin yargılanması olarak ele almaktadır. Bütün hazırlıkları buna yönelmiş durumdadır. A. Öcalan'ın bütün dünya ile ilişkisi kesilmiştir. İmralı adası boşaltılarak burada tek başına esir tutulmaktadır. İmralı yasak bölge ilan edildi. Böylece, Kürt ulusunun sesinin önderine, önderlerinin sesinin Kürt ulusuna ulaşması engellenmeye çalışılmaktadır. Kendi hakukları çerçevesinde dahi yargılama koşulları ortadan kaldırılarak A. Öcalan ve

şahsında Kürt ulusu, ulusal özgürlük mücadelesi beyhude çabalarla "mahkum" edilmek istenmekte, boğazlanmaya çalışılmaktadır.

Bütün bunların yanında **şövenizm** körüklenerek Türkiyeli emekçilerin desteğini kazanma çabasıındadırlar. İrkçi şöven kesimler harekete geçirilerek, gösteriler düzenleterek, emekçileri psikolojik olarak etki sahalarına almaya çalışmaktadırlar. "*Şehit aileleri*" edebiyatı günboyu yapılarak, sürdürdükleri kirli savaşlarının, katliamlarının görüntülerini PKK'ye malederek medyada pazara sürerek kitlelerin bilinçlerine hakim olmak istemektedirler. Kürt ve Türk halkı arasında ektikleri düşmanlığı körüklemeye çalışarak dayanışmalarının, birlikte hareket etmelerinin yolunu kesmeye çalışmaktadırlar.

Devletin vargüçüyle bütün cephelerde bu kuşatma ve imha savaşına yüklenmesine karşın, Avrupa'dan başlayarak gelişen A. Öcalan'a ve Öcalan nezdinde ulusal özgürlük savaşını sahiplenme mücadelesi yaygınlaşarak, kitleselleşerek sürüyor. Avrupa genelinde başlayan işgaller, direnişler bütün kıtalara yayıldı. Kürtler kenetlenerek, başkanlarına, davalarına sahiplendiler. Ağır bedeller ödenerek sahiplenme büyüyor. Almanya'da İsrail siyonistlerinin büyükelçiliğinin işgalinde ırkçı-faşist kurşunlara hedef oldular. Dört Kürt yurtsever şehit oldu. Onlarcası yaralandı. İran'da göstericilerin üzerine kurşun yağdırıldı. Avrupalı emperyalistler, Kürt ve Türkiyeli emekçilerin eylemlerini, işgallerini zorla bastırmaya çalışarak uşaklarına destek sundular. Sunmaya da devam ediyorlar. Kürtler'e yönelik yoğun gözaltılar başladı ve sürüyor.

Kürdistan'da sömürgeci şiddet bütün hızıyla tırmandırılıyor. Sömürgeci vahşete karşın, Kürt illerinde kitlesel eylemlilikler büyüyerek gelişmeye devam ediyor Türkiye'de yaşayan Kürtler sokaklarda, meydanlarda önderlerine, davalarına sahiplenme eylemlilikleri, gösterileri aralıksız sürüyor. Kürt halkının öfkesi büyüyor. Devlet, büyüyen öfkeyi büyük gözal-

tlarla etkisiz kılma uğraşında. Yüzlerce-binilerce Kürt yurtsever gözaltında.

İçine girilen süreç, devrimci temelde Kürt ulusuyla aynı dili konuşmamızı, aynı toplumsal pratik içinde yer almamızı emrediyor. Devrimci-demokrat olmanın evrensel ilkeleri bugün tek bir noktada odaklaşmıştır. Kürt ulusunun varolma savaşında, onun yanında, onunla birlikte mücadele etmemizi zorunlu bir gereklilik haline almıştır. Kürt ulusal özgürlük mücadelesini sahiplenme, yanında yer alma, kendi kaderini tayin etme hakkını kayıtsız şartsız destekleme doğru ilkesini; Kürt ulusunun ulusal önderini sahiplenme, özgürlüğüne kavuşmasını sağlama mücadelesi içinde olmayla eşanlama gelmiştir.

Dostluklar en zorlu süreçlerde ortaya çıkar. **Zor dönemde dostun çığlığına ortak olmayan dost olamaz.** Halkımızı; "*dostluk zor günler için ve zor günde belli olur,*" "*kara günde dost olmayan, ak günde dost olmaz,*" vb. özdeyişleri, yaşamın derinliklerinden süzülerek çıkarılmıştır. Kürt ulusal özgürlük mücadelesinin dost ve müttefiki olmak, ulusal özgürlük hareketinin yanında yer almak, onun mücadelesini sahiplenmek, girdiği ağır yükün altına girerek olanaklı olacaktır.

Kürt ulusuyla birlikte bütün gücümüzü seferber ederek, bütün olanakları devreye sokarak, yargılayanları, mahkum etmek isteyenleri yargılayalım. Kürt ulusunun ulusal demokratik ve siyasal taleplerini hep birlikte hayıralım. Bugün, hepimiz birer Kürt, birer ulusal özgürlük savaşçısı olalım. Tarihsel sorumluluk ve görevler bunu kaçınılmaz bir gereklilik haline getirmiştir. Ayrılıklarımızı, eleştirilerimizi bugün için bir tarafa bırakalım; yaşamın pratiğinde bütünleşelim.

Devrimci özgürleşmeciler; Kürt ulusunun ve önderinin yanında, ulusal özgürlük savaşınının destekleyicisi, taşıyıcısı olduklarını; Kürt ulusıyla birlikte bütün koşullarını, imkanlarını zorlayarak, devreye sokarak mücadele ateşini körükleyeceklerdir.

Çalışmada devrimci tarz (3)

Umut ŞENGÜL

V) ÇALIŞMADA PLANLAMA

"Bir görüşü oluşturan dünyanın tümüdür. Ama ortaya çıkan görüş dünyanın tümünü almaz" (Brecht)

Aklı başında her insan, ne yapacağını, nasıl yapacağını, hangi araçlarla yapacağını bilmek zorundadır. Bunun için de önce oturup bir program hazırlamalı ve bunu nasıl uygulayacağını ayrıntılarıyla planlamalıdır. Bu her şeyden önce, gerçekten bir şeyler yapmak isteyen, zamanı iyi kullanmak, bu zaman dilimlerinde üretici olmak, kendisini ifade etmek, yaşamını anlamlandırmak isteyen insan açısından önemlidir. Hele de devrimci olmak, örgütlü olmak ve kolektif çalışmak gibi iddialar edinen insan açısından yaşamı planlamak vazgeçilmez bir zorunluluktur.

Hangi alanda, nerede olunursa olsun; iradi olabilmek koşulunun ortadan kalkmadığı her yerde, insanın planlı ve programlı yaşayabilmesi üretici ve yaratıcı olmasının temel koşullarından biridir. Çoğu kere dönüp geriye baktığımızda, her birimizin kendi yaşamımızda, heder olmuş çok ciddi zaman dilimleri buluruz. Bu durum örgütlü çalışan insan açısından daha bir önemlidir. Çünkü bireyin kaybettiği her saniye, toplumsal gelişmelerde bir damlacık katkının heder olması anlamına gelir.

Devrim, en kapsamlı programların basitleştirilmiş ve güncelleştirilmiş planlamalarıyla yürüten toplumsal bir çalışmadır. Ne yalnız bireyle sınırlı ne de sadece toplumsal olandır.

Her alanda etkin bir bilinç faaliyetidir ve bu nedenle kendiliğindencilğe, dağınıkhğa, kaosa, 'sıradanlığa', alışılmış olana yönelmez.

En kötü örgütün, örgütsüzlükten iyi olduğu gerçeğindeki gibi en kötü plan, plansızlıktan iyidir. Ama devrimci bilinç, kötü bir planlamayla yetinen değil, aksine o hep zirveleri tozu dumana katan ve çoğu kere de müthiş şaşkınlıklarla ortaya çıkan üstün bir planlama erbabıdır. Yani sorunumuz sadece planlı olmak değil, aynı zamanda iyi bir planlayıcı ve etkin, işleyen bir planla görünmektir.

Planlamanın olmadığı hemen her çalışmanın akıbeti, beyhude koşuşturmalarda boğulup giden koca bir dar pratiklik çıkarır ortaya. Ve çoğu kere de bu adına 'çalışma' denilen boğuntunun, aslında hiç bir şey yapamamak olduğu yönünde kesinleşmiş sonuçlara varmaktadır.

En basitinden en karmaşık ve en genel olana doğru, kapsamlı ve de ayrıntılar içeren planlarla çalışmalarımızı anlamlandırmalıyız. İş, günü planlamaktan başlayabiliriz. Genel hedeflere ulaşmak için günü, günü kurtarmak için genel planlamalarımızı somutlamalıyız.

Bunun için öncelikle işimizin kapsamını, gereklerini ve gücümüzü somutlamalı, bunu zaman ve mekan öğeleri bağlamında nasıl düzenleyeceğimiz üzerine kafa yormalıyız. Bu, tekil çalışmalar açısından da organsal ve örgütsel çalışmalar açısından da gerekli önceliklerdir.

Devrimci çalışmalar, genel stratejik ve güncel taktiklerin planlanması ve bunun yürütülmesinin ayrıntılandırılmasında somutlaşır. Kitle çalışmalarında, yayın faaliyetlerinde, as-

keri etkinliklerde, kültürel ve demokratik alanlarda, sendikalarda, sivil toplum örgütlerinde, ekonomik kuruluşlarda yani her nerede olunursa olsun, yoğun, etkili ve sonuç alıcı çalışmalar isteniyorsa, somut planlarla hareket etmek gerekmektedir.

PLANLAMA, GÖREV VE GÜÇ İLİŞKİSİ

Çoğunlukla yapılması gereken işlerin çok yoğun olduğunu görürüz. Hemen hemen her dönem örgütlü çalışan kolektif güç, bu görevlerin ancak bir bölümünü yerine getirebilecek durumdadır. Ama buna rağmen çoğu kere işe tersinden başlanır. Yapılması gereken görevlerin listesi çıkarılır ve bunların yapılacağı ilan edilir. Sonuç bellidir tabi. Yerine getirilemeyen görevler için 'nesnel' nedenler aramak için el açıp valırmaya başlanır.

Kimi kere de bunun tam tersi olur. Görevler aslında gücün üstünde ya da çok üstünde değildir, ama plansız, kendiliğindenci, istikrarsız, disiplinsiz ve alabildiğine gayri ciddi ve dar pratik içinde koşuşturmalarla birlikte yapılabilineceklerin çok azı ya da hiç biri yapılamaz.

Yapılma işinde öncelik ve düzenleme, çalışma ortamı, zaman ve insan yetilerinin planlanmasının yapılmasıdır her çalışmada karmaşa, kaos ve dar pratik vardır. Çoğu kere çevremizde koşuşturup duran, çok iş yaptığını sanan bir yığın insan vardır hep. Sonuçları toplamaya geldiğinde elde hiç bir maddi değer olmadığı görülür. Çünkü çoğu kere ne yaptığını bilmeden koşuşturmaktadır bu 'çalışanlar'. Bir de buna kişisel zaafılar, keyfiyetçilik, rahata düşkünlük, sevileni

yapıp sevilmeveni yapmama; kolay olanı öncel yapma, gerekli olup da biraz zor olanı tavsama; kişisel istemleri esas gereklerden önde düşünme; bireysel tasarruf edinme, popülizm, faydacılık gibi hastahıklardan başını kaldıramıyorsa çalışan zat, ister kolektif adına olsun, ister en yetkin çalışma içinde olduğunu iddia ede dursun, bu bir aldatmaca olmaktan öteye gitmez.

Çoğu kere işlerinin çokluğundan, örgütün yüklerinin ağırlığından, başını kaşıyamamadan dem vurulur. Oysa çoğu kere koskoca bir plansızlık içinde olmaktan öteye bir şey değildir; içinde bulunulan durum.

Yöntemsizliğin olduğu her yerde, yetkinsizlik ve beceriksizlik vardır. Devrimcilerin yaratıcı olduğu doğrudur, ama bu ancak doğru bir yorum gücüne, iyi bir yöneme ve bunların somutlaştığı kapsamlı planlamalara sahip olunabilirse mümkündür.

"Yararlı olan, yalnızca büyük yöneme göre düşünmek değil, aynı zamanda büyük yöneme göre yaşamaktır." (Brecht)

Evet, yaşamı ve yaşamda çalışmayı yönemsel kılmak, onu somut işlevli mekanizmalara dönüştürmek yalnızca mümkün değil, aynı zamanda zorunludur. Düşünmek; planlamayı, disiplini, üretmeyi ve daha geniş anlamda çalışmaya ilişkin düşünmek yeterli değil, aynı zamanda onu uygulamada somutlamak gerekmektedir.

İş yapmak, üretmek, örgütlemek ve kolektif çalışmayı yoğunlaştırmak yerine, bireysel benlikler ve popülist sıklıklar etrafında koşuşturmak; kendini ifade etme biçimi olarak ne kadar çok çalıştığının görüntüsüyle uğraşmak, çarpık bir kişiliğin güncel tezahürüdür. Her şeyden yakının, her şeye saldıran; ama yanındaki en verimli etkinlikleri göremeyen, onları planlayıp harekete geçiremeyen bu zaafli bünyeler, yine en çok plansızlık ve programsızlıktan dem vuranlar olur. Oysa bu gibi durumlarda bile; "kimin ötekinden daha yüksek olduğu, ancak bütün ayaklar eşit yükseklikte bir yere bastıktan sonra söylenebilir." (Brecht) gerçeğini de görmez ve bilmez olunur.

Her düzeydeki çalışma -çapı ağırlığı, zamanı, mekanı ne olursa olsun- planlanarak uygulanmadıkça sonuç almak zorlaşır. Burada temel yöntem, çalışma gerektiren etkinliği somutlamak, bunlar arasından öncel olanı ayırtırmak; zaman ve mekan faktörlerini ekliyerek gücümüzü belirlemek ve bunları bir sistematik planla açmaktır.

Yıllık ya da bir kaç yıllık stratejik planlamalardan tutalım da günlük koşuşturmaları dahi belli bir ön çalışma ve planlama dahilinde yürütmek gerekli olmaktadır.

*En basitinden
en karmaşık ve en genel
olana doğru, kapsamlı
ve de ayrıntılar
içeren planlarla
çalışmalarımızı
anlamlandırmalıyız.
İşe, günü planlamaktan
başlayabiliriz.
Genel hedeflere
ulaşmak için günü,
günü kurtarmak için
genel planlamalarımızı
somutlamalıyız.*

İşi, güce göre düzenlemeli, bu minvalde öncelikleri ayırtmalı; gücü de -verimlilik sınırını gözetenek-reel biçimlerde konumlandırılmalı. Eğer bu ikisinin ilişkisinde doğru bir yöntem izlenemez ve aradaki çelişkinin uzlaşmazlığı giderilemezse doğru sonuç almak imkansızlaşır. Aynı zamanda devrimci çalışmanın önemli bir yanı -hatta kimi kerece esasa oturan yanı- maddi üretime dönüşebilecek güç edinmek, gücü toplamak olarak görünebilir. Böyle de olsa, bunun somut planlamalarla ele alınması gerekmektedir. "Nerede, nasıl, ne ile, ne kadar zaman, nereye kadar?" gibi soruları açmılayacak somut planla-

malar, bu çalışmanın ana ihtiyaçları olacaktır.

PLANLAMA VE ÖRGÜTLÜ ETKİNLİK

Bilinç, kendi tarihsel sürecinin öznel ve nesnel etkileşimlerinin sınırları içinde olgunlaşır, gelişir. Dağınık, kendiliğindenci ve karmaşık bir iktisadi toplumsallığın ussal bilgi süreci, buna uygun şekillerden geçerek ilerler. Toplumsallaşmanın en işt "modern" sınırına vardığı yerde, gündelik yaşamdan tutalım da, yaşamın tümü şu veya bu şekilde, asgari veya azami düzeyde, kapsamlı ya da sınırlı çerçeveler içinde planlanmış olarak görünür.

İnsan etkinliğinin dolaysız ve izole edilmiş toplumsallığı değil, en yoğun biçimde süregiden kapsamlı çevrim dışlılarının etkin bir bileşenliği çıkar ortaya. Her etkinlikte olduğu gibi insan yaşamının örgütlenmesi etkinliği de esas, basit, karmaşık ya da sade, bilinen-bilinmeyen planlamalar içindedir.

Devrimci çalışmalarda da örgütlenme-örgütlenme estetiğinin, detaylı ve uygun planlar dahilinde anlam kazanacağı unutulmamalıdır. Örgütlenmek ya da örgütlemek selam verip selam alma karikatürü değilse; etkin olmayan insan çabasının toplumsal etkinlik içine çekilmesidir. Ve burada planlama ya da plan dahilinde faal çalışmalar yürütebilme yetisi, örgütçü olabilmenin, örgütlemeye başarının ana kriterlerinden biridir.

Örgütlemenin ya da örgütsel taraf-tarık, sempatisanlık vb. kavramların pratikteki karşılığı çoğu kere yukarıda değindiğimiz selamlaşma karikatürünü geçmemiştir. Bu durum, taraf-tarın, sempatisan ya da örgütsüz olup örgütlenme potansiyeli olan bireyin niteliğinin kofluğu değil, örgütçülerin plansız ve istikametsiz, basiretsiz ve faydacı bireyselliklerinin ürünü olarak sürüp gider.

Yine çoğunlukla üzerinde çalışılacak malzemeyi ayırtmada alabildiğine kaba yaklaşımlar, alabildiğine ussal olmayan vargılarla yaklaşımıştır. Devrimin kapsamlı programları ve

onun en yalın en güncel planlarını oluşturmada yaşanan karmaşıklıklar; bu ayrışımarda izlenen yöntemler ve sıkışmış dar çevre planları, çalışmanın verimini ortadan kaldırmaktadır.

Devrimci etkinlik, örgütsel olan yollarla ele alındığında bile etkili ve kapsamlı bir plan dahilinde insanın doğal evrimine müdahale olarak başlar. Yani ilk eylem, örgütlenme potansiyeli içindeki insanın yerleşik, kaba, ilkel, geri bilinc ve kişisel konumuna yönelmekle başlar. Burada plan, bir çok gerekliliği düzenlemek ve ona işlerlik kazandırmaktır.

Önce oturup organsal ya da bireysel sınırlar dahilinde somut planlar oluşturup, çalışmalara bu kapsamdan başlayalım. Kim hangi görevi, hangi sınırlar dahilinde, hangi araçlarla yerine getirecek belirleyim. Çalışma alanının somut ihtiyaçlarının neler olduğunu ussal düzeyde kavrayalım. Bireyin etkin faaliyetini, alacağı görevlerle karşılaştıralım. Yer, zaman ve araç uyumunu irdelleyelim ve çalışmaları belli zaman dilimlerine yayalım.

Planlanmanın yakın takipçisi olmakta önem arz ediyor. Özellikle de bireysel zaafiyetlerin yoğun olarak yaşandığı evrelerde ve dağınıklığın etkiler oluşturduğu durumda, denetim kendisini daha yakinen hissettirir. Bunu, genel bir doğal işlerlik durumuna getirebilmek daha iyidir ama burada kendiliğindencilğin hortlamasının zemini daha uygun hale gelebilir; bunun da bilinmesi gerekir.

Planlamanın kendisi de esas olarak devrimci etkinliğin örgütlenmesi olarak çıkar karşımıza. Onun bir sistematiğe göre düzenlenmesi, işlerliğine kavuşturulması ve kendi dışıyla ilişkisinin biçimlerini ve etkilerinin çözümlenmesidir. Soyut olan tüm kuramların ve düşünce ürünü olan tüm soyutlamaların örgütlenmesi, aynı zamanda düşünsel alandaki devrimci etkinliğin somuta -yani maddi dönüşüm içine- çekilmesidir. Bunu, ussal vargıların maddileşmesi ve yeniden maddi yaşamın soyutlanması ve birbirine dönüşümü olarak ele alabiliriz.

Yığınlar gidildiğinde, tüm teorik soyutlamalar pratik davranış özellikleri olarak algılanır. Çoğu kere kafası

tabularla, dinle, tanrıyla ve en ilkel düşünce biçimleriyle çevrilmiş, basılmış insanın eski yargılarına saldırmak zordur; hatta kimi kere tehlikelidir de. Ama bütün bu insanlar bu yerleşik fikirlerin etkilerini bir biçimde yaşamaktadırlar. Bunları bulup, bunlar üzerinden tedic ve sistemli bir karşı duruş örgütlemek, önemli oranda pratik duruşla ilgili olacaktır. Çoğu kere bu pratik duruş, soyut insan fikrinden çok daha etkili bir örgütlenme ve etkilendirme etkinliği oluşturur. Hatta en anlamlı, ayrıntılı ve kapsamlı nitelikteki planlamalar, eğer pratik anlamda böylesi bir duruş üzerinden yığınlar taşınmıyorsa pek bir şey ifade etmediği görülmüştür.

VI) ÇALIŞMADA ÖNCELİĞİN PLANLANMASI

Her çalışma alanında çok karmaşık, birbirini etkileyen, birbiriyle yakından ilgili görevler söz konusu olabilir. Hatta bu olabilir değil, bir kaçınılmazdır. Öyle ki çoğu kere, bunların önemi çok ince ayrışımalarla iç içedir.

Devrimci çalışmalar, kendi özgünlükleri içinde ana belirleyici damarları ayırtırmayı gerektirir. Birçok çalışma içinde bu belirleyicilik mutlaka saptanmalıdır. Ve çalışmanın planlanması buna dayandırılmalıdır.

Stratejinin kapsamlı planlarına uygun, her alanda merkezi bir çalışma saptamak öncel gerekliliklerden biridir. Genel olarak en kaba biçimde ele alırsa bu vargı bir sonuç olur. Çünkü her süreç, aşama ve her alanda buna bağlı olarak her çalışma çeşitli deneyler ve farklı biçimler koşullayabilir. Mesela bir alanda hiçbir örgütlü çalışmanın olmadığı durumda, oranın perspektifini en baştan kıra uyarlamak imkansızlaşır. Yani genel merkezi çalışma kur perspektifleri kuşanıyor da olsa -yeni bir alanda- uzun bir dönem ilişki yaratma ya da kimi demokratik çevrelerde çalışma biçimini alarak sürebilir.

Planlama bu aşamaları doğru yerinde ve uygun zaman dilimleri içinde ele almanın yöntemini verir. Dışımızdaki toplumsal devrini, ussal vargılarımızın son şekline tam bir uyum iç-

inde göremeyebiliriz. Ama bunu oluşturabilmenin mümkün olduğunu biliyorsak, yöntemsel olarak dış dünyayı kavrama ediminden işe başlayabiliriz. Bu, "alanda, bölgede, koşullarda" izlenecek çalışmaların esas damarlarını saptamamıza olanak sağlar.

Bir çalışmaya geliş güzel bir giriş geliş güzel sonuçlar ortaya çıkarır. İvmesini düşürür, karmaşıklığı artırır, bilineni bilinemez hale getirir. Ve böylesi durumlarda, bir kişinin iş onlara kişiye, bir günün iş haftalara hatta aylara yayılır ve dağınıklık alıp başını yürür.

Bu nedenle nereden başlanacağı özenle saptanmalıdır. Öte yandan, merkezi çalışmayı, süresini, ona birinci ve ikinci derecede yakın olan diğer çalışmaları ve yine buna denk düşen insan gücünü, zaman ve mekan etkilerini, merkezi çalışmaların farklı alanlarda alacağı özgünlükleri planlamak, çalışmada başarının önemli kriterlerinden biri olacaktır.

Çalışmada önemli bir yan da, 'sıradanlaşmaktır. 'Sıradanlaşma' çoğu kere önemsizleşme, ilkesiz ve amaçsız 'sürtü' haline gelme olarak anlaşılır. Aslında bu doğal olma ya da insanın doğallaşmasıdır. İnsanı doğasından kopararak ona nitelikler yüklemek değil, var sayılan niteliklerin doğal insan özellikleri halinde saf ve basit olması anlaşılmalıdır.

Bunun devrimci çalışmalarla ilişkisi, tahmin edilebilenden çok daha kapsamlıdır. Karmaşık sorunlardan basit ve anlaşılır çözümler çıkarsamak ve çalışan bireylerin aynı ölçüde anlaşılır, basit, sade özellikler kuşanması çalışmada verimi etkileyen en önemli faktördür. Bu özellikle de insanla ilgili çalışmada bir kaçınılmazdır. Diğer alanlarda ise bireyin kendisiyle ve teoremleri, politik duruşu, onun sorunlarıyla barışık olması anlamını içerir. Yaratıcı insan etkinliği bu olumlamalar içinde olgunlaşacaktır.

Öncelik sorunlarında hiç bir zaman gözden kaçınılmaması gereken yanların başında; iletişim ve etkileşimi koşullandıran bu noktalar gelmektedir. Bu biraz da çalışmanın haz ve ren estetiğidir. Hem bireyin kendi faaliyetleriyle uyum sağlaması hem de ile-

tişim dahilindeki insana, devrimci etkinlikleriyle birlaşmış doğrularını sunmasının olanağını verecektir.

Öncelik sorunlarında ve genel planlamalarda, kararlılık ve karar verme inisiyatifi, dış koşulların karmaşası içinde çalışmanın doğru yürütülmesinde önemli olacaktır. Karar verme aşamaları kadar kararların alındığı süreçlerde ısrarlı ve tutarlı olmak da bir zorunluluk oluşturmaktadır. Bu daha özgün bir ifadeyle, 'çalışma disiplini' şeklinde anımlandırılabilir. Bireysel ve organsal ya da en üst düzeyde kolektif çalışmalarda, kendi çalışma disiplini oluşturamayan etkinlik, gevşek, kof ve zamanla dış etkileşimler içinde erimeye açık hale gelir.

Kararlılığın ve çalışma disiplininin oluşturulması ve bunun en uygun biçimde planlanması, öncelikle bireysel iradenin disipline edilmesinden geçmektedir. Kapitalist gericiğin bir ahtapot gibi her gelişmeyi yutmak istediği ve bunu önemli oranda başardığı çağımız koşullarında ve üstelik faşizmin en iğrenç uygulamalarının 'doğal' uygulamalar olarak yerleştiği durumlarda, iş ve yaşam disiplini ve de iradi müdahale olmazsa olmaz önemdedir.

Her yaşam alanında, bu alanın kendi yasalarına göre şekillenen bir tür karar mekanizması, uygulama kararlılığı ve çalışma disiplininin oluşturulması, bunun planlamaların karakteristik niteliği haline getirilmesi, devrimci bir çalışmada gerekli olanıdır.

BEN'ciliğin ve BİREY'selliğin pohpohlandığı ve özünde hiç bir şey olmayan bireysel 'insancılık', kolektif çalışma kuralları karşısına çıkarılmaya çalışıldığı, toplumsal etkinliğin genel kaidelerinin bireyci egoizme, popülizme tabi bulunduğu günümüz koşullarında, kolektif disiplin ve onun her alandaki çalışma kurallarını oluşturmak, ona bağlı kalmak devrimci bireylerin tutarlılık sorunuyla direkt ilintilidir.

Örgütlenme ve mücadele üzerine keskin vaazlar veren bir çok bireyin, örgütlü çalışmanın kuralları karşısında kemiksiz eğriler çizdiğini görüyoruz. Böylesi durumlarda, çokça bireysel kısıtlanma, otorite ve hiyerarşiyi sorun olarak gören, 'demokrasicilik'

oyunları çıkar sahneye. Genel devrimci kurallar, işlerlik ve iradi çoğunluklar bir tarafa bırakılarak, 'insancılık' rolleri üstlenilir ve devrimci-sosyalist insansal eğilimlerin önüne bireysel popülizm geçirilir.

Oysa bu durumda olan bireylerin bir çoğu, kuralsız, disiplinsiz bir dünyaya, ancak bu yasaların hüküm sürdüğü koşullarda yine bu katlıkları, hatta daha da özenle ve daha da yoğun hale getirilmiş disiplin uygulamalarıyla varılacağını unutuyorlar ya da unutmaya çalışıyorlar.

Devrimci bir çalışmada, disiplin kuralları, çalışma öncelikleri, iradi

*İş yapmak, üretmek,
örgütlemek ve
kolektif çalışmayı
yoğunlaştırmak yerine,
bireysel benlikler
ve popülist sığlıklar
etrafında koşuşturmak;
kendini ifade etme
biçimi olarak ne kadar
çok çalıştığının
gürültüsüyle uğraşmak,
çarpık bir kişiliğin
güncel tezahürüdür.*

bütünsellikler, karar mekanizmaları ve kararlılık vazgeçilmez temel gereksinimlerdir ve bunlar olmadan devrimci ve kolektif bir çalışma söz konusu olamaz.

VII) DEVRİMCİ BİR ÇALIŞMADA ESNEKLİK

Yukarıda değindiğimiz bütün katı kurallar ve çalışmanın diğer gerekleri, bu etkinliklerin esnekliğine tezat gibi görünebilir. Ama unutulmamalıdır ki, en katı kuralların da kendi iç esnekliğiyle iç içe olacağı kaçınılmazdır. Aynı zamanda devrimci çalışmaların ve en 'katı' ilkelerin dahi uygulama ala-

nında, özellikle de kitlelerle buluştuğunda sade ve esnek estetikler edinirler. Bunu sanatsal bir duyuma işlemek ve onu güçlü imgelerle bilinçlere taşımak devrimci tarzda çalışanların yeteneklerini gösterecektir.

En katı kurallar dahi gerektikleri, nedenleri ve işleyiş normları ince sunulara bezendirildiğinde anlaşılabilir olmaktan çıkar. Bütün devrimci çalışmaların iyi niyetle yapıldığı söylenebilir belki, ama bütün bu çalışmaların iyi sonuçlar verdiği söylenemez. Bunun nedenleri, devrimci etkinliklerdeki becerilerde gizlidir. İşte tam da bu noktada, esneklik; usta bir devrimci işçinin en önemli özelliği olabildiğinde, inisiyatif elde etmek kolaylaşır.

Esneklik, bir uzlaşma veya vazgeçme durumu değil, aksine uzlaşmazlığın kendi alanında farklı biçimler içinde yürütülmesi becerisidir. Tabi bunu yaparken apaçık bir faydacılığa kapıları aralamamak gerekiyor.

William Blake "Kötü edebiyat iyi duygularla yapılır" der. Bunun gibi yakın deneyimlerimizde görülen kötü çalışmaların hemen hepsinin 'iyi duygularla' yürütülmeye çalışıldığını -en azından bizler- biliyoruz. Ama bunların önemli bir kesiminin 'kötü' sonuçlandığını da görüyoruz. Bu bağlamda niyetler üzerine fırtına koparmaktan ziyade yöntemsel sorunlara, insan yetilerine eğilmek gerekmektedir.

Devrimci kurallar ve gerekleri esnetmek; onlardan vazgeçmek demek değildir. Aksine, bu genel geçer kuralların işlerliklerini estetize etmek, duyguları güçlü algılamalara ve kavramsal varlıklara ulaştırabilmek maddi yasaların soyutlanması, teorik soyutlamaların yaşama uygun hale getirilmesinde koşullara göre ilkeleri uygulama basiretidir.

Bu organsal ve kolektif çalışmaların da vazgeçilmezidir. Tek tipleşmiş modelleri, eskiyen biçimleri, çekim merkezi oluşturabilen yenileriyle değiştirmek, uygun araçlarla yeniden düzenlemek içteki çalışmaları da verimli kılacaktır. Her çalışma deneyimi yeni varlıklara ulaşmalı, yeni açılımlara zemin hazırlamalıdır. Bunun için çalışma deneyimlerini yazılı hale getirmek bir zorunluluk olarak görülmelidir.

Kenetlenmeyi güçlendirme zamanı

Can CEMAL

Emperyalist vampirlerin düşle-
rini kuşatan heyulanın yarattı-
ğı telaş ve yalvar yakar olan
küçük memurların büyüklere emri
amade duruşları, var olan iktisadi, si-
yasi çıkar birlikteliğinin kapsamı,
hiç de yabancı olmamayan "yeni"
bir operasyonu gündeme ge-
tirdi.

Onların yani bu yamyam-
lar takımının ne zaman güve-
nilir olduklarını(!) bilmiyor-
muşcasına, ulusal özgürlük
güçleri, önderliğinin taktik-
sel uygulamalarında dikkati,
temkinliliği ve şüpheli en
çok gerekli olduğu koşulda
elde tutma noktasında inisi-
yatif yitimine düşmesi, bu
karşı devrimci operasyonun
'başarı'ya ulaşmasında
önemli bir etki oluşturu-
muştur.

Hiç bir sömürge halkın
ya da ezilen, göçertilen, kat-
ledilen halkların, ulusların
çakarları, bir emperyalist sis-
temin iktisadi ve siyasi çıkar-
larından önde değildir. Kimi
'demokratik' gösterilerin ve
görüngülerin, iktisadi çıkar-
ların önüne geçtiği anda,
bunların bir tarafa kolayca atı-
labilir olduğu en iyi biçimde
İtalya'nın tavrında gördük. Bunun
gibi Yunanistan, Kenya, Rusya gibi
ülkelerin de dünya emperyalist mer-
kezlerin basıncına -onlarla olan ikti-
sadi-siyasi bağımlılıkları pehasına-
direnemelerini beklemek akıllıca ol-
maz.

Bu alanlarda kimi çalışma ve te-
maslar olmaz demiyoruz; aksine
bunlar gerekli de. Ama iş, bir hare-
ketin ve üstelik dünya karşı-devrimi-
nin baş belası haline gelmiş ve kap-
samı bir karşı yönelime muhatap
kalmış bir hareketin liderinin kendi
hareket inisiyatifi bu çevrelere
kaptırması ya da bunu sınırlandırıl-
ması.

gış yapmak zorunludur.

"Düşmanın kalbinde patlamaya
hazır olun" çağrılan ve bu çağrının
ısrarlı savunucuları oluna bilirse,
asıl ateş zamanının yeniden başlayaca-
ğını, herkes çok açık biçimde göre-
bilir. Güçleri heder etmemek, derli
toplu ve merkezi yönlendirmelerle
belirlenen hedeflere doğru kumanda
edebilmek hayati önemde ola-
caktır. Kendiliğindencilik ve da-
ğınıklık inisiyatif yitimi olacaktır.

Gelinen noktada, ulusal bilinci
biçimlenmiş, feda ruhu ve dire-
niş geleneği kazanmış dünyanın
en büyük devletsiz ulusunun
ateş koruna dönüşmesi için bir
çok neden var. Yeni girilecek bir
süreci etkileyen çok değişik
faktörler de olacaktır. Bunların
başında gözaltı ve mahkemeler-
de takılacak tavrı ve verilecek
mesaj önemli olacaktır.

Özellikle de burjuvazi, kimi
açıkları, tüm ırkçı kinini döke-
rek en çirkef biçimde kullana-
caktır. Sansasyonel ve şişirme
haber, demec vb. her türden
medyatik söylemi, kırlardaki si-
lahlı gücü dağıtmak için devre-
ye sokacaktır. Bu aşamadan
sonra yöneleceği esas hedef,
silahlı güçlerin bozguna uğratıl-
ması olacaktır ve bunun için kü-
çümsemeyecek malzemeye de sa-
hiptir.

"Düşmanın kalbinde patlama"
taktiği, yeniden -hatta elenerek, eli-
yerek, daha fazla kayıp vererek-
kendine gelme ve daha ısrarlı bir yo-
la yönelmeye hizmet edebilir. Geri
çekilmek, paniklemek, tereddüt ge-
çirmek, düşmanı anlatmaya çalış-

masını doğuracak girişimlere kalkış-
ması meselesine gelince, çok iyi dü-
şünmek ve çok yönlü etkileri hesap-
lamak gerekmektedir. Görülen o ki,
sonuç, bu hesapların yeterince iyi
yapılmadığını tanıtıyor. Ama iş bu-
rada bitmiyor, hatta 'belki' de yeni-
den başlıyor. Öyle olmasa bile son
gelişmelerle birlikte yeni bir başlan-

mak, süreci beklemek, düşman cephesinde umut aramak gibi her türden yanlış yönelim, kapsamlı bir yenilgiyi kolayca koşullandırabilir.

Bu evrede karşı çabaların tümünün "dağıldılar, dağılıyorlar, bittiyorlar" edebiyatıyla işleyeceği, bu günden hatta dünden başlamıştır bile. Dost olmayan herkesin beklentisi de bu yöndedir. Bu beklentileri boş çıkarmak bugünün en önemli tarihsel görevidir.

Yine başta AB ülkeleri olmak üzere, ABD'nin de bu gelişmeden sonra, "Türkiye bu fırsatı değerlendirmeli, Kürtlerle görüşmeli" v.s. türünden, sözüm ona Kürt sorunun çözümünü öneren ve asıl olarak silahlı başkaldırını tamamen etkisizleştirmeye yönelik olan bu girişimlerin gerçekliği doğru kavranmalı ve Kürt halkının radikal isyancı ruhu -hele hele de bu aşamadan sonra- kısmi taleplere feda edilmemelidir. Bu girişimler biraz da PKK'nin daha radikal ve silahlı mücadele de ısrar eden bir eksene girmesinden duyulan korkunun ifadesidir.

Onlara bu korkuları tattırmak ve zafer çılgınlıklarının ardındaki gerçeği tanıtmak, heveslerini kursağında bırakmak, tüm Kürt yurtseverlerinin ve ona yakından can cana destek olacak olan devrimci ve komünistlerin tarihsel ödevi ve halkların davasına karşı taşıdıkları sorumluluktur.

Süreçle birlikte Kürt halkına karşı uygulanan şiddetin ciddi bir biçimde artacağı, gözaltılar, tutuklamalar, yurmalar, kaybetmeler her zamankinden daha aktif olarak uygulanacağı bilinmekte ve de görülmektedir. Bu minvalde Türkiye sınırları dahilinde bulunan tüm devrimci ilericiler çevrelerin, Kürt halkının hedeflerine karşı yoğunluk içine girmeleri, dayanışmalardan öte, birlik ve eylem cepheleri oluşturmaları acil gereksinimlerdir.

Ayrıca Kürt halkının devrimci başkaldırısını pasifize etmek ve giderek dünden etkisizleştirmek için yürütülen psikolojik savaşın içinde etkin bir karşı koyuş örgütlemek gereklidir. Kürt halkının ve onun devrimci aktivitelerini olumsuz etkile-

yerek her türden eleştiriyi ikincil plana bırakarak özellikle düşmanın manşete çekmeye çalıştığı ve halkın demoralizasyonunu sağlamaya yönelik faaliyetlerini ayırmak, bunlara kendi cephemizden prim vermemek gerekmektedir.

Öcalan'ın Türkiye'ye getirildiğinin ikinci günü Evrensel gazetesinin attığı başlık bir yönüyle zamansız ve de olayın çok farklı önemli yanı varken -Kürt halkının bağlilik duygularını da görmezden gelerek- burjuva basının manşete çıkardığı yönleri, hesapsız bir tavırla kendi cephesinde çanak tutmuştur.

Eğer gerçekten devrimci bir kalkışmanın devamından yana isek ve bu konuda samimiyetimizden emin

*temel sorun, ulusal
özgürlük güçlerinin
merkezi düzeyde
önderliği
pekiştirmeleri, siyasal
kararlılık ve inisiyatifi
elde tutabilme
noktalarında
düşümleniyor.*

isek, o zaman temel sorun, Kürt halkının devrimci çizgiyi korumasına ve onu güçlendirmesine açık biçimde ve de olasılıkları devrimci gelişmelerden yana çevirmenin yollarını işaretleyerek destek sunmalıyız. Ya da dünden "uzlaşacaklar" vb türünden varsayımları, "işte bakan demiştik"leri birilerin şahsında kanıtlamaya çalışırcasına vurguları öne çıkarmak gerçek dostluklarla bağdaşır değildir.

Bir çok olasılık bir araya getirildiğinde, görülebilen en açık yan, Kürt ulusal kurtuluş mücadelesinin zor bir evreyi aşmak zorunda olduğudur. Güçler dengesi ve muharebe alanlarının stratejik dengesizliklerinin yanında düşmanın psikolojik üstünlüğü ve bunun yaratacağı tahribatlar da var olacaktır. Ama temel

sorun, ulusal özgürlük güçlerinin merkezi düzeyde önderliği pekiştirmeleri, siyasal kararlılık ve inisiyatifi elde tutabilme noktalarında düşümleniyor.

Ulusal özgürlük güçlerinin savaşçılarına büyük bir bölümünde ve Kürt halkının önemli bir kesiminde Öcalan şahsında somutlaşmış olan önderliğe katı bağımlılıkları, değişen durumlarda azımsanmayacak ölçüde titiz davranmayı ve tüm karşı taktikleri boş çıkaracak uygun taktikler gözetmeyi gerektirecektir.

Savaş daha etkili ve yakıcı bir sürece girmektedir. Bu durum zaten var olan 'ciddi' sorunları daha da etkili kılabilir. Burada devrimci inisiyatifin geliştirilmesi, sürecin özelliklerini doğru kavramayı gerektirir. En önemli ve belirleyici görev ulusal özgürlük güçlerine ve onun önderliğine düşmektedir.

Gelişmeleri bir vahamet tablosuna çevirip ah edip ağıt bağlamaya vurdurmadan ve olur olmadık kehanetlerle sürecin görevlerinden geri durmak ve kaos ortamına -dolaylı da olsa- prim vermekten kaçınarak devrimci yönelimleri desteklemek, ileriye taşımak da öncelikle dost devrimci güçlerin görevleridir.

Düşman, bir mevzi üzerinde ateş yoğunluğu oluşturuyorsa, dikkatleri dağıtmak, ateş gücünü bölmek karşı inisiyatifi kırmak için güdük ve cılız da olsa tali ve çapraz mevzilerden destek atışları başlatmak önemlidir. Çemberi yarmak için yaygın ve yoğun bir ateş alanı geliştirmek gerekiyor.

Gelişmelerin önemli bir yanı da kolektif örgüt ve insan gücünden önde, bireysel 'lider' otoritesinin esas belirleyici olduğu durumda; sarsıntıların yükseklere vurması durumunda, kolektifin kendisini yenilemesi sancılı ve de zor olur. Doğaldır ki, her sarsıntı kendi ruhunu ve beyinlerdeki etkilerini de oluşturur. Bunların da gelişme seyri doğru kavranılarak, devrimci azımı ve yürüme kudretini daha uygun seyrilerde taşıyanların duyarlılıklarını harekete geçirmeleri gerekiyor. Kenetlenmek gerekli ve de zorunludur.

Özgürleşen kadına merhaba

Bayram KAYA

Kadının ezilmişliği ve toplumsal rolünün ikinci plana düşüşü ilk büyük "karşı devrim" ile başladı: "Tarihte kendini gösteren ilk sınıf çatışması, erkek ve kadının arasındaki uzlaşmaz karşıtlığın karı-koca evliliği içindeki gelişmesiyle ve ilk sınıf baskısı da dışı cinsin erkek cins tarafından baskı altına alınmasıyla aynı zamana rastlar."

Sınıfın, ayrımsız, göçebe doğal işbölümünde yaş ve cinsiyet farklılığı yoktur. Üretim ve tüketim eşitliği yanında, cinsellikte de eşitlik ve doğallık söz konusudur. Her iki cins, cinsel ilişkiler konusunda sınırsız özgürlüğe sahiptir.

Yerleşik ilkel komünal toplum hayatına geçişte sınırsız cinsel ilişki özgürlüğüne de belli sınırlamalar getirilmeye başlanır. Önce kuşaklar arası cinsel ilişki yasaklanır. Sonra, topluluk içinde akrabalık ilişkilerine dayanan kan bağları oluşur. Yalnızca değişik kan bağına/klanına bağlı kadınlarla erkeklerin cinsel ilişkisi geçerli olup, klan içi cinsel ilişki kesinlikle yasaktır. Bu klan "otoritesi" için zorunlu bir ilişki olarak doğur. Klan içinde doğan çocuğun yalnız annesi biliniyordu. Anaya göre beliren soy zinciri geçerliydi.

Üretici güçlerin hızla gelişimi ve yarattığı ürün fazlası eşitlikçi toplumsal yapıyı sarstı ve eşit bölüşümü yok etti. Ortak çalışmayı ortadan kaldırdı. Ürün fazlasından beslenen bir yönetici sınıf doğdu ve komünal toplum "ilk karşı devrim" ile yüzleşti. Erkekler tarım ve avcılıkta kullanılan aletlerin, ka-

babalık hukukuna göre işlemeye başladılar.

Sınırsız cinsel özgürlük, tek eşli evlilik hukukuna evrilirken, kadın, malların miras bırakılacağı çocuğun anası olduğu sürece tek eşli kalmak zorundadır ve bir önceki devrim sınırsız cinsel özgürlüğünü ancak "gizli" yaşayabilecektir. Erkek ise karşı devrimin nimetlerinden sonuna kadar yararlanı, kendini tek kadınla sınırlamaz.

Bu fiili durum zina ve fuhuşun sosyal temelidir aynı zamanda. Kadın "gizli bir güç" haline gelir. Egemen sınıflar, ideolojik, ahlaki yüceltmeleri ve aile savunusunu bu temelde işlerler. Köleci toplumda, geçmişte sınırsız cinsel özgürlüğün kalıntısı olarak ilkin saygın bir meslek durumunda olan, kili-

se ve devlet tarafından da desteklenen fuhuş ve açılan genel evleri, sonradan şiddetli ideolojikleşmiş hukuki-ahlaki yüceltmelerin cezalandırmalarıyla karşılaşır.

Feodal toplumda çifte ahlaki standartta dayalı cezalandırma ve kadının çok yönlü ezilmişliği ortarak sürer. Kapitalist toplumda kadının ikinci sınıf toplumsal statüsü karakteristik bir

dınlar ise ev eşyalarının "sahibi" oldu. Savaş tutsaklarının köle olarak alınıp satılması ve çalıştırılması da bu ekonomik ilişkilerin hukuki biçimi olarak hortladı. Mallar ve köleler erkeklerin mülkiyetindedir ve bunların çocuklara miras kalması için soy-sop zinciri

hal alır. Hisler, duygular, cinsellik, çıplaklık, seks, erotizm, vs. kapitalizmde alınıp satılır mal haline getirilir. Kadının tüm özellikleri metalaştırılır. Görünüşte özgürce oynanan yasal nikah bağı ezilmişliği örtün hukuki bir kılıf ve pembe göstermeye yarayan şaldan başka bir şey değildir. Kapitalizmin ideolojisi evlilikle birlikte bireylerin beynine şırınga edilmektedir.

Görünmek istenmez nedense! Oysa, şimdiye dek insan soyunun devamlılığı için kadını erkekten birliği söz konusudur. İki karşıt cinsin birliği hayat demektir, aşk demektir, özgürlük demektir. Oysa kapitalizm, cinsleri bir yandan ayırıp cinsle göre pasif bir davranış biçimi saptarken; aynı zamanda kadın ve erkeği bir tüketim nesnesi olarak aynılaştırmaktadır. Toplumsal hayatta pasif ve geri plana itilmiş kadınlar sürekli tüketime alıştırılmışlar, beğenilme duyguları sürekli yapay olarak körüklenerek moda ve reklamların asli unsurlarına dönüştürülmüşlerdir. Kadının cinselliği ise her türlü kitlevi tüketimin en karlı metası haline getirilmiştir. Cins olarak erkekle aynı statüde olmayan kadın, pazar için erkekle adeta aynılaştırılmaktadır. Bir taraftan doğal beğenileri bastırılan kadın, diğer taraftan kitle ruhundaki cinsel açlığı kızdırmaktadır.

Toplumsal bilinçte müthiş bir aynılaştırma yaşanmaktadır. Kadın erkeğe, erkek kadına benzetiliyor: Karşıtlar birliği değil aynılaştırma... Kadın doğası yok ediliyor, kadın kendi özüne yabancılaşıyor. Aynılaşan kadının hiç bir doğal çekiciliği ve cazibesi kalmamıştır. Bir şeye benzetilen ve ideolojikleştirilen kadınlar hem özgürleşmenin önünde büyük bir gizli güç, hem de özgürleşmenin en tayin edici unsurlarıdır. Kadın erkeğe benzeyerek özgürleşmeyecektir. Zira kadınılaştırılan erkek de iğdiş edilmiş bir zavallıya dönüşmektedir. Kadın erkekten farklıdır ve kadın bu farklılığı ile özgürleşecektir. Bu yüzden burjuvaca bir anlayış olan "aynılaştırma" temelinde bir özgürleşme olsa da feministlerin ideolojik-siyasal zemini olabilir.

Feministlerin kadına bakışları uluslararası platforma da bu zeminde yansır. Sosyalistlerin kadın sorununa ilgileri ise toplumsal zeminde yansır. Sosyalistlerin kadın sorununa ilgileri ise toplumsal statüde/yapıda gerçekleşecek bir devrime olan ilgiyle özdeşleşir. 1888'de Washington'da Uluslararası Kadın Konseyi bu temelde kurulur.

1857 yılının 8 Mart'ında greve giden 40 bin Newyorklu emekçi kadın saldırıya uğrar, katledilir, 1903'de Danimarka'da (Kopenhag) II. Enternasyonal çizgisine bağlı kadınların

Kadınların toplumsal rolünü ve haklarını genişletmeyi temel alan bir ideoloji olan feminizm, kadının sosyalist, bağımsız kurtuluşuna karşıdır. Yalnız ve yalnız kadın cinsinin kurtuluşunu öne çıkarır; erkek düşmanlığı yapar, erkeklerle karşı tepkicidir.

yaptığı bir konferansta, her yılın 8 Mart gününün "Uluslararası Emekçi Kadınlar Günü" olarak kutlanması kararlaştırılır ve gelenekleştirilir. Bu öneriyi grev sırasında ölen kadınların anısına Clara Zetkin yapmıştır.

Feminizm ilk kez Fransızca'da kullanılır. İlk feminist dalga emperyalist dalgayla, sosyalist mücadelenin gerilediği yıllarda başlar. Devrim günlerinde feminist dalga dibe vurur. I ve II. emperyalist savaş sonralarında yeniden alevlenir. 1980'lerin "gericilik yılları"nda "sosyalist feminizm" öne çıkar. Kadınların toplumsal ro-

lünü ve haklarını genişletmeyi temel alan bir ideoloji olan feminizm, kadının sosyalist, bağımsız kurtuluşuna karşıdır. Yalnız ve yalnız kadın cinsinin kurtuluşunu öne çıkarır; erkek düşmanlığı yapar, erkeklerle karşı tepkicidir. Ezilmişliğe karşı feministlerle sosyalistler birlikte mücadele etmişlerdir, bugün de bu halka yakalanmalıdır, ama feministçe cins ayrımı yobazcadır ve mücadele edilmelidir.

12 Eylül bunalımında, cinsel özgürlük peşinde koşan ve yaşayan bireyler de feministler gibi bir açmaz içinde oldular. Cinsel özgürlük sağlanmadıkça hiç bir şeyin başılamayacağı söylendi. Cinsel özgürlüklerini "doyasıya" yaşadılar. Eşlerini terkedip özgürlüklerine kavuştular. Ama burjuva kültüründen bile yeksun ve insani doğaya yabancılaşmış bu unsurlar şizofrenik bir vaka olmaktan öteye geçemediler.

Bireyin kendi fiziki farklılığı üzerinde özgürce ve tam denetim hakkı olarak açıklayabileceğimiz cinsel özgürlük, her şeyin metalaştığı ve denetlendiği bir toplumda yaşanamaz. Kapitalizmde ancak sınırsız fuhuş ve iğrenç ilişkiler yaşanır. Devrimci saflarda bile bir erkekle bir kadının neler yaptığını meraklı ve sinsi gözlerle gözlemleyen üçüncü bir "devrimci" her zaman varola gelmektedir ne yazık ki! Bütün bunlar Anadolu'da bağımsız, devrimci bir kadın hareketinin yaratılması önünde en büyük engeli oluşturmaktadır.

8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar'ındır. Kadınlar egemen ideolojik kölecilik ruhu mücadeleyle kırıyor. İşkencecilerin yüzüne tüküren Tanya'lar, Sovyetler'de Krupskaya'lar, Salvador'da Maria Valkodaro'lar, Vietnam'da Nguyen Thi dinh'ler, Anadolu'da Ayçe İdil'ler, Zilan'lar, Enternasyonal duygunun simgesi Barbara Anna Kistler egemen burjuva ideolojisini yenilgiye uğratan ve özgürleşen kadının sembolleridirler.

Bu duygu ve düşüncelerle 8 Mart DÜNYA EMEKÇİ KADINLAR GÜNÜ'nü kutluyorum.

Öncülük misyonu

Eylem KÖSE

"Devrim, bir ziyafet vermek, bir makale yazmak, bir resim çizmek veya bir nakış işlemek değildir. Devrim o zarıflıkla, o rahatlık ve nazırlık veya o kadar tatlılık, sevecenlik, terbiye, ihtiyat, ruh cömertliği ile başarılmaz. Devrim, bir ayaklanmadır. Bir sınıfın başka bir sınıfı devirdiği bir şiddet hareketidir." (Mao, S.E. Cilt 1)

Varolan mevcut sistemi, bilinçli yönlendirme ve müdahalelerle alaşağı edip yerine yeni bir sistemin inşasını amaçlayan devrim; bu aşamaya ulaşmak için toplumun en ileri kesimini oluşturan öncüler (komünistler) tarafından, kendiliğinden yığınsal bir güç durumunda olan kitlelerin sisteme olan hoşnutsuzluklarına siyasal iktidar hedefini amaçlayan bilinci katarak, bu doğrultuda harekete geçmelerini ve toplumsal alanda nitel bir değişikliğe yol açmalarını sağlamaktır. Bu nitel değişim, karşı konulmaz bir zorunluluğun bağrından doğmaktadır. Ve bundandır ki, nakış işlemeye, resim çizmeye, ziyafet vermeye benzemez...

Özgürlükten yoksun olduğumuz ve özel mülkiyetin tayin ettiği yasalarla çepeçevre kuşatıldığımız bir toplumda, özgürlüğe ulaşma mücadelesinin basamaklarını tırmanışımız da kendi içinde katı, keskin ve uygulanmasında güçlü bir iradeyi gerektiren karşı yasalarını barındırmaktadır. Elbetteki bu, özgürlüğe varmak için tırmandığımız basamakların zorunluluklarla örülü olduğundandır. Başlangıçta zayıf ve dağınık olan bir sınıfın, örgütlü ve çeşitli imkanlarla donanımlı egemen bir sınıfın lüks içindeki

saltanatını yıkmaya kalkışması ve karşılığında -o sınıfın örgütlü tüm kurumlarını, zor aygıtlarını harekete geçirip kurulu düzenini koruma isteminden dolayı- onunla uzun erimli bir savaş halinde olması, bu yasaları, kuralları, bunlara uygun yaşam tarzını zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla ezilen sınıf, ancak egemen sınıfı ayakta tutan yasaları tanıyıp bilince çıkarttığına sistemi değiştirme sürecine girerek güç olmaya başlayacak ve özgürleşmeye doğru yolacaktır.

"Özgürlük, doğa yasaları karşısında dışlanmış bir bağımsızlıkta değil, ama bu yasaların bilinmesinde ve bu bilme aracılığıyla bu yasaların belirli ereklere için yöntemli bir biçimde kullanılması olanağındadır. Bu, dış doğa yasaları için olduğu denli, insanın maddi ve manevi varlığını yöneten yasalar -gerçeklikte değil, olsa olsa kafamızın içinde ayırdedebildiğimiz iki yasa sınıfı- için de böyledir." (Engels, Anti Dühring, sf. 202)

Ezilen sınıfa karşı örgütlü bir güç olan egemen sistem, ancak karşı bir örgütlü gücün zorunlu varlığıyla alaşağı edilebilir. Egemen sınıfa karşı oluşturacak örgütlü bir gücün yasaları, kuralları, işleyişi ve genel olarak duruşu, karşı karşıya olduğu zorunluluklara göre biçimlenmesi gerektiğini yukarıda belirtmiştik. Zorunlulukları bilince çıkartmayan ve onlara göre şekillenmeyen örgütsel bir mekanizma, özgürlüğün kapılarını aralayamaz. Ve dolayısıyla da ezilen kitlelerin öncüsü olma misyonunu yitirmekle birlikte, aynı zamanda da objektif olarak kendi varlık nedenini yadsınmış olur. Çünkü örgüt, zorunluluğun bir ürünüdür. Ezilen sınıf için zorunluluk ise; uzlaşmaz karşı sınıfla arasındaki çelişkinin sonucu olarak doğan sömürü sistemine son vermektir. İktidarı

ele geçirmektir. İktidarı ele geçirmek için örgütlenerek savaşım vermektir.

Bu amaçla hareket eden öncü güç, kendi içinde sınıf bilincini (zorunlulukların bilincini) kavramış kadrolar aracılığıyla ezilen sınıfın bilimi ve ideolojisi olan MLM'yi devrimden yana olan tüm halk katmanlarına taşır ve onları devrime seferber eder. Bu noktada, kitleleri harekete geçirmek için: 1) siyasal bilinç taşımak, 2) onları pratik faaliyetin içine çekmekle olanaklıdır.

Kendiliğinden, dağınık, iradi olarak zayıf ve yığınsal olarak bir güç olan kitlelerin devrimsel süreçle ilişkisini öncü güç kurar. Durgunluktan hareketliliğe, dağınıklıktan örgütlülüğe, zayıf ve güçsüzlükten bilinçli ve güçlü bir iradeye ulaşmaları, ancak sınıf bilincini almaları, bu bilinçle hareket etmeleri durumunda mümkün olabilir. Kendinden sınıf olmaktan çıkıp kendisi için sınıf olabilmesinin temel koşulu MLM ideolojisini rehber almasıdır. Kitlelerin harekete geçip devrime yürümelerinde bir zorunluluk olan sınıf bilinci, kitlelerin insani-demokratik talepleri doğrultusunda verdikleri mücadele sürecinde (sistemle olan çelişkilerin derinleşmesiyle) öncü güç tarafından verilir. Ki, bu zaten örgütlenme denilen olgunun kendisidir.

Öncüsüz ve kendiliğendenci bir hareket tarzına sahip olan kitlelerin, sistem içi iyileştirmeler temelindeki talepleri ve besledikleri hoşnutsuzlukları giderildiği (karşılandığı) an, bu yönlü arayış ve çabaları da son bulacaktır. Dolayısıyla da daha ileriye sıçraması sözkonusu değildir ve de olamaz. Emperyalist ülkelerde bu durum genelde talebin karşılanması/giderilmesiyle kitlelerin talepleri cevaplanırken, yarı-sömürge ve vb. ülkelerde

ise, çeşitli baskı unsurları aracılığıyla kitlelerin tepkisine karşılık verilmektedir. Bazı durumlarda kontrolden çıkan kitle, bankalar, mağazalar vb. kamu kuruluşlarını yıkıp yağmalayarak tepkisini doruğa vardırır; fakat bundan da ileriye gidemez. Çünkü henüz ufkunda alternatif bir sistemin bilinci oluşmamıştır. Ayrıca örgütsüz ve dağınık olduğu için sistem tarafından çeşitli yollarla tepkisinin bastırılması olanaklıdır. "Kontrol altına" alınan tepkiler, yeni "kemer sıkma politikaları"yla tekrar canlanır ve bu durumun zıttı her bunalım döneminde yinelenir. Lenin, 1896'da St. Petersburg'da sanayi işçilerinin gelişen grevlerine atıfta bulunarak şöyle diyor: "*Kendi başlarına alindiklarında, bu grevler, salt sendika savaşımıydı, henüz sosyal-demokrat savaşımılar değillerdi. Bunlar, iş verenlerle işçiler arasında uyanmaya başlayan düşmanları gösteriyordu; ama işçiler, kendi çıkarlarının, modern siyasal ve toplumsal sisteminin tümüyle uzlaşmaz bir biçimde çatıştığının bilincinde değillerdi ve olamazlardı da, yani onların bilinci henüz sosyal-demokrat bir bilinç değildi. (...) işçiler arasında sosyal-demokrat bilincin olmayacağını söyledik. Bu bilinç onlara dışardan getirilmeliydi.*" (Ne Yapmalı, sf. 38)

Günümüz gerçekliğinde kitlelerin kendiliğinden ayaklanma ve başkaldırıların sayısına, bunların niteliğine baktığımızda, baskı ve taleplerin siyasal bir içerikle donanmasını önce sayısız zulme, katliama, baskı ve sömürkiye karşı doğal-insani bir tepki vermekten bile soyutlanmışlardır. Verilen küçük çaplı tepkiler ise, gelişen saldırılardan birebir etkilenmeleri sonucunda gerçekleşmektedir. Ancak, bu noktada bile olması gereken normlardan (yukarıda sözünü ettiğimiz tepkinin kamu kuruluşları vb. yerlere yöneltilmesi) bile çok uzaktır. Kendine güvensiz ve duyarsızlık toplumsal yapıya damgasını vurmaktadır. Yaşadığımız coğrafyanın bugünkü gerçekliği olan bu durum elbet kendiliğinden oluşmamıştır. Mevcut egemen gücün kitleler üzerindeki fiili baskı unsurlarının yanı sıra, çeşitli toplumsal iletişim araçları aracılığıyla kitleleri düşünmeyen, sorgulamayan, veri-

lenle yetinen, kendi sınırlarının "dışındaki" dünyayı önemsemeyen bir ruh halini toplumda egemen kılmaya çalışması da kaynaklık etmektedir.

Bu noktada gerek medyanın kitleler üzerinde yarattığı manevi tahribatlar olsun, gerekse de cunta süreclerinin yarattığı ağır fiili tahribatların ortaya çıkardığı toplumsal psikoloji irdelenmeli, ders çıkartılmalı ve özgün alternatif önermeler sunulmalıdır. Kitlelerin uyandırılmasının, tepkisizleştirilmesinin neden-sonuç ilişkileri üzerinde durup, ekonomik nedenlerin ötesindeki sorunların derinliğine inmek ve bu noktada ruhsal, kültürel, manevi değerlerin tanınıp anlaşılması sağlanmalıdır. Kitlelerin istemleri doğru tespit edilmeden, verilen çabalar karşılık bul-

***Kitlelerin istemleri
doğru tespit edilmeden,
verilen çabalar karşılık
bulmayacaktır.
İstenen sonucun
alınabilmesi ise ancak
sorunun özünü iyi
tanınıp kavranmasıyla
olanaklıdır.***

mayacaktır. İstenen sonucun alınabilmesi ise ancak sorunun özünü iyi tanınıp kavranmasıyla olanaklıdır.

Toplumsal mücadele tarihimizde, kendiliğindenliğin karşıtı olan bilinçli iradi müdahaleler, başkaldırı, ayaklanmalar vb. gibi siyasal amaçlı eylemsellikler de söz konusudur. Ve egemen sistem, tarihin her kesitinde siyasal hedefli mücadelenin ivme kazandığı süreçlerde kanlı senaryolarıyla karşılık vermeyi bilmiştir. 1 Mayıs 1977 direnişi, Tarih direnişi, 1 Mayıs mahalle si direnişi, Gazi direnişi ve Kürdistan'da Şeyh Said ayaklanmasından tutalım da 38 Dersim ayaklanması ve günümüz 90 sonrası gelişen çeşitli serhildanlara kadar en acımasız bir şekilde devletin kanlı müdahalelerine sahne olmuştur. Hiç kuşkusuz bu direnişlerin hepsi devrimcilerin katılımı, ön-

cülüğü, yönlendirmesiyle gelişmiştir. Bu anlamıyla egemen sistem için ciddi bir tehdit durumunu içermektedir. Çünkü bu direnişler ve daha adını sayamadığımız onlarca benzer direnişlerin hepsi bilinçli, devleti hedef alan ve devrimci normların üzerinden yükselmektedir. Sürat talep olmaktan çok, siyasal bir içerikle nitelik kazanmışlardır; sınıfsal ve ulusal amaçlı oluşundan. Bundandır ki en katı insanlık dışı yöntemlerle bastırılmıştır. Bu durum şu gerçekliği de tanıtlamaktadır: Yapılan yoketme saldırıları aynı zamanda da bir toplumu silikleştirme, duyarsızlaştırma ve kendine yabancılaştırmayı amaçlıyordu.

Egemen sistem, ezilen kitlelerin tüm insanı-demokratik ve siyasal hedefli mücadelelerinden soyutlamak, iktidar bilincinden uzak tutmak ve onların üzerindeki dizginsiz sömürsünü daha da artırarak mevcut düzenin devamını sağlamak için tüm kurullarıyla bir savaş halindedir. Kitlelerle savaşımında (özellikle de günümüzde ulusal mücadelenin ivme kazanmasıyla) psikolojik baskı ve manipülasyonu en etkin unsurlardan sayar. Bu yönlü çabalarını da medyanın etkin gücünü kullanarak gerçekleştirir. En son "Cumhuriyetin 75. yılı" adı altında -çeteleşen, yozlaşan ve insanlık dışı her suçu işlediği açığa çıkmasına rağmen- "şeffaf devlet", "temiz toplum" gibi cilalı yanıtsamalarla bir yandan çürümüş gerçekliğine perde çekerken, diğer yandan da "yıkılmazlığı", "bölünmezliği"nin nakaratını medyanın aracılığıyla birbir biçimde kitlelere duyurmaktadır. Ve bu amaçlı etkinliklerine katılım sağlamaya çalışmaktadır. Amaç, kendi varlığı dışındaki arayışlara, yönelimlere ve bu yönlü çabalara müsamaha tanımadığını duyurmaktır. Bu yönlü devrimci faaliyetlerin başarı şansının olmadığını ve kitleleri, onu yıkmaya yönelik hareket tarzlarından/örgütlenmelerden soyutlayıp, gelecek umutlarını perdelemektir.

Yine benzer tarzda Roma süreciyle "vatanın bölünmez bütünlüğü" çığırkanlığını en kalın perdeden duyurdu ve ülkenin esas gündemi haline getirdi. Hedef, tarih sahnesinden silinmiş Kürt ulusunun belleklerde ye-

niden yer edinmesiydi. Özgürlük hareketinin verdiği savaş ve yarattığı çeşitli kurumsal araçlarla ulusal bilinci yeniden canlanan; değerlerine, kimliğine sahip çıkan bir halkın demokratik ve siyasal taleplerinin önüne geçmektir. Çünkü egemen güç şu gerçekliği çok iyi biliyor: vereceği her tavizle Kürt halkının edineceği kazanımlar, kurulu düzeninden bir parça yıkındır. Yani birinin var olması, diğerinin yadsınması üzerinden olacaktı. Aynı şekilde bu yasa sınıf mücadelesinde de işlemektedir. Ve bundandır ki egemen sisteme karşı kazanılan her mevzi, karşılığında sistemin kitleleri ideolojik propagandalarla, manipülasyonlarla yönelmesini, bilincini çarpıtıp kendisine işbirlikçi, itirafçı ve korucular yaratarak; kitleleri yine kitle gücüyle bastırmayı hedeflemektedir. Böylece açtığı bu geniş savaş yelpazesinin karşılığını almaya çalışmaktadır.

Bu noktada egemen sistemle savaş içinde olan güçlerin sağlayacakları taktik üstünlüklere göre kitle taraf durumunu almaktadır. Devrimcilerin taktik olarak zayıf oldukları bir süreçte, sınıf bilincinden, ulusal (sömürge ulus) bilincinden uzak, bilinci çarpıtılmış olan bir kitlenin vereceği tepki güçlü olandan, yani egemen olandan yana olma temelindedir.

Egemen sistem, gerek fiili saldırılarıyla, gerekse de manipülasyon ve ideolojik propaganda yoluyla kendi ulusal, sınıfsal konumlarında, değerlerinden yabancılaştırılmış ezilen halkların taşıdığı ve bastırılmış tüm ilercisi, devrimci nüvelerin yeniden açığa çıkıp diriltecek olan öncü güçtür. Öncü güç, bu uyanışa aracılık etmekle birlikte, toplumsal mücadelelerin tahrisel deneyimlerinden, birikiminden yararlanarak kitleleri en modern bir örgütlü güce dönüştürür. Aksi takdirde sistemin kitleler üzerindeki sömürüsü kendi başına sınıf bilincinin edinilmesine aracılık etmez. Nasil ki, "Sosyalizm Kapitalizmden keleşbeğin kozasından çıkması gibi çıkarılır" (M. Thorez) evrimci anlayışı maddi yaşamda karşılık bulmayacaksa; kitlelerin bilinci edinimi ve iktidar talepli başkaldırıları da ne kendiliğinden (doğal bir evrimin sonucunda) ne

de sömürüye karşı duydukları tepkinin nitel bir sıçrama yaratması söz konusu olmayacaktır. Bunun kendiliğinden doğal bir evrimle, koşulların olgunlaşmasıyla olmayacağı gibi, dıştan iradi bir gücün kitleleri devrime seferber etmesi bile engellenmektedir/engellenmeye çalışılmaktadır. Çünkü egemen sistem bilinçli bir varlıktır. Ve karşıtı tanımlanmaktadır; onun işleyişinin, yasalarının bilincindedir. Ki zaten yaptığı şey de bu yasalara müdahale edip "keleşbeğin kozasından doğum yapması"ni engellemektir. Çünkü "keleşbeğin doğumu" kendisinin ölümüdür. Bundandır ki, elindeki tüm olanaklarını bu doğrultuda seferber etmektedir. Geline aşamada bu olanağa, donanımına da sahiptir. Ancak onun elindeki imkanları örgütlü bir organizasyon karşısında işlememektedir; bir süre geriletir, durgunlaştırır, fakat nihai hedefe yürütmesini engelleyemez. Çünkü o da bilinçli-iradi bir varlıktır. Ve stratejik olarak egemen sistemden üstün durumdadır; geleceği elinde tutan güçtür.

Öncü bir gücün varlığıyla, kitleler dayatılmış bir sistem ile gelecek umudu taşıyan bir sistem arasında tercih yapar. Öncü bir güce sahip olmayan ve kendine yabancılaşan kitle, düzen içinde başka tercih şansı "olmadığı"ndan bireysel "kuruluş" çabalarına sarılmaktadır. Ancak, ciddi bir önderlikle karşı karşıya gelince, gelecek umudu yeniden harlanır, güven duyar ve sistemle olan bağlarını koparmaya başlar.

Genel olarak kitleler, yararına olan ve bu yararı başarıya ulaştıracak bir organizasyonunun gücüne bakarak hareket ederler. Ve bu durum genelde silahlı mücadeleyle tanımlanmaktadır. Dünyada geçmiş devrimci mücadeleler buna sayısızca örnek sunmaktadır.

Devrimci silahlı mücadele, mevcut sistemin "yıkılmaz" gücüne vurduğu süreçte kitlelerin bastırılmış, sindirilmiş tepkilerini açığa çıkartarak verdiği savaşa taraf yapar; savaşta elde edeceği üstünlük ve başarılarla da aynı zamanda bir örgütlenme yaratmaktadır. Bu noktada özgürlük hareketinin kendi cephesinde, savaşını sürdürerek yarattığı başarılar, ka-

tettiği mesafe Kürt halkında ulusal kuruluş umudunu yeniden harlamıştır ve verdiği savaşta taraf olmalarını, destek sunmalarını sağlamıştır.

Ezilen kitlelerin mücadelesinde kazanılan her mevzi, kitlelerle öncüyü birleştirir. Bu birlik, aynı zamanda da kitlelerin sistemden bağlarını koparması anlamını içermektedir; kendiliğindencilik sınırlarını yarmak, bireysel arayışlardan kurtulup daha büyük toplumsal çıkarları hedeflemek, kendi gücüne güvensizliği yıkmak, egemen güç karşısında ezikliği yıkmak ve ortak toplumsal paydalar da buluşmaya yol alacaktır. Karşı karşıya olduğu tüm baskı, sömürü ve katliamların sorumlusu olarak devleti görüp hedef almaktır.

Kitleyle öncü arasındaki bu ilişkide istikrarı koruyup yükseltmek ve nihai hedefe ulaştırmak için kazanılmış ve kitlelere maledilen mevzileri, değerleri, kazanımları sahiplenmek ve korumak gerekiyor. Bedel ödenecek geçmişte yaratılan tüm değerler sahiplenilmeden yeni değerler yaratmanın ve onları korumanın inandırıcılığı şüphelidir.

Güncemizde 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nden alalım da Gazi direnişi yıldönümünden Newroz ve 1 Mayıs'lara kadar, kazanılmış tüm toplumsal mevziler sahiplenilmeli, katılım sağlanmalı, kavganın hakettiği ölçülere uygun bir duruş gösterilmelidir.

Yukarıda açıklamaya çalıştığımız, kitleleri kendiliğindencilğe sevk eden baskı ve yabancılaştırma çeperini en ince ayrıntılarına kadar çözümleyip anlamanın yolu, kitleler içinde pratik faaliyette bulunmaktır.

Ayrıca, günümüzde 75 yıllık Kemalist ideolojinin geldiği aşamayı ve emperyalizmin son şekillenişini, kitleler üzerindeki etkisinin derinliğini tanıyıp bilince çıkartmak ve mücadele hattını bu bilinçle yenilemek gerekiyor. Bu noktada, egemen sistemin açtığı geniş savaş yelpazesine karşı, sınıf mücadelesini salt işçi ile "işveren" ilişkisi eksenine sınırlı tutmak ve bundan dolayı diğer katmanları gözardı etmek öncülük misyonundan kopmaktır.

8 Mart ve kadın sorunu

Ali CAN

Danimarka'nın Kopenhag şehri. Çoğumuz için Kuzey-Batı Avrupada bir ülkenin başkenti olmasından öte bir anlam ifade etmez. Oysa tarihte, kadının kurtuluşu mücadelesinde Danimarka'nın Kopenhag şehri yeri doldurulamaz bir kilometre taşının parıldayan bir siperine işaret ediyordu. Ve bu siperin üzerinde yükselen miras gelecek kuşakların yürüyüşüne pusula olarak bırakıyordu.

Tarihin ibresi 1857'yi gösteriyorken, Newyork şehri binlerce kadın proleterlerin ayak seslerinde tarihin yeni sayfasının açılışına tanıklık ettiğinin farkında bile değildi. Tekstil işçisi kadınlar "eşit işe eşit ücret, 8 saatlik iş günü" gibi taleplerini dile getirerek yürüyüşe geçtiklerinde, korkunç bir kıyımla karşılaştılar. Fakat bu korkunç kıyım, kadının tarihteki onurlu yerini kendi elleriyle yaratmasına engel olamayacaktı. 1857'de proleter kadının öncülüğünde kadının kurtuluşundaki bu onurlu kilometre taşı, tarihteki parıldayan siperini kanıyla kazanmıştı.

Ve tarihin ibresi bu kez 1910'u göstermeye başladığında Danimarka'nın Kopenhag şehri, "II. Sosyalist Kadınlar Kurultayı"na ev sahipliği yapıyordu. Sosyalist kadınlar kurultayında Clara Zetkin konuşmacı olarak kürsüye çıktığında bütün salon susmuş Clara'ya bakıyordu. Clara kürsüye çıktığında sesizce salona bakarken tüm dikkatini kulaklarına kadar gelen sloganların, direnişin ve vuruşmanın coşkunu büyük bir hazla dinliyordu. Kendisini 8 Mart 1857'de Newyork sokaklarını adimlarıyla inleyen tekstil işçisi proleter kadınların karşısında hissetti bir an!

Ve kadının tarih sayfasına kendi gücüyle, kanıyla yazdığı o onurlu günün "Dünya Emekçi Kadınların Birlik ve Mücadele Günü" olarak ilan edilmesini sunduğunda II. Sosyalist Kadınlar Kurultayı bu öneriyi coşkun sevinç gösterileriyle ayakta alkışlıyordu. Kopenhag, kadının kurtuluş mücadelesinde tarihte ilk özgürleşme adımı olarak geçen "Dünya Emekçi Kadınların Birlik ve Mücadele Günü" adlı kilometre taşına böylece yer veriyordu. Devrim yürüyüşünün bu onurlu yıldızı sıra nefeslerinin cinde bir meşaleydi artık.

Kadının zorunluluklar dünyasının yasalarını kavrayıp kırması, kurtuluşu yürüyüp özgürleşmesi elbetteki böyle hikaye gibi anlatılıp yaşanmıyor. Gerçeklerin hikayelerden çok daha acımasız yaşandığını biliyoruz. Ama bizim amacımız da kadının tarih sahnesinde onurlu bir direnişle yazdığı 8 Mart vesilesiyle kadın sorununu irdelemeye çalışmak. Bu sorunu irdelemenin kolay olmadığını da biliyoruz. Fakat, kadın sorununun bir biçimde tartışmaya, irdelenmeye gereksinmesi var. Daha gerçekçi daha sağlıklı yöntemleri üretmek, siyasal yaklaşımları belirleyebilmek açısından da bunun gerektiğini düşünüyoruz. Bugün bu gereksinim çok yakıcı bir şekilde, bizden sınırlarımıza yönelmemizi isteyerek kendini dayatıyor.

Bu tartışma, irdeleme nasıl olacak peki? İstenilen düzeyde, zorunlulukların yasalarını kavrayıp ona devrimci iradenin mücadelesini yapacak araçların oluşmasına olanak veren cevaplar üretebilecek miyiz? Bunu şimdiden kestirmek güç. Fakat bu cevapları elde edebilmek için bilinen belli normlar içerisinde düşüncelerin

ifadesiyle genel anlamda kolektivitenin iradeleştirilmesi, bunun koşullarının oluşturulması gerekiyor. Bunun için de düşüncelerin bahsettiğimiz normlar içerisinde bir biçimde, bir yerlerde tartışmaya başlanması fena olmasa gerek.

Bu anlayıştan hareketle düşüncelerimi açmaya çalışırken, kadının kurtuluşu ve özgürleşmesi mücadelesinde, tarih sayfasına çıkarıldığı an'a kısaca değinmeye çalışım. Ama niyetim tarihin sayfaları arasında gezmek değil. Çünkü asıl niyetim, bugün ve yarın bağlamında, kadın sorunun ele alınmasıdır. Ve hangi araçlar, yöntemler üzerinden kadının kurtuluşu mücadelesinin zaferle taçlanabileceği üzerine düşüncelerimi sunmaya çalışmak. Dolayısıyla da bunu yaparken, bugün üzerinde durduğumuz yerin hangi süreçleri, hangi acıları yaşayarak geldiğine dair küçük bir gönderme yapmaktı. Bunların bir toplamı olarak üzerinde durduğumuz, bugünden yarının kilometre taşlarını döşemeye çalışırken, yaşanan süreç ve deneyimleri analiz ederek, yüzümüzü altın çağ güneşine dönmeyi hedefliyoruz.

Bunu yapabilmek, yürüyüşü altın çağ güneşinin zaferle gelen sabah ışıklarıyla buluşturabilmek öncelikle kadın sorunu, kadınların içinde bulundukları sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel... durumu anlayabilmekten geçiyor. Ve elbetteki bunlar anlaşılabilir oranda gerçekçi politik ve yöntemsel önermeler sunalabileceklerdir.

Bunun kolay bir iş olmadığını da farkındayım. Fakat oldukça çetrefilli bir iş ve kadınlardan alınacak tepkiyede hazır olmak gerekiyor. Kadın sorununu, "ev kadınları ve çalışan-proleter kadınlar" biçiminde iki ara

eksen üzerinden ele almak sanıyorum giriş için uygun olacaktır.

"Egemen fikirler, egemen sınıfın fikirleridir" der Marks. Dolayısıyla da egemen sınıflar, üretim araçlarının sahibi olmanın verdiği güce dayanarak, bu gücü çok daha sıkı perçinleyip geliştirmek amacıyla toplumsal yapıya, toplumsal fikirlere müdahale eder. Onu kendi istemleri doğrultusunda yönlendirip geliştirirler.

Günlük yaşamın yeniden üretimi, "maddi gereksinim maddelerinin, yiyecek, içecek ve bunların üretimi için gerekli aletlerin üretimi" (Engels) üzerindeki egemen ilişkilerde ifadesini bulan bu yönlendirme; kadının yerine baktığımızda karşımıza ilk önce ev kadını çıkar. Burada kadın günlük yaşamın yeniden üretimi için üreticiyi(erkeği) yeniden üretim yapabilecek duruma getirmekle yükümlüdür.

Bu durum tarihte ilk olarak anaerik dönemin son bulmasıyla başlar, diyebiliriz. Bu süreçten sonraki her toplumsal sistemde kadın, değişik biçimlerde bu rolünü sürdüre gelmiştir. Elbetteki bu durumun üretim araçları üzerindeki hakimiyetle birebir ilişkisi vardır. Bu hakimiyetin sonucu olan ideolojik, politik, ekonomik, sosyal, kültürel... bir dizi etken kadına bu statüyü biçmiştir. Ve toplumsal yaşam içinde belirlenen statünün ilk önce ev kadınlığı/analık olduğu bilinir. Egemen sistemin fikirlerinden beslenen ve topluma da benimsetilen bu duruma; kadının hizmet eden, sümürülen, ikinci rolüne bu kadar kolay boyun eğmesinin nedenini nerede aramak gerekir?

"Ev kadını", "ana", "yuvayı yapan dişi kuş" Bu dünyanın nimetleri çok görülen ama öbür tarafın nimetleriyle "cennet anaların ayağı altındadır" diye ödüllendirilen kadın. Lakin "kutsal kitap'ta, binlerce huri olarak öbür tarafta yine erkeğe şarap mezesi olarak sunulan kadın. Tüm bunları nasıl oluyor da bu kadar kolay kabul ediyor, başkaldırmıyor diye sorup dövmemenin bir faydası olmayacaktır kanımca. Sorunun tek bir gerçek açıklaması vardır; egemen sınıfın egemen ideolojisi!

Öncelikle bu durumun egemen olanın, egemen ideolojisinin yönlendirmesi/müdahalesinin egemen olmayanlara da benimsetilmesinin sonuçları olduğunu bilmek gerekir. Egemen olanın ve onun sonuçlarından beslenen egemenlik saltanatını bir anda sihirli bir formülle ortadan kaldıramayız. O kadar kolay değil bu. Çünkü insanlık tarihinde neredeyse insanlık tarihi kadar eski bir sorunla karşı karşıyayız.

Kadın, aile içinde erkekten sonra gelen yerini toplumun da kabul ettiği bu anlayışı daha çocukluğunda benimser. Bir kadının kişiliği, daha çocukluğunda, kadın olduğunun farkına vardırılabilmektedir. Hareketleri, istemleri, tepkileri törpülenerek faaliyetleri kısıtlanıp geri çektilerle biçim almaya başlar. Egemen ideolojinin kadına ve erkeğe biçtiği rolün, devamlılığının yükümlülüğü de bir görev olarak yine kadına verilmiş/kabul ettirilmiş olduğunu görebiliriz. Anne, kız çocuğunu geleceğinin kadın adayı olduğunu bilerek, toplumun kabul ettiği kadınlık ölçütlerine göre yetiştirir. Erkek çocuğa da anneye de doğru olarak kabul ettirilen ve uygulattırılan egemen ideolojinin erkeğe biçtiği role uygun yönlendirmeler yapılır.

Toplumsal yaşamın bu küçük "hücre"sine baktığımızda, erkek çocuk "erkek adam" ölçülerine uygun yönlendirilip desteklenir. Kadın ya da geleceğinin kadın adayı kız çocuğu, "sen kızsın, ayıp, kızlar onu yapmaz, onu istemez, uzak dur..." denilerek geri çekilir, bastırılır, törpülenir. İtaat eden naif "ideal kadın" anlayış ölçülerine uygun yönlendirmeler yapılır.

Böylece erkeğin, beğenen ve beğenme ölçüleri; kadının da beğenilen ve beğenilme ölçüleri oluşturulur. Bu ölçülerin belirlenmesi, bu ölçülerin belirlendiği toplumsal koşullar, egemen sınıftan bağımsız değildir.

Egemen sınıfın belirlediği bu toplumsal koşullar ve ölçülerle, kadın "aile" denilen mezarlıktaki serüvende yolculuğunu/yşamını sürdürür. Bu bağlamda aileyi, yani kadın gerçekliğinin üstünü açarsak ortaya çıkan tablonun günlük yaşamımızın

dışında olmadığı gibi rutin yaşanan gerçekliğin kendisi olduğu görülecektir.

Aile tablosu, toplumsal yaşam mücadelesinin acımasız dişileri arasında süren mücadeleden soyutlanmış, güvenilir, sıcak, karşılıksız ilgi ve bakımın olduğu idealize olmuş bir ortamdır. Ve egemen sınıf, elbetteki idealize olmuş bu kurumun devamından yanadır. Bu güvenilir kurumun bel kemiği, kadın/ana iken, tek sorumlu, tartışmasız itaat edilen merci erkek/baba'dır. İdealize olmuş bu kurumun içinde kadının yerinin gelişme/değiştirme olanaklarından yoksullaştırılarak, teslim alınıp sağlamaştırılmış olduğu görülebilir. Günlük yaşamın yeniden üretiminde erkeğin ekonomik, sosyal, psikolojik, biyolojik... tüm yıpranmışlıklarından arındığı yer ailedir. Toplumsal yaşam içinde acımasızca dönen çarkın dişilerinin verdiği zararlardan kurtulmuş egolarından kurtulup tatmin olduğu, örselenmiş duygularından, tüketilmiş, yıpranmış, iş gücünden düşmüş olarak gelip terapiye girdiği/tutulduğu yer ailesi ve dolayısıyla da kadının omuzlarıdır.

Oysa kadının, acılarını gömdüğü yüreğinden başka terapi sağlayacak bir yeri yoktur. O tüm ömrünü yaşam denilen otobüsün arka sıralarında biletliye dönen tekerliğin üzerinde rahatsız bir yolculuk olarak sürdürür... Doğar, büyür ve büyümesiyle binlerce provasını alarak alıştırmış olduğu kadın rolü için biçilen kostümünü giyer; ölümüne değin sahnedeki oyununa başlar. Yaşadığı ömrünü tamamlar. Çünkü kostümünü giyip "kadınlık" rolü için çıktığı sahnedeki oyun, yaşamının son perdesidir. Kadın beyninin ve yüreğinin acılarını akkor güncelerinde damıtarak yaşamına işlediği bu kaneviçe örtüsünü "yaşayan naaşı" üzerine elleriyle örter. Onun için gerçekten öldüğünde üzerinde örtülen toprak, bittiğinde elinden düşen boş bir makara kadar olsun anlam ifade etmez.

Egemen sınıfın belirlediği kadın rolü, kadın için bir kimlik, toplum tarafından kabul edilmenin bir ölçüsüdür. Kadın bu ölçüler, beynin kıv-

rimlarına, ağır ağır ilerleyen ateşten motifler olarak işlemeye başlar. Böylece kadının kendi içine kendisine karşı, kendini "esir" alan bir düşman yaratır. Kadın kendini esir alan bu düşmanın farkına varıp onu alt etmeye çalıştığı zaman bile, bilincine ateşten tığlarla işlenen bu motiflerin, ruhunun derinliklerine kadar işlemiş, yakıcı izlerinin olduğunu, bu izlerin yakasını bırakmadığını görür. İleri doğru attığı her adımda, egemen sınıfın ideolojisi ile oluşturulan kimlikten, kırıntı kadar bile olsa kopartabildiği her parça büyük mücadelelerle mutlaka geçmek zorunda olduğu büyük sınavların, çabaların sonucu olacaktır. Belki de ilk başta görünürde küçük bir parçadır bu. Ama sırf bunlar bile, hem cinsleri de dahil (çünkü egemen sınıfın ideolojik yönlendirmesiyle kuşanmış ve bunu "ölümüne" savunan binlerce hemcinslere sahiptirler) toplumdan dışlanma tehlikesiyle karşılaşmalarına neden olacaktır. Bu durumun yarattığı "tehlike" bile kadınların toplumsal konumlarına nasıl "bağlandıkları"nın bir kez daha ayan-beyan açığa çıkmasını sağlar. Kadın her yekinişinde ateşten bir pencere solukunu kesen sıkıştırmasıyla karşılaşır. Hem de tüm bunların sadece "boğaz tokluğuna" yaşadığı bir ortamda, bu ateşten pençeye dört elle sarılarak.

Kadın sorunun özgünlükleri sadece ev kadını olmalarında ya da ev kadını olmalarına özgü bir sorun değil elbette. Toplumsal yaşamın bir parçası (öznesi) olan kadın, ev kadınlığının dolayısıyla ev kadınlığı yükümlülüklerini çalışan kadın kimliğiyle bütünleştirip "çalışan-proleter ev kadını" kimliğiyle de ortaya çıkmaktadır.

Şimdi, kadın sorununun ikinci eksenini olarak tanımladığımız, çalışan-proleter kadın sorununu işlemeye çalışacağım. Çalışan-proleter kadın olgusunu işlemek, onun çalışan-proleter kadın olarak girdiği yaşam aktivitelerindeki pratiğine yanılmalı yaklaşımları içeren bölümleriyle başlamak, sanırım daha yerinde olur. Ve burada öncelikli olarak çalışanlar içinde kadın ve erkeğin duruşunda, erkek proleterlerin yanılmalı yaklaşı-

mini (çalışan erkek proleterlerin düşünce sisteminin de egemen sınıfın müdahaleleri ile yönlendirildiğini unutmamak gerekir) ve bunun sonucunda, çözümlerine işaret etmek gerekiyor.

Yanılmalı dediğimiz nedir, neyi ifade etmektedir? Kadının hem kadın olmasından dolayı, olan özgül kadınsal sorunları, hem de çalışan-proleter kadın olmasından dolayı var olan sorunları göremiyor. Bunlar "çalışan-proleter" kimliği içinde kayboluyor, eriyor. Böyle olunca da zorunluluklar dünyasının üzerine yürüyüp, özgürleşme mücadelesini omuzlayan kadınlar sadece "çalışan-proleter" olarak ele alınıyor. Dolayısıyla da kadının iradeleşme ihtiyacı görülemiyor. Kadının iradeleşmesinin zorunluluğu, erkeğin iradeleşmesi kadar iradeleşmesi gerektiği görülüp önündeki engeller kaldırılmalıdır. Egemen sistemin, kadına biçtiği role uygun pasif bir konuma getirmesinden dolayı pratik faaliyeti omuzlayan kadının az olması (ki bu görece bir durumdur) erkeğin bu zorunluluğu görememesinin bir nedeni olamaz/olmamalıdır.

Bunun sonuçları olarak kadınsal sorunlarına sahip çıkamadığı, bunlar üzerinde iradi müdahalelerde bulunamadığı gibi, genel anlamda, kadın olarak da çalışanların proletaryanın sorunlarına gerekli iradi katılımı sağlayamadığı da görülebilir. Diğer taraftan, proleterler de kadınların kadınsal sorunlarını gündemleştirip, çözümünü için çaba ve destek sunmuyorlar. Çünkü toplumsal, siyasal hareketler içinde kadın ve erkeğin yanyana gelmiş olması bugün gelinen süreçte kadın kurtuluşunun bir ölçüde sağlandığı/önünün açıldığı izlenimini veriyor. Bu yanılmalıya yol açan durum çalışan-proleter kadının, kadın olmasından dolayı yaşadığı kadınsal sorunları, çalışan-proleter kadınla iç içe geçmiş; ev kadınlığı bu durumun görülmesini engelliyor. Böyle olunca da sağlıklı, ayakları üzerine oturmuş çözümler üretilmesi de engelleniyor. Ve esasında da yaşam, ev kadınlığı üzerinde yükselen çalışan-proleter kadın kimliğiyle iç

içe yürüyor. Dolayısıyla bu durumun yarattığı "bunalım"lı tavrı, ortaya çıkan her sorunun çözümü için atılan adımda görmek mümkün.

Bu yanılmalı duruma değindikten sonra, çalışan-proleter kadın kimliği ile ev kadını kimliğinin yoğrulmasıyla kadının yaşadığı durumu ele almaya çalışalım. Geçmeden önce, çalışan-proleter kadın diye ifade etmek de esasta, çalışan-proleter kadının duygu, düşünce ve davranışına, egemen sınıfın egemen düşüncelerinin yön verdiği kadın anlayışının, kadın ve erkeğe pratik faaliyet içinde de yön vermekte olduğunu da bu vesileyle belirtelim. Konumuz özgünlüğüne bunun, kadın üzerindeki etkilerine ve yarattığı ruhsal, duygusal, düşünsel ve pratik faaliyetteki tahribata değinmeye de çalışacağız. Egemen sistemin egemen düşüncesinin bir ürünü olarak ev kadınlığı rolü ile yetişen kadın, toplumsal yaşamda benimsediği pasif/edilgen yaşam anlayışını, çalışma yaşamına girdiğinde, egemen ideolojinin kendisine yüklediği ve kendisinde artık içselleştirdiği ev kadınlığı kimliğini, üretim faaliyeti içine taşımakta olduğunu söylemek yanılmalı olmasa gerek. Bu anlamda, kendi yaşamını idame ettirme kaygısı taşıyan, özgüveni parçalanmış kadın, "işveren"in bu durumu kendi lehine kullanmasına, sömürünün dozajını artırmasına kurban olmaktadır.

Bu kaygı ve özgüven yoksunluğu daha önce de belirttiğimiz gibi toplumsal-siyasal aktivitelerde kadın ve erkeğin yan yana gelmesi, öğrenim yapan kadınların görece "ileri" yanlarının altında gölgelenmektedir.

Toplumsal, siyasal aktivitelerde yan yana gelme, özgül kadın sorunlarının da dile getirildiği platformlardan ziyade genel taleplerden öte değildir. Diğer yandan öğrenim görmüş kadının bu görece durumu, özü gölgelleyen biçimsel yansımasının yarattığı yanılgıları beslemektedir. Öğrenim görmüş kadın, görünürde evleneceği kişiyi seçmeye, çocuk doğurup doğurmayacağına, ne kadar ve ne süreyle doğuracağına, çalışıp çalışmayacağına karar verebilen; bunun için mücadele edip kazanmış, "özgür"

kadın olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğer bu vitrini veri alırsak, kadının kurtuluşu mücadelesinde önemli mesafelerin alındığı, belki de bir ölçüde sağlandığı, kadın ve erkeğin eşit koşullara sahip olduğu, kadının yaşamını ilgilendiren konularda kendi kararlarını verebildiğinin söylenmesi, gerçeği ifade etmediğini söyleyebileceğimiz bir tanık olmasa gerek.

Oysa günlük yaşam eşitlikten söz etmenin mümkün olmadığını göstergesidir. Çalıştığı iş yerindeki olumsuzluklar, kadına karşı geliştirilen faydacı yaklaşımlar, evliliğindeki problemler, yaptığı seçimler (iş, eş, çocuk doğurması...) yukarıdan aşağı yuvarlanan bir kartopu gibi büyüyor. Çoğu çalışan kadının üzerine doğru yuvarlanan bu kartopunun karşısında sorgulama ya da muhakeme yapma çabası giderek kendini suçlamaya, hor görmeye aşağılamaya dönüştüğü, engizisyon mahkemesi halini alır. Kadının bu sorgulama/muhakeme süreci kendine olan az buçuk güvenini de giderek yitirmesine, kişilik erzyonu yaşamasına, ruhsal yapısının bozulmasına kadar varır.

Artık kartopu çığ olup kadının üzerinde patlamış durumdadır. Bir kez daha yenilmiş ve boyunu giyotin altına uzatmış olarak her şeyin sorumlusu kendini gören anlayışı özel yaşam olarak adlandırılan tüm alanlarda kendini hissettirmektedir.

Egemen kadın anlayışını kıramadan, çalışan-proleter kimliğini de alınca, yüklü daha bir ağırlaşmıştır. Daha bir ezilir. Bu durum onun gelecek tasarımlarını hep geçicilik üzerine bina etmesine, evlenip çocuk-çocuğa karışmayı "kurtuluş kâşısı-garantisini" olarak görmesine neden olur. Dolayısıyla da geleceklerini üretim içindeki faaliyetlerinde, toplumsal yaşamın aktif bir öznesi olarak görmezler. Ve egemen düşüncenin bir ürünü olarak kendilerine de yabancılaşmalarından ötürü koşulların değişmesi için çaba sarfetmeye, örgütlenmeye gereken önemi vermezler.

Bu tablonun "işveren" açısından oldukça avantajlı bir manzarayı göstereceği açık. Yani alıcının istahını

kabartan bir tablodur orta yerde duran. Genç, hazır ve sürekli maliyeti ucuza kapatabilecek işgücünün olması. Ev kadınlığı ve "dişilik"le de bağdaşan kariyer "şansı" olmayan, basit, düz, iş sektörleri içinde (temizlik şirketleri, tezgahçılık, konfeksiyon vb.) istihdam edilmeleri noktasında ilk tercihi oluşturlar. Aynı zamanda çalışma koşullarının değiştirilmesi, sosyal hakların elde edilmesi noktasında önemli bir güce dönüşmesi de engellenmiş olur. "İşveren" de bu durumu, sömürüyü arttırmak için kendi lehine kullanır.

Patron açısından böylesine elverişli bir ortamın olması, elbetteki tercihlerine de kaçınılmaz olarak yansımaya sahiptir. Çalışanların-proleterlerin haklarını savunan sendika gibi kuruluşların bu duruma ilişkin ürettiği çözümlerin, takındığı tavırların meselesiz hiç de parlak olduğunu söyleyemeyiz. Sendikalarda kadınların özgün kadınsal sorunlarına sahip çıkıp düzeltme anlayışı ile hareket etmez. Ev kadınlığı rolünün yanında üretim faaliyetinin içine girmiş olmasından doğan özgün sorunlarına sahip çıkan, ev kadınlığı ve çalışan-proleter kadınlığının bir aradalığının meydana getirdiği özgün, özel ve kadınsal/fiziksel (regl, doğum...) sorunların birleştirildiği bir sendikal çalışmanın yürütüldüğü rastlanır bir olgu değildir. Bunları söylerken bazılarının çıkıp; "canım bunu da bizmi söyleyelim; çalışan-proleter kadın, kendi ihtiyaçlarını sendika gündemine taşıyıp haklarının aranmasını istesinler" diyebilir. Peki ama bu nasıl olacak? Tüm sorunların, genel çalışan-proleter potasına akıtıldığı yerde kadınların özgün sorunlarını gündemleştirip tartışması mümkün mü? Hadi bunu yaptırı diyelim! Kadınların özgün sorunlarından doğan haklarını alabilmek için sendikayı pratik faaliyete yönlendirebilecek iradi güce sahip mi? Sistemin yarattığı erkek egemen ideolojinin yanılsamalı bilinç şekillenişinden kurtulmuş, sınıfdaşları/yoldaşlarının özgün haklarının alınması için greve gidecek, bu taleplerde ısrarlı olacak sendikal duruşu-

muz var mı? Kendimizi kandırmayalım, gerçekçi olalım! Bugün açısından sendikaların ve sendikal faaliyetlerimizin çalışan-proleter kadının özgün sorunlarına yaklaşımı "işverenden" nitel farklılıklar taşımadığını söyleyebiliriz.

Söyle bir bakalım; evde bir sorun olduğu ya da kimi zorunlu ihtiyaçların giderilmesi gerektiği zaman... işe gitmeme, izin alma (bazen işi bırakma) durumunda olan öncelikle kadındır. Erkeğin mesleki devamlılığı ya da kariyer edinme sürecinde kadın; genelde bu süreci bir kenara bırakıp, çocuk doğurmak için, evin ağırlaşan yükünü (artan nafus, temizlik, çocuk, hasta bakımı vb.) kaldırmak için, işten ayrılma sürecine denk geldiğine çok sık rastlanır. Bu durumdan sonra kadının tekrar işe başlaması, gelişen üretici güçlere ayak uydurması oldukça zorlaşmakta (nitelik ihtiyacı duymayan, kariyer derdi olmayan, vasıfsız sektörler hariç) ya da toplumsal üretim faaliyetinin dışına düşmektedir.

Ortaya çıkan nedir? Ev kadınlığı, çalışan-proleter kadın kimliğinden önde ve baskın gelmesidir. Egemen sistemden bağımsız mıdır bu? Değil. Egemen sistem, yarattığı fikirlerle erkeği de kadını da egemen fikrin baskısı altına almış; kadının sürekli olarak bu ikili kimliğin bunalımını yaşamasına neden olmaktadır! Oluşan egemen erkek ideolojide de yansımaları bulan kadınların yaşamlarındaki hoşnutsuzlukları karşısında takındıkları edilgen tutum, benimsedikleri (daha doğrusu koşullar buna zorladığı) dilsiz yaşam anlayışının kaynağında; "erkeklerin de durumunun daha kolay olmadığı; evin geçimini sağlamak için sabahtan akşama çalışmanın da bir çok zorluğunun olduğu, oysa kendisinin sabahtan akşama dek evde 'oturduğu'" anlayışıyla şekillenen bilinç yanılsamalarını görebiliriz. Evde de zaten bir yığın problem, iş var, bunu da birinin yapması gerekiyor. Ev işleri de "kadın işi" olduğuna göre...

Ev kadın-çalışan-proleter kadın ikileminin geldiği yerdir burası. Çalışan-proleter kadın kimliğiyle toplum-

sal pratik içindeyken ev kadınlığı rolü yakasını hiç bırakmamıştır. **Aslında o çalışan-proleter kadın kimliği taşıırken bile ev kadınıdır.** Bu kimlik her zaman "egemen sistemin egemen fikirleri" olarak beynini, yüreğini dağlamaya devam etmiş, kendisini unutmaya müsade etmemiştir.

Toplumsal pratiğin içindeyken bile erkeklerin çalışma koşulları, toplu üretimleri onların (erkeklerin) örgütlü davranmalarına, iş koşullarını, sosyal güvenceleri, ücret artışlarını vb. kazanmaya ya da geliştirmeye dönük tepkilerinin dile getirilmesinin koşulları olabilmektedir.

Çalışan-proleter kadın aynı koşullar içindeyken, sürece, "çalışan-proleter" düzleminde katılmaktadır. Aynı ihtiyaçlar çalışan-proleter kadının da ihtiyacı olduğundan öz olarak yadsınacak bir durum yok. Fakat pratik olarak baktığımızda, kadının soruna yaklaşımı işin asli unsuru olmaktan öte, yan-destek unsurları gibi katıldığı söylenebilir. Çünkü kendi özgün taleplerini de dile getirip ısrarcı olmamışlardır. Özgün talepleri/hakları genel olarak proleter çıkarlar içinde erimiştir/eritilmiştir. **Çalışan-proleter kadın olarak ev kadınlığını grev çadırlarına taşır, çay, yemek... yapar.** Bu durumda çalışan-proleter kadını ev kadınlığı rolü arasındaki farklar nelerdir?

Ev kadınlarının iş koşullarının düzeltilmesi, sosyal güvence, ücret artışı vs. talepleri olmaz. Böyle bir şey akıllarına dahi gelmez. Bunun bir nedeni toplumun da kabul ettiği bir evin kadını olma statüsü iken; diğer nedeni onun için bu statü ve ev, yaşamını idame ettirdiği mekandır. Kadının evi, hem işyeri -çocuk, koca, ana, baba vs. bakımı temizliği, aşıllığı örgütlediği kurum- hem de "huzurlu" barınaktır. Bunu ev kadını olarak garantiler. Özellikle ev kadınlarında görülen bu tek düze yaşamdan doğan sıkıntılar, bunahımlar, depresyonlar... kaderin kötü cilvesine, yanlış eş seçimine, şanssızlığa, kocanın yetersiz ücretine... bağlanır. Kadın, sorunların kaynağında sürekli kendini görmeye dönük bir şekillenişle yetiştirildiği için de hoşnutsuzluklarını

belirtmekten, taleplerde bulunmaktan çekinir. Çünkü olumsuzlukların kaynağı "kendisi"dir.

Bu şekillenişle çalışan-proleter kadın kimliğini de kazanmış olduğunda karşımıza çok farklı duruşlar sergileyen kadınlar çıkamamaktadır. Ev kadınlığı rolü, çalışan-proleter kadını rolü ile birleştirilmiş oluyor. Çalıştığı işyerinde, sendikalarda "çalışan-proleter"dir, ama kadın değil! Böyle olmadığı için de özgün sorunları hep gölgelenir. Kadın iradesizleştirilmiş olduğu için de kendi sorunlarını dile getirip çözüm dayatacak güçte de değildir. Evinden işine, işinden evine gider. Oysa ikisi de aynıdır; ev! Her iki yerde konumu, ifadelendirilemeyen ikinciliği, sahip çıkamadığı hakları ile kadınlığı vardır.

Durumu özetlersek: Kadınlar, kadın olmalarından dolayı evde sömürülürken, çalışan kadın olduğunda hem iş yerinde hem de evde sömürü devam etmektedir. Erkekler ise işyerinde sömürülen, evde sömüren konumdadır. Erkek ve kadının aynı işyerinde birlikte çalıştığı, birlikte mücadele ettiği tüm koşullarda, erkek, sistem karşısında sömürülen, aynı koşullar içinde mücadeleye sevk ettiği, birlikte mücadele ettikleri kadının özgün taleplerini savunup talep etmediği için de sömüren (bunu evdeki "kadını"nın karşısında da sürdüren) konumdadır. Bu durumda kadın, sistem tarafından sömürülen, sınıftaşı/yoldaşı tarafından da sömürülen ve bunu ev kadını olarak evinde de sürdüren bir konumdadır.

Burada bir değerlendirme yapılsak, birinin durumunu, diğerinin durumuna göre yapmak olmamalıdır. Çünkü bu sistem içinde, erkeğin hem bilinci egemen sistemin egemen düşünceleri tarafından teslim alınmış, hem de sistem tarafından sömürülüp posası çıkartılmaktadır. Sistemin yarattığı erkek egemen ideolojiyle donatılmış olması, onun uygulayıcısı olması, sömürülmesini engellemediği gibi **egemen düşüncelerini taşıması dolayısıyla egemenlerin saltanatının devamına farkında olmadan sebep oluyor demektir.** Sistemin kadına biçtiği rolden dolayı, biyolojik

durumundan dolayı bundan pay alsada omuzlarında taşıdığı egemen saltanatının tahtıdır. Erkek oturduğu tahtın sanal aleminde yaşarken, başının üzerinde egemenlerin tahtını taşımaktadır oysa! Dolayısıyla da burada kimin daha çok sömürüldüğünün tartışılması bir kazanım olmayacaktır. Tabi bunları söylerken kadınların erkeklerden daha ağır şartlar altında sömürülüyor olmasını ya da en azından bu üçlü sömürü (patronun sömürüsü, kadını özgün sorunlarına sahip çıkmayan sendika ya da iş arkadaşlarının/sınıf yoldaşlarının sömürüsü ve kadınlığı rolü ile evdeki sömürü kastedilmektedir) karşısında egemen ideoloji ile körleşmiş erkeğin durumunu görmezden gelmemizi gerektirmez. Bunu söylerken bu üçlü sömürünün yarattığı ve kaynağındaki egemen sistemin görülmesini engellediği yanılsamalı durumun, hedeflerin yanlış belirlenmesine neden olduğunu gözden kaçırmamak gerekir. Örneğin 1978'de bir kadın grubu, İngiltere'de yayınlanan *Spare Rip* dergisine; "*Politikamız feminist. Ezilmenizin nedeni erkek egemenliğidir. Düşmanımız soyut bir sistem değil, erkeklerdir. Sistem, erkeklerin çıkarı için erkekler tarafından geliştirildi.*" diye mektuplar yazıyordu. Bu yanılsamalı duruma L. German, "*Ancak zamanla bu gruplar kolektif mücadeleden uzaklaşıyor; grev gibi kolektif mücadeleler yerine sokağa çıkma özgürlüğü gibi kadın sorunları adına kadınların bireysel hak taleplerine ağırlık verdiler...*" diye işaret ediyordu.

Dolayısıyla burada hedef şaşmasına neden olan yanılsamaya düşmemeye çalışmak gerekiyor. Egemen kapitalist sistem karşısında, kadın ve erkek, iki ezilen arasında birinin durumunun diğerine göre daha iyi olduğunu söylemek yanıltıcı olur. Egemen kapitalist sistemin ezenler arasında yarattığı bölünmüşlüğü, kadın ve erkek ezilenlerin görece durumları üzerinden derinleştirmek bir yarar sağlamaz. Aksine ezilmenin sürme koşullarının, dayanaklarının güçlenmesine/ayakta kalmasına yarayacaktır. Buradaki sorun, sömürü düze-

ninde kadınların özgöl sorunlarını da içeren kadın sorununun ele alınması, örgütlenmesi, çözüm yollarının aranması ve çözüm araçlarının garantilenmesi sorunudur. Kadınlar, ezen-ezilen arasındaki savaşında, ezilmişliklerinin kaynağını; ezilmişliklerinin sürmesinin koşullarını doğru tahlil ederek bunun karşısında stratejilerini oluşturamazlarsa; durumlarında değişiklikler olsa da kadının gerçek anlamda özgürleşmesi reformlara kurban edilmiş olur.

Kendi içine kapalı, kendi sorunlarıyla meşgul ya da yüzünü sadece "kadın" a dönmüş, kadın kurtuluş hareketinden ve kadının özgürleşmesinden bahsedilemez. Öte yandan kadınlar hala toplumda en fazla baskı gören kesim olma "özgürlüğünü" ellerinde tutuyor. Öyleyse burada artık kadının kurtuluşundan ziyade özgürleşmesinden bahsetmek, özgürleşmesinin yolunun nereden nasıl geçtiğine kafa yormak gerekmektedir.

"İşçi kadınların siyasal haklara gerçekten ihtiyacı vardır. Çünkü toplumda ekonomik bir işleve sahiptir. Erkek işçi gibi, sermaye için ömür tüketir, devleti ayakta tutar, devlet tarafından sağdır ve ezilir. Erkek işçi ile aynı çıkarlara sahiptir ve bu çıkarlar için aynı silahlara ihtiyaç duyar. Siyasal talepleri, sömürülenleri ve sömüren sınıflı birbirinden ayıran uçurumun derinliğinde kök salmıştır. Kadın ve erkeğin karşıtlığında değil, emek ve sermaye karşıtlığında..." (R. Luxemburg) Bundan da anlaşılacağı gibi, ifade edilen sorunun merkezindeki hedefler. Fakat düşünün çözümünde, onun kesilip atılmasında ifade edilen yaklaşımın eksik olduğu kimsindayım.

Çünkü burada öne çıkartılması ve ısrarla üzerinde durulması gereken asıl yönelim, kadın sorununun erkeklerle varoluş biçimlerine, sorunun çözümünde erkeklere uyum sağlamanın olmaması gerektiğini düşünüyorum. Bu anlamıyla da kadının kendi yaşamının tüm alanlarında -evde, işte, okulda, düşüncede, kavgada- kendi ayakları üzerinde bağımsız/etkileşimsiz iradesiyle durabilecek duruma

gelmesinin koşullarının oluşturulması; bunun üzerinden özgürleşme yürüyüşünde yoldaşlaşmasıdır.

Kadın üzerinde egemen ideolojinin özelliklerini (koşullanmışlığını, bakış açısını) taşıyan tüm insanlar, düşünce biçimleri bağlamında da sistem tarafından ezilmeye/sömürülme uğramaktadırlar. Ezenin cinsiyeti ait olduğu sınıfsal tabaka ya da siyasal görüş farketmeksizin bu böyledir. Kapitalizm koşullarında, sistemin bir ürünü olan erkek egemen ideolojinin hakim olduğu toplumsal sistemde, kadın da hem kendini hem de hemcinslerini ezen/sömüren konumda olabilmektedir. Kadının eziliş biçimleri üzerindeki bilgimiz arttığı ölçüde kadının özgürleşmesinin/iradeleşmesinin (iradeleşmeyi kurumsal ifadeleme olarak düşünüyorum) tanınlanması, özgünlükleriyle çözümü bakımından yabancılaşılan kamaşık bir sürece evrilmesi olgusu ile karşılaşıyoruz. Bu durum karşısında şaşırıp bocalayabiliriz. Fakat kamaşıklaştığı oranda çözümün kendini de ne kadar yakıcı dayattığını görürüz. Her zorunlulukta olduğu gibi kadın sorununun zorunlulukları kavrandığı oranda özgürlüklerin de koşulları sağlanır. Zorunluluklar kavranıldığı ölçüde özgürleşilebilir. Engels'in Hegel'den aktardığı gibi, "zorunluluk ancak kavranılmadığı ölçüde kördür".

Ve coğrafyamızdaki kadın sorununun özgünlüğü irdelenirken; dilsiz, kimsesiz, hemcinsleri içinde bile arkasız (evrensel kadın dayanışması anlamında) yaşayan Kürt kadının durumuna da bu bağlamda değinmek gerekiyor. Çünkü kadın sorunu içinde Kürt kadının durumu apayrı bir özgünlük içerir. Kürt kadını, bahse konu kadın sorunlarıyla birlikte kadın sorununu çok daha derinden yüreğinde taşıdığı sönmeyen bir yangınla birlikte yaşar. Çünkü o sömürgecinin zulmu altında inleyen ülkesinin ve ulusunun acısıyla yoğunlaşmış çığlıklarını da ulusu adına yüreğinde saklar. Aynı zamanda ezen-ezilen ilişkisini de buna ekleyerek kadınlık rolünü orta yere serer. Yüreği tüm bunları sessizce taşır. Sömürgeci,

Kürt kadınının karşısında ülkesinin ve ulusunun etine saplanmış bir tanrı gibi durmaktadır.

Bin yıllardan bu yana yüreğinde büyüyen acının çığlığı ile birlikte sürdürmektedir yaşamını. Sömürgecinin, ulusunu da ülkesini de kendisini de yok sayan ve etine sapladığı, diyle, kültürüyle... kendine yabancılaştırdığı Kürt kadını "tanrı dağı" gibi omuzlarında, hem ulusal, hem kadınsal tüm boyutlarıyla bu sorunu tek başına çok daha fazla yaşamaktadır.

İnsanlık tarihi tanrıktır, acının ve zulmun en katmerlisinin yaşandığı yerden, yüreklerinde büyüttükleri çığlıkları tıllilere katıp özgürleşmenin en yücesini kuşanarak ayağa kalkışın soylu sureti çıkıp gelir ve sureti geceye düştüğünde en karanlık yerinden tutuşacaktır gece!

Bugün içinden geçtiğimiz süreçte emperyalizme, sömürgeciliğe, faşizme, komprador-kapitalizme karşı mücadeleyle (ortak iradi yapıyla) sağlanılması düşünülen kurtuluş; kadın ve erkek arasındaki eşitsizliği (evdeki, işyerindeki, okuldaki vb.), sorunları tamamen çözmez. Çözmediği gibi, bunları görmediği için çözüm yolları ve araçlarının özgünlüğü üzerine düşünmez. Genel anlamda devrimci mücadeleyi yüklenmiş örgütlerinin soruna yaklaşımı, özgünlükleri hesaba katmadan (ya da onun DKÖ düzleminde ele alını) bütünleşmiş araç, bütünleşmiş irade yerine, tek araç tek irade anlayışının hüküm sürdüğü bir seyir izliyor.

Kadının kurtuluşu tek başına olmadığı gibi örgütsüz de olmayacaktır. Bu minvalde, kadının özgürlüğü ve iradeleşmesini hesaba katarak özgünlükleri üzerinde yükselen örgütlülükleri ile kurmay örgütlülüğün iç içeliği gereklidir. Ve bu iç içelik ile farklılıkları arasındaki diyalektik bağ, örgüt hiyerarşisini ve bağını yönetme ve yönlendirilmedeki yeteneklerinin gelişmesine yol açar. Sorunlarına daha akılcı, daha gerçekçi çözümler üretebilmesine, kurtuluşun ve özgürleşmenin daha sağlıklı temeller üzerinde yükselmesine olanak sağlayacaktır.

Toparlarsak; anaerkilliğin son

bulmasından sonraki her tarihsel-toplumsal süreçte, farklılıklar arzetsede kadına biçilen rollerin çok büyük değişikliklere yol açtığı söylenemez. Bu anlamda da kadının kurtuluşu ya da daha gerçekçi ve doğru bir tanımlamayla kadının özgürleşmesine ve bunun nasıl olması gerektiğine cevaplar aramak gerekiyor. Elbette bunu söylediğimizde akışı tersine çevirecek bir aşamamız yok. Kadına, "üzereindeki kostümü çıkarıp yak, küllelerinden kendi özgürleşmesini sağla!" dendiğinde bunu yapamayacak. Böyle bir istem de gerçekçi olmaz. Bunu söylemek için toplumsal, ekonomik, sosyal, siyasal vb. zorunlulukları, süreçleri görmeyen, kavramayan bir durumda olmak gerekir ki; o da çok lüks bir kibirlilikten öteye geçmez.

Tüm zorunlulukları kavrayarak kalkış noktamızı belirlerken, belirlenen amaca dair neler öneriliyor, bizler neler öneriyoruz? Bu sorulara doğru cevaplar vermek önemlidir. Doğru cevaplar yaşamın içinde maddi bir güç olarak cevabını bulacaktır.

Bilinen en temel ve en klasik önerme; kadının kurtuluşunun (özgürleşmesinin) kadını ve erkeği de köleleştiren bu toplumsal sisteme karşı mücadele çağrısıdır. Bu yanlış mı? Hayır! Ama eksik! Bu toplumsal sistem kadını da erkeği de sömürmekte, ezip köleleştirmektedir. Görülmeden ezilen erkeğin ezen sisteme karşı mücadele ediyor olmasına rağmen, ezilen kadın hem sistem hem de ezilen erkek tarafından da ezilmekte/sömürülmekte ve iradesizleştirilmekte olduğudur. Dolayısıyla da aynı sınıf tuğayında omuz omuza mücadele ederken; aynı zamanda, sistemin yarattığı egemen erkek ideolojisi ve ezen erkeğe de aynı önem derecesi ve ciddiyetle yönelmesi, kendini iradeleştirmesi gerektirir. Ve bunun için kadını kendi ayakları üzerinde durabilmesi, mücadele içinde ve örgütünde söz ve yetki sahibi olarak siyasal ağırlığını hissettirip sürece yön verebileceği dolayısıyla da kendini iradeleştirebileceği özgün/özzerk kurumlaşmalar-

ı olması gerekmektedir.

Bu asgari yaklaşım sergilendiğinde kadın sorununu çözmek, kadınların özgürleşebilmesinin asgari koşullarını yaratmak, kadının iradeleştirdiği kurumlaşmaların yaratılmasından geçtiğinin kavranabilmesinde önemli bir adım olacaktır. Neden kadının iradeleştirdiği örgütlü kurumlaşmadan söz ediyoruz? Çünkü pratik yaşamda hiçbir sorun, kurumsal olarak örgütlenip iradi ağırlığını oluşturamadığında, özgürleşme sorununu çözmede siyasal ağırlığını koymadığı sürece, çözüm ya da çözüm önerileri şekere bulanarak iyi niyet gösterileri, tatlı sözler ve vaatler olarak kadının eline tutuşturulup hülyalı düşlerle avunması istenir/ sağlanır. Kurumsal iradesi olmadığı için de sözlerin, vaatlerin yerine getirilebilmesinin hiçbir garantisi yoktur. Ve kadın tarihsel sabrı ile düş görmeye devam eder.

Ama bilinir ki, kadının kurtuluşu sadece kadın hareketi içinde değildir. Sorun, kadının yaşamını kolaylaştırmak ya da kolaylaştıran araç (çamaşır makinası, buzdolabı vs.) ve ortamı yaratmak değildir. Kadının kurtuluşunun, toplumun tarihsel zorunluluklarının yasalarını kavrayarak, kendi lehine çevirecek ve zorunlulukların bilincine varmış özgürleşmenin yöntemini üretmektir.

Bu anlayışla sosyalizm mücadelesi ve sosyalizm, kadının kurtuluşunda ön koşuldur. Fakat kadın iradesi olmadığı sürece, kadının kurtuluşunun garantisi olmayacağı da bilinmelidir. Geleneksel rolün, erkek egemen ideolojinin çeşitli versiyonlarını değişik biçimlerde devrimci mücadele örgütlerinde ve yaşamış sosyalizm deneyimlerinde görmek mümkündür. Çünkü kadın, sınıf çelişkisi içinde, emek-sermaye çelişkisi içinde görülen ev içi üretimde de yerini alıyor. Diğer yandan doğrudan üretim faaliyeti içinde yer alan kadın, kadının özgün sorunlarından soyutlanarak, işçi-emekçi statüsü içinde ele alınarak süreci omuzluyor. Ve sınıflaşları olan erkeğin bu yönleri görmeleri ve bu sorunlarla yüzleşmeleri, duruşlarını sorgulamaları gerekiyor. Bu sorgulama, yaşanan sosya-

lizm deneyimindeki o günkü tarihsel/toplumsal ve kendilerinden başka hiçbir laboratuvarı olmayan sürecin eksikliklerinin (doğrularının da) incelenerek yaşanmışlıkları tecrübe edip daha nitelikli hale gelmesine katkı ve paylaşımlarını sunmaları gerekiyor.

Bugün tarihsel ve toplumsal yasaları kavrayarak bu yasaları ezilenlerden yana çevirmek için iradi müdahale ile mükellef olan kolektif yapı, kadının iradesini önemsemek zorunda olduğunu bilmelidir. Böylece iradi müdahalede sürece daha güçlü katılabilecek kurumlaşmasının önünü açabilmeli ve bunu garantiye almalıdır. Kadın ve gençliğin iradeleşmesi gibi kurumlar yapısı daha güçlü sarsılmaz temeller üzerinde yükselmesini sağlayacak çatıyı yıkılmaz yapacaktır.

Ve eğer toplumun yarısını kadınlar oluşturuyorsa; kadınların, devrimin aktif bir gücü olabilmesi için kadınların konumlarında değişiklikler yaratacak karşılık bulunmalıdır. Kadının özgürleşme mücadelesinde attığı adımlar sosyalist/komünist hareketler tarafından desteklenmeli, önünün açılmasına güç verilmelidir. Bu da kotalardan ziyade kadının iradi kurumlarının oluşumuyla kolektif bütünlük içindeki politik-örgütsel ağırlığı ile mümkündür.

Bitirirken "Kadın Sorunu Üzerine Seçme Yazılar"ında (İnter Yay.) Clara Zetkin'in şu söylediklerinin, "Yalnızca erkek proletarya tarafından değil, bilakis milyonlarca sınav kadını işçisi tarafından da taşınan bir sosyalist hareket, zafere tüm işçi sınıfının siyasi ve iktisadi kurtuluşuna iki kat daha çabuk götürmek zorundadır..." Bu temelde anlaşılırsa, insanlaşma yürüyüşünde kendi ellerini zaferin iradesine katan kadının rolü özgürleşmedeki anlamı daha iyi davranabilecektir!

Yoldaş Wuni'ye Mektup

Serdar ÇAKMAK

Derginin geçen sayısı için kaleme aldığım Devrimci Enternasyonalist Hareket ile ilgili yazıma bu sayıda da devam ediyorum. Aşağıda okuyacağınız yazı, Etiyopya'da Fransızca yayınlanan "Parlayan Güney" adlı derginin Ocak 1997 tarihli sayısından, Uzun Yürüyüş okurları için tercüme ettim.

12 Eylül 1992 tarihinde, Peru Komünist Partisi'nin başkanı Gonzalo (Abimael Guzman) Lima'da tutuklanmıştı. Gonzalo için dünya çapında, "Abimael Guzman'ın Hayatını Korumak İçin Acil Enternasyonal Kampanya" başlatılmıştı.

Devrimci Enternasyonalist Hareket'in tecrübeleri bilhassa değerleri bağrında taşıyordu. İşte bunlardan bir örnek. Eritre Ulusal Kurtuluş Hareketi liderlerinden Mariam Gostom, 15 Kasım 1996'da Etiyopya güçleri tarafından tutuklanmıştı. Etiyopyalı yoldaş Wuni, 20 Kasım 1996'da kaleme aldığı mektubunda, Gonzalo kampanyasının derslerini içeren soruları, bir kampanya aktivistiye yönelmişti.

"Devrimci mücadelede büyük bir yeri olan Eritre hareketine destek sunmak önemliydi" diyor, kampanya aktivisti. Ve devam ediyordu. "Dolayısıyla, Abimael Guzman olayı etrafında ceryan eden gelişmeleri ve tecrübeleri, Eritreli yoldaşlara aktarmanın zamanı gelmişti..."

Londra, 27 Kasım 1996

Aziz yoldaşım,

20 Kasım tarihli mektubunu aldım. Hiç uzatmadan sorularımı cevaplamak istiyorum. Aşağıda yazılanlar, bugün yaşananların duygusal sınırlarının ötesine, yarımlara ayık kafa ile bakabilme cesaretini göstermeye hazır olanlar içindir...

"CIA'nın yardımı olmadan asla..." DINCOTE subayı

Peru'nun And dağlarında, 18 Mayıs 1980 senesinde, Peru Komünist Partisi (PKP) önderliğinde başlatılan Halk Savaşı, 1992 senesine gelindiğinde başkent Lima'ya çembere alınmıştı.

ABD, güdümündeki Peru rejiminin yıkıldığı takdirde, bütün Latin Amerika'da bir "domino reaksiyonu"nu beraberinde getireceğini biliyordu. Sadece Peru değil, aynı zamanda bütün kukla rejimler tehlike altındaydı. Bu yüzden ABD, Lima'daki bekçilerinin beceriksizliğinden bıkmış ve "iş" kendi eline almıştı.

1989'lerden başlayarak 1991'lere kadar önce "bilirkişiler" bildik raporlar yazmaya başladılar. CIA uzmanları Lima'ya buyurdular. Ve Peru'lu usaklarına, "yanlış ata oynayıp, güçlerini boşa harcadıklarını" izah ettiler. Ardından, bütün dikkatlerini PKP'nin önderi başkan Gonzalo üzerinde yoğunlaştırdılar.

Burada ara verip, kısaca başkan Gonzalo üzerinde durmak istiyorum. Gerçi, bütün özellikleri **Kazanılacak Dünya** dergisinde, "Başkan Gonzalo Konuşuyor" başlığıyla yayınlanmasına rağmen, ben, "nasıl biriydi Gonzalo" sorusunu başka yönleriyle irdelemek istiyorum.

Gonzalo, Kültür Devrimi yıllarından gelen tipik bir Maoist önderdi. Yakalandığında 58 yaşındaydı. İdeolojisi, onun bütün yaşamını belirliyordu. Hiçbir zaman emperyalist güçlerden medet ummuyordu. Önderlik ettiği Halk Savaşı'nın, tüm emperyalistlere meydan okuduğunu devamlı vurguluyordu. Gizli bir partinin önderi olduğunun tamamen bilincindeydi. Tüm önderliği boyunca bir kez, Temmuz 1988 senesinde parti denetimindeki "El Diario" gazetesine verdiği röportaj hariç, hiçbir zaman medyayı araç olarak kullanmadı. Borjuva medyanın ne mal olduğunu biliyordu.

Gonzalo, siyasi ve ideolojik önderlik dışında, partisinin günlük işlerine katıyın katılmıyordu. PKP'nin yatay örgütlenmesi, bölge önderliklerine muazzam şekildedir "kendi yağları ile kavrulma" imkânı sağlıyordu.

Tüm bu unsurlar, düşmanın Gonzalo'yu ele geçirmesini müthiş zorlayan unsurlardı. Hatta özel savaş medyası,

"öldüğünü" bile iddia ediyordu. Düşmanın elinde sadece otuz yıl önce çekilmiş fotoğraf vardı.

Ancak, şahsi kaının şudur ki, Gonzalo'da dahil olmak üzere PKP'nin, Halk Savaşı'nın o ana kadarki katettiği mesafeler sonucu haddinden fazla iyimser olmaya başlamıştı. Çin devriminin deneylerini Peruluşturan başkan Gonzalo, "artık Lima'da merhamet darbhesinin varulması an meselesidir" diyordu. Her ne kadar hasımları onu dogmatiklikle suçlasalar da, gelişmeler gösterdi ki, Gonzalo yeterli kadar "dogmatik" değildi.

Zira, Halk Savaşı'nın geldiği aşamada oldukça iyimser davranan PKP, haddinden fazla düşmanı kuçumsar eğilimler gösteriyordu. Bunun en büyük delili, 1988 senesinde yapılan 1. Parti Kongresi sonrasında, tüm Merkez Komitesi üyeleri ve Gonzalo'nun birlikte bir video filminde görünmeleriydi. Bu "belge" CIA ve Peru gizli servisi Dincote için neredeyse büyük bir hediye idi. Düşman çok kısa sürede, bu "belge"den hareketle Gonzalo'nun sadece yaşadığını öğrenmiş olmakla ve eğerini belirlemekle kalmıyor aynı zamanda Gonzalo'nun, Lima'da olduğunu da öğrenmiş bulunuyordu.

1992'nin Eylül ayının ilk günlerine gelindiğinde başkan Gonzalo'nun Lima'da kaldığı yer tespit edilmişti. 12 Eylül günü Merkez Komitesi toplantı halindeydi, bulunduğu yer basıldı ve Merkez Komitesi üyeleri ile birlikte başkan Gonzalo yakalandı.

Uluslararası kampanya ve kara maskeli hakimlerin uyduruk mahkemesi...

Başkan Gonzalo, yakalanmaz dünya çapında bir kampanya başlatıldı. Bilinçli olarak kampanyanın adına "Abimael Guzman'ın Hayatını Korumak İçin Acil Kampanya" deniyordu. Çünkü bu başlık altında, dünyanın birçok yerinde Gonzalo'nun fikirlerini benimsemeyen, ancak "adil bir mahkemenin ya-

palmaları" arzulayan insanlar biraraya getirilebilir.

Merkezi Londra'da bulunan kampanyanın etkisi muazzam oldu. Bütün kitaplarda, yoksullardan tanınmış şahsiyetlere kadar milyonlarca insan Lima'ya protestolarını yolladılar. Hemen birbiri ardına uluslararası heyetler Lima'ya akın ettiler.

Rejim, elini çabuk tuttu. Gonzalo'yu maskeli hakimlerden oluşan bir mahkeme önüne çıkardı. Bütün hukuki normların çiğnendiği bu mahkemede, Gonzalo, savunması bile dinlenmeden ömürboyu hapse mahkum edildi. Lima'ya yakın bir askeri deniz üssünün bulunduğu, kendisi için özel olarak yaptırılan beton hücreye kondu. Ve devlet başkanı Fujimori "Guzman bir daha güneş yüzü görmeyecek" diyerek böbürlendi.

Bu arada Rejim, Gonzalo için Lima'ya varan heyetlere destek vereceğinden emin olduğu legal sivil toplum kuruluşlarına saldırdı. Yöneticilerini derdest etti. Ardından Gonzalo'nun avukatını "vatan hainliği" ile suçlayarak tutukladı. Cezaevinde öldürdü. Uluslararası heyet mensupları, rejim ve medya tarafından tıpkı Gonzalo yandaşları gibi "terörist" olmakla suçlandı ve ülke dışına çıkartıldı.

Bu her zaman böyle olmadı. Zira, bazı heyet mensuplarının uluslararası tanınırlığı rejimin işini zorlaştırdı. Giden heyetler, kimi yerde halktan destek görmeyi yanı sıra, basın toplantıları düzenleyerek rejimin adaletsizliğini teşhir ettiler.

Sonuçta uluslararası kampanya, Gonzalo açısından bir işe yaradı; legal veya illegal yollardan öldürülmesini önledi.

Psikolojik savaş, geri çekilme ve yeniden...

Yakalandığı andan itibaren başkan Gonzalo tamamen medya "maymunu" haline getirilmeye çalışıldı. Yanında maskeli cellatlarıyla birlikte çekilen resimleri ve filmler bütün medyada yayınlandı. Amaç: kitlelerin ve savaşçıların moralini bozmaktır. Öylede oldu. Kiminin morali bozuldu, kiminin kimi ve öfkesi arttı...

24 Eylül 1992 tarihinde rejim, gene böylesi bir "maymun" şovu gerçekleştirmek istedi. Ama hevesi kursağında kaldı. Zira, başkan Gonzalo bir kafesin içinde ve koca bir Peru bayrağının önünde basın karşısına çıkartılmasına rağmen, emperyalistleri ve Peru rejimini yenden yere vurmamakla kalmadı, aynı zamanda çok güçlü bir şekilde, Halk Savaşına devam edilmesinin emrini verdi. Kendi durumunu "zafere giden yolda küçük bir hükümet" olarak değerlendiriyordu. Konuşmasından gıcınan yerli ve yabancı

muh(a)birlere ve polis kuvvetlerine karşı yumruğunu kaldırıp, Enternasyonal'i söyleyerek meydan okuyordu. Bu tavır, tüm dünya halklarına müthiş bir ilham kaynağı idi...

Ama rejim boş durmadı. Başkan Gonzalo'yu küçük düşürmek için elinden geleni yaptı. Kısa bir süre sonra manipüle edilmiş el yazıları ve pleybekli film görüntüleri ile Gonzalo'nun "nedamet getirdiğini" ve tüm PKP savaşçılarına "teslim olmaya" çağırıldığını iddia etti. Gonzalo'nun PKP içerisindeki sağcı çizgileri ile tanınmış zindandaki bazı eski Merkez Komitesi üyeleriyle birlikte "teslimiyet" çağrısı yaptığını öne sürdü.

Ote yandan, savaşçılar arasında kariyer çatışması olduğunu ve birbirlerine girdiklerini iddia ediyordu. Gruplar halinde parçalanmalar olduğundan bahsediliyordu.

Tüm bu psikolojik taaaruzun planlanışında ve gerçekleşmesinde, sistem içerisinde kimelenmiş, dokümtü solcular ve 68'li olmakla böbürlenen uluslararası ve Peru'lu dönekler aktif rol aldılar.

Kuşkusuz bu karşı devrimci taaaruz yankısını bulmadı değil. Devrim trenine şu veya bu sebepten ötürü atılmış, toplumun çeşitli katmanlarından özellikle de küçük burjuvazi içerisinde hatırı sayılır bir kesim elini eteğini devrimden hemen çekti. PKP, Lima'da ilk başlarda ciddi çözülmeler yağıdı. Muazzam bir moral çöküntüsü hızla yayılıyordu.

Ama çözülmeye bir yere geldi takıldı. Dağdan inip silah teslim eden, sayısı azımsanmayacak orandaki gerilla görüntüleri dahi çözülmeyi daha fazla ileriye götüremedi.

Çünkü, devrimde kararlı olan parti kadroları ve savaşçıları geçici bir geri çekilmenin ardından, güçlerini iki sene içerisinde tekrardan koordine etmeyi başardı. Bu kolay olmadı. Zira, düşman topyekün imhaya yönelmişti. PKP, yeni önderliği ile "ben varım işte" aceleciliğine ve provakasyonuna gelmedi. Adeta igrine ile kuyu kazdı. Bulunduğu bölgede iktidar olma becerisini gösteren Parti Organları ve Halk Komiteleri, yılların siyasi ve ideolojik donanımıyla bu "şok" ortamından kendilerini sıyrmasını bildiler.

Belki de Peru devrimi Gonzalo'nun yakalanmasıyla bir on sene geriledi ama, Peru gerici toplumsal düzenin kokuşmuşluğu ve parçalanmışlığının da sayesinde, başkan Gonzalo'nun, "büküntü" diye tabir ettiği ortamdan tekrar Halk Savaşı rotasına girmeyi başardı.

"Tarihi terube şayan-ı dikkattir"

(Mao Zedung)

Yukarıda özetimi sunmaya çalıştığım ABD patenli senaryolar son yıllarda gerici devletlerin başvuru reçetesi oldu. Her yerde ABD ve onun uydu rejimleri tarafından hasım kabul edilenler, Mariam Goytom gibi Gonzalo ile kıyaslanmayacak önderler olabilirler...

Sen mektubunda, Mariam Goytom'un kısmen veya tamamen nedamet getirebileceğini söylüyorsun. Tabi bunun doğru olup olmadığı hakkında benim bir şey söylemem mümkün değil.

Ancak şurası kesin bir gerçektir. Bu liderin yıllarca izlediği siyasi ve ideolojik hat, düşmanın eline geçtikten sonra güsterceği tavrı da belirleyecektir. Ancak unutulmamalıdır ki, aradaki bütün görüş farklılıklarına rağmen Etiyopya'lı yoldaşların görevi, Mariam Goytom'u nedamet getireceği ana kadar canla başla desteklemektir. Unutulmamalıdır ki, onun şahsında yapılan saldırı, Eritre milli mücadelesine yapılan saldırıdır. Yok edilmek, imha edilmek istenen yılların el emeği, göz nuru ve kanı üzerine kurulmuştur. Gerçek devrimciler burada kayıtsız kalamazlar.

Şüphesiz nedamet savaşan güçleri çok olumsuz etkiler. Hatta belkide sisteme entegre olmak isteyenlerle bu fikre karşı çıkanlar çatışabilir. Ama ne olursa olsun burada en büyük görev, kendi dünya görüşüne güvenenlere düşmektedir.

Gonzalo'nun ideolojisini takip eden bizlerin, dünyanın neresinde olursa olsun- tabi Etiyopya'da da- bu tip senaryolara kararlı karşı çıkmaları tarihsel bir görevdir. Bunun da ötesinde, Maoistler ne oldum delisi olmadan, saldırıya maruz durumdaki güçleri küçümser ve aşağılayıcı tavrlara girmeden, "biz dememişmiydik"çilik yapmadan, kendi bağımsız siyasi ve ideolojik çizgileriyle, zindanda ve muharebe meydanlarında, psikolojik özel savaşın bir an evvel çöktürmeye çalıştığı devrimci güçlerin hemen yanına dikilmek zorundadırlar. Maoist güçlerin bizzat kendilerinin gelişmesi, güçlenmesi ve önderlik etme becerisini kazanmaları burada sanadır. Zira söz konusu olan, devrim açısından büyük tehlike ve heybetli boy ölçüşmedir...

Sevgili Wuni,

Umarım sorularına yanıt verebildim. Mariam Goytom için başlatacağınız kampanyada yukarıdaki hususlara dikkat edilmesini öneririm. Özgür bir Eritre' de buluşmak özleminle.

Yoldaşa...

“YDD” Kapitalizmi ve Kriz (2)

TEMEL DEMİRER- GÖKÇER
ÖZGÜR- ÖZGÜR ORHANGAZI

VII-) “ASYA MUCİZESİ”NİN ÇOKUŞU

Güneydoğu Asya’da mali piyasalarda ortaya çıkan kriz tüm dünyaya yayılırken, mali çevrelerde ve değişik ekollerden iktisatçılar arasında giderek boyutlanan tartışmalara yol açtı. Daha dün kadar 2025’te dünya ekonomisinin ağırlık merkezinin Uzakdoğu’ya kayacağından, “kaplanlar”ın, Almanya, İngiltere, Fransa ve İtalya’yı geride bırakmak üzere olduklarından söz edilirken son dönemde mali piyasalarda yaşanan kriz “Asya mucizesinin sonu mu?” sorusunu gündeme getirdi. “Asya Kaplanları” için Mao’nun emperyalizm için kullandığı “kağıttan kaplanlar” benzetmesinden “pısrık kodiler” benzetmesine kadar birçok deyiş kullanılmaya başlandı. Tayvan’da ortaya çıkan mali kriz salt ihracata dayalı ekonomik büyüme modelinin zaafılarıyla birlikte dünya ekonomisinde yaşanan krizi de gözler önüne serdi. Ne gazete sayfalarından ne de saygın iktisat dergilerinden “Asya mucizesinin sonu mu?” konulu tartışmalar eksik oluyor ve görünen o ki, krizin ortaya çıkardığı sorunlar geçici değil; aksine, kalıcı sonuçlara gebe. Küreselleşme denilen belirsizlik ortamının da Asya krizi ile birlikte iyice bulanıklaştığı ve üzerindeki sis perdesinin kalınlaştığı açık. Tüm bunlara ek olarak krizle yatıp kalkan Güneydoğu Asya’da da toplumsal çalkantılar, işçi eylemleri giderek boyutlanıyor. Örneğin **Korean Herald** gazetesinin yalnızca 24 Ocak 1998 tarihli nüshasına baktığımızda karşılaştığımız başlıklar: “Tayland’da işçi protestoları bekleniyor”, “Ücretler

ödenmeyince arbeye çıktı”, “Koreli balıkçılar Japon konsolosluğuna yürüdü”, “Endonezya’da Çinliler krizin faturasının kendilerine çıkarılmasından korkuyorlar”, “Ev kadınları iş bulma kurumlarını isula etti”...

Asya pazarındaki kriz, Tayland’ın Temmuz 1998’de bahtı devalüe etme kararı üzerine başladı. Bunun üzerine diğer Asya ülkeleri de para birimlerini düşürmek zorunda kaldı ve kriz etkisini tüm Asya’da göstermeye başladı. Kriz en derin noktasına dünyanın en sağlam borsaları arasında sayılan Hong Kong borsasındaki rekor düşüşle ulaştı.

Son 25 yılda gösterdikleri büyüme hızı ve dünya döviz rezervleri içinde payı 1980’de yüzde 10 iken 1994’te yüzde 50’liye çıkan Doğu Asya ülkelerinin dünya ekonomisi içindeki rolü giderek artarken ve bu ülkelere dayanarak çeşitli teoriler kotarılrken ortaya çıkan kriz yalnız dünya ekonomisini alt üst etmekle kalmadı; Güneydoğu Asya mucizesi’ne dair teorileri de kökünden sarstı. Bu ülkelerdeki krizi incelemeye geçmeden önce Türkiye’de Özal anlayışının gıptaıyla baktığı Asya ülkelerindeki gelişmeye bakmakta fayda var.

VIII-) NEO-LİBERAL GÖRÜŞ

Neo-liberal görüşe göre “Asya Kaplanları” sağlam makroekonomik temeller üzerinde ‘pazar-dostu’ politikalar uygulayarak ciddi bir büyüme gerçekleştirmişlerdi. Dünya Bankası’nın bu konudaki yorumu şu şekildedir: “Doğu Asya’nın başarısının nedeni nedir? HPAE (Yüksek Performanslı Asya Ülkeleri) temelleri doğru algılayarak yüksek büyümeye ulaştılar. Özel yurtiçi yatırımlar ve büyüyen insan sermayesi büyümenin temel motor-

larıydı... Büyüme genel olarak fiziksel ve insan sermayesinin yüksek birikiminden dolaydır... Makroekonomik yönetim alışılma dışında iyi idi ve makroekonomik performans alışılma dışında istikrarlıydı ve bu özel yatırımlar için gerekli çerçeveyi sağladı.”¹⁰ Dünya Bankası’nın aynı ‘mucize’ çalışmasında “Asya kaplanları” olarak Japonya, Hong Kong, Singapur, Endonezya, Güney Kore, Malezya, Tayvan ve Tayland sayılıyor.

IMF ise 1993’te yayımlanan “Asya Mucizesi” başlıklı tanıtım yazısında şöyle diyordu: “Sekiz Asya ülkesinin şaşırtıcı ekonomik başarıları ve bunun nedenleri bu raporun konusunu oluşturuyor. HPAE, ekonomilerini, yüksek büyüme hızlarına yol açan sağlam makroekonomik politikalarla istikrara kavuşturmışlardır. Bunlar, yeni ulaşımları refahı, gelir dağılımını daha eşitlikçi bir hale getirmek için paylaştırmaya kararlıydılar. Kamu politikaları bankaları daha güvenilir hale getirerek yüksek iç tasarrufları teşvik etti. HPAE, fiyat saptamalarını kontrol altında tuttular, yeni teknolojiye ve yabancı yatırımlara kucak açtılar. Yasal ve düzenleyici yapılar pozitif bir iz ortama yarattı. Emek piyasasına yönelik politikalar yeni iş yaratmaya önem verdi. Hükümetlerle özel sektörün işbirliğinin gelişmesi teşvik edildi.”

Öte yandan “Asya kaplanları”na dair mucize öykülerinde, bu ülkelerin görülmemiş düzeyde yüksek ihracat büyümelerine işaret edilerek GSYİH’lerindeki büyümenin büyük bölümü bununla açıklanır. Buna ek olarak bu ülkelerdeki yatırım oranlarının oldukça yüksek olduğundan söz edilir. Dünya Bankası da yukarıda görüldüğü gibi yüksek yatırımları ‘mucizevi büyüme’nin motoru olarak say-

maştı. Serbest piyasaya ve açıklığa yapılan vurgu ise dışı açık ekonomilerin daha hızlı büyüdüğüne dair neo-liberal tezden kaynaklanmaktadır. Ancak bu açıklığın somut ölçülerinin ne olduğu konusu da tartışmalıdır. Bir de bu ülkelerdeki devletin küçük olduğu ve devletin küçülmesinin bu ülkelerde görüldüğü gibi yüksek büyüme hızlarına ulaşmayı sağladığı savunulur.

IX-) ASLINDA!

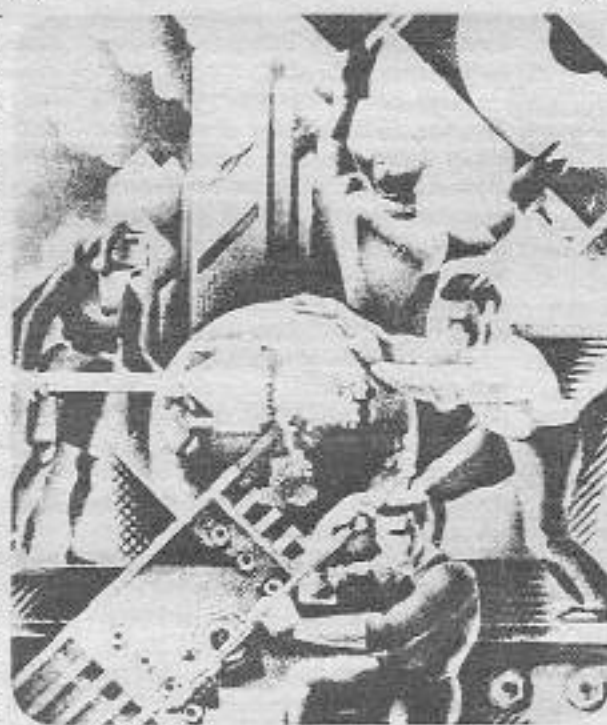
Aslında Güney Kore, Singapur, Malezya, Endonezya, Tayland, Tayvan gibi ülkelerin sermaye birikim süreçlerinde en önemli nokta serbest piyasaya devletin yaptığı sürekli müdahaleydi. Devlet, sermaye birikim sürecini serbest piyasanın işleyişine bırakmaktan ziyade bunu düzenleyen orta ve uzun vadeli planlar yaptı. Çok keskin bir kalkınma planlamasına sahip olan bu devletler enflasyonu düşük tutmaya çalıştılar ve bunun için de mali piyasalara sık sık müdahalelerde bulundular. Ancak yatırımlar hep yabancı kökenli oldu. Yabancı sermaye yatırımlarını teşvik eden devletler yatırımcılara özel koşullar sağladı. Bununla birlikte bu ülkelerin hiçbir kendi teknolojilerini geliştirmek için çaba harcamadılar.

Yıllık ortalama yüzde 6'nın üstünde bir büyüme gösteren Asya ülkelerinin GSMH'sinde dış ticaret ve yatırımların büyük önemi vardı. Asya'da ihracatın GSMH'ye oranı, 1993 verilerine göre, Singapur'da yüzde 169, Hong Kong'ta 143, Malezya'da 80 gibi büyük oranlara ulaştı. Bu ticarete ek olarak Kuzey ülkelerinin yaptığı doğrudan dış yatırımlar da ekonomik büyümeyi hızlandırdı. Özellikle Tayland ve Malezya'daki ihracat sanayileri yabancı şirketlere dayanıyor. Singapur'da egemenlik tamamiyle Ço-kuluslu Şirketler'in (ÇÜŞ) elinde. Bu anlamda Asya mucizesi, ÇÜŞ'ların Asya'ya el atmalarıyla da doğrudan ilgili. Diyalektik olarak aynı zamanda Asya'daki hızlı ekonomik büyüme daha fazla ÇÜŞ'ı bölgeye çekti.

Bu ülkelerin gelişmesinde bunun kadar önemli bir başka unsur da "istikrar". Bu ülkelerin hepsinde işçi hakları sınırlandırılmış, sendikalar baskı altına

alınmış, grevler yasaklanmış ve şiddetle cezalandırılmış ve devlet terörü uygulanarak muhalefet susturulmaya çalışılmıştı. Siyasi istikrar sağlanması için uygulanan önlemlerin başında askeri darbeler ya da peş peşe uygulamaya konan sert yasalar geliyor. Asya kaplanlarının yöneticileri de Şili'deki Pinochet, Arjantin'deki Videla ya da Türkiye'deki 12 Eylül darbecileri gibi demokrasinin dengersiz bir sistem olduğunu ve "ekonomik özgürlükler"e engel olabileceği kanaatindeydiler.

Örneğin Endonezya'da sendikalar karşı sistematiği bir baskı ve yıldırma politikası izleniyor ve grevlere ordu

müdahalede bulunuyor. İşverenler, işçi haklarının oldukça kısıtlı olduğu yasalara dahi uymayarak işçilere asgari ücretin altında ödeme yapıyorlar. Güney Kore'de geçtiğimiz 1996 Aralık ayında meclisten çıkan ve işçi ve öğrencilerin büyük tepkisini toplayan yasa da buna örnek verilebilir. Güney Kore'de çıkan yasa işverenin işçi çıkarmasını kolaylaştırıyor ve grev sırasında dışarıdan işçi getirme hakkı veriyordu. Aslında Güney Kore, siyasi istikrar sağlama çabalarının en çarpıcı örneklerinden birisi. İşçi hareketinin hızlı geliştiği ülkede her on senede bir askeri darbe olurken sık sık işçilerin haklarını kısıtlayan ye-

ni yasalar uygulamaya konuldu. Bu sayede düşük seviyede tutulan ücretler bu ülkeleri çokuluslu şirketler için oldukça cazip hale getirdi.

Ayrıca bu ülkelerde yatırım ve üretim yapan şirketler halk ve çevre sağlığı açısından hiçbir önlem alma zorunlulukları olmadığı için bir yandan düşük maliyetlerin keyfini çıkarırken diğer yandan tam bir çevre felaketine yol açtılar. Dünyanın havası en kirliliğin 5 tanesi bu bölgede yer alıyor. Bu bölgede devletin sağlık ve güvenlik harcamaları toplam bütçenin sırasıyla yüzde 0.5-1 ile yüzde 1-1.5'ünü oluşturuyor ki bu Kuzey ülkelerinin çok alt seviyesinde.

Öte yandan bölgeye şöyle bir göz attığımızda göze çarpan manzara ise şöyle: 10 yılı aşkın bir süredir Japonya'nın gerçekleştirdiği bütünüyle tek yanlı olan ihracata dayalı sanayileşme, ABD ile olan ticaretinde çok yüksek oranlarda fazlalar biriktiriyordu. ABD ise Japonya'dan yaptığı ithalâtı, kendi ihracatından elde ettiği parayla veya kendi tasarruflarıyla değil, büyük bölümü Japonlarca satın alınan hazine bonolarından oluşan borç senetleriyle karşılamaktaydı. İlginç bir döngü çıkıyordu karşımıza: Japonların, Amerikalılara ihracat mallarını satın alabilsinler diye para pompalaması.

Pasifik çapında karşımıza çıkan bu büyük döngünün yarı sıra Asya içinde de daha küçük ölçekli bir açık döngüsü bulunuyordu. "Asya Kaplanları", ihracatta elde ettikleri kazancın bedelini ticaret ve sermaye işlemleri bilançolarındaki açıklarla ödüyorlardı. Bu ülkelerin ihracat sanayileri, imalat sürecinin sadece küçük bir parçasına egemen ve pahalı yatırım malları ile üretim parçalarını Japonya'dan satın almak zorundaydılar.

"Asya kaplanları", Japonya'ya olan borçlarını, ABD ile olan ticaretlerinde verdikleri ihracat fazlalarıyla ödüyor; ABD ise Asya'dan yaptığı ithalâtı, Japonya'dan aldığı sermayeyle finanse ediyordu.

Bu noktada Nail Satılğan'ın kriz sonrasına dair tespiti büyük önem taşıyor: "Uzak Doğu'da hisse senedi ra-yiçlerinin düşmesi karşısında yatırım-

cıların Amerikan hazine bonoları satın aldıkları, böylece Asya'daki açık döngüsünü besleyen en önemli emme basma tulumbasının güçlenmiş olduğu simalabilir. Bu gözlem yerinde olmakla birlikte burada bir kritik nokta söz konusu. Japonya'da büyük yatırımcılar, yurt içindeki bank kredilerin faizlerini ödemek için ellerindeki ABD hazine bonolarını satmak zorunda kalacaklar. O zaman ABD devlet tahvilleri ve hazine bonolarının fiyatları da dipsiz bir kuyuya düşmüş gibi olacak; hisse senetleri çöküşünden önce para sermayenin ha bire kendini attığı sözde 'güvenli liman' kapanmış olacak. Yüzer gezer para sermayenin altından başka sığınacağı kalmayacak. Mali piyasaların kıyamet günü böyle gelip gatacak.¹³⁶

X-) GLOBAL KRİZ

1997 sonunda Güneydoğu Asya ülkelerinde yaşanmaya başlanan kriz, ABD, Japonya gibi emperyalist ülkelere yanında Türkiye gibi bağımlı ülkeleri de ponige sürükledi. İstanbul borsası bir gün içinde kendi tarihinin en büyük düşüşünü yaşadı. Japonya'nın iflas eden dördüncü büyük yatırım kuruluşunun ağırlayan patronunu tüm dünya televizyonda seyretti. Güney Kore, Endonezya, Tayland gibi Asya ülkelerinde yıkım devam ediyor. Güney Kore'deki işçi hareketi tekrar sokakları doldurdu.

Emperyalistlerin dünya halklarına "Asya kaplanları" diye yuturmaya çalıştığı ve örnek ekonomiler ilan ettiği Güneydoğu Asya ülkelerinde yaşanan kriz bize neyi anlatıyor? 1980'den beri aynı ekonomi modelini uygulamaya çalışan Türkiye için ne ifade ediyor? Kriz görünüşte şöyle gelişti: Henüz ortada hiçbir sıkıntı yok gibiyken, Türkiye'nin "kredibilite" sini puanlayan uluslararası kurumlar arasında ismine aşına olduğumuz Moody's Yatırım Servisi, Tayland'ın puanını A3'den A2'ye düşürdü. Gerekçesi ise Tayland'ın ihracata rekabet gücünü kaybetmeye başlamıştı. Bütün ekonomisini dış borç üzerine kıran Tayland, bunun üzerine, yeni dış borçlar bulabilmek için daha fazla faiz vermek zorunda kaldı. Ardından Tayland parası hızla değer yitirmeye başladı.

Kriz başlarken önce "Asya Kaplanları"nın uluslararası döviz rezervleri eridi ve uluslararası bankaların eline

geçti. "Kaplanlar"ın paralarının hızlı devalüasyonu, borsalarındaki hızlı gerileme çok sayıda bankayı ve şirketi iflasa sürükledi. ABD baskısıyla uygulamaya konulan IMF politikaları "kaplanlar"ın sermaye piyasalarındaki ve şirket mülkiyetlerindeki kontrollerini etkisizleştirmeye başlayarak yerel şirketlerin Batılı sermayedarların eline geçmesini kolaylaştırdı. Uluslararası bankalar ise çaresiz kalan Asya ülkelerinin borçlarını krizin ortasında oluşan yüksek faiz düzeylerinden sabit bir faizle ertelemeyi kabul ederek bu ülkeleri belki de omür boyu borç batağına sürükledi.

Bütün dünyaya örnek gösterdiği Güneydoğu Asya'da hiçbir kriz istemeyen IMF, Japonya'nın ve ABD'nin de bastırmasıyla Tayland hükümetine 16 milyar dolar gibi yüksek bir meblağda kredi açtı. Tayland parasının devalüasyonunu istedi. Tayland para biriminin çöküşü, Malezya, Endonezya, Singapur, Filipinler ve Tayvan'da da büyük bir devalüasyon dalgasının başlangıcı oldu. Para krizi, bu yedi "Asya Kaplanı"ndan sonuncusu olan Hong Kong'a geldiğinde bir borsa krizi olarak patladı.

Bütün emperyalist dünyada sarsılmayacak kadar güçlü sayılan Hong Kong borsasının düşüşü üzerine ABD, Japonya, Latin Amerika, Avrupa ve tabii Türkiye borsası da ani bir düşüşe uğradı. Büyük şirketlerin kendi hisse senetlerinin değerini aşırı düşüşten korumak için borsaya büyük paralar sürmesi sonucunda dünya borsaları bir süre sonra kendini topladı. Ama bu arada, başta yeni teknolojilerin kralı IBM ve Billy Gates'in Microsoft'u olmak üzere tüm büyük tekeller birkaç günde inanılmaz zararlara uğramış oldular. Birkaç günde muazzam miktarda değerli kağıt el değiştirdi. Krizden sadece borsa alım satımlarını yürütüp komisyon alan broker'lar (aracılar) kazançlı çıktı.

İddiaya göre bir para ve borsa krizi yaşandı ve bitti. Herşey eski haline döndü. Ama acaba gerçekten öyle mi? Gerçekten Clinton'un dediği gibi, olan biten şey piyasanın kendi kendini "düzelmesi" miydi? Eğer öyleyse niye hâlâ panikten çıkmış değiller, niye hâlâ diken üstünde duruyorlar? Kolay değil. Dünya kapitalizminin istikrarı için kurulan IMF bu krizin aflatılması için Asya ülkelerine tarihinin en büyük kredilerini verdi. Ve bu yüzden şimdi beş parasız kaldığını söylüyor ve üye ülke-

lerden muhtemel yeni krizlerde kullanılmak üzere yedekte tutmak için para istiyor.

XI-) İHRACATA DAYALI SANAYİLEŞME MODELİ

Güneydoğu Asya ülkelerinin krizi, Türkiye'yi yakından ilgilendiriyor. Çünkü 1980 12 Eylül'ünden beri Türkiye, IMF'nin ve dünya emperyalizminin dayattığı aynı "ihracata dayalı sanayileşme" modelini paylaşıyor. "Güney Kore modeli" adıyla örnek gösterilen bu model şimdi çöküyor. Kriz hiç de öyle basit bir para veya borsa krizi değildir. 1970'lerin sonlarından itibaren emperyalizmin tüm bağımlı ülkelere dayattığı modelin iflasının başlangıcıdır. Bu model asıl olarak emperyalist metropol ekonomilerini kurtarmak için icat edildiğine göre, aynı zamanda emperyalist ekonomiler için de tehlike çanlarının çalması anlamına geliyor.

Dünya kapitalizminin 1929 büyük krizinden sonra bildiğimiz gibi II. Dünya Savaşı patladı ve savaş sonrasında devletin ekonomik müdahaleleri temelinde hızlı bir ekonomik gelişme dönemi başlatıldı. 1970'lere kadar böyle gelindi. 1974'te, görünüşte petrol fiyatlarının fırlaması nedeniyle tekrar patlayan dünya bunalımıyla birlikte emperyalizm, dünya kapitalist sisteminde oluşturduğu işbölümünü yeniden düzenledi. O güne dek uyguladığı, devletin düzenleyici rolüne ağırlık veren Keynesci ekonomik politikalara da son verdi. Friedman adlı bir burjuva iktisatçısının görüşleri temelinde, "monetarist" (parasalcı) "neo-liberal" politikalara yöneldi. Bu politikayla birlikte devletin iktisadi ve sosyal harcamaları kısıldı, devlet artık yalnızca para politikalarıyla oynayarak "serbest piyasa"nın işleyişine yardımcı olacaktı. Bu yeni dönemin adına "serbest piyasa" veya "liberalizm" dediler. Oysa tekellerin varlığı koşullarında serbestlik, tekellerin kontrolsüz ve dizginsiz egemenliği demektir. Nitekim 1929 krizi, nasıl ki tekelci kapitalizmi, "tekelci devlet kapitalizmi"ne dönüştürerek aşıldıysa 1974-79 krizi de devlet tekelci kapitalizmini bir üst evreye sıçrattı. Tekeller devletle özdeşleşti, devletin kendisi oldular.

1974 krizinin aslı ne petrol fiyatı ne de benzeri başka bir basit nedendi. Kri-

zin kaynağında sermayenin kâr oranlarının düşmesi yatıyordu. Kapitalist dünyada o güne kadarki işbölümüne göre tarım, hayvancılık, gıda sanayii, hafif endüstri gibi emek yoğun bazı sektörler ucuz işgücü cenneti olan bağımlı ülkelere devredilerek bu sektörlerdeki kâr oranlarının düşmesi engellenmişti. Ancak 1970'lerde, emperyalist merkezlerin kendi ülkesinde tutmaya devam ettiği demir-çelik, kimya, gemicilik, giyim vb. sanayilerde de kâr oranları düşmeye başladı. Bunalımı atlamanın yolu, işbölümünü yeniden düzenlemekten geçiyordu. Kârlılık oranı düşen bu sanayiler de işgücünün ucuz olduğu geri ülkelere kaydırılmıyordu.

"Asya kaplanları", 1970'lerin sonunda ve 1980'li yıllarda bu yeni işbölümünün bir ürünü olarak doğdu. ABD, Japonya ve Avrupa emperyalistleri en yeni ve emek-yoğun olmayan en kârlı üretim sektörlerini (ki bunların başında bilgisayar endüstrisi geliyor) kendi ülkelerinde tutarken kâr oranı düşmekte olan sanayileri daha çok bu yeni Asya ülkesine kaydırdılar. Bu ülkelere büyük yatırım sermayesi aktardılar, fabrikalar kurdular ve hepsi baskı rejimleriyle yönetilen, işgücünün sudan ucuz olduğu bu ülkelerin insanlarını sefalet ücretine çalıştırarak, kâr oranı düşen söz konusu sanayi dallarını bu ülkelere yeniden kârlı hale getirdiler.

Dışarıdan bakıldığında daha dün kadar Fransız, Japon ve ABD kolonyalizmi yüzünden fukaralık içinde yüzen bu ülkeler, şimdi IMF'nin tavsiyeleri sayesinde otomobilden demir-çeliğe, elektrikli ev aletlerine kadar "dünya markası" sayılan pek çok mal üreten dev sanayi işletmeleri kurmuş ve birden bire zenginleşmişti. Oysa işin gerçeği hiç de öyle değildi. Bu sanayilerin hiçbirisi bu ülkelerin kendi birikimleri sayesinde kurulmadı. Hepsisi de dev yabancı sermaye yatırımlarının yetli bir isim altında işbirlikçi bir yerli sermaye grubuyla ortaklığıydı. Şöyle bir geçmişe hakarsak, 24 Ocak kararlarında ifadesini bulan ve Türkiye'ye de uygulatılan politika şunları söylüyordu: "İç pazarınızı yabancı mallara karşı korumaktan vazgeçin, yabancı mallar ülkenize girsin, bunlarla rekabet edemeyeceğiniz bir sanayiniz varsa bırakın göksün. Siz "global" pazara yönelik olarak, sadece dış pazarlarda rekabet gücüne sahip olduğunuz malları üretmekle yetinin". Bu politika çerçevesinde

örneğin Türkiye'ye tekstil ve turizm, Doğu Asya ülkelerine ise elektronik, otomobil, demir-çelik gibi sanayiler düşüyordu.

Peki bu ülkeler bu üretimi hangi sermaye birikimiyle yapacaklardı? *Birincisi*, baskıya dayalı istikrar ve düşük ücretler sayesinde yabancı yatırımlar korkmadan gelecekti. *İkinci olarak*, yabancı bankalara yapılan borçlanmalar ülke ekonomisini finanse edecekti. IMF, borçlanmanın biçimi olarak bu ülkelere, devletin çıkartacağı tahvillerin ve özel şirket hisse senetlerinin ve her çeşit değerli kağıdın satılabileceği borsalar kurmalarını dayattı. "Sermaye piyasasını geliştirin", dedi. Eskiden New York, Tokyo, Londra gibi sayılı merkezlerdeki mevcut borsalara on yıl içinde İstanbul, Seul gibi şehirlerde kurulan 70 yeni uluslararası borsa daha eklendi. Bu ülkeler 1980'li ve 1990'lı yıllarda dünyanın hiçbir ülkesinde görülmedik bir büyüme hızına eriştiler. Finans piyasaları ise şiştikçe şişti. Mesela Türk politikacılarımızın örnek aldığı Güney Kore kısa bir sürede dünyanın 11. büyük ekonomisi haline geldi. Hyundai, Daewoo, Nike, Nissan, Kia, Mitsubishi, Samsung gibi markalar dünya piyasalarını sardı. Sözümona Pasifik'te yeni bir güç doğuyor, eski emperyalist merkezleri tehdit(!) ediyordu. Hatta kimileri bu ülkelere "emperyalist", "alt-emperyalist" gibi sıfatlar yakıştırdılar.

Oysa işin gerçeği, Asya'da büyüyen kârlar bildiğimiz ABD, Japon, Avrupa emperyalistlerinin özellikle de bu ülke bankalarının kârlarıydı. Ama nereye kadar? Ülke ekonomisi iki şeye bağlıydı. *Birincisi*, kontrolü imkânsız anarşik yapısıyla dünya piyasalarına, *İkincisi* de yabancı bankaların ve spekülâtorlerin sunacağı "sıcak para"ya. İkincisinin tıkanmasıyla kriz patladı. Ama sıcak para kaynaklarının kesilmesinin de sebebi birincisiydi. Ekim 1997'de Hong-Kong borsasında başlayıp tüm Asya'yı saran, sonra da Batı'ya sıçrayan kriz bu sıcak para kaynağının bir anda kesilip ülkeye girmiş olan finans sermayesinin bir anda gerisin geri geldiği Batılı emperyalist ülkelere kaçmasıyla başladı. Elindeki değerli kağıtları satan spekülâtor bankalar birkaç gün içinde bu ülkelerden büyük kaynakları alıp götürdüler.

Vaktiyle kârlılık oranı düştüğü için

emperyalist merkezlerden Güneydoğu Asya ülkelerine kaydırılan bu endüstriler, aradan 20-25 yıl geçtikten sonra yeni geldiği ülkelerde de aynı akıbete uğramış, kâr oranları burada da düşmüştür. Bir malın kapitalist tarafından üretilmeye devam etmesi için tüm kapitalist üretim dalları için geçerli olan ortalama bir kâr oranını tutturması gerekir. Malını öyle bir fiyattan satabilmelidir ki, bu ortalama kâr oranını elde edebilsin. Ortalama kâr oranını veya daha fazlasını elde edecek kadar yüksek bir fiyattan malını satamaz hale gelirse sermayesini o işten çeker, başka bir işe yatırır. "Asya Kaplanları"nda olan da budur. Bu ülkeler dış pazarlara yönelik üretim yaptılar. Ürettikçe ihraç ettiler, ihraç ettikçe kazandılar. Ama nihayet 1996 yılında dış pazarlarda ciddi bir daralmayla karşılaştılar. Dünya pazarları onların mallarına doymuş, yaptıkları üretim talep düzeyini aşmaya başlamıştı. Üretilen mallar elde kaldı, fiyatlar düşme eğilimine girdi. Böylece Nissan'dan Kia'ya, Samsung'a kadar pek çok ünlü firmanın hisse senedine yatırım yapan yabancı bankalar hızla ellerindeki değerli kağıtları satıp elden çıkarmaya başladılar. Borsalar-daki topyekün çöküş böyle başladı.

Bu noktada piyasalardaki şiddetli dalgalanmaların doğrudan nedeni olmayan çok sayıda kısa dönemli ve psikolojik etken ile asıl derinde yatan nedenlerini birbirinden ayırmak gereklidir. Bu ikinciler sermayenin küresel ölçekte gerçekleştirdiği genişleme, uluslararası sermaye piyasalarındaki bütünleşme, üretim kapasitelerindeki büyüme, emek üretkenliğindeki yükseliş ve meta fiyatlarındaki düşüş gibi temel süreçlerde yatıyor. "Asya Kaplanları"nın "mucizevi" büyümesinde belirleyici katkıya sahip olan elektronik ve tüketim malları sanayilerinde aşırı kapasitelerin ortaya çıkışı, Tayland'daki döviz bunalımında önemli bir etkeni. Mali bunalım kısa sürede Tayland'dan, kendidiler de dünya piyasalarında rekabetin artışıyla karşı karşıya kalan Endonezya, Malezya ve Filipinler'e yayıldı. Özellikle Çin'deki üretim artışı kaplan ekonomilere ağır bir darbe vurdu.

Sorunun özü ve geleceğe dönük yüzü ise şöyle ortaya konabilir: "Hisse senetleri ne zaman çöksün, süreci yavaşlatıcı uğraklar, iniş çıkışlar eksik olmaz. Wall Street'te 1929'da yaşanan 'kara cumâ' sırasında da öyle oldu.

Şimdiki burgaçlar haftalar boyu süreceksin, olsa da bugünden söylenebilecek olan şudur: 1987'deki crash'ten farklı olarak bir sonraki düşüş için on yıl beklemeyeceğiz. Aslında, sermayenin küresel çapta değerlendirilmesinin barındırdığı çöküş eğilimleri farklı bir düzlemde, Marks'ın deyişiyle "değere dayalı üretim tarzının içsel engelleri"nde yatıyor. Borsalarda olup bitenler bu süreçlerin yalnızca bir parçasıdır. Üstelik oldukça yüzeysel bir parçası. 1987'de darbe yiyen New York borsasıydı; şimdi ise küresel "kumarhane kapitalizmi"nin en zayıf halkası olan Uzak Doğu'nun sermaye piyasaları. Kısa bir süre öncesine dek bir "pasifik yüzü" yaşanancağından, gelecekteki dünya ekonomisinin ağırlık merkezinden ABD ile Avrupa arasındaki ilişkilerden, yani Atlantik alanından Pasifik havzasına kayacağından söz ediliyordu. Aradan geçen birkaç yıl, bu düşün bir karabasan olduğunun anlaşılmasına yetti. Doğu Asya'daki boom, "reel sermaye" anlamında dayanıklardan hep yoksun kalmış, başından beri kıtalararası bir "açık döngüsü"nden hız almıştı. (...) Reel birikim, spekülasyonlar borsada vurgunculuk yapmayı yeğledikleri için bunalıma girmiyor. Tersine: Reel birikim daha yetmişli yılların ortalarından beri bunalıma girmiş olduğu için yatırım alanı peşinde koşan sermaye mali alana akıyor. (...) Reel değer yaratmayla desteklenmeyen küresel bir hayali sermaye fırladı. Asya'nın bugüne kadarki büyümesinin büyük ölçüde, devlet eliyle girişilen alt yapı ve inşaat projeleri gibi başka yerlerde üretilmiş artık değeri kemiren bir devlet tüketiminden kaynaklanmış olması sorunu ağırlaştırıyor. Kaldı ki Asya'daki sanayi işçilerinin büyük çoğunluğunun, üretilmiş değer külesine katkısı, high-tech ile çalışan işçilerinkinden çok daha düşük. "Küreselleşme", görece yüksek üretkenlik düzeylerinin, değer ölçüsü olarak hükümlü geçirmesine yol açıyor.¹⁹⁹⁰

XII-) KRİZ, SADECE ASYA'YA ÖZGÜ DEĞİL

Son yıllarda Türkiye'de ismini duyuran Güney Kore'nin Kia otomobil firması iflasın eşiğine geldi. Güney Kore'de "caebol" denilen dev holdinglerin altı tanesi son üç-beş ay içinde iflas etti. İki çelik şirketi çıktı. 1997 yi-

linda 4 binden fazla büyük ve orta boy işletme iflas etti. Malezya'nın Proton otomobil firması alarm zilleri çalıyor. Bu ülkede IMF'nin dayatmasıyla tüm altyapı yatırımları durdurulmuş vaziyette. Endonezya ulusal oto sanayi kurma projesini iptal ediyor. Tayland'da 30 bin otomobil işçisi işten atılacak. Kapitalizm, "YDD" çağında da, yıllar önce Marx'ın işaret ettiği en temel çöküş ögelerini kendi içinde taşımaya devam ediyor. Üstelik çok övdükleri "globalleşme" ve "uluslararası entegrasyon" sayesinde, bir ülke ekonomisi devrilince diğer ekonomileri de domino taşı gibi deviriyor. Krizin tüm acısını Asya ülkeleri çekmeye devam ediyor. Şimdilik emperyalist metropoller ucuz kurtuldular.

Güneydoğu Asya krizi gösterdi ki, 1970'lerin sonundan beri uygulanan yeni kapitalist işbölümü de iflas etmiştir. 1980'lerin başlarında Şili, Arjantin ve Brezilya "mucizeleri"nin iflası neo-liberalizmi bitirmeye yetmedi. Emperyalistler, kâr oranı düşen üretim kollarını Asya'ya kaydırdılar. Ama şimdi orada da bu sektörler krize battı. Bu krizler ABD'yi ve diğer emperyalist merkezleri ne zaman vuracak? Gerçi başka yerlerdeki ekonomik krizlerin hepsi ABD'yi sarsıyor. Çünkü ümeğin Asya'daki son krizde kaybeden sadece Asya ülkeleri değildir. O ülkeleri kendi uzantısı haline getiren ABD ve Japonya sermayesi de bu son krizde 100 milyarlarca dolar zarara girdi.

Türkiye'de benzer bir gelecek ile yüzüzedir. Türkiye, bu ülkeler gibi "ihracata yönelik sanayileşme" denilen model ile içiçe. Gerçek üretimde hiçbir büyüme yok. Faiz ve rant ekonomisi herşeye hakim oldu. Çok kısa vadeli borca, "sıcak para"ya dayanarak ekonomisini yaşıyor. Türkiye'nin borç miktarı sürekli artıyor. Hep daha çok borçlanmak; borç alabilmek için de sürekli faiz oranlarını arttırmak zorunda kalıyor. Elbette bunun bir sınırı var. Bir noktada deniz bitiyor. Borçlar ödeyemeyecek hale geldiğinde, Uzak Asya'nın kağıttan kaplanlarından daha kötü duruma düşecek, banker Kastelli'den, televizyonda ağlayan Japon yatırımcıdan daha beter olacak Türkiye. Kısa vadede ise son krizden dolayı fiyatları iyice düşecek olan Güney Kore, Tayland ve Malezya arabaları Türkiye piyasasına daha çok girecek. Şimdiden Gümrük Bir-

liği yüzünden iç pazara akan Avrupa'nın kullanılmış ucuz arabaları nedeniyle başı ağrıyan başta Koç grubu gibi yerli oto üreticileri bu son krizden olumsuz etkileniyorlar.

1980'lerde kapitalist işbölümü çerçevesinde Türkiye'ye emanet edilen tekstil sanayinde, tıpkı Asya ülkelerinin karşılaştığı dış pazar daralması gibi bir durum yaşanmaktadır. Türkiye'nin tekstil ürünleri ihracatı artmıyor, tıkanıyor. Tekstilde yaşanan sorunlar Sabancı başta olmak üzere, borsada pek çok sermaye grubunu, hatta tüm Türkiye ekonomisini sarsıyor.

Öte yandan kriz bölgesel sınırları çoktan aştı. Asya'da başlayan mali krizin etkileri metropollerde hissedilmeye başladı. ABD Merkez Bankası'nın "Bej Kitap" adlı araştırmasında ABD'li üreticilerin büyük bölümünün, krizin yansımaları sonucu taleplerdeki düşüşten olumsuz etkilendikleri ifadesi yer aldı. ABD Merkez Bankası'nın 12 bölgesel bankasıyla birlikte yaptığı kamuoyu araştırmasında, üreticiler ve tarımlı şirketlerinin, Asya'da ihracatların düştüğü ve Asya ürünlerinin Amerikan pazarlarında rekabet şanslarını giderek artırdığı yönündeki görüşlerin yaygınlık kazandığı ortaya çıktı. Raporda "Asya'daki mali kriz, üretim faaliyetlerindeki etkisini göstermeye başladı. Bazı bölgelerden sanayi malzemeleri, inşaat malzemeleri, uçak parçaları, yarı iletkenler, işlenmiş gıdalar ve bazı metallerin ihracat talebinin düştüğü haberleri alınıyor" ifadesine yer verildi. Raporda, özellikle bilgisayar, inşaat ve teknik alanlar başta olmak üzere bazı alanlarda, yetişmiş eleman sıkıntısının yaşandığı da kaydedildi.

Asya ülkelerini etkileyen büyük ekonomik kriz, Amerikan uçak sanayisini de vurdu. Krizden payını alan çok sayıda ülkenin, ABD'den satın almayı planladığı savaş uçağı ve askeri malzeme siparişleri iptal edildi. Bunun için Tayland, ABD'den satın almak istediği F/A-18 tipi savaş uçaklarıyla ilgili anlaşmayı yeniden ele almayı talep etti. Anlaşmanın 8 uçağı kapsadığı ve parasal değerinin 400 milyon dolar olduğu kaydedildi. Tayland, Rusya'dan yapacağı bir milyar dolarlık silah alımını da durdurdu. Aynı şekilde Güney Kore de, ABD'ye ismarladığı AWACS tipi 4 erken uyarı uçağının alımını geçiktireceğini bildirdi. Malezya ise aralarında saldırı helikopterleri ve savaş uçakları

bulunan 500-600 milyon dolarlık paketi askıya aldığını açıkladı. ABD uçak ve askeri malzeme yapımcıları, Asya ülkelerinin son yıllarda savaş uçakları, füze, tank ve benzeri modern silahlar açısından büyük bir pazar haline geldiğine dikkat çekiyorlar. Bu ülkelere yönelik olarak Amerikan, Rus ve Avrupalı silah satıcıları arasında kıyasıya bir rekabet olduğu biliniyor.

Türkiye'nin de aralarında yer aldığı "yükselen piyasalar" denilen, kâr marjı yüksek olarak bilinen Arjantin'den Zimbabve'ye kadar birçok ülkede 1998 yılı yatırımcılar açısından zorlu bir yıl oldu. "Asya gribi", uluslararası menkul kıymetler borsalarında 1997'nin ilk ayları boyunca baş döndürücü hızla sağlanan kazançları 1998'de yok etti.

Krizin de küreselleşmesi Avrupalıların da telaşlandırdı. Avrupa Komisyonu Başkanı Jacques Santer, Asya'nın ekonomik ve mali krizden çıkmasına yardımcı olmak için Japonya'nın ekonomisini canlandırmasını istedi. İngiltere Başbakanı Tony Blair de, Japonya'ya, ekonomisini yeniden yapılandırarak ve mali sistemini daha şeffallaştırarak Asya'ya örnek olması çağrısında bulundu. Japon yetkililerle görüşmek üzere Tokyo'ya giden Santer, Japonya'nın, Asya, Avrupa ve dünyadan ithalâtı artırabilmek için ülkedeki talebi yükseltmesi gerektiğini söyledi.

XIII-) GÜNEY KORE'DEN MANZARALAR

"Asya kaplanları"nın önde gelen ülkesi Güney Kore'nin kriz sürecinde yaşadıklarına göz atmakta fayda var. 1997'nin Kasım ayında, son iki ay içinde ikinci kez Güney Kore Wom'nun kredi notunu düşüren Moody's, bu derecelendirmenin, Güney Kore'nin kısa zamanda büyük dış borç yaratması ve bir türlü toparlanamayan finans sektörünün durumuna dayanarak yapıldığını açıkladı.

1997 Aralık'ının başında IMF Genel Direktörü, Michel Camdessus ile Güney Kore Maliye Bakanı Lim Chang-Yuel arasında 4 gün süren görüşmeler ardından toplam 55 milyar dolar değerindeki yardım paketine ilişkin niyet mektubu imzalandı. Bu miktar IMF'nin şimdiye kadar verdiği en büyük tutar. Güney Kore, bu paketin bedeli olarak 1998'in büyüme hedefini

yüzde 6'dan yüzde 3'e düşürdü. Ancak Güney Kore gazetelerinde yer alan haber ve yorumlar bu yardımın da istikrarsızlığı önleyemeyeceği yolunda. Diğer taraftan, daha önce 60 milyar dolar olarak belirtilen kısa vadeli borçların 100 milyar dolara aştığı da gelen haberler arasında.

Güney Kore'de özel sektör çalışanlarının ücretleri dondurulurken kamu sektöründe de ücretlerde kesintiye gidilmesi ve yeni çalışan alınmaması kararlaştırılırken Güney Kore yeni yıla mali krizde bir rekora imza atarak giriyordu. Ülkede 29 Aralık 1997 ve 5 Ocak 1998 arasında geçen 5 işgünü içinde 500 şirketin iflas ettiği açıklandı.

Güney Kore'nin ikinci büyük otomotiv firması Kia, 24 Aralık 1997'de tüm modellerdeki üretimini geçici olarak durdurduğunu açıkladı. Güney Kore'nin en büyük ve dünyanın önde gelen otomotiv yedek parçası üreticisi Mando Makinecilik firması da mali sıkıntıya düşmesi üzerine müşterilerinden nakit para yatırımları talebinde bulundu. Bu nedenle Hyundai, Daewoo ve Syon-Yang otomotiv firmaları da acil ihtiyaçlarını karşılayamaz duruma geldiler.

Güney Kore'de krize verilen tepki ise ilginçti. Ülke çapında altın bağışlama ve satma kampanyası başlanırken ülkeyi mali krize sokmakla suçlanan bakanları yargılamanın yolları arandı. Samsung Hayat Sigorta şirketi çalışanları ise işverenlerinin emri üzerine sokaklara çıkıp "Bazıabilirim, krizi atlatabilirim" şeklinde bağırarak moral bulmaya çalıştılar! Seul'in en çok alışveriş yapılan caddelerinde slogan atan 50 şirket çalışanı, şirketlerinin satışları tüm zamanların en büyük düşüşünü yaşarken güven tazelediler!

XIV-) JAPON EKONOMİSİNDE DEPREM

"Asya kaplanları" 1997 yılı sonunda tüm dünyayı sarsan kriz dalgasından payını alırken bu depremin en çok vurduğu ülkelerden biri de Japonya oldu. Japon ekonomisi imdat sinyalleri verirken "Ekonominin dış görünüşü üzerine net bir görüş oluşmuş değil. Bazı tedbirlerin alınmış olmasına rağmen, ekonomik koşulların kötüye gitme olasılığı sabit duruyor" diyen Japonya Araştırma Enstitüsü baş ekonomisti Kenji Yumoto, ülkenin ekonomik an-

lamda büyümesinin de yüzde 4.1 oranında gerilediğini ifade etti. Ekonomik Planlama Ajansı ise temel ekonomik göstergelerin 1997 Ekim'inde yüzde 66 civarında iken 1997 Aralık ayı itibarı ile 55.6 seviyelerine indiğini ve bu düşüşün sürdüğünü açıklıyordu.

Bütün koşulların kötüye gitmesine rağmen, hükümetin 1998 yılı bütçesinde çok büyük harcamalara yer verdiği ve bütçe harcamalarının ilk kez 1998 yılı bütçesinde üst sınırlara dayandığı belirtiliyor ve hükümet ise bütün uyarılara rağmen bütçesinde bir kesinti yapmaya yanaşmıyordu.

Japonya ekonomisi 1997 ve 1998 yıllarında en kötü dönemini yaşadı. Ülke ekonomik büyüme tahminlerini tutturamadı. Tayland'ın para biriminde devalüasyona gitmesi üzerine borsalarda başlayan kriz kısa sürede Japonya'ya da sıçradı. Hakkında "Japon Mucizesi" adı ile kitaplar çıkarılan dev Japon aracı kurumu Nomura'nın Ağustos ayında iflas etmesi ekonomi için ilk tehlike sinyallerini verdi. Nomura'nın ardından ülkenin en büyük bankalarından biri olan Takaishi Bank belirli faaliyetlerini yabancı kurumlara devretme kararı aldı. Bu karar Japon ekonomisi için ikinci şoku oluşturdu. Arkasından ülkenin dördüncü büyük aracı kurumu Yamaichi iflas etti. Bu iflasın ardından Yamaichi'nin yan kuruluşlarından birinin de sonunu getirirken Japonya borsasındaki düşüş de devam etti. Son olarak bir başka aracı kurumun iflası Japon ekonomisinin artık çatlama noktasına geldiğini gösteriyor. Bu arada Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası yetkilileri Japonya'nın bu durumdan kurtulması için özelleştirmeye ağırlık vermesini, işten çıkarmaları hızlandırmasını tavsiye ediyor. Japonya'nın 10. Büyük bankası Hokkaido Takushoku'nun, Kasım'da girdiği borç krizi yüzünden çekmesi ekonomistlere Japon balonunun patladığı yorumları yaptırdı.

28 Kasım 1997'de gazetelerde yer alan bir habere göre Japonya Merkez Bankası, krize dönüşen bankacılık sistemindeki sorunların giderilmesi için piyasalara 500 milyar yen sürdü. Japonya Başbakanı Hashimoto ise ülke ekonomisini canlandırmak üzere 15 milyar dolarlık vergi indirimi yapılmasına ilişkin bir plan açıkladı. Bu arada ünlü kredi derecelendirme şirketi Standard and Poor's da bazı Japon bankalarının

kredi notlarını düşürürken aynı gün Maruso Menkul Kıymetler adlı aracı kurum, konkordato talebiyle Tokyo Ticaret Mahkemesi'ne başvurdu. Moody's Kredi Derecelendirme Şirketi, 8 Ocak 1998'de yaptığı açıklamada Sanwa Bankası'nın kredi notunu düşürdüğünü bildirdi.

12 Haziran 1998 tarihli *'International Herald Tribune'*, "Krizin boyutları en kötümserlerin bile beklentilerini aştı" diyordu. Şimdi, "Modern kapitalizmin mali yapısının toptan bir çöküşünü önleyebilecek miyiz? Dünyada mali bir liderlik kalmamışken, yönetimdekiler arasında nedenlere ve sonuçlara ilişkin derin bir entelektüel hasta söz konuşuyken, insan ister istemez bu soruya olumlu cevap vermekte zorlanıyor"³³ desek, sanırım çok abartmış olmayız. Bakınız G. Soros, diyor: "Daha şimdiden Japonya 1930'ları hatırlatan sorunlarla boğuşuyor... Ne de olsa dünyanın ikinci büyük ekonomisi... Dünya ekonomisinde genel bir yavaşlama olasılığı var."³⁴

Karşımızda hızla iltihaplanmaya başlayan borç sarmalında mali krizle eklemlenen bir "aşırı üretim" krizi vardır. Ancak neo-liberal dogmaya göre böyle aşırı üretim krizi filan yoktur, arz talebini bulur, para parayı kovalar, paradan para yapılır. Peki ya herkes reel ekonomiden kopuk bir biçimde para yapmaya çalışıyorsa? Yatırım araçlarının fiyatları hızla tımanır, sonra da çöker. Japonya'da spekülasyon köpük patladı. 1991'de de patladı. Hisse senedi, bina fiyatları düşmeye başlayınca, bankaların karşılıksız alacakları büyüdü, kriz mali bir boyut kazandı.

Japon sermayesi ve Batı sermayesi Asya ülkelerine akmaya devam etti, bu sefer burada kapasite fazlası, bina spekülasyonu vb. ile bir köpek oluşmaya başladı. O sırada medya; "Japon mucizesi bitti, Asya mucizesi verelim"³⁵ diyordu.

Acaba "Bu silreç, mali sistem ve uluslararası kredi sistemi çökmeden tamamlanabilir mi?"³⁶

XV-) KRİZ VE IMF

Asya ülkelerinin yaşadığı kriz derinleşirken Uluslararası Para Fonu (IMF) Endonezya'ya 23 milyar dolarlık bir yardım yapma kararı aldı. 1995 yılında Meksika'ya yapılan 50 milyar dolarlık yardımdan bu yana yapılan en

	"Küreselleşme ülkenizdeki sosyal gerilimi artırıyor mu?"	"Küreselleşmenin yararları topladığınızdan çok olursak düşüyor mu?"
	"Evet" diyenlerin oranı (%)	"Hayır" diyenlerin oranı (%)
Endonezya	83.3	88.9
Filipinler	77.3	96.5
Tayland	76.9	92.3
Güney Kore	63.2	78.9
Australya	60.0	40.0
Japonya	44.4	51.9
Tayvan	36.0	60.0
Singapur	30.8	57.7
Hong Kong	28.6	65.0
Malezya	17.4	77.3

Kaynak: AFP (Socalar Uzakdoğu bölgesindeki Asyalı yöneticilerce yanıtlanmıştır)

büyük yardım olan IMF yardımının Endonezya rezervlerini destekleyeceği ve ekonominin içinde bulunduğu bataklıktan bir kereliğine çıkarılmasını sağlayacağı belirtildi.

IMF yardımları karşılığında Endonezya'nın bankacılık sistemini değiştirmesini, vergilendirme sisteminde yeni bir yapılanma kurmasını, gümrük vergilerini düşürmesini ve WTO ile "bütünleşme" yolunun açılması için ticaret duvarlarını kaldırmasını istedi.

"Otuz yıllık güçlü bir büyüme ve yoksullukta fark edilir bir azalmanın ardından bu program Endonezya'nın global pazara girmesinin yolunu açacak ve ekonominin diğer ülkelerle rekabet edebilir hale gelmesini sağlayacaktır" açıklamasını yapan IMF Yönetim Direktörü Michael Camdessus, bu tedbirlerin Endonezya ekonomisine güven kazandıracağını ve bölgesel anlamda finans pazarlarının istikrara kavuşmasını sağlayacağını öne sürdü. Bunun yanı sıra Endonezya'ya 4.5 milyar dolar borç verecek olan Dünya Bankası ve 3.5 milyar dolar verecek olan Asya Kalkınma Bankasının "istikrar programlarının" da çok yakında devreye sokulacağı belirtildi. Dünya Bankası başkanı James Wolfensohn bir açıklama yaparak Endonezya hükümetinin yeni aldığı tedbirleri büyük memnuniyetle karşıladığını belirtti.

ABD Maliye Bakanı Robert Rubin ayrıca ABD'nin de Endonezya'ya 3 milyar dolarlık bir yardım yapmaya hazır olduğunu belirtti. Global pazardaki istikrarın ulusal güvenlikleri ve ABD'deki finans piyasaları için de hayati önem taşıdığını belirten Rubin, ABD'nin Endonezya'yı en riskli ülke olarak gördüğü ve üzerinde önemle durduğunu, böylelikle piyasalardaki

domino etkisinden kurtulmaya çalışacağını belirtti.

XVI-) KRİZ RUSYA'DA

Japon Yeni'nin değerinin düşmesi ve Çin'in devalüasyonu ile çalkalanan uluslararası piyasalar, bu kez de Rusya'nın devalüasyonu yapma olasılığı karşısında Moskova ve Avrupa borsalarında şiddetli düşüşler yaşandı.

Rusya Merkez Bankası'nın, piyasaları sakinleştirmek, rubledeki devalüasyon baskısını hafifletmek ve döviz hücumu engellemek için döviz piyasalarının tümüyle kontrol altına aldığı Rusya'nın devalüasyonu yapma olasılığı karşısında Moskova ve diğer Avrupa borsalarında şiddetli düşüşler yaşandı. Ünlü spekülör George Soros'un 13 Ağustos 1998'de *Financial Times*'de çıkan bir makalesinde, Rusya'nın yüzde 15-25 aralığında devalüasyon yapmasının kaçınılmaz olduğunu iddia etmesi rubleye dayalı menkul kıymetlerin elden çıkarılmasına yol açtı.

Bunun üzerine yaşanan Moskova Borsası'ndaki yüzde 14.91'lik düşüş sonrasında işlemlere 35 dakika ara verildi. Rusya Merkez Bankası'nın, piyasaları sakinleştirmek, rubledeki devalüasyon baskısını hafifletmek ve döviz hücumu engellemek için döviz piyasalarının tümüyle kontrol altında olduğu yönündeki açıklamaları yeni bir heyecan dalgası yarattı. Rusya'da yaşanan şok gelişmeler, başta Frankfurt Borsası olmak üzere hemen hemen tüm Avrupa borsalarında, ardından da ABD borsalarında düşüşlere neden oldu.

Devlet Başkanı Boris Yeltsin ve Başbakan Sergey Kiriyenko'nun yaptıkları "devalüasyon yok" açıklamalarına karşın beklenen oldu ve 17 Ağustos

1998'de Rusya, dış borç ödemeleri için 90 günlük moratoryum ilan ederek rubleyi geniş aralıklı koridorda dalgalanmaya bıraktı. Rusya Merkez Bankası, rublenin dolar karşısındaki değerinin yüzde 33,7 oranında gerilemesine yol açacak bir dizi yeni karar açıkladı. Uluslararası finans çevreleri, rubleyle ilgili alınan kararı fiilen devalüasyon nitelermelerine karşı Rusya hükümeti ve Merkez Bankası'ndan yapılan açıklamada ısrarla kararın devalüasyon olmadığı belirtildi.

Devlet Başkanı Boris Yeltsin tatilini yarıda keserek apar topur Moskova'ya dönerken IMF heyeti de ülkeye geldi. IMF, devletler ve özel kuruluşlardan Rusya'ya destek vermelerini istedi. IMF Başkanı Michel Camdessus, yaptığı yazılı açıklamada, "Açıklanan önlemler ve bunların potansiyel etkisinin IMF uzmanları ve yöneticileri tarafından derhal incelemeye alınacağını" belirtti. Rusya hükümetinin, ekonomik politikaların tatmin edici olduğunu ileri süren Camdessus, "Buna karşın mali piyasalarda güvenin tesis edilememesi dolayısıyla Rusya'nın rezervlerinde kayıp ve borsalarda hızlı düşme gözlenmiştir. Rusya hükümeti, düşme eğiliminin devam edeceği riskini dikkate alarak, bugün güveni güçlendirmeyi amaçlayan bir dizi önlem almıştır" dedi.

IMF'nin Rusya'ya sağladığı ek kredinin 1998 Eylül ayında teslim edilen ikinci dilimi 4,3 milyar dolardı. (İlk dilimi temmuz ayında 4,8 milyar dolar olarak aldı.) Dış borç ödemelerinde 90 günlük dondurma (moratoryum), devletin özel çevrelerden aldığı borçlarla, Rus özel bankalarının diğer yabancı özel çevrelerden aldığı borçların geri ödenmesinin dondurulmasını kapsarken, devletin devletlere veya IMF ve Dünya Bankası gibi kuruluşlara yükümlülüklerinin dondurulmasını içermiyor. Hükümet ve Merkez Bankası'nın 17 Ağustos tarihli açıklamasına, "17 Ağustos tarihinden geçerli olmak üzere Rusya vatandaşları olmayanlardan alınan kredilerin vadesi gelen ödemelerinin 90 gün süreyle durdurulduğu" şeklinde, kapsama belirsiz bir ifade yer almıştı. Açıklamaların yapıldığı saatte kapanmak üzere olan Asya borsalarında kararların etkisi çok fazla hissedilmezken, başta yüzde 1,68 gerileyen Frankfurt Borsası olmak üzere Avrupa borsalarında yeni bir heyecan

ve düşüş dalgası dolaştı.

Rusya Merkez Bankası Başkanı Sergey Dubinin, kararların, "Rus vatandaşlarının ve yerli üreticileri korumak ve mali spekülasyonları cezalandırmak" amacını taşıdığını, devalüasyondan sonra mali spekülasyonun Rusya'daki kazançlı işlerden biri olmaktan çıkacağını söyledi. Rusya Maliye Bakanı Yardımcısı Oleg Vyugin, "Hükümetin, mali piyasaları ıslahata sokmayı amaçlayan paketinin, ülkenin dış borçlarıyla ilgili yükümlülüklerini aksatmayacağını" söyledi. Vyugin, "Tüm ödemeler, önceden planlandığı gibi yapılacaktır" dedi. Maliye Bakanı Mihail Zadornov da devalüasyonun hükümete aylardır ödenemeyen işçi ve memur ücretlerini ödeme olanağı tanıyacağını ve sanayiye yönelik yatırımların artacağını ifade etti.

Rusya Devlet Başkanı Boris Yeltsin, devalüasyon kararının açıklanmasından sonra Başbakan Sergey Kiriyenko ile bir "kriz toplantısı" yapmak üzere tatilini yarıda keserek Kremlin'e döndü. Kremlin'den bir yetkili, Devlet Başkanı Yeltsin, Başbakan Kiriyenko ile diğer ekonomi kurmaylarının katıldığı basına kapalı gerçekleştirilen toplantı konusunda açıklama yapacağını söyleyip toplantının içeriği hakkında bilgi vermedi. Başbakan Kiriyenko, toplantı öncesinde düzenlediği basın toplantısında, hükümette değişiklik olup olmayacağı sorusu üzerine, kabinenin mali alanında, "bazı isimlerin işlevlerinde değişiklikler" yapılmasının mümkün olduğunu, bu konudaki karar Yeltsin'in vereceğini söyledi.

Rusya Merkez Bankası'nın açıklamasının ardından Almanya Devlet Başkanı Helmut Kohl da, Rusya'nın ekonomik problemlerini çözmesi gerektiğini söyledi. 1997 yılı sonu itibarıyla Alman bankalarının Rusya'ya verdikleri kredi tutarı 30,5 milyar dolar civarında. Rusya'daki gelişmelere oldukça duyarlı olan Alman Markı da dolar karşısında değer kaybetti. Karar öncesinde 1,78 mark seviyelerinde seyreden dolar, 1,8121 marka yükseldi.

Rusya'da Asya krizinin, petrol fiyatlarındaki düşüşün ve "gangster kapitalizmi"nin etkin rol oynaması nedeniyle ülkenin ekonomik dar boğaza girdiğine dikkat çekiliyor. Asya krizinden sonra domino etkisiyle tüm dünya mali piyasalarında yaşanan istikrarsızlığın

son halkası Haziran 1998'de Rusya'daydı. Ülkede yaşanan krizin, serbest piyasa ekonomisi reformlarının sanıldığı gibi mucizeler yaratmadığını gösterdiği ifade ediliyor. Marmara Üniversitesi İngilizce İktisat Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Hayri Kozanoğlu krizin dünyanın diğer bölgelerini iyice hassas bir konuma getirdiğine işaret ederek "Küreselleşme sürecinde sermaye akışlarının ülkeler üzerinde çok belirleyici olması bütün dünyada ekonomik çalkantıların daha şiddetli geçmesi olasılığını zaten artırıyor" diye konuşuyor. Kozanoğlu, Rusya ekonomisinin altyapısının çok sorunlu bir durumda bulunduğunu söyleyerek, "Rusya'da tam serbest piyasaya dayalı bir kapitalizme geçmenin sancıları yaşanıyor" diyor. Bütçedeki büyük yetersizliğin ülkeyi krize soktuğunu ifade eden Kozanoğlu, durumu şöyle açıklıyor: "Sermaye mülkiyeti yeni bir kapitalist sınıfa devredildi. Bu sınıf kapitalizmin kurallarına uymuyor. Bir anlamda buna mafya kapitalizmi denilebilir. Böyle olunca yeterince vergi almak mümkün olmuyor".

XVII-) "SONUÇ": BİR KRİZDEN DİĞERİNE "YDD"

Kapitalist dünya Asya krizinin yalarını saramadan bu kez Rusya krizi sokun ediyordu. Bozulan temellerin riski büyüdüğünü düşünen uluslararası spekülasyonlar, para ve piyasa tercihlerini değiştirince yeni bir krizin tetiğini çektiler. Rusya ekonomisi derin bir komaya girdi. Bu ilk örnek değildi. Benzer süreçler daha önce dünyanın öteki parçalarında, Avrupa'da Latin Amerika'da da ortaya çıkmıştı. Şüphesiz son örnek de değil. Krizin Brezilya'yı etkilediği ve böylece Latin Amerika'ya da sıçradığı görülüyor. "Küreselleşme süreci yokmuş aşağı giden, frenleri patlamış bir kanyona benziyor. Önce Meksika'ya çarptı, şiddetle sarsıldı ama devrildi. Sonra Asya Kaplanlarına çarptı, dengasını kaybetti. Şimdi, küreselleşme yavaş yavaş çekilmiş filmleri andıran bir şekilde devriliyor..."

Ocak ayının son günlerinde İsviçre'nin Davos kasabasında toplanan Dünya Ekonomik Forumu'nun birinci gündem maddesi Asya Krizi'yd. 2 bine yakın işadamları, profesyonel yönetici, akademisyen ve politikacının katıldığı

Forum'da Asya Krizi'nin genel bir krize dönüşme ihtimalinden bolca söz edildi. Asya Krizi'nin varacağı boyutlara dair öngörülerde bulunuldu ki, bunların bazıları tam bir karabasanı andırıyordu. Dünyanın en ünlü iktisatçılarından biri olan MIT öğretim üyesi Rudi Dornbusch, Asya Krizi'nin henüz bitmediğini, başta Latin Amerika olmak üzere ABD dahil tüm dünyayı etkilemeye devam edeceğini belirtirken, krizden en çok etkilenen ülkeler arasında tüm üçüncü dünya ülkelerinin yer aldığını vurguladı.

Krizle ilgili gazetelerde ve başka çeşitli yerlerde yapılan bazı yorumlara baktığımızda sanki yeni bir şeyle karşılaşmışçasına bir hayret ve şaşkınlık görülüyor; bir kısmı ise bu krizi ya da krizler zincirlemesini istisnai görme eğiliminde. Oysa ekonomik kriz yeni ve son zamanlara özgü bir olgu olmadığı gibi neredeyse kapitalizmin tarihi kadar da geçmişi var. Ekonomik dengelerin piyasalar aracılığı ile kurulması ve korunmasındaki güçlükler kriz olgusunu sıkça gündeme getiriyor. Bu açıdan bakıldığında, ekonomik krizin piyasa ekonomilerinin içsel bir ögesi, belirli aralıklarla ortaya çıkan kaçınılmaz bir sonucu olduğu söylenebilir. Krizin genellikle tekil ülkeleri sarsan bir süreç olarak ortaya çıktığı görülüyor. Ama geçmişte dünya ticaretini çökertip dünya ekonomisine diz çöktüren örnekler de var. Eski dönemde dünya ölçeğinde kriz örneği çok az sayıda var. Ülke ya da bölge düzeyinde çokça görülen iktisadi krizleri genellikle bu ölçekte tutmak mümkün olmaz. Yeni dönemin krizleri bu açıdan önemli bir farklılık gösteriyor. Şimdilerde iktisadi çalkantıları ülke ya da bölge sınırları içinde tutmak pek mümkün olmuyor. Dünyanın bir ucunda ortaya çıkan ufak bir esinti, çoğu kez dünya ölçeğinde bir etki yaratıyor artık. Eskiden dünyanın uzak bir yöresinde uç veren krizin, bırakın sonuçlarını, görüntüleri bile bize bir süre sonra ulaşırdı. Çoğu kez olan biteni duyup gömediğimiz gibi pek umursamazdık da.

Şimdinin dünyasında bu işler böyle gelişmiyor. Kriz haberi ve görüntüleri bize anında ulaştığı gibi sonuçlarından da anında etkileniyoruz. Uzak bir coğrafyada yerel piyasaların dalgalanması, bizim piyasalarımızı da anında çalkalıyor. Bu tür bir rüzgâr hazırlıksız ve di-

rençsiz bir konumda yakalanınca biz de krize doğru yol alıyoruz.

Kısacası yeni dönem iktisadi krizleri yeni özellikler taşıyor. Eski-nin görece daha sakin ve edepi krizlerine kıyasla "yeni" dönemin krizleri daha arsız, daha saldırgan ve daha bulaşıcı bir karakter kazanmış gibi görünüyor. Kapitalizmin tarihi kadar eski olan iktisadi krizlerin karakterinde yeni dönemde bir bozulma var anlayacağınız. Karakter dediğin şey durduk yerde, kendiliğinden bozulmaz. Mutlaka bunu özendirir, giderek kışkırtan bir etken vardır. İktisadi krizler için de bu böyle. Krizlerin arsız, saldırgan ve bulaşıcı bir karakter edinmesini özendirir ve kışkırtan etken, "YDD" olarak tanımladığımız süreç. "YDD", yıllardır bilinen krizlere Taner Berksoy'un deyişiyle "Sınır tanımaz, arsız ve ona buna bulaşan bir kabadayı karakteri"⁴⁰ kazandırmış durumda.

"Asya Kaplanları"nın içine sürükledikleri mali kriz, 1974-75'ten bu yana sürmekte olan kapitalist birikim tarzının kârlılık krizinden kaynaklanmaktadır. Dünya borsalarında yaşanan sarsıntılar, dünya kapitalizminin krizli (siz buna hastalıklı deyin) halinin ve kapitalizmin son döneminde küreselleşme diye adlandırılan uluslararası bütünleşme tarzının doğasından kaynaklanmaktadır. Başka bir deyişle, kriz ve sarsıntıların temelinde kapitalizmin yapısal çelişkileri yatmaktadır. Bunun anlamı ise şudur: Bugünkü kriz atlatılsa bile kapitalist dünya ekonomisi; köklü bir değişiklik olmadığı takdirde bir mali çöküşün eşiğinde yaşamayı sürdürecektir.

Asya'da yaşanan mali krizin Japonya gibi güçlü bir ekonomiyi de olumsuz etkilemesi, Avrupa ve Amerika'daki mali çevrelerde de endişe yaratırken Deutsche Morgan Grenfel Bankası'nın baş ekonomisti Ed Yardeni, Asya'da yaşanan deflasyonun, buzdüğünün görünen kısmı olduğunu söylerken haklıdır.

Önümüzdeki dönemde gerek bölgesel gerekse küresel ekonomik büyümenin yavaşlaması, uluslararası ticari rekabetin ve sürtüşmelerin artması ve bu bağlamda borsaların da basınç altına girmesi olasılığı yüksek. Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu'nun Aralık 1997'de açıkladığı rapora göre; i-) Menkul kıymetler borsalarındaki yatırım araçları fiyatlarındaki hızlı düşüşler, hane halklarının harca-

malarını kısımlayacak; ii-) Güneydoğu Asya ekonomilerinin büyüme hızlarındaki yavaşlama, Batı ürünü mallar ve yatırımlara talebi kısılacak; iii-) Japonya'da toplam iç talepteki daralma, Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'ya olumsuz etkiler yarıtacak. Sol cemahtan, küreselleşme efsanelerinin ardına takılanların bu noktayı görmeleri ve kendilerini şimdiden belirtleri gözükmeye başlayan şiddetli sınıf mücadelelerine hazırlamaları gerekiyor.

Bu noktada, Güney Kore'nin yeni seçilen cumhurbaşkanı Kim Dae-Jung'un parti üyesi arkadaşlarına söylediği ve Kore basınında yer alan şu sözlerin bir kapitalizm betimlemesi olarak alınabileceği günlerin yaklaştığı söylenebilir: "Bugün mü yorun mu iflas edeceğiz bilmiyorum. Tamamen çarşınmış durumdayım. Ülkemizin ekonomisi dibe vardı. Belki bir ay, belki bir günlük süremiz kaldı. Ölmekte olan bir adamın son nefesi gibi..."⁴²

DİPNOTLAR

32- World Bank, East Asian Miracle (Doğu Asya Mucizesi), 1993, Oxford University Press

33- Nail Satılğan, Ülkede Gündem, 9 Kasım 1997, s.6

34- N. Satılğan, Ülkede Gündem, 9 Kasım 1997, s.6

35- J. M. Keynes, 1932, "Dünya Ekonomisinde Durum"

36- G. Soros, Reuters, 11 Haziran 1998

37- Şimdi de, "Asya mucizesi bitti ABD mucizesi verelim..."

38- J. M. Keynes, 1932, "Dünya Ekonomisinde Durum"

39- Hayri Kozanoğlu, Cumhuriyet, 9 Haziran 98, s.11

40- Ergin Yıldızoğlu, Cumhuriyet, 14 Ocak 1998, s.4

41- Taner Berksoy, Cumhuriyet, 20 Ağustos 1998, s. 6

42- Ve bir hatırlatma: 1929 krizinde de dünya ekonomisi önce mali bir krize girmiş, ardından konumculuk eğilimi ve statülanma yarışıyla birlikte derin bir resesyona girmişti... Bir yıldönümü hatırlatması: Kapitalizmin alternatifsiz olduğunu ve sosyalizmin bittiğini düşünenler/söylenler için bir hatırlatma: 1998 Komünist Manifesto'nun 150. yıldönümü; yeniden okunmasının zamanı gelmiş olmasın? Son bir soru: ABD'nin kürefezde yarattığı krizin, Asya krizinin tüm dünyaya yayılma eğilimiyle birlikte dış basında krize dair tartışmaların manşete çıktığı zamana denk gelmesi bir tesadüf müdür?

Kadınlar, yaşama katılım potansiyeli açısından da güçlüdür

Mehmet YEŞİLTEPE

"Dinle şimdi; biliyoruz
düşmanımız olduğunu. Onun için
Bir duvar önüne götüreceğiz seni.
Ama hizmetlerini
Ve iyi yanlarını da göz önünde
tutarak
iyi bir duvar seçeceğiz sana, ve
Seni iyi tüfeklerden çıkacak iyi
kurşunlarla vurup
iyi bir kürekle iyi toprak atacağız
üstüne"

(Bertolt Brecht)

Ezilenlerin ezilenlere karşı tutumu ve "kırk katır ile kırk satır" arasında tanıdığı "özgürlükler", Brecht'in yukarıda tanımladığı "iyi"liktir. Bunun böyle olması, toplumun sınırlı bir kesimini oluşturan egemenler haricindeki büyük çoğunluğunu halklaştırır. Halkın çeşitli biçimlerde sistemle gelişme halinde bulunması, ortak kategorik özelliklerle tanımlanmasını da beraberinde getirir. Baskının ve eşitsizliğin çeşitli biçimlerine muhatap edilen toplumsal kesimler içerisinde kadın, diğerlerinden farklı olarak ve ayrıca sömürülmektedir. Bu durum, çözüm üretirken de kadına ait özgünlüğün dikkate alınmasını beraberinde getirir; sonuçta ezilenlerin ezilme şekliyle, bir bütün halinde aralarında organik olandan ruhsal olana kadar çeşitli bağlar oluşur. Ezilen kesimlerin elleri klenetlenmek üzere birbirini ararken, önceden tanışıyor olmak şart değildir. Zaten tanıdık çokça yanları vardır. Ve sevgi bağları için şart olan maddi temel gerektiği denli mevcuttur.

Seni, sensiz düşerken

yavının sıcak koynuna hasret
üşümelerimi gözlerim
Kara gülüm
al gülüm
kimsin ve neredesin
bilmiyorum
ama
seni seviyorum.

Ortaya koyduğu güzel ürünlerle sanatçılığını kanıtlamış olan doğa; kadında, sanatının zirvesine ulaşmıştır. Güzelliği örterek veya perdeleyerek önlenemeyecek denli gerçek olan kadının; tarih boyunca çeşitli biçimlerde ruhuna ve fizikine, çirkinliğin gölgesi düşürülmek istenmiştir. Ancak çirkinliğin, şeytanın veya şeytaniliğin gerçek biçimini ve kaynağını bilen insanlar için kadın, kadın olmaktan kaynaklı olarak hiçbir zaman çirkinleşmemiştir. Çeşitli dönemlerde kadının kendisine ve kadınca özelliklerine yüklenen olumsuzluklar incelendiğinde, kadında rastlanan olumsuzlukların gerçekte dışsal olduğu görülmüştür.

Sömürü toplumlarının geliştirici içsel dinamiğini yitirdiği ve özgür toplumların maddi temelini oluşturduğu çağımızda da özgürlük, kendiliğinden gelmeyecek, zorlu ve iradi süreçlerden geçerek oluşacaktır. Ancak özgürlüğe, eşitliğe, hak talebine yabancılaştırılmış insanlarda ölçüler de tahribata uğradığı için; örneğin, insanca bir yaşamın gereği olan ruh zenginliğinin ve özgürlüğün kendisi de bu bozulmadan nasibini almıştır. Küçük sevinçlerle doymaya alıştın, "azıcık aşım, ağrısız başım" kanaatkârlığı ile yetinen insanlar için daha büyük talepler gerçekleşememiş görünür. Kendine güvenin ve başarıya olan inancın zayıf

düşürülmüş olması, sonuca gitmeyi değil, tek hamlelik kazanımlarla yetinmeyi koşullar. Zor ve karmaşık bir mesele olan kadının özgürleşmesi, kâfalarada olanaksızlaştığı oranda, o konudaki beklenti ve temennilerde de bir gerileme gözlenir; gerçek özgürlük, bir amaç olmaktan çıkar. Edilgenleştirilmiş toplumlarda yaygın biçimde rastlanan bir durumdur; insanlar, yolun bütününi katetme inancını yitirdiği için atılmış tek tük adımların başarı olarak addedildiği bir yaşam sürülür.

"İnsanlar gelgeç gönüllü, tutarsız bir yaratık oldukları için, belki de satranç oyuncularını gibi hedefi değil, hedefe giden yolu severler." (Dostoyevski, Yeraltından Notlar) Bu değerlendirmeye, sonuçtan hareketle yapılmıştır ve sadece "durum tanımlayıcı"dır. Devrimciler ise durumu tanımlamakla yetinmez; kısa, orta ve uzun vadeli her adıma önem verir; daha da önemlisi bu adımların nihai hedefle ilintili içerisinde atılmasını gözetir. Böyle bir süreçte, kavgada -halen- "yönetmen" rolüne soyunan erkek, kadının sadece katılıp katılmayacağına değil; katılacaksa neler yapacağına da kendisi karar verir. Kavganın da kadının da sahipliğini yapmak, "iyiliğini" düşünmek hep erkeğe düşer! Diğer bir ifadeyle, bu türden tayin edici rolleri erkek yalnızca kendine yakışık görür. Bu tablo geneldir ve abartılı değildir. Bunun nedenlerini bilen ve aşma potansiyeli açısından diğer başka kesimlere oranla çok daha avantajlı olan devrimciler; doğaldır ki bu çerçeveyi ilk parçalayan ve genel bir özgürlüğü ortamında özgürlüğü başaran güçler olmaktadır. İnsanlar, devrimci ortamlara dahil olurken, kişisel ve genel özelliklerini

beraberinde getiriyor olsa da bu ortamların özgürleştirici ve güzelleştirici özelliği, değişim ve dönüşümde amaçla hızla gerçekleşmesine imkan tanır.

İrادی katılım, belirleyicilik ve yol göstericilik konusunda başarıyı çoğu kez yakışık görmemiş veya "güven" meselesinde ikircilikli kaldığımız kadınlar için eğer tarihsel gelişim ve örnekler bağlamında inceleme/araştırma yapacak isek; ele alacağımız örneklerin nasıl, ne zaman ve nelere rağmen gerçekleştiğini dikkatlice irdelemek durumundayız.

"Gerçek yaşamda seyirci yoktur; herkes katılır yaşama" diyor Julius FUÇIK: "Darağacında Notlar" adlı eserinde. Ve eşinin "yaşama" tereddütsüz katılıma tanık olur. Onu, Julius'u "ikna" etmek için yanına getirirler; aksi takdirde ikisi kurşuna dizilecektir. GUSTİNA'nın tavrı, özgürleşen kadının, yaşama nasıl katıldığının örneğidir. Zorbalığa karşı dururken, ne dilinde ne de hareketlerinde tereddütün izine rastlanmaz; eşini kaybedecek olmanın korkusu da yoktur.

Kadınlar, rollerini ve bunun önemini kavradıkları zaman, katılımı tüm benlikleri ile gerçekleştirir. Bu, mülki bir enerjidir. Ve genellikle yöneldiği güçtür. "Mayıs 1871'de İngiliz bir dergide yazan, Komün'ün bir burjuva gözlemciydi: 'Fransız ulusu sadece kadınlardan oluşsaydı ne korkunç bir ulus olurdu.'" (Lenin, Gençlik Üzerine, Lenin-Stalin, s. 57) Bu ifade benzeri olan pek çok ifade ve tanımlığın tesadüfi olmadığını göstermektedir. Aynı şekilde yine Fransa'da tarihsel öneme sahip bir başka pratik de 1789 Fransız Devrimi'nde kadınlar, yaşama katılımdaki farklılıklarını yazdırıyorlardı tarih sayfalarına. Schiller, bunu "O zaman kadınlar sırtlanırlar korkuyla dalga geçerler" dizesi ile ifade edecekti... Devrimdeki rolleri sonrasında, 1792'te "İnsan Hakları Beyannamesi"nde kendilerine yer verilmeyen kadınlar, "Kadın Hakları Beyannamesi"ni hazırlarlar. Olympe de Go-

uges önderliğindeki bu çaba, idam ile sonuçlanmış da olsa; Gouges'in, "kadının idam sehpasına çıkma hakkı varsa, kürsüye de çıkma hakkı olmalıdır" sözü, haklı bir mücadelenin ve başeğmez bir iradenin taşıyıcısı olarak yıllar sonrasında başka kadınlar tarafından devralındı. Bunlardan biri de işçi kadınları "proleterin proleterleri" olarak tanımlayan Flora Tristan olmuştur. Pek çok kadın gibi 17 yaşında evlendirilen ve peş peşe doğum yapan Tristan, yine pek çok kadında olduğu gibi, eşi onu fuhuşa zorluyor diye evi

dir.

Marks'ın ağırlıkla yabancılaşma konusuna yer verdiği ve sınıfa ait problemleri bu olgu üzerinden açıkladığı ilk yapıtlarını dahi okuma fırsatını bulamayan ve 1844'te ölen Flora Tristan'ın, gerek çizdiği fikri çerçeve, gerekse mücadelesi önemli bir miras olarak devrolmuştur. Kadının özgürleşme mücadelesine kendi alanı içerisinde gerekli önem ve katkıyı vermesinin yanında, bu hareketi sınıf hareketi ile doğru ilişkilendirebilme özelliği ile de anımsanmalıdır. Flora Tristan'ın ölümünden 27 yıl sonra Komün'ün kadınlar, mücadelesinin devamlılığını kavga içinde sergiliyordu. Bunlardan Louise Michel, Komün'ün yenilgisinden sonra askeri savcı tarafından "(...) kadınlar arasında sağlık hizmeti veren ambulansçı, barikatlarda dövülecek savaşçı, hatta yangınlar çıkarmak üzere kundakçı bölükleri örgütlemek" gibi pek çok iddia ile suçlanmıştır.

KADINLAR, ERKEKLERDEN DAHA AZ YETENEKLİ DEĞİLDİR

Zihinlere kazındığı biçimiyle adeta kadınlarla özdeşleşen mutfak işleri, kadının enerjisinin önemli bir bölümünü, vakitini ve dikkatini çalarken aynı zamanda başka alanlarda gelişme ve yetkinleşme imkanını da zayıflatmaktadır.

Gözlemlerimizden edindiğimiz sonuçlar, kadının yer yer daha duyarlı, daha cesur davrandığını ve çıkarlarını daha az düşündüğünü gösteriyor. Bu özelliklerin, uygun imkanlarla birleştiğinde özellikle devrimcilerin ilgisini çekecek sonuçlara sebep olacağını görebilmek güç değildir. Bugüne dek köstekleyici etkide bulunan tüm engellere rağmen, dünya ölçeğinde kadının pek çok başanya imza attığı bilinmektedir. "Arjantin'de Onganía diktatörlüğüne karşı direnişin, anaların Mayıs Alanı'ndaki eylemleriyle başladığını anımsatalım. Şili'de Pinochet'e karşı

terkeder. O sırada hamile olduğu üçüncü çocuğunu doğurduğunda, ona "sana yemin ederim senin için daha iyi bir dünya yaratmak uğrunda savaşacağım, sen ne köle olacaksın ne de parya" diyerek verdiği söz, aynı zamanda bir bilinçlenmenin ve kavgaya katılım kararlılığının verdiği ifadesidir. O süreçte henüz insanlığın kurtuluş projesine dair bütünlüklü bir fikri sistematığın olgunlaşmamış olması, bu çabaları daha da anlamlı kılma-

mücadelede, Salvador ve Guatemala'da yaşamın korunması ve barış için verilen kavgada da kadınlar dikkat çekici bir rol oynamışlardır.

Sandinista devriminde de kadın katılımı çok önemli düzeydedir. Yalnızca halk hareketlerine ve ayaklanma mücadelesine katılmakla kalmamışlar, FSLN yönetiminde de en üst düzeyde yer almışlardır." (Latin Amerika Solu Kendini Sorguluyor; Marta Harnecker, s. 105) Gerçi bu konuda fazla uzağa gitmeye gerek yok. Ülkemizde bir onur sebebi sayılacak pek çok direnç örneğini, Cumartesi Anneleri'nin şahsında ifadelendirmek yeterli olacaktır. Şiddetlenen savaşın en hareketli noktalarında kadını görmek, bilimlerde sıçramaya sebep olacak denli önemlidir. Bazı olaylar vardır ki "gelenek" olarak bilinen kimi sonuçları bir anda paramparça eder. Örneğin, kadının erkeği yönetemeyeceği intibası, hareketli savaşta bir anda yıkılabilecek türdendir. "Kadının ayaklanmaya katılımı çok önemli olmuştur. Bazı bölüklere tamamen kadınlar komuta ediyor ve hiçbir sorun çıkmadan yüzlerce adamı yönetiyorlardı." (Humberto Ortega, 1979)

Devrimci örgütlenmelerde "kadın yoldaşlar"ın durumunu gözetmek üzere atılması gereken adımlar; onlara, "erkek hoşgörüsü ve centilmenliği"nin" gereği olarak hak bahsetmek değil, yeteneklerini açığa çıkartıcı ve geliştirici özgür bir ortamda mücadele etme imkanı tanımadır. Kadınlar, bugüne dek yoksun bırakıldıkları hak ve özgürlükleri geri alabilme imkanına, mevcut sistemde en geniş anlamıyla devrimci ortamlarda bulabilirler. Böyle bir atmosfer, tarihsel kimliği zorluklarla boğuşarak oluşmuş olan kadına; diğer bir ifadeyle "zor günlerin insanı" olan kadına, gerçek gücünü, yetenek ve erdemleri ifade edebilme şansı verecektir.

Madem ki kadın sorunu, devrimci erkekleri kişilik ve devrimcilik sınavına sokacak denli önemlidir; madem ki bir tutusol olarak addedilmelidir; o halde böyle bir sorumluluk, şirinklik gösterileri veya yapay jestlerle geçiştirilemez. "Kadın yoldaşlar"ın devrimci örgütlenmelerde daha az sa-

yıda ve daha zayıf niteliklerle varlık gösteriyor olmaları hızla aşılması gereken bir durumdur ve erkek yoldaşlarının omzuna önemli sorumluluklar bindirir. Ancak bunu aşmanın yolu, daha önce de belirttiğim gibi kadın kotası koyarak örgüt içerisine ve yönetim kademelerine zorlama yöntemlerle kadınları taşımak değil, böyle bir gelişimin önündeki engelleri kaldırmak veya en aza indirmektir. Hiç kuşku olmasın ki, böyle bir imkan, kadının kendi elleriyle istediği noktaya tırmanabildiğini gösterecek; üstelik, yetenek ve becerileriyle, çalışmalara bir kalite kazandıracaktır.

Çalışma alanlarında kadın potansiyelini dikkate alan hareketler, çeşitli olanaklarla tanışma fırsatı bulacaktır. Örneğin, gecekondu bölgelerinde kadınların günlük yaşam içerisinde üstlendiği rol, ailenin yeniden üretiminden şu veya bu soruna kadar uzanır. Bu uğraş alanı, kadınları doğal bir dayanışmaya ve sorunlara hakim bir seviyeye taşır. Hatta denilebilir ki, mevcut sorunların günlük yaşama aksedip biçimini ve şiddetini de daha iyi algılayabilme koşuluna sahiptirler. Bu nedenle aslında verdikleri her çaba, bağrında direnme tohumları taşır. Bu gerçekliği dikkate alabilen bir devrimci hareketin alışılmışın dışında imkanlarla buluşması pekala mümkün olacaktır.

Birinci Dünya Savaşı sırasında sosyaldemokratların çoğu, "anavatanın savunulması" fikrine yönelirken; Rosa, ironi yaparak "Partide sadece iki erkek kaldık; ben ve Clara" diyordu. Elbette kimi direnişler ve erdemli duruşlar için cinsiyet, tek başına bir ölçü olarak alınmamalıdır; ama kadının kadınlık farkı bilindiğinde, bunun bir avantaj oluşturacağı da akılda tutulmalıdır. Bizler devrimciyiz ve cins özelliklerini değil, devrimciliği ölçü alacağız. Ancak kaynağında, toplumun ona biçtiği rol ve çağlarda uygulanan baskı olsa da sonuçta kadının devrimcilikte ve örgütsel yaşamda tercih edilebilecek cins özellikleri sergilediği biçimindeki kanaat, yabana atılacak gibi değil. Bu konuda bugünden daha ayırtıcı şeyler söylemek için belki erken ama, diyebiliriz ki, kadının örgüt içe-

risindeki nicel ve nitel varlığını büyütebilen yapılanmaların, sevindirici sonuçlarla karşılaşacağını söylemek pek de kehanet sayılmamalıdır.

Bir kadın doğar.
Dünyaya
esmer sevdaları
büyütmek için gelmiştir.

Onu
herkes "mahalleli" bilir.
O, kirlarda alıyla yeşiliyle
boy vermektedir.

Bir ses duyulur.
Yamaçlardan gelir.
Herkes rüzgar zanneder.
O, esmer sevdaların
tiriküstünü söylemektedir.

Her bahar
bir koku yayılır.
Tadı değişir
sabah yelinin.
Genzimizde
yeşil bir yanma belirir.

O, bir kez daha
boy verir.
Alı yeşiline
yüreğimiz aklımıza karışır.

Düzeltilme:

Yazmamız M. Yeşiltepe'in, 35. sayıda: "İnsanın küçülebilme olasılığı üzerine" başlıklı yazısının yer aldığı 28. sayfada, 1. sütunun ilk paragrafındaki, "Yeni, 'yeni toplum', 'yeni insan' hedefleri Marks'ın değil-dir" cümlesi eksik çıkmıştır.

Doğrusu, "Yeni, 'yeni toplum', 'yeni insan' hedefleri Marks'ın 'insanlar böyle yaşarlarsa daha iyi olur' diye düşünüp karar verdiği bir olgu değildir."

Aynı yazının yer aldığı 27. sayfada, ikinci sütunun ikinci paragrafındaki "Çünkü devrimcilerin işaret ettiği 'cennet bahçesi'nde bile yatacağı, her şeyi kendinde hak olarak göreceği..." cümlesi de eksik çıkmıştır.

Doğrusu, "Çünkü devrimcilerin işaret ettiği 'cennet bahçesi'nde bile, işler her zaman 'ıkarında' gümez. Kaldı ki o 'cennet', birilerinin, yan gelip yatacağı, her şeyi kendinde hak olarak göreceği..." biçiminde olacaktır. Titizliği ve düzelti noktasındaki katkısından dolayı teşekkür eder; haramızdan dolayı da kendisinden ve okayucularımızdan özür diliyoruz.

BİZ HANGİ FİKİR MİRASINI REDDEDİYORUZ:

Kemalizm (9)

Oturan ADAM

"Bize bir çok söz verdiler, hatırlayamadığım kadar çok; bir tekinin dışında hiç birini tutmadılar, Toprağımızı alacaklarını söylediler ve aldılar" (Kırmızı Bulut) (Kalbimi Vatani Ma Gömün, E Yay.)

ERMENİLER VE KÜRTLER YA DA "ZO" İLE "LO"

Yaşadığımız bu tarihten dörtbin yıl önceydi (belki daha fazla) katar katar insanlar düşmüşlerdi yola Avrupa'nın kuzeyinden; evleri sırtlarındaydı gelenlerin. Barınacak yer arıyorlardı kendilerine; insanca yaşayabilecekleri bir bölge, toprak. Tarihçiler bu dönemi Avrupa'nın üçüncü Buzul dönemi olarak anlatırlar. Yaşam zor, olanaklar sınırlıdır böyleleri yerlerde. Her ne kadar "olanak katlığı insan yeteneğini daha da arttırmasına yol açar, geliştirir" derlerse de; yola düşenler herhalde bu laflara pek itibar etmemişlerdi, "öyle olsaydı Adem'le Havva çıplak dolaşmazdı herhalde" diye düşünmüş olmaları olasıdır. Bu günkü Rusya üzerinden gelip koca Avrasya düzlüğünü geçtiler. Kaç yıl sürdü bu yürüyüş? O da bilinmiyor. Efsaneye göre bu gelenler Ariyana-Vaego denilen kaybolmuş bir ülkeden geliyorlardı. Ata binmesini, pantolon giymesini ve yine "hazı" arkeologlara inanmak gerekirse eğer, yazı yazmasını da biliyorlardı. Bugün bile dünyanın en eski dini ve yazısı olduğu söylenen Hintlilerin kutsal kitapları VEDA'lar Sanski-

ritçe yazılmıştı. Aryan alfabesiydi bu. Ve bu gelenler ARYENLER'di. Uygardılar, barbar değil.¹⁰

Bazıları Hindistan'a doğru gittiler, bazıları ise iki nehir arasına (Mezopotamya) yerleştiler; İran yaylasına, Zağros dağları eteklerine, Hazar boylarına, Ararat (Ağrı dağı) çevresine, İran Körfezi'ne kadar...

Buraları bu tarihlerde bilenler bilir; tekin olmayan yerlerdir. Eli silahında uyur insanlar. Öbek öbek göçmen kabilelerinin Güneyden Kuzeye, Kuzeyden Güneye gelip geçtiği, ayaklarının altında sık sık çiğnediği kavimler kapısı Anadolu ve Ortadoğu'dur.

Nasıl ki Hindistan'ı çevreleyen Himalaya dağları, çöller ve deniz, Hint Uygarlığı'nın oluşmasında önemli rol oynamış ve bu uygarlığın doğal kaleleri, siperleri olmuşsa dış göçlere ve saldırılara karşı. Dağlar da Aryanlar'ın başları her sıkıştığında yaslandıkları sığınakları, durakları olmuştur yüzyıllar boyu. Çokça bahsedildiği gibi dağlı bir kavim değil Aryanlar; Ortadoğu kavimlerinin kalkınmasında önemli bir yerleri var. O dönem Ortadoğu ve Anadolu demek Dünya anlamına geliyordu. Dünya uygarlığına beşiklik eden yerdir ora. Dünyanın yedi harikasıdan biri sayılan Babil'in Asma bahçelerini Med prensesi Samiramis'e (Şammuramat) borçluyuz ve onun yurduna olan sevgisine yani Kürdistan'a. Bu mudur bütün yaptıkları? Değil. Tarihin ilk imparatorlukları arasında sayılan Med imparatorluğunu kuran da onlar. Başkentleri Ekbatan'ı yedi tane sur

çevirirdi. Birinci sur som altından, ikincisi gümüşten, üçüncüsü kırmızı tuğladandı; diğerlerinin mavi erguvan rengi, siyah ve beyaz tuğlalardan olduğu söylenir. Tarihin babası Herodot, bu ihtişam karşısında hayretini gizlemez. İmparatorluklar yıkıldılar, imparatorluklar kurdular. Belki de dörtbin yıldan fazla bir zaman oldu, dövdüler, durdular.

Minorski, "dağların cinleri" der onlara; Yunanlı komutan ve düşünür Ksenefon onları tanımak isterken neredyse ordusunun tümünü yitiriyordu. Dünyanın üçte birine diz çöktiren Mekadonyalı büyük İskender Bitlis kalesinin önünde nedamet getirdi. Tarihin tanıdığı en ceberrut insanların biri olan hakanlar hakanı Cengiz Han, bu ulusun direnişini kırmak için Meru şehrinin altını üstüne çevirdi; taş üstünde taş, gövde üzerinde baş koymadı. Bizans ve Osmanlı hanedanları iyi tanır onu, onları. Devlete bugün sara nöbetleri yaşatan da onlar. "Kart'tılar- Kurt'tular, Hart'tılar, Hut'tular" derken, nihayetinde Kürt'tüler. Yani şu devletin "doğudaki vatandaşımız" dedikleri bunlardı. Yine kendinden söz ettiriyorlar, tutmuşlar dağların doruklarını.

Diğerleri, geldikleri kayıp ülke Ariyana-Vaego gibi kayboldular bu topraklarda, yok edildiler. Haik'in torunları artık yok. Hajaстан, Kilikya Krallığı yani o koca Ermenistan'dan geriye sadece hüznün dolu öyküler var. Bir Kızıldere'li öyküsünün dediği gibi, o kayıp ülkeyi ve o kayıp ülkenin kaybedilmiş çocuklarını bulmak için gözyaşı izlerini takip etmek gerekir.

Sevr Antlaşması, bu iki ulusun kanları üzerinde dönen dolapların çarpıcı bir tablosu, emperyalist ayak oyunlarının iğrenç bir görüntüsü. Ermeniler bu anlaşmayla tamamen yok edildiler Anadolu topraklarından; Kürtler ve Kürdistan köleliğe mahkum edilip bir kez daha parçalandı Kasrı-Şirin Antlaşmasının(1639) ardından Sevr'de bir kez daha. Kızıl Bulut gibi söylemek gerekirse eğer, emperyalistler ve faşistler çok söylediler, çok söz verdiler ama ne yaptılar? İttihat ve Terakki, Ermeniler'e ZO diyordu, Kürtler'e L.O. 1915 katliamının, jenosidin ardından "ZO gitti sıra LO'da" demişlerdi. Gerek İttihat ve Terakki gerekse de Kemalistlerin unuttuğu bir şey vardı ki, bizim Kürdün LOLO'su başladı mı kolay kolay bitmez ki; bu LO'nun bir de Le-Le'si var...

SEVR BEKLENTİLERİ

Birileri bu sözlerimize kızacak olsa da kaba başlayalım. Lenin, ulusal burjuvazinin günümüzde ulusal sorunu başarıya götürüp çözmesi mümkün değil derken haklı mıydı? Lenin, ulusal hareketler eninde sonunda emperyalist güçlere yaslanmak zorunda derken haklı mıydı? Bazı şeyleri görmek için kitaplara bakmaya gerek yoktur; etrafa bakmak yeterlidir.

İşte Küba! 1959 devriminin ardından emperyalistlerin bütün borçlarını kabul edip, Krugşev modern revizyonizminin yarı-sömürge bir ülkesi; ekonominin yüzde atıfısalatının emperyalizme göbekten bağlı olduğu ülke. Emperyalistlerin günümüzde üç dolara kadın oynattığı yer, Orta Amerika'nın har, pavyonu. Bir turizm bürrosundan alacağınız "turistlere rehber" kitabında bile Küba'nın durumunu görebilirsiniz.

İşte Nikaragua! Savaşarak geldiler; bir seçmen sandığıyla tıptı tıptı gittiler Sandinolar. Şimdi eski gerilla liderleri bir patron; emperyalizmin yeni uşakları oldular. Bugün, "sizin için Dağa çıkık" dedikleri halka tavr alıyor, halkın üzerlerine asker gönderilmesini onaylıyorlar.

İşte El Salvador; Guazapa yanardağı eteklerinde tutuşulan mücade-

le ateşi, bir tas çorbaya satıldı. Kameralar önünde getirip silahlarını üst üste atıp teslim oldular. Adı sözde "Barış"(!)ın bunun. Sokak ortasında öldürüldü biraz fazla bir şey isteyen gerilla liderleri; kaybedildiler güpe gündüz. Ne ekonomide ne siyasette değişen bir şey yok.

İşte EZLN, yani Zapatistler! Utangaç bir gelin gibi emperyalistlere, emperyalist bile diyemiyenler...

Orta Amerika'dan Latin Amerika'ya uzanmayalım. Önümüzde koca bir memleket var.

İşte Irak! 1925'ten beri Kürtler'in sözde özerkliği var. Bir radyo evi, dört okul. Arap gericiliği her beş-on yılda bir onu bile başına yıkıyor Kürtler'in ve kavga o gün bu gündür sürüyor. Yarın Saddam ABD ile anlaşırsa ikinci bir Halepçe katliamı kapıda duruyor. Şu sıra ABD'nin "petrol" bekçiliğini yapıyor Talabani ve Barzani.

İşte İran! Verilen binlerce söz ama tüfekler hep omuzda. Çünkü yerine getirilen bir şey yok. KasemLo, ta Avrupa'da öldürüldü. İşte Arafat; Filistin'den payına bir mahallelik devlet düştü. Onu bile elde tutması için diğer Filistinli gruplara karşı savaşmasını istiyor emperyalistler...

Lenin, milli burjuvazinin bağımsızlık savaşını sonuna kadar götürmesi mümkün değildir derken haklı mıydı? Tam beş sefer haklıydı. Ve bu söz edildiği tarihten bu yana en az beşyüz seferde haklılığını yaşamda ispatlamıştır. Çağımızda yalnız ulusal burjuvazinin değil, küçük burjuva hareketlerinin de kendini emperyalizmin kollarına atmaktan başka bir çaresi yok. Orta Amerika'da bahsettiğimiz yapılanmaların çoğu küçük burjuva niteliklidir. Gerek ulusal devrimci hareketlerin gerek küçük burjuva hareketlerin önünde, eninde sonunda iki seçenek gelip duracaktır; ya Maoist bir partiyle ittifak ya da emperyalistlerle. Bu bir güç sorunudur elbette, kimse kendi sınıfının, ulusunun oluşturduğu bir orduya götürüp bir başka sınıfa verip "hadi gözüm bizi idare et" demez. Tarih kendi rolünü oynamayan "Komünist" partileriyle doludur.

Biz yine de ısrarla, ulusal hareketlerin, proleterya parti veya partilerin-

den daha sağlam hiçbir müttefikleri olamayacağını belirtelim ve bunun altını çizelim.

Ve yine sözümüzü tartarak söyleyelim ki (Proleter hareketlerin bir müttefikinden bahsediyoruz çünkü) bugün (1999) Kürt aydınları daha çok Sevr Antlaşması'ndan bahsediyor; "özerklik" laflarına daha çok kapılıp umutsuz hayaller kuruyorlar. Tarihe böyle tek gözle bakılmaz! Demode olmuş bir deyimle, cehenneme giden yol iyiniyet taşları ile döşenmiştir. Sevr Antlaşması Kürtlere bir şey vermek şöyle dursun, Kürdistan'ı paramparça eden ve Kürtlerin kanı üzerinde pazarlık eden emperyalistlerin iğrenç çehresini göstermesi açısından bir ibret belgesidir. Eğer Kasrı-Şirin Antlaşması Kürdistan'ı ikiye bölmüşse; Sevr Antlaşması Kürdistan'ı üçe bölmüştür çünkü. Kürdistan'ı üçe bölen Lozan Antlaşması değil, Mondros Antlaşması ve Sevr'dir. Kürtlerin gerçek katili emperyalistlerdir; Kemalistler sadece ve sadece bir bıçaktır. Katil ile bıçağı ayırmak gerekiyor. Uzatmadan söze girelim.

Ama Önce Bir Özur

Sayın okurlar, elinizdeki bu yazı önceden hazırlanıp, gözden geçirildikten sonra yayına giren bir yazı değildir. Bu yazı, bir taraftan okunup notlar tutulurken, bir taraftan da dergimiz *Uzun Yürüyüş*'ün her ayın başındaki çıkışına yetiştirilmeye çalışılan bir uğraşın ürünüdür. Bu yüzden bazen tekrarlara, bazen de hatalara düştüğümüz oluyor yetiştirme kaygısıyla. Tarih verirken yaptığımız hataları şimdilik bir kenara bırakırken; *Uzun Yürüyüş*'ün Aralık 1998 tarihli 33. sayısında sayfa 48'de çok kaba bir hata yapmışız. Konumuz Sevr Antlaşması olduğu için bunu sizlerden özür dileyerek düzeltmek isteriz. Şöyle demişiz orada: "*Sevr antlaşması hükümlerinde 'Kürt Devleti' ya da 'Ermeni Devleti' kurma diye bir hüküm, bir madde yoktur. Bu Kemalistlerin ve despot amigo aydınların yalanıdır*" demişiz. Sevr Antlaşmasını anlatacağımız bu bölümde görüleceği gibi "Ermeni Devleti" kurma diye bir madde var bu antlaşmada. Bu, yazının dikkatsizliği sonucu çıkan bir ya-

zım hatasıdır. Hatalarımızı bir diğer sayıda düzeltemeyeşimizin nedeni ise *Uzun Yürüyüş*'ün aylar sonra elimize geçmesinden kaynaklanıyor. Bu sorunun dağıtımından kaynaklanmıyor.

KONFERANSLAR SÜRECİNE TOPLU BİR BAKİŞ

1919 Ocak'ta Paris Konferansı ile başlayıp 1923 yılı Lozan Konferansı'na kadar süren süreç içinde, Birinci Dünya Savaşı'nın galibi emperyalist ülkeler, Londra, San Remo, Sevr ve Lozan'da bir çok kez yan yana geldiler. Amaç, yenilmiş olan ülkelere hem savaş tazminatlarını ödetmek, hem yeni şartları dayatmak, hem de bunların sömürge ve yarı-sömürgelerine el koymaktı. El koymaktı ama bir çok noktada bu paylaşımında kendi aralarında sorun çıkıyordu. Hem en büyük parçayı kapmak hem de rakibin güçlenip palazlanmasını, ilerde kendi başına bela olmasını da engellemek gerekiyordu. Yüzyıllık düşmanlık, rekabet yine ortaya çıkmıştı İngiltere ile Fransa arasında. Komünist Enternasyonal'de söylenildiği gibi, eğer Bolşevik Devrimi olmasaydı, İngiltere ve Fransa çoktan birbirleriyle ikinci bir savaşa tutuşacaklardı malı bölüşürken. İngiltere bütün bir Ortadoğu'nun üzerine çökmüştü. Bu vesile ile sadece Hindistan yolunu kapatmakla kalmamış, petrolün üzerine de oturmuştu. Syket-Picot Antlaşmasına göre (1916) Musul Fransa'ya düşerken, İngiltere Mondros Antlaşmasını yapmasına rağmen saldırısını sürdürüp orayı da işgal etmişti. Sadece bu kadarla kalmamış İzmir'i kendi yarı-sömürgesi olan Yunanlılar'a bizzat ABD ile birlikte teşvik ve destek vererek işgal ettirmiş. Trakya'dan da Türkler'in atılması gerektiğini ilan ediyordu. İyi de eğer Türkler Trakya'dan atılırsa kim yerleştirilecekti oraya? Elbetteki Yunanlılar. Bu hem Boğazların hem bütün Trakya'nın üzerinde dolaylı bir İngiliz denetimi demekti. Zaten Boğazlardaki savaş gemileri de İngilizlerin değil miydi? Öyleydi. Osmanlı'daki en büyük sermaye yatırımcısı kimdi peki? Fransa. Osmanlı Bankası

ve Dayan-u Umumiye esasta Fransız damgası taşıyor. Fransız basını İngiltere'ye "emperyalist" demeye başlamıştı bile. Gülmeyin. Onun için Kemalist hareketi açık açık destekleyen Fransa ve İtalya olmuşsa da, İngiliz emperyalistleri daha fazla rakibini üzerine kışkırtmamak için el altından yapmıştır bu işi. Kemalistleri Anadolu'ya gönderen İngilizlerdir yine de.

30 Kasım 1922'de Komünist Enternasyonal'de Radek: "*Fransa'nın Türkiye siyaseti, savaş öncesindeki Alman siyasetinin devamıdır. Bu siyaset, İngiltere'ye karşı Türkiye'nin güçlenmesini istemekte ve görünüşte onun bağımsızlığını savunmakta ama aslında Türkiye'yi kendi sömürgesi, kendi kapitalist yayılmacılığının bir alanı yapmak istemektedir.*" derken yerden göğe kadar haklıdır. Fransa'nın Kemalistlere ve Türkiye'ye (bugünkü Kürdistan sınırlarıyla) yaklaşımı tam anlamıyla budur. Peki Alman siyaseti neydi? Bunu artık biliyoruz. Osmanlı'nın bütünlüğünü savunup sızma, bütün gözeneleklerine yerleşme. Peki bunun anlamı ne? **Yeni sömürgecilik! Görünürde bir devlet bağımsızlığı ama ekonomik ve siyasi olarak her yönüyle emperyalizmin denetiminde olmak! 1917 Ekim Devrimi sonrası ortaya çıkan bu yeni sömürgecilikti.** İkinci Dünya Savaşı sonrası iyice bir yaygınlaşacak olan bu emperyalist politika, savaş öncesi Alman emperyalizmi tarafından gündeme getirilmişti. Sayın İlber Ortaylı'nın dediği gibi, Fransız emperyalistleri, Kemalistler kanalıyla hiç olamazsa İngiliz emperyalistlerini Anadolu cephesinde zayıflatıp kendileri yerleşmek istiyordu; hem eski Osmanlıdaki yaptırımlarını garantiye almak hem de geleceğini güvence altında tutmak, bütün pazarları İngilizlere kaptırmamak için. Peki başardı mı Fransız emperyalistleri bunu? Hem evet, hem hayır. İngiliz emperyalizminin bir eli de Kemalistlerin cebindeydi ve ona ortak oldular.

Osmanlı İmparatorluğunun çöküş tarihi ne zaman? Kürdistan'ın ikinci paylaşılması ne zaman? Mondros mü-tarekesiyle (1918) Osmanlı imparatorluğunun çöküş, parçalanış tarihi ol-

duğu doğrudur. Ama Mondros Antlaşması ile bir kez daha parçalanan bir ülke vardır ortada; Kürdistan! Mondros mü-tarekesi yapıldığı zaman emperyalist orduların durduğu yere bir bakınız; orada Kürdistan'ın kolunun bacağına koparıldığını göreceksiniz.²¹ Bazı Kürt tarihçi ve yazarlarının dediği gibi ya da sandığı gibi Kürdistan ne Sevr Antlaşması ile bölünmüştür (çünkü emperyalistlerin hiçbir zaman Kürdistan devlen diye bir derterleri olmamıştır) ne de Lozan ile. Kürdistan'ı bölen, parçalayan Kemalistler değil emperyalistlerdir; Kemalistler sadece emperyalistlerin kendilerine sunduğu lokmayı yutmuşlardır o kadar. Mondros Antlaşmasında çizilen sınırlarla bugün devletin "Misak-ı Milli" dediği sınırlar arasında bir fark var mı? Yok. Dahası İngiliz emperyalistleri Mondros Antlaşmasına rağmen ilerleyerek Kasım 1918'de Musul'u da ele geçirmişlerdir. Ve o gün bu gündür bu sınırlar olduğu gibi durmaktadır. Değişen ne? Hiç bir şey yok. Başka saldırırken, Kürdistan'ın gerçek katillerini gözlerden saklamayalım. Resmi faşist ideolojinin bize dayattığı tarih üzerinden tarihe bakılmaz. Mesela biz de daha dün kadar Anadolu'ya (tabii popüler deyimle Kuzey Kürdistan'da dahil) ilişkin bütün emperyalist politikaları Lozan'da arıyor ve Lozan'la açıklamaya çalışıyor sadece Lozan'la sınır çekiyorduk bu gelişmelere. Halbuki millî şef İsmet İnönü'nün de hatıralarında belirttiği gibi Lozan Antlaşması sadece ve sadece bir merasimdi dünya kamuoyunu aldatmak için. Lozan'a gelindiğinde gerek Ermenistan, gerek Kürdistan ve gerekse de TC olarak ortaya çıkan Kemalistlerle kapitülasyonlar bile çoktan halledilmişti. Komünist Enternasyonal'de, 12 Şubat 1923'te Hindistan delegesi M.N. Roy yaptığı konuşmada bu duruma şöyle dikkat çekiyordu:

"Lozan Konferansı'nın aniden yarıda kesilmesi, Fransa ile İngiltere'nin Ortadoğu konusunda varmış oldukları antlaşmayı tehlikeye düşürmüştür. Genel olarak konferansın yarıda kesilmesinden Türkiye'nin tavrı sorumlu tutuluyor. Ama bun-

dan daha yanıltıcı bir şey olmaz. Türkiye'nin, daha önce varılan anlaşmayla ne kadar ilgisi varsa, konferansın yarıda kesilmesiyle de o kadar ilgisi vardır. Lozan konferansı'nın dağılmasının nedeni, Musul petrollerinin bu arada Ruhr kömürüyle karışması sonucunda yangın tehlikesinin artmasında yatıyor. San Remo Anlaşmasının arkasında, Lord Curzon tarafından temsil edilen İngilizlerle Bay Barreres tarafından temsil edilen Fransızlardan oluşan bir kapitalist grup bulunuyordu. Bu yüzden Fransa ile İngiltere, Lozan'da başlıca çekişme konusu Musul petrolleri olduğu sürece, biçare İsmet Paşa ya birbiri ardına acı yenilgiler tattırma konusunda pekala işbirliği yapabiliyorlardı." (abc)

Roy yoldaş (o anki duruşu içindir bu tabirimiz) taşı gödiğine koymuştur burda. Lozan'da olsun ondan önceki anlaşmalarda olsun, Kemalistlere söz hakkı bile vermemişlerdir emperyalistler. Lozan'da kapan, Lozan'ı çık-maza sokan Kemalistler'in "çetin" cevizliği değil, Fransa'nın o sıra Almanya'nın kalbi olan ünlü Ruhr kömür havzasının işgali olmuştur, İngiltere'nin Ortadoğu politikasına misil-leme için.

Peki Ruhr bölgesinin işgaline İngiltere niye bu kadar duyarlılık, hassasiyet gösteriyordu? A. Lozovski yoldaşın çok yerinde bir doğru yorumu; "... İngilizler, eğer Fransızlar'ın Ruhr'a dilediklerini serbestçe yapmalarına göz yumarlarsa, bunun Avrupa'da Fransız hakimiyetine yol açacağını kavradılar" demektedir çok haklı olarak. Fransız devrimini anlatırken İngiltere ile Fransa arasındaki yüzyılların bu çekişmesine dikkat çekmiştik biz de.

Peki Lozan, İnönü'nün dediği gibi merasimdiyse (ki merasimdi) nerede sonuca bağlandı Anadolu ile ilgili siyasi ve ekonomik sorunlar? San Remo ve Londra (1921) Konferanslarında! İşin siyasi, teorik alanda bittiği yerler buralardır. Pratik, yani işin askeri yanını ise adım adım ileriki bölümlerde göreceğiz. Hindistan delegesi Roy yoldaş iyi bir noktaya dikkat çekmiştir.

BİRİNCİ LONDRA VE SAN REMO KONFERANSLARI

Bu konferanslarda İngiltere ve Fransa öyle bir kapışmışlardı ki, konferansların "dili" konusunda bile saatlerce tartıştılar. Acaba Fransızca mı, yoksa İngilizce mi konuşulacaktı konferanslarda? Her halükarda emperyalistçeydi bu dil sonuç olarak. Osmanlı imparatorluğunun çöken kısmında sermaye nasıl güvence altına alınacaktı? Bütün meselelerin püf noktası buraydı. Yani istikrarlı ve emperyalist sermayeye güven verecek bir hükümet: aranan buydu. Trakya ve İzmir: 15 Mayıs 1919'da İzmir'i, İngiliz ve ABD desteğiyle işgal eden Yunanistan'a Fransız ve İtalyan basını ateş püskürüyordu. Laflar sözde kalmadı. İtalyan emperyalistleri Selçuk civarında bir-iki kez kısa silahlı çatışmaya da girdiler Yunanlılar'la. İtalya açık açık Türkleri desteklediğini ilan ediyordu Fransa gibi. İngiliz parlamentosu da İzmir'in Yunanlılarca işgalini, "Türkler'i Bolşevikler'in kucağına atar" gerekçesi ile protesto ediyordu. İngiliz emperyalistlerinin yan-resmî yayın organı "Times" gazetesi; İzmir'in aslında müttefik gücün askerlerinin denetiminde olması gerektiğini söylemeye başlamıştı. ABD delegasyonu Trakya'nın doğu ve batısının Yunanlılara verilmesine karşı çıkıyor; açık açık beyanatta bulunuyordu. Bütün bunlar Haziran 1919'da oluyordu, yani Yunanistan'ın İzmir'i işgalinden bir ay sonra. Emperyalistler gelişen tepkileri Yunanlıların üzerine yıkıyorlardı böylece ve Türklerle sempatik görünmeyi benimsiyorlardı. Yunanistan başbakanı Venizelos, "Türk direnişinin İtalyanlardan destek gördüğünü" (Paul C. Helmreich) söylüyordu. Kasım 1919'da ABD, İstanbul'un Türklerle iade edilmesini istiyordu. Çünkü o da biliyordu ki ne İngiltere ne Fransa ne de İtalya Boğazları bir tek devletin denetimine bırakmaya razı olmayacaktı. Emperyalistler arası çelişkiler kızışmaktayken Fransa Başbakanı Raymond Poincare 10 Kasım 1919'da İngiltere'ye dört günlük bir

ziyarete bulundu. "Amerika, Doğu sorunun çözümü konusunda sahneden çekildiğine ve Türk imparatorluğunun herhangi bir bölümü için bir Amerikan mandası olasılığı, kendisine kalırsa, ortadan kalktığına göre; geriye çıkarları hususunda görüşüp anlaşması gereken iki taraf kalmıştı. Yani İngiltere ve Fransa... Görüşmeler başlamalı ve barış konferansı Türk sorununa yönelmeden önce karşılıklı bir anlaşmaya ulaşılmalıydı." Lord Curzon pek memnun olmuştu bu ziyaretten ve durumun ciddiyetini Fransız dışişleri bakanı Pichon'a şöyle ifade ediyordu; "önümüzdeki ilk bahara kadar muhtemelen karşımıza alabileceğimiz bir Türk hükümeti de kalmayacaktır..." (Belgeleri aktaran Paul C. Helmreich) İşte emperyalistleri birbirine yaklaştıran korku, biri Rus devrimiyken, diğeri Anadolu'da patlayan irili ufaklı bağımsız hareketler ve sermayeye güvence verecek bir istikrarlı yapının giderek yok olma korkusuydu. Ama tercih nasıl olacaktı? Kemalistler mi? İstanbul hükümeti mi? Her şeyi yavaş yavaş hallettiler, birden bire değil. Osmanlı imparatorluğu emperyalistlerin aralarında anlaşmaması yüzünden ayakta kalıyordu uzun yıllarca, şimdi ise Rus devrimi korkusuyla TC'nin adım adım inşası gündeme geliyordu. Sykes-Picot anlaşmasının bir kenara çoktan fırlatılıp atılmasının nedeni de buydu. Fakat tercihlerini yapmışlardı, ellerindeki kart Kemalistlerdi.

6 Ocak 1920 günü İngiliz parlamentosu Türklerin Avrupa'dan (Trakya'dan) çıkarılması fikrini çoğunlukla reddediyordu.

12 Şubat 1920'de başlayıp 10 Nisan 1920'ye kadar süren bu birinci Londra konferansında Türkiye'ye karşı izlenecek emperyalist politikanın temel taşları ortaya çıkmıştı. İngiliz ve Fransızlar Duyun-u Umumiye'nin kaldırılıp onun yerine ekonomiyi denetleyecek, borçları tahsil edecek mali bir heyet kurmak için bu konferansta anlaşılabilir; Lozan'da değil. 18 Nisan 1920'de yeniden yan yana geldikleri San-Remo konferansı bunu onaylamaktan başka bir şey yapmadı. "Yeni sömürgecilik" gün-

deme giriyordu. O sıra savaş bakanı olan Winston Çorçil İstanbul'un müttefiklerce işgaline karşı çıkıyor; bu karşı çıkışa cevap veren Lloyd George, bakan neler döküyor. Belgeyi aktaran yazarın görüşleri ile alalım bunu:

"... Türkiye'nin Avrupa ve Anadolu yakasında (90.000'i Yunanlılardan oluşan) 160.000 müttefik askerinin bulunduğu öne sürdü. Mustafa Kemal'e bağlı Türk kuvvetlerininse 80.000 kişi civarında olduğu tahmin ediliyordu. (...) Eğer -Fransız, İngiliz, İtalyan ya da Yunan- iki asker bir Türk askerini yenemezlerse, o zaman müttefiklere düşenin konferansa yeniden başlamak ve Türklere barışı hangi koşullarda lütfedeceklerini sormak olduğunu düşünmemek elde değil (Belgeyi aktaran P.C. Helmreich)

İki yüzlülük değil, beş yüzlülük örneği bu. İngilizler, Fransızlar ve İtalyanlar, bırakınız Kemalistlere karşı savaşı, Kemalistleri bizzat silahlandıran onlardı. Kemalistleri bizzat destekleyen onlardı. Eline "Anadolu Müfettişliği" belgesini de veren onlar değil miydi? Dikkat ederseniz Yunan ordusunun gücü üç müttefik ordusunun gücünden daha fazla. Yani hem Yunanistan'ı Anadolu'ya kendileri sokmuş hem de kendi askeri koruyuculuğunu bile Yunanlılara yaptırmışlar, yani savaşın önemli bir maddi, manevi (insan) yükünü Yunanlılara yüklemişler hem de Yunanistan'ı "günah keçisi" ilan etmişlerdir. Lloyd George daha da yüzüstüleşerek, "Türklerin hangi barış koşullarını kabul edip etmeyeceklerini sormak gerekir", diyor. Bunun adı "gül savaşı", başka bir şey değil; danışıklı dövüş. Lloyd George Yunanlıları kullandı nasıl bir kenara atılacağını ise şöyle ifade ediyordu:

"Türklere onurlarını kurtarmaları için İzmir'e bayrak dikmelerine izin vermek suretiyle sözde bir egemenlik tanınırsa, belki sıkıntının üstesinden gelinebilir" (Belgeyi aktaran Paul C. Helmreich, Sevr Entrikaları)

Evet bu sefer Kemalistleri Yunanlıların üzerine yönlendireceklerdi. Türkler "onurunu sözde kurtarsın" diye. İşte İngiliz, Fransız (İtalyanlar açık açık zaten yapıyorlardı) basını ve

generalleri, Yunan aleyhtarı propagandaya, düşmesine basılmış otomatik makina gibi bu yüzden başlamışlardı. Emperyalistlerin batı cephesindeki büyük şov buydu. Biz şimdi doğudaki başka büyük bir ŞOV'a çeviriyoruz gözlerimizi.

SEVR ANTLAŞMASINDA "ERMENİSTAN"

20 Aralık 1920'de galip emperyalist güçlerin Paris'in bir banliyosu olan Sevr'de "Ermenistan Devleti" kurulmasına ilişkin aldığı ama hiçbir ciddiyeti olmayan karar ve maddelerden söz edelim:

Madde: 88- Türkiye öteki müttefik devletlerin yapmış oldukları gibi Ermenistan'ı özgür ve bağımsız bir devlet olarak tanıdığını bildirir.

Madde: 89- Öteki bağımsız yüksek taraflar gibi Türkiye ile Ermenistan'da, Erzurum, Trabzon, Van ve Bitlis vilayetlerinde Türkiye ile Ermenistan arasında sınırın saptanması işini ABD Başkanının hakemliğine sunmayı ve bu konudaki kararını olduğu kadar, Ermenistan'ın denize çıkışı ile sözlü geçen sınıra bitişik bütün Osmanlı topraklarının askerden arındırılmasına ilişkin ileri sürebileceği bütün hükümleri kabul etmeyi kararlaştırmışlardır.

Madde: 230- Osmanlı hükümeti, 1 Ağustos 1914 tarihinde Osmanlı imparatorluğunun parçası bulunan herhangi bir toprak üzerinde savaş durumu sırasında işlenen topluca öldürmelerden sorumlu olan ve müttefik devletlerce istenen kişileri kendilerine teslim etmeyi yükümlenir." (abç.) (Belgeyi aktaran M. Kalman)

Sevr Antlaşmasında "Ermenistan devleti" diye bahsedilen maddeler bunlar. Evet M. Kemal ve mahiyetinin ve üç ordu ile birlikte gönderildiği yer buraydı. Yani söylenilen yapılan başka başkaydı. Ama bu kararları almasına rağmen, emperyalistler, açık niyetlerini de gizlemiyorlardı. Kemalistlere buyur "yok et" der gibi. İngiliz temsilci Kidston:

"Doğu vilayetleriyle ilgili olarak, Türkler'i ve İTC'yi (İttihat ve Terakki Cemiyeti bn.) dışarıda tutacak ve

muhtelif dahili unsurların haklarını koruyacak güçte bir askeri kuvvet olmaksızın, uluslararası ya da başka türlü bir manda tesis etmek veya ülkeyi Kürt ya da Ermeni bölgelerine bölmek gibi bir çözümün mümkün olduğuna inanmıyorum..."

Fransız temsilci Clemenceau'nun görüşleri İngilizlerden farklı değildi. Clemenceau; "... Cumhuriyet ya da istedikleri her neyse (Ermenilerin ne istediğini bilmiyor ya? Ama kararı alan kendileri) mücade edilmemesinden yanaydı Fransa, Ermenistan'a para harcamak istemiyordu" (P.C.Helmreich) Aynı tarihlerde ABD senatosu, Ermenistan'da bir ABD mandası ve garantisini reddediyordu. Ve İngiliz emperyalizminin baş temsilcisi Lloyd George bu komediyi şöyle açıklıyordu:

"Sanırım bay Berthelot Erzurum'un mülkiyetinin kimlerde olacağına konferansta karar verilebilir diye düşünüyor. Verilemez. Bir masa etrafında toplanmış altı temsilci eğer Tasarı komitesine, Erzurum'u Ermenistan'ın ilan edin talimatını verirse, Bay Berthelot bunun Erzurum'u Ermenistan'a vermek demek olacağını mı düşünüyor? Erzurum kuvvet kullanılarak alınmak zorunda kalacaktır ve kan dökülecektir... Müttefik güçler asker gönderemeyeceklerine karar vermişlerdir... Ermeni Cumhuriyeti yardım almaksızın Erzurum'u alabilir mi? Marshal Foch ve diğer bütün askeri uzmanların raporu buna tereddütsüz hayır demektedir" (Belgeyi aktaran P. C. Helmreich) (abç.)

İnsan bu kadar yüzüstü ve sahtekar olur mu diye düşünmeyin, olur olur; çünkü bunlar emperyalistler! Sanki Sevr Antlaşmasına bu maddeleri emperyalistler değil de başkası koydu? Bunun anlamı; "Kemalistlere saldır aslanım biz ne yardım edeceğiz ne de karışacağız". Ve Kemalistler zaten Eylül-Ekim 1920'de bu cüret ve teşvikle son Ermeni çabasını da kırarak; yok edeceklerdir Ermeniler'i bu topraklarda. Emperyalistlerin Ermeni devleti senaryolarına bir darbe de Kızıl Ordu vurur bu arada. Nisan 1920'de Kızıl Ordu, Erivan ve Azer-

baycan'a girer. Rusya Ermenistan'ı ve Azerbaycan'da Halk Cumhuriyetleri ilan edilir. Ayrıca şuna da dikkat çekmek gerekir ki, yeniden Ermenistan diye Anadolu toprakları üzerinde gösterilen yerler Ermeni nüfus ile onun soydaşı Kürtlerin bin yıllardır beraber yaşadıkları topraklardır. Bu emperyalist politika Kemalistlerin işine yararken Ermeni ve Kürt temsilcilerinin birbiriyle kaynaşmasını da engeller. Emperyalistler el atından bir kez daha destek vermişlerdir Kemalistlere: bu böl-parçala-yönet politikalarıyla.

SEVR ANTLAŞMASINDA KÜRTLER

Bu kısma ilişkin maddeleri alalım önce, sonra duruma ve emperyalistlerin yaptıklarına bakalım. Kürdistan'a ilişkin üç madde şunlar:

Madde: 62- İngiltere, Fransa ve İtalya hükümetleri tarafından kendilerine yetki verilmiş üç üyeden oluşan bir Komisyon, İstanbul'a yerleşerek, antlaşma başkanlığının tüzüğüne göre belirtilmiş bulunan altı aylık süre içerisinde Fırat'ın doğusunda bulunan ve sınırları ileride saptanacak olan Ermenistan'ın güneyi ile Türkiye, Suriye ve Mezopotamya'nın kuzeyi arasında belirtilmiş bulunan ve 3 derecelerine uygun olarak, dahili otonomi planını hazırlayacaktır. Kürtlerin salt çoğunlukta bulunduğu bölgeler için anlaşmanın 27. maddesi 1-2 herhangi bir sorun karşısında oy birliğine varılmaması halinde, komisyon üyeleri durumu kendi hükümetlerine ileteceklerdir.

Adı geçen plan, bu bölgeler içinde bulunan Süryani, Keldani ve diğer etnik, dini toplulukların tüm azınlık haklarını garanti altına almak zorundadır. Ve bu amaçla İngiliz, Fransız, İtalyan Acem (Iran yani Persler bn.) ve Kürtleri temsilen kurulacak bir komisyon, bizzat yerinde incelemelerde bulunacak ve gerek Osmanlı devleti dahilinde ve gerekse aynı şekilde İran sınırında yapılacak bir değişiklik söz konusu olursa, bu değişiklikler, anlaşmanın içeriğine uygun bir şekilde gerçekleştirilecektir.

Madde: 63- Osmanlı hükümeti şundan itibaren 62. maddesine göre kurulmuş bulunan her iki komisyonun bildirecekleri kararlara aynen uymayı ve bu kararları üç ay içinde tatbik etmeyi üstlenir.

Madde: 64- Anlaşma başkanlığının saptadığı tarihten itibaren geçecek en çok bir yıllık süreç içerisinde, eğer 62. maddenin kapsamı içinde bulunan Kürt halkı yani bu bölgede oturan halk çoğunluğu Osmanlı devletinden ayrılarak tamamen "Bağımsız" olmak arzusu belirtirse ve Milletler Topluluğu Konseyi'ne başvurursa ve eğer konsey de bu halkın bağımsızlık isteğini gerçekleştirebilecek kapasitede bulunduğuna inanırsa ve bunun yerine getirilmesini öğütlerse, Osmanlı Devleti bu öğütmeye aynen uymayı ve bu bölgedeki bütün hakları ve ayrımlarından vazgeçmeyi ve kendisini buna göre ayarlamayı şimdiden üstlenir. Bu vazgeçme işi tamamlandıktan ve Kürdistan Devleti'nin bağımsızlığı gerçekleşirdikten sonra, bu bağımsız Kürt Devleti'yle günümüze kadar Kürdistan'ın bir parçası olan Musul ilinde yaşayan Kürtlerin kendi istekleriyle birleşmeyi istemeleri halinde müttefik bu birleşmeye karşı hiçbir itirazda bulunmayacaklardır." (Garı Sasuni- M. Kalman, L. Rambout) (abç.)

Nasıl ama? Kırk kulpu kazan, neresinden tutarsan tut! Ne parlak sözler değil mi? Ama her parlayan şey altın değildir. Demek Ermeniler'e devlet (bunun nasıl bir sahtekarlık olduğunu, Kemalistleri üzerlerine nasıl kışkırttıklarını gördük kısaca da olsa), yüzzelli bin Yahudiye devlet, ama -o zamanın nüfusuyla- 10-15 milyon Kürt ulusuna otonomi?

Ve yine eğer bir yıllık süre içerisinde Kürtler bağımsız olmak isterlerse? O zaman da Milletler Topluluğu'na başvuracaklar? İyi de burada gösterilen (Musul dahil) Kürdistan'ın önemli bir kısmını işgal eden İngiltere değil mi? Kürtleri ta Birleşmiş Milletler'e yollamanın anlamı ne? Peki Kürtler bağımsızlık isteğini hiç dile getirmemiş miydi? Emperyalistler bunu hiç duymamış, görmemişler miydi o zamana kadar? Burunlarının

dişinde Süleymaniye'de Şeyh Mahmud Berzenci hem Araplara hem de İngiliz emperyalizmine karşı bağımsızlık için savaşıyordu ve yine bu kararı alan İngiliz emperyalistleri Kürtlerin üzerine uçaklarla bomba yağıdırıyor, Kürt köylerini toptan yok ediyorlardı. Yanlız bugünkü Irak Kürdistan'ı değil İran ve Koçgiri'deki Kürtler de ayaktadır ama emperyalistler ve Kemalistler tarafından tam bir imha savaşıyla karşılaşırlar. Bakınız Hasan Yıldız bu durumu nasıl anlatıyor:

"İsyanların yönetiminde bulunan Şeyh Tahar, sorunu diplomatik yollarla çözmek için Bağdat'a gelir. Ve Paris'e Sevr barış görüşmeleri için gitmek istediğini bildirir. Ancak İngilizler buna izin vermezler" (Sevr, Lozan, Musul)

Sevr görüşmelerine katılmak için giden General Şerif Paşa ciddi bir muhatap bile bulamaz karşısında. "Kürtler birlik değil" laflarıyla karşılaştır emperyalist sözcükler tarafından. Halbuki Kürdistan'ı bölen de bombalayan da aynı emperyalistlerdir. Hem de aynı yıllarda İngiliz, 1919 Ocak'ından itibaren Kürdistan'ın birçok şehri işgal ediyorlardı Kürtler'i bombalayarak. Sayın L. Rambout, Şeyh Mahmud'un özlemlerinden söz ederken, Wilson'un (İngiliz Irak temsilcisi) sözlerine de yer vererek şöyle anlatır durumu:

"Fakat Şeyh Mahmud daha fazlasını istiyordu. O, İngiliz himayesinde otonom ve merkezci bir devlet hayal ediyordu. Ve bu da diyor Wilson, üzerinde durulmaya değer bir husustur, zira 'şayet gerçekleşseydi', orta kalan üç vilayetten bir Arap devleti kurma işini de hayli kolaylaştırabilirdi."

Evet en yetkili ağızdan "üç şehirden bir Arap devleti kurulduğunu ama Kürtler'e "otonomi" hakkının bile kuşa (Irak'ta) çevrildiğinin itirafı!

Şu nemenem bir otonomidir(!) Bırakalım da bize yine belgelere dayanarak konuşan Rambout anlatsın:

"Okuyucu, yirmibeş seneden beri mütamadıyken aynı hikayelerden (memar, okullar) söz edildiğini fark etmiştir herhalde, fakat verilen sözler tutulmuş olsaydı onları bu ölçüde sık sık tekrarlama zorunda kalınır mıydı?"

Tuhaf bir şeydir bu, değil mi?"

Günümüzde hâlâ "otonomi-özerklik" çağlığıyla "hiç olmasa ileri bir adımdır" diyenlere Sayın L. Rambout'un sözleri ithafımızdır. Derler ki, Sevr Antlaşması "doğmadan ölen bir çocuktur." Aslında Sevr Antlaşması, Ermenistan ve Kürdistan'ın idam fermanıydı. Ermeniler tamamen yok edilmiş, Kürdistan, emperyalistler eliyle bir kez daha bölünmüştü. Sayın H. Yıldız çok haklı olarak, "Kürdistan'ın aslında Sevr Antlaşması'nda bölündüğünü" söyler. Doğru, doğru ama dönüp bir de Mondros Antlaşması'na baktığımızda, görüyoruz ki aslında Mondros Antlaşmasında bölünmüştür Kürdistan. Çünkü o günkü sınırlarla (Musul'u da katalım bunun içine) bu günkü sınırlar arasında hiç bir fark yok.

Sevr antlaşması uygulandı ama böyle uygulandı; yani söz başka yapıldı başka.

Emperyalistler bazen pratiğe uygulamayacakları kararları da alır ama bunun mutlaka bir başka nedeni vardır. Örnek verelim: Çarlık Rusyası bütün bir Karadeniz boyunca demiryolu imtiyazını Osmanlı'dan satın almıştı ama oralara bir metre bile demiryolu yapmamıştı. Neden? Çünkü Rusya'nın stratejik çıkarlarını göz önünde bulundurarak bu imtiyazı başka bir devlete kaptırmak istemiyordu. Böylelikle önlem alıyordu; ekonomik ve siyasi çıkarlarına zarar gelmesin diye. Mesela yine bugün Kürdistan'ın Botan bölgesindeki, Serhat'taki petrol kuyuları İngiliz, ABD ve Fransız imtiyazları ile satın alınmıştır ama petrol çıkarma işi Batman dışında sürdürülmemiş, o da kör topal bir şekilde. Neden? Çünkü dünya petrol fiyatlarını düşürüp ortaya fazla petrol sürmeye gerek görmezler. Irak'a uygulanan "ambargo" da petrolün kokusunu taşımaz mı? Taşır. Uzatmayalım.

Sevr antlaşmasının, gelen Rus devrimi karşısında hiç şansı yoktu ve uygulanmaya kalkılsaydı yepyeni maceralara kapı aralayacaktı. Emperyalistlerin ne bunu göğüsleyecek cesareti vardı ne de şartları buna elverişliydi.

Ama buna rağmen bu kararları al-

dılar. Neden? Anadolu'da olası inisiyatifleri dışında gelişecek olaylar karşısında ellerinde koz olarak tuttıkları bir jokerdi. Kemalistleri yönlendirmede bir araç, malzeme...

Kemalistler de yıkılıp giderse, devrimin önüne fırlatıp atacağı bir kaldıraç gözüyle bakıyorlardı Ermenistan fikrine. Peki ya Kürdistan'a bakışları? Kürt devleti diye bir dertleri olmadığını hatta "otonomi" laflarının bile bir yüzüstü olduğu sanıyorlar sergiledik. Amaçları, Kürdistan'ı parçalayarak Türk ve Arap egemenlerinin denetiminde sömürge bir statüye sokup, sürekli bir istikrarsızlık odağı yaratıp, yine bölgedeki kendi inisiyatifleri dışında olası gelişmeler, olaylar karşısında kullanacakları bir malzeme durumuna getirmekti. Bu bölge devletlerinden bir şey istedikleri zaman eğer "hayır" derlerse ağır ağır kasıyıp azdıracakları bir "çıban" yaratmak. Bugün Saddam karşısında Barzani ve Talabani'yi "yeniden" keşfettikleri gibi (!)

Emperyalistler diplomasi dilinde buna "emir" değil, yönlendirme diyorlar.

BİR DESPOT AYDIN

Biliyorsunuz ne zaman Kürt lafı geçse devleti Sevr sendromu basar. Devlet kriz geçirirken hemen birileri imdadına koşmaya çalışır. Despot aydınlardır bunlar. Düşmesine basılmış gibi çalakalem Sevr'in nemenem bir şey olduğunu anlatma yarışına girerler. Bunun için de gerek dünya tarihini, gerek ülkemiz tarihini göz göre göre çarpıtmaktan geri kalmazlar. Bunun için önce kemalizmi aklamaları ve de yüceltmeleri gerektiğinden, kah Fransız devrimine, kah Bonapartizme, kah Almanya'da Bismark'a gönderim yaparak faşizmin despot yumruğunu kitlelere şirin göstermeye çalışırlar. Fransa ve Almanya'daki ulusal devrimle, burjuva demokratik devrimle, emperyalizmin güdümünde kurulmuş kemalist hareketin sömürgeci ve despot karakterini gizlemeye çalışırlar. Robespierre'in dediği gibi; Özgürlüğün terörü ile zorbalığın ve despotluğun terörünü birbirine karıştırırlar bile bile. Zaten biz despot

aydın derken, faşizmin kanlı diktatörlüğünü çeşitli ayak oyunları ile şirin göstermeye çalışanlara bunu diyoruz. Ve işte sizlere bir "ibret belgesi" veriyoruz burada Server Tanilli den. Yıllarca Kürtlerin düzenlediği gecelerde "Demokrasi" (!) şampiyonu geçinen, bir eli ABD emperyalizminin ve Clinton'un seçim ve Ortadoğu danışmanı Bernard Lewis'te, diğer eli kemalizmin etkilerinde konaklayıp bugüne kadar yuvarlanıp gelen "meşhur" tarihçi Server Tanilli Feroz Ahmad'la Lozan Üstüne başlıklı yazısıyla; bakın Kürtler için neler söylüyor 7 Ağustos 1998 tarihli Cumhuriyet gazetesindeki köşesinde:

"Feroz Ahmad, Pakistanlı büyük bir tarihçidir. ABD'nin ünlü bir üniversitesinde öğretim üyeliği yapar. İmparatorluktan Cumhuriyet Türkiye'si'ne geçiş döneminin uzmanıdır ve bu alanda ses getiren eserler yazmış, onların hemen hemen hepsi de dilimize çevrilmiştir. Lozan Antlaşması'nın 75. yılı vesilesiyle, Sayın Nülüfer Kuyas'ın kendisiyle yaptığı ilginç bir söyleşi yayımlandı 27 Temmuz günlü Milliyet'te. Kimi okurlarının gözünden kaçmış olabileceğini düşünerek, bu saygın tarihçinin dile getirdiği düşünceleri okurlarına özetlemek isterim. Lozan Antlaşması'na karşı Sevres Antlaşması'nın hortlatılmak istendiği şu yıllarda, Feroz Ahmad'ı dinlemekte yarar var.

"Lozan bazılarının dediği gibi diplomatik bir yenilgi mi, yoksa zafer mi sorusuna, tarihçimizin verdiği yanıt şu: 'Bence bir zafer, ama katıksız ve mutlak bir zafer değil belki, bir uzlaşma söz konusu. Katıksız değil, çünkü 1929'a kadar Türkiye, tam ekonomik egemenlik sahibi olmadı, geçmişten bazı kalıntılar sürdü. Ama Sevres ile kıyaslırsanız, Lozan tam bir zaferdi. Yeni doğan bir ulus açısından, muazzam bir kazanımdı' Öte yandan, 'Türkler, I. Dünya Savaşı'ndan, kendilerine dayatılmış bir antlaşmayı yeniden müzakere ederek çıkabilen tek halk oldu. Örneğin, Almanlar Versailes Antlaşması için bunu yapamadılar, faşizm de o yüzden yükseldi.

'Misak-ı Milli'nin gerçekliği de

rol oynamıştır. Nitekim, 'Lozan'da açık bırakılan Musul sorununun bağıştı olacağı anlaşıncı, Musul terk edilmiştir.

Azınlıklar konusunun tam halledildiği söylenebilir mi Lozan'da?

'Gayrimüslimler için evet... Müslüman nüfusa gelince, ilk başta bütün farklı toplulukları bir arada tutacak harım İslam olacağı düşünülüyordu; Kürtler, Çerkesler, Lazlar, Türkler, Araplar, hepsi bu yeni Cumhuriyet'in bir parçasıydı ve bu kaynaşma bir ölçüde gerçekleşti.' Ama hepsi için değil. Cumhuriyet'in eğitim politikasında, bu bakımdan 'bir tür yenilgi' den söz edilebilir. Fransız Devrimi'nin eğitim politikasıyla yapabildiğini, Türkiye başaramamıştır; bugün bile Türkçe eğitim kimi yerlere ulaşabilmiş değil. Bu bir eksiklik!

Peki başlarda bütün unsurlar eşit haklarla bütünleşecek diye bir beklenti var mıydı?

Feroz Ahmad diyor ki: 'Bence bu ideal vardı, evet; yurtseverlik zekilde vardı.' Hatta 'Türkiyeli' kelimesi kullanıyordu. Ama sonra milliyetçi bir niteliğe büründü. Ne zaman değişti bu? 'Belki Şeyh Said isyanıyla, belki Avrupa'dan, Almanya ve İtalya'dan gelen daha dışlayıcı milliyetçilik fikirleriyle, bunları bilmiyoruz, açık değil.' Ve ekliyor tarihçi: 'Atatürk bence başlangıçta yurtseverdi, milliyetçi değildi.'

Kürt sorununu yaratan ne? Sevres yarattı, Lozan halletti denebilir mi? Neden Avrupa'da hâlâ bir Kürt azınlık görmek ihtiyacı var?

Şöyle yanıtıyor bu soruyu tarihçi: 'Bence eğitim politikaları başarılı olsa, bu ölçüde bir Kürt sorunu olmazdı. Üstelik bugünkü Kürt sorunu 1960'ların ürünü; kimlik arayan entelektüellerin yarattığı bir akım. Kürtler'in Sevres'e yansıdığı haliyle 1920'lerdeki sorunları bugünkünden çok farklıydı. Tabii Kürt milliyetçileri doğrudan bir bağlantı kuracaktı, ama 'Doğu kültürü' diye farklı bir şey ilk 1960'larda çıktı, sonra Kürt kimliği, kültürü ve dili meselesine dönüştü. Cumhuriyet'in bir şekilde halletmesi gereken bir sorun bu. Avrupalılara gelince, bu onların demokrasi anlayı-

şıyla, insan haklarıyla ilgili bir şey. Ama Türkiye'de henüz olay böyle görülmüyor.'

Feroz Ahmad'a göre, azıl sorun olan antlaşma Lozan değil Sevres'dir. Yeniden canlandırılabilir mi? 'Yugoslavya'da olanlardan sonra gerçek bir korku bu' diyor. Türkiye'nin zayıflaması çoğu güçlerin işine gelir. Böylece, güvenlik ve bütünlük kaygıları temelsiz değildir.

Şöyle bağlıyor sözlerini tarihçi: 'Temelleri var. Ama sadece askeri olarak baş edilemez. Daha geniş ele alınması lazım, mesela entegrasyon, yani eğitim ve kültür açısından. Eğitim eksikliğinden daha önce söz ettik. 1945'ten sonra Doğu'nun ihmal edilmesi de böyle bir eksiklik. Cumhuriyet'in ilk politikalarında böyle bir entegrasyon çabası var; Malatya, Kayseri gibi yerlerde fabrikalar bu nedenle kuruluyor. Ama kapitalizmin kuralları işlemeye başlayınca sermaye daha kârlı olan yerler arıyor. Şimdi gene Doğu'ya yatırımdan söz ediyor. Bence ne kadar çabuk yapılırsa o kadar iyi. Hiçbir zaman çok geç sayılmaz.'

İşte Feroz Ahmad'ın kimi düşünceleri!

Doğrudur, Doğu'nun kalkınması bir an önce gerçekleştirilmeli. Ama ister istemez soruyor insan: Hangi yöntemle? Cebinden başka bir şeyi düşünmeyen ve çapsız özel girişimin öncülüğüyle çözülecek bir dava mıdır bu?

Eğer dikkatini çekmişse, "Sevres Antlaşmasının hortlatılmak istendiği şu yıllarda..." ve devamla "Atatürk bence başlangıçta yurtseverdi, milliyetçi değildi" ve incileri doktörüyor despot aydınımız. "Kürt sorununu yaratan ne? Sevres yarattı. Lozan halletti denebilir mi? Neden Avrupa'da hâlâ bir Kürt azınlık görmek ihtiyacı var?"

Bu sorunları bir tarihçi adına kabul ediyor ve soruyor Tanilli. Yani Kürtler yok, bunu yaratan Sevres Antlaşması ve Avrupa(!) Sanki milli güvenlik konseyi şefi Kavrakoglu ya da Tansu Çiller konuşuyor...

Ve Feroz Ahmed, "Bence eğitim politikaları başarılı olsa, bu ölçüde

bir Kürt politikaları başarılı olsa, bu ölçüde bir Kürt sorunu olmazdı..."

Ve çözüm: "Doğunun kalkınması bir an önce gerçekleştirilmeli." Bu görüşler bu bakış açısı kimin?

Sartre Cezayir Savaşı sırasında Fransız sömürgecilerinin görüşlerini şöyle özetliyor:

1) Cezayir sorunu, her şeyden önce ekonomiktir. Mesele, sağduyulu reformlarla 9 milyon insana ekme ver-mektir.

2- Bunun sonucu olarak da toplumsaldır. Doktorların ve okulların sayısı artırılmalıdır.

3- Bu da eninde sonunda psikolojiktir... Ancak bu üç faktör üzerine çalışılırsa sakinleştirilebilir: eğer açlığını bastırarak kadar yerse, eğer bir işi olursa ve eğer okumayı bilirse artık sous homme (alt insan) olmanın utancını taşımaz ve biz de eski Franko-Müslüman kardeşliğini yeniden keşfederiz." (Frantz Fanon, Sosyalist Yay. Aktaran M. Oruçoglu. Uzun Yürüyüş, Sayı 33, s. 39)

Sartre'nin Fransız sömürgecilerinin bakış açısını özetlediği durumda Server Tanilli'nin bakışı arasında bir fark var mı? Yok! Despot aydın Server Tanilli sömürgeci bir memur gibi efendisinin görüşlerini dile getirmiş burada. Demokrasi adına, Kültür adına... İşte biz despot aydın diye bunlara diyoruz. Dillerinden düşmeyen "demokrasi" ama vicdanlarında sallanan dar ağaçları...

Ve biz yönümüzü şimdi Anadolu'ya çeviriyoruz, Meclis açılıyor?

DİPNOTLAR

1- Yazıyı, kim bulmuştur? Aryenler mi, Samiler mi? Bu hâlâ arkeolog ve tarihçilerin tartıştığı bir noktadır. Bu nokta tartışılmasın ama Aryenlerin Onadoguya geldiği tarihte Sümer çivi yazısı gözükmüyor ve oradaki bir çok kavim bu yazıyı kullanmaktadır. Yazılı tarih de zaten Sümerler sayesinde ancak İsa'dan üç bin ya da üç bin beş yüz yıl önceline kadar ancak götürmektedir bizi. Bu apok bir çelişkidir. Diğer Aryen(Ari) kavimleri olarak sayılan Persler ve Hindliler'dir.

2- Değerli arkadaşlar, yazımızın tizen bu-rasında aldığımız eleştiriler yüzünden bu konuyu çok dar tutmak zorunda kaldık. Bu konuya ilişkin en zengin kaynakça ve belgelerin olduğu "Sevr Entikaları" kitabını arkadaşlara öneririz.

Ataerkil egemenlik sürecinde kadının mücadelesi (5)

Zelal ZEL

Kadının mücadelesi sürecinde çalışan kadını anlatmaya devam ediyoruz.

İşçi sınıfı içerisinde kadın emekçilerin durumu özel bir öneme sahiptir. Tüm çalışanlar içinde 1/3'ü temsil eden kadınların çoğunun sigortasız, geri ve düşük ücretlerle çalıştırıldıklarını ve bu kadınların sorunlarını, geçen yazımızda, tekstil alanında çalışan kadınların durumunu anlatırken aktarmıştık sizlere.

Kamu sektörü ise çalışan kadınların yoğunlukta olduğu bir diğer alandır. Yaklaşık olarak 1.5-2 milyon kamu çalışanın yarısını kadınlar oluşturmaktadır. Özellikle sağlık ve eğitim alanı bunların başında gelir. Kadınlarımızın çoğu bu alanları kolay ve ev ile bağlarını koparmayacak meslekler oldukları için seçmişlerdir. Örneğin, öğretmenlik mesleğinde günün yarısı okulda geçtiği için kadın için idealdir. Günün yarısını evinde çocuklarıyla geçirebilecektir. Sağlık alanı da keza kadın için nöbet sistemine dayandığı ve kol gücüne dayanmayan bir iş olduğu için tercih nedenidir. Kamu sektörü de yoğun olarak ataerkil şekillenmenin yaşandığı alanlardan biridir. Kadın kendi alanında bir yere kadar yükselmekte, bölüm şeflikleri, müdür, müdür muavimleri, dekan, başhekim gibi yöneticilik mekanizmaları erkeklerin denetiminde tutulmaktadır.

KADINLARIN ÇALIŞMA YAŞAMINA KATILIMI

Resmi istatistiklere göre (Nisan 96 itibarıyla) kentlerde yaşayan kadınlarımızın sadece %14.6'sı işgücüne katılmaktadır. Sosyal güvenlik kapsamı içerisindeki kadınların oranı %18.7,

erkeklerin oranı ise %53.07'dir. Daha da önemlisi bu rakam artacağına devamlı bir düşüş göstermiştir. Yine ilginç olan bir yan, kadınlar çalışma yaşamına erken yaşta girdikleri halde, yaşamlarının en verimli döneminde çalışma yaşamlarından çekilmeleridir. Bunda en önemli unsurun aile ve çocuk olduğunu düşünüyoruz. Ekonomik özgürlüğünü alma ve bağımsızlık istemi ise, işe başlamasında belirleyici bir yan olarak gözüküyor. Kadın çalışma yaşamında bile statü olarak kocasının statüsünden daha etkin bir konuma sahip değil. Ataerkil aile biçimi kadın üzerinde kendini ağır bir biçimde hissettiriyor. Bu da erkeğin hâlâ kadın üzerindeki belirleyiciliğini ortaya koyuyor.

Eğitim düzeyleri, kadınların üretim sürecine katılmalarını etkileyen önemli etmenlerden birisidir. Kadının eğitim düzeyi yükseldikçe çalışma yaşamına katılmaları da artmaktadır. İşgücüne katılım oranı eğitim almamış kadınlarda %17 iken, yüksekokul ve üniversite eğitimi almış kadınlarda %74'e ulaşmaktadır. Fakat yaşanan örnekler göstermiştir ki, aile ve çocuk sözkonusu olduğunda kadın yüksekokul mezunu olsa bile üretimden kolaylıkla uzaklaşabilmektedir.

Çalışan kadınlarımızın en önemli sorunlarından birisi de 'eşit işe eşit ücret' alamama sorunudur. Ülkemizdeki durumda karşılaştırıldığında, toplumsal yaşamda kadınların daha ileri bir konumda olduğu burjuva ülkelerinde bile çalışan kadın ile çalışan erkek arasındaki ücret farkı %20 ile %40 oranlarında değişmektedir. Bu durum bizim gibi "geri" ülkelerde nasıl bir hal alır, varın siz düşünün. Bununla birlikte kadınların iş alanları sınırlı ve daha çok erkeğe göre hafif işlerde çalıştırılmaktadırlar. Kadınların

yaptıkları çalışmayı 'iş' olarak görmeme mantığı, daha az ücret vererek kadını cezalandırmaktadır.

KADININ ÇALIŞMA YAŞAMINI TERK NEDENLERİ

Kadınların çalışma yaşamından ayrılmalarının nedenlerinin başında evlilik gelmektedir. Ataerkil şekillenmenin yaşandığı ve aile içinde bunun en yoğun etkilerinin görüldüğü, erkeğin uzun yıllardır bu erki elinde tutarak kadınlar arasında baskı aracı olarak kullandıkları gerçeği bilmektir. Kadın toplumsal baskının da etkisiyle işinden kopmaktadır. Bunun yanında, ağır koşullarda çalışan, eğitim düzeyi düşük kesim açısından, evlilik, bekarken çalışan genç kızlara bir 'kurtuluş' olarak sunulmaktadır. Oysa iş yerinde patronun, evde ise kocanın boyunduruğu altındadır.

Bir başka sorun da kadının çocuk sahibi olma istemidir. Bir çok işyeri sırf bu yüzden işe alınacak kadınların bekar olmalarını istemektedir. Ayrıca gerek sosyal örgütlenme biçimlerinin, gerekse toplumsal değerlerin etkisiyle çocuk sahibi olan kadınların çocukla olan bağları 11-12 yaşlarına kadar devam etmektedir. Dolayısıyla kadının çalışma yaşamını terk nedenleri arasında çocuk sayısından çok, çocuğun varlığı gelmektedir. İşyerlerinde kreşlerin ve çocuk yuvalarının olmaması kadını çaresiz bırakmakta, bu durum işten ayrılmasına neden olmaktadır. Fabrikalarda kreş olmadığı gibi kamu alanında varolan kreşler de ücretli halle getirilerek çalışma yaşamı kadın için yük olmaya, daha doğrusu yük haline getiriliyor.

Çalışma şartlarının kötü ve yıpratıcı olması da kadının çalışma yaşamını

terk nedenleri arasında kabul edilebilir. Zaten işyerinde yeterince yorulan kadın, eve geldiğinde günlük temposu devam ettirmek, yemek, çamaşır, çocuk bakımı derken dinlenmeden ertesi gün aynı tempoda işyerine gitmektedir. Kadını çevreleyen toplumsal mekanizmaların, aile, koca, annelik ve toplumsal baskının üzerine işyerindeki baskıya da fazla direnemeyen kadın, çalışma yaşamını terk etmektedir.

Görüldüğü gibi kadınlarımızın çoğunluğu henüz 'ev kadınlığı' bilincini kıramamışlardır. Bunda toplumsal kültürel şekillenmenin büyük etkisi söz konusudur. Çalışma yaşamında bile zincirlerini kıramayan kadın, üstelik iki kat daha fazla yükü bunu sürdürmeye çalışmaktadırlar.

ÇALIŞMA YAŞAMINDA CİNSİYETE DAYALI AYRIMCILIK

Yapılan araştırmalar, kadınların sosyo-ekonomik durumları ne olursa olsun, ataerkil yapıların içerisinde 'kadınlık' konumunu benimsedikleri ve ona göre yetiştirildiklerini gösteriyor. Yaşamın diğer alanlarında olduğu gibi ekonomik alanda da etkinlik ve ipler erkeğin elindedir. Yani erkeğin kendisi özne durumundadır.

Kadınların çalışma yaşamında karşılaştıkları 'eşitsizlik'lerin başında, aynı konumda ve statüde bulunmalarına rağmen, kadının erkeğe göre daha az ücret alması ve daha aşağı görülme-

si gelmektedir.

Kadına cinsiyetçi yaklaşımda; toplumun kadını nasıl gördüğü kadar kadının da kendisini nasıl gördüğü önemlidir. Çoğu zaman kadın kendini değersiz ve erkeğe göre aşağıda hissedir. Bu durum aynı işi yaptıkları halde böyledir. Toplum tarafından ise öncelikle 'ev kadınlığı' kimliği ön plandadır. Genel olarak erkek dışarıda 'işyerinde', kadın ise 'ev ve aile' içinde düşünülür. Dolayısıyla kadının çalışması ikincil görünmektedir. Bir zaman sonra kadın da kendini böyle görmeye başlar.

İşte kadının çalışma yaşamında da ev kadınlığı kimliğini üzerinden atamaması, ona cinsiyetçi bir bakış açısını beraberinde getirir. Çalışma yaşamında da ev kadınlığıyla uyum içinde olacağı görevler verilmeye başlanır. Hafif ve tali işlerde çalıştırılır; en önemlisi ona nasıl olsa bir gün evine dönecek mantığı ile yaklaşılır.

Oysa kadın, toplumsal olarak rolünün, çalışma yaşamı içinde olması ile erkekten hiç de geride olmadığını hatta daha ileri bir konumda olduğunu görebilmelidir.

KADININ TOPLUMDAKİ YERİ ONUN SINIF MÜCADELESİNE KATILMASINI ENGELLEMEDİR

Tüm bunların ışığında kapitalist sömürü biçiminin, kadın üzerinde bas-

kı aracı olduğunu ve yaşamın her alanında gerek devlet eliyle, gerekse aile içinde erkek tarafından kadının çifte sömürüye uğratıldığını görmekteyiz. Kadını çevreleyen, bu kalın kabuğu kırarak mekanizmaların varlığı, kadını bir anlamda özgürleştirecek, kadının toplumdaki gerçek yerini almasını sağlayacaktır. Peki nedir bu mekanizmalar? Kadın dernekleri, kadın dergi çevreleri, sendikalar, kadın komisyonları ve nihayetinde sınıfın partisi olacaktır, olmalıdır. Kadının bu kabuğu parçalamasına hepimiz yardım etmeliyiz. Kadının, sendikalar içindeki varlığının da tartışılması gereken bir diğer yan olduğunu düşünüyoruz. Çalışan kadınlarımızın çoğu sendikaların varlığından habersiz ve birçoğu sendikayı tanımıyor. Sendikaların kadına bakış açılarının da erkek egemen toplumun bakış açılarından farklı olduğunu özellikle bizim ülkemizdeki işçi sendikalarının durumuna bakıldığında görülecektir. Yeni kurulan kamu sendikalarının -az da olsa- bunun dışında tutulabileceğini söyleyebiliriz. Fakat onlarda da irdelenmesi gereken önemli eksiklikler var.

Kadını sınıf mücadelesine katabilmenin yolu, kadını sorunları etrafında birleştirip kadın kimliğini kazanmasını sağlamak; sorunlarına yönelik birlikte çözümlemelerde bulunmak ve onu toplumsal yaşam ve çalışma yaşamı içinde kendi öz örgütlülüğünde mücadele etmeye çağırmaktır.

“Bilge evre” üzerine (4)

Ozan VELİ

II. OPK’NIN DAR DENEYCİLİĞİ, TEK YANLILIK VE KÖKLERİ

II. OPK’nın indirgemeci ve mekanik mantığı aynı zamanda dar-deneyci ve tek yanlıdır. Bu yöntem, idealizm metafiziğinin çeşitli türevleriyle beslenmektedir. İndirgemeci mantık, dış dünyanın kavranmasına, öncel deneylerin ve sonuçlarının hiç bir tarihsel kesit ayrımı yapmadan uygulaması ya da uygular görünmesi biçiminde tezahür eder.

II. OPK, deneyciliği en kaba ve en dar biçimleriyle, üstelik bilgi biliminin oluşumu ve dış dünyanın kavramlarla ifadesi ve yeniden anlaşılmasına sunulması şeklinde değil de; bilinmezliğin alandırması şeklinde ele alır.

Bütün uslamamalar ya “birliğin ilkesizliği” diye öne çıkarılan ve yanlış olarak lanse edilen yaklaşıma ya da bir kaç kötü deneyle ve tamamen kendi dışındakileri kendi önünde resimleyerek oluşturduğu korkaklar-kaçkılar edebiyatıyla açıklanmaktadır.

Birliğin iç sorunları, onun nesnel zorunlulukları, nesnel nedenlerini irdelemeyi bir yana bırakarak, birlik deneyinin dar sınırları ve onun görünen sonuçlarıyla uğraşmaktadır. Bu fikri alemin, salt bir birlik sorunu noktasında değil, var olan tüm siyasal yaklaşımlarına yansımaktadır.

II. OPK, kendi deneyini, hayatı açıklamada kullandığı tek anahtar olarak ele aldığı anda, bir diğerinin veya öncesi süreçlerin aynı anahtar kendisinin kullanmasında hem de aynı biçimde –hem de daha şatafatlı biçimde– kullanmasının önünde ne engel olabilir?

Oysa, II. Konferans sonrası dene-

yimler, DABK-Konferans ayrılığı, II. MK’nin tam olarak dışlanması, yine bunların da öncesindeki deneyimler doğru biçimde sentezlenebilse daha gerçekçi –nesnel– nedenler yerine kimi öznel eğilimler geçirilmez ya da bu durum daha sınırlı olabilir. II. OPK örgütsel ve örgüt içi sorunlarda tam bir tek yanlı bakışa ve bunların tümünü öznel niyetlerle açıklayan bir bilinmezci idealizme sahip.

II. OPK öylesine mekanik bir indirgemeciliğe sahip ki 95 ayrılığı ve akabindeki gelişmelerin tümünü Bolşeviklerle ile Menşevikler ve Troçki pratikleriyle açıklamaya çalışıyor. Bu yaklaşım; KÖK döneminde yine o dönemin ve OPK’nın egemen çizgisinin temsilcilerince uygulanıyordu ve TKP(ML) kesimine “tasfiyeciler-darbeci” denilmesine; “*Lenin, tasfiyeciliği, ‘emperyalizmin işçi sınıfı içindeki ajanları, ideolojik düşmanları olarak tanımlanmıştır. Madem ki ‘darbeci-tasfiyeciler’ dedik o zaman nasıl Lenin’in açıkladığı bu tasfiyecilerle birleşebiliriz?*” şeklindeydi.

Yine aynı biçimde, II. OPK birlik yönünde tavır takınan I. Bölge OPO’sunu, “*Menşeviklerle Bolşevikleri uyuşturmaya çalışan Troçki’nin tavrı*” diyerek itham ediyordu.

Bu mantık “*ayrıntıları bilmek, tanımak için doğal ya da tarihsel bağintılardan ayrılarak ve nitelikleri, özel neden ve sonuçları içinde incelemek*”ten kaçınan mekanik indirgemeci bir mantıktı.

KÖK döneminde “*Darbeci-tasfiyeciler*” kesime dair söylenenler KDH öncesiyle üstelik, –Bu durum sonradan bir gerekçe yapıldı–

Dar deneycilik burada iki biçimde yansıma buluyordu. Birincisi, hiç bir tarihsel benzerliği ve hiçbir özgün ifade biçimi bulunmayan koşullarla, bir baş-

ka koşulu açıklamaya çalışmakta, kaba bir dar deney sunumu verilmeye çalışılıyordu. Buna karşın onlarca benzer durumlarda, gerek SBKP’de gerekse de ÇKP’de gösterilebilir. Öte yandan Menşeviklerle Bolşeviklerin ayrışması, Leninist parti öğretisi sorununda olmuştur ki; bu temel bir yaklaşımdır ve illegal devrimci işçi sınıfı öncüsünü yadsıyan Menşeviklerle Bolşeviklerin bir arada kalma koşulu kalmamıştır. Oysa 94 ve 95’teki durum buna benzer nitelikte kesinlikle değildir.

Ne bağımsız OPO’nun ne de KÖK dönemindeki muhalif OPO’nun ve BABK’in yaklaşımı, Menşevik ve Bolşevik birliğini ister nitelikte değildir; sadece en keskin biçimde Parti savunusu içinde olduklarını iddia eden güçlerin samimiyet ve kavrayışlarının da ölçümü olan ve aynı pratik içinde aynı yakın minvalde ortaklıkları bulunan güçlerin birliğinin savunulmasıydı. Marksizmin özünü değil de onun deneylerinin kimi sınırlarını tekrara yönelen anlayışların varacağı son nokta burası olacaktır.

Bütün söylediklerimizi, beş sene sonra “birlik” yaparak tanıtırlarsa hiç şaşımayın. Bu günden daha, “niye ayrınız, farklılıklarınız nedir?” diye sorulmaya başlandığını ya da “biz ikiz kardeşiz” denildiğini biliyoruz en azından.

Dar deneyciliğin ikinci biçimi, nesnel gerçeklikleri sentezleme hasretinin –daha doğru ifadeyle hasretsizliğinin– tek yanlı biçimde sadece kendi deneyimini, kendi deneyimi içinde de sadece kendisinin deneyimleriyle yetinmesidir. Öyleki bir yöntem, öncesinden ya vardır ya da yoktur. Yeni tüm biçimler öncel reçetelerle belirlenemediği için geçersizdir. Mantık, öncel bir şablon üzerine kuruludur ve özgün üretimlerin tümüne kapalıdır.

II. OPK'nın ideolojik şekillenişindeki deneyci ve dar deneyci yaklaşımların yanı sıra, simgeci bir biçimcilik ile öznel idealizmin çeşitli türevlerini de içermektedir. "Yeniden inşa" kavramının içeriği de aynı simgesel ajitasyonlarla doldurulmaktadır. Bu tarz ve bu ideolojik özelliklerin de kökleri eskilere dayanmaktadır.

Politik tüm belirlenmelerde bariz bir dar deneycilik, indirgemecilik, taklit ve tek yanlılık mevcuttur. Çin şablonculuğu, İK'nın sınırlı kır deneyimleriyle yan yana konulunca, halk savaşının ve tüm politik yaklaşımların bulunmaz teorileri elde edilmiş oluyordu. Her organ, her birey, her konferans, her yönetim birimi kendi deneyimlerinin saatihi, her olguya, her koşula uyarlaması da kaçınılmazdı. Bu durum, parti içi mücadelede de aynı içeriği koruyordu. Her eleştiri, resmîyete ters düşüyorsa, orada kesin kes, Bolşevik Partizan mülteciliği ya da II. MK kaçkınılığı var demekti. Her deneyim tek bir nedensellik, kaçkınılık ve korkaklık niyetiyle açıklanıyordu.

Maddi yaşamı yorumlamada, nesnel hareketi algılamada tek yanlılık ve deneyci sınırlılık her süreçte önemli etkiler oluşturmıştır. III. Konferansın şekillenmesi de ve sonrası süreci de esasta bu özlerden kaynaklı sorunlar yaşamıştır. DABK süreci, GKK deneyimiyle ayrıştırılmış, "nasıl olsa çocuklar uslanı" kavrayışıyla, öznel niyetler gerçeklerin yerine geçirilmiş, kendi cephesinden bir çırpıda "çözülecek" sorunların altından çıkamamıştır. Ve her deneyim bir yeni şaşkınlığı ve telaşeyi beraberinde getirmekle kalmamış, aynı biçimde tekrarları da koşullamıştır. Yani deneyimler bir dizi zengin tecrübe birikimi değil, yeni yıkımların habercisi olagelmıştır.

II. OPK çizgisi geçmişte nasıl ki Dersim deneyimini tüm Kürdistan deneyimi yerine geçiniyorduyorsa, aynı biçimde her ayrılık durumunu bir öncekinin -ya da daha öncekilerinin- fotokopisi yaparak tarihsel gelişme evrelerini ve bunun toplumsal pratik ve yine teorik evrimleşme alanındaki yeni etkilerini, buna bağlı gelişen gelişmelerin karakterini her zaman yaptığı gibi cesur ve korkak ikileminde açıklıyordu.

Bu durum genel olarak deneyleri sentezleyememe, her olguyu kendi tarihsel ve toplumsal gelişmeleriyle

açımlayamamanın ürünü şeklindeki dar deneyci çabasının sonucudur.

"Ulu bir zargen ağacının doğal dal dökümü" diye lanse edilen süreçlerin gerçekliği hiç de böyle değildir. Bunu en basit zihinsel hareketin kendisi dahi ortaya çıkarabilir ama II. OPK ve onun mantığı hariç.

Oysa deneyler, olgular ve gözlemler göstermiştir ki her toplumsal gelişme ve bir aşamadaki sonuç birbirinden ayrı, birbirini koşullayan, birbirine bağlı bir dizi ayrıntıdan oluşmuştur. Ve bilinçli insan eyleminin olduğu her yerde, olguların, olayların yönü hiç bir biçimde sadece kendi doğallığı ile açıklanamaz. Bilimsel inceleme gereklilikleri olarak şeylerin iç hareketini koşullayan ayrıntılar üzerinde durmamızı gerektirmektedir. Toplumsal olayların akışında, bilinçli insan eylemi, kendi maddi anahtarının yeniden biçimlenişinde de etkili olur. Dolayısıyla; "doğal bir dal dökümü" benzetmesi, mutlak bir doğa olayını mekanik bir tarzda ve indirgemeci şekilde toplumsal deneylere gıdıtılmasıdır ki, sadece toplumsal hareketi iradi olanı alamamaya yarar.

Dar deneyci ve deneyci yaklaşım, II. MK olgusuna yaklaşımda da aynı öz ve biçimdedir. Kaba bir yaklaşım; "II. MK ne oldu?" sorusuna verdiği, "kaçkın ve mülteci" cevabıyla dar ve sığ bir sonuç indirgemeciliğine varır. Bu bir yan ya da görünce ve olmaması gereken bir yan. Ama II. MK ya da sonrası "Komün" sadece bu değildir. Toplumsal deneyler göstermiştir ki, bu son, kendi sürecinin bir dizi ayrıntılı çalkantıları içinde ortaya çıkmış ve II. MK gittikten sonra da bu çalkantılar durulmamıştır. O zaman dikkatleri şu grubun, bu kişinin "kaçkınılığı" üzerinde değil de onu da koşullayan nesnel yasaları daha tam biçimde anlamaya ve onun koşulladığı hareketin yönünü saptamaya çalışmak gerek.

Toplumsal yasaların insan bilincine ve onun örgütlü aktivitesine gönderdiği etkileri en iyi biçimde toplumsal mücadele deneyiminde edelebiliriz. Ama tabi bu, II. OPK'nın dar deneyci ve sonuççu mantığı olmaması kaydıyla.

Birlik öncesi, birlik ve sonrası süreçlerin deneyimleri de sonuç bölümlerine bağlanarak açıklanmış ve işin içinden çıkmıştır. Doğadaki, toplumdaki tüm olay ve olgular bir dizi iç ayrıntıyla, hareketin çeşitli yönleriyle ele alma-

bildiğinde nesnel duyuşal varlıklara varılabilir. Ya da II. OPK anlayışında olduğu gibi kötü biten her şey kötü, iyi olduğu görülen her görüntü iyi olarak tabir edilir. Aynı biçimde, yanlış bir kimyasal karışım ya da karışımın oranlarındaki yanlışlık ya da karışımın hazırlanışındaki ortamdaki koşulların hatalı ele alınışında istenilen sonuçlara varılamamış bir deneyci çabada, bilincinin, bunu tüm kimyasal bileşenlerin reddine gitmesi mantığına ulaşmasıdır bu. II. OPK bu ayrıntılarla uğraşmıyor ya da uğraşamıyor, deneyin gümlenen sonuçlarıyla ilgileniyor ve dünyasını bunlarla açıklamaya çalışıyor. Bunu yaparken de bir dizi başkaca yanlış sonuçlanmış, hatalı deneyimleri (mesela KDH gibi) kendisine dayanak yapıyor.

II. OPK'NIN FAYDACILIĞI VE ETİK ŞEKİLLENİŞİ

Gerek II. OPK'yı karakterize eden çizgi gerekse de öncesi süreçlerde egemen olan oportünizmin en bariz özelliklerinin başında faydacılığı gelir. Bu aynı zamanda, kendisine öncü misyonu yüklemiş elit parti bürokrasisinin yapı içinde bizzat yaygınlaştırdığı ve gidecek bir tarz haline getirdiği etik şekillenişini ifade etmektedir.

Öyle ki bu mantık, "kendisinden" olan her şeyi ak, olmayan her şeyi kara tanıma içinde ele almıştır. Bir gün öncesine kadar övgülerle göklere çıkardığı, bir gün sonra yerin dibine batırma uğraşına girmiştir. Bu bir günün deprem yaratan etkisi, sadece dalkavukluğu red etme şeklinde olması dahi yeterlidir.

Mantığın kendisi, kendisine yararlı olan, kendisinden yana olan her şeye yeşil ışık yakma şeklindedir. İyi ve kötülük, kendisine karşı sunulan başarıların düzeyine bağlıdır.

Mesela, en zor ve en sorunlu bölgelerden birinci bölgede en etkili görevleri yerine getirmiş olan OPO üyelerini ve savaşçıları, kendisine karşı takınılan tavırdan vazgeçirmeye çalışmış, bunu başaramayacağını anladığı gün, tüm bu güçlere, korkaklar ve lanetliler grubu deyip işin içinden çıkabilmekte big sakınca görmeyen bu yaklaşımını sürdürmüştür.

Faydacılığın bir yanı inkar ve riyakarlıkla beslenmektedir. Siyasal-ideolojik açıdan öznel-idealizmin ve nesnel

idealizmin alt yapısı üzerine kurulmuş olan faydacılık gerçeği, parti yaşamını tahrip eden en önemli etmen olagelmıştır. II. MK'nın ticaret olayına, Kardeşler Harekatı karşısındaki tavırlara, birliğe ve ayrılığa kaynaklık oluşturan esas etmenlerden (zaafılardan) biri faydacılık yanı olmuştur.

Diğer zaafı yanlar da olduğu gibi faydacılığın da kökleri geçmiş süreçlerin derinliklerindedir. Özellikle de II. yenilgi sonrası yaşanan teorik ve pratik açmazlar, kendi gücüne güvenme, halka güvenme ve bu minvalde her ne şartta olursa olsun açık marksist tavır takınma yerine; idareci, beslemeci, orta yolcu tavırlar takınılmış ve özellikle de ayrılıklarda fayda toplayabilmek için alabildiğine yamanmacı bir politik çizgi çıkmıştır ortaya. Bu durum, muhalefeti bastırma yöntemlerinde sılıklarla beslenmiş ve giderek iki çizgi mücadelesi ve onun zorunluluğunun sadece genel teorik soyutlamaların kabulünden öteye gidilememiştir.

DABK ile Konferans aynılığı süreçlerinde faydacılığın imareti oldukça güçleniyor ve belirginleşiyordu. Bu yan özellikle de köy küçük burjuvazisinin ve şehir küçük-burjuva ara sınıf ideolojilerinden beslenerek oldukça hızlı geliyordu. DABK ve Konferans kanatlarının kendi özgünlükleri buna fazlasıyla açıktı. Birlikte birlikte de birbirini eritme mantığında alabildiğine faydacı yaklaşımlar sergileniyordu.

Örgüt ve örgütlü yaşam sonuçta birayların bir araya gelmiş faaliyetlerinin tümü olduğunda; insan unsuru ve onun etik, felsefi, kültürel şekillenışı bir çok alanda, hatta faaliyetin tümünde belirleyici olacaktır. Ortaya çıkan bir zaaf, zamanla yapıyı karakterize eden ya da onun önderliğini karakterize eden bir durum haline geldiğinde orada tehlikenin asıl boyutu kendisini apaçık göstermeye başlamış demektir.

Faydacılığın zemini derinlikten ve teorik analizlerden yoksunlukla besleniyor, her çıkmaz bir başka aymazlıkla aşmaya çalışılıyor. Kitle siyasetinde, ittifaklar ve birlik güçleri noktasında da bariz görüngüler oluşturunuyordu.

İkiz kardeşlerin ayrılığı şeklindeki DABK-Konferans aynılığının sona erdirilmesi bir zorunluluk durumunda iken, birliğin ele alınış, uygulanış ve

ileriye taşıma anlayışları üzerinde faydacılık mantığının, "köprüden geçene kadar ayrıya dayı deme" hesabı şeklindeydi. Oysa, ön sarsıcı tartışmalar yürüterek birliğe adımı atmanın zorunluluğu -önerilmesine rağmen- kavranamamış; bu kavrayışsızlık esas olarak da; "nasıl olsa yola getiririm" hesaplarının pragmatikçe yaşama uyarlanması şeklinde olmuştur.

Politik esasların gözlenemediği ve bunların baz alınıp hareket edilemediği her durumda, faydacılık genel bir etik şekillenme olarak ana karaktere oturur. Bu niyet olayıyla da bağlantılı değildir. Niyet sadece bir maddi yansımayı etkiler düzeyindedir.

Konferans kanadın 4. konferansının gerek öncesi, gerek sonrası süreçte bu öz gayet açık biçimde kendisini ifade ediyordu. Örneğin "seksiyon" düşüncesini savunan ama kastlanmış kliğin yanından ayrılamayan tarafların gerek kendisinde gerekse de kastlaşan, klikleşen kesimin bunlara yaklaşımında kalın kabuklu bir faydacılık türüne rastlanılır. Sıfılaşma ve uzlaşmalar politik-ideolojik düzlemlere göre belirlenmez. Baş eğen farklılıklar okşanır, bunlarla hiçbir kaygı duyulmadan uzlaşılır, ama doğrultusunda dirayet ve tutarlılık gösterenler faydacı ittifakların vurgunlarıyla hemen oracıkta 'mahkum' edilebilir.

Parti yaşamında kuramsal bütünlük oluşturmak ve mücadeleyi bu doğrultuda güçlendirmek; öncelikle; düşüncenin doğa ve toplum yasalarına uygunluk derecesine paralel olarak gelişeceği -doğru olarak- kabul görüldüğünde, faydacılık, bireysel hesaplaşmalar şeklinde ortaya çıkmayabilir. Fakat bizde esas ana karakter oy hesapları üzerine kurulduğundan, hemen hemen her daim bir yamanmacılık ve faydacılık siyaseti oluşmuştur.

Kuramsal tartışmalar ya da kuramsal analizlerde, ideolojik duruşların ürünü olarak faydacılık ortaya çıkabilir. Geleneğimizin tarihinde bunun da birçok örneği mevcuttur. Ama esas olarak kuramsal tartışmalar oldukça sığ ve yüzeysel yaşandığından, faydacılığın esas özü parti yaşamında ittifaklar ve oy hesapları olarak ortaya çıkmıştır.

'87 ayrılığı sonrası süreçte DABK'ın, "biz revizyonistlerle birleşmeyiz, içindeki revizyonistler oldukça birlik olmaz" yaklaşımı, konferansçı kesimin, II. MK döneminden kalan ya

da kimilerinin revizyonist diye tabir ettiği bir kaç insanın da partiden kopmaları için -adeta- ne gerekiyorsa yapılyordu.

Aynı nitelikte faydacı anlayış ve ideolojik zaafiyetler, II. OPK'nın, III. Konferans süreçlerine yaklaşımında da belirgin biçimde kendisini hissettirmektedir. Düşüncenin, -dolayısıyla karar ve belirlemelerin- toplum ve doğa yasalarına uygunluğu noktasında analiz yapma yerine, II. OPK'nın kararlarına -veya sonuç olarak tanımlanan seçlere- uygun olanlar ayrıştırılarak, zorlama ve yaşamın gerçekliğinden kopuk bir kaba faydacılık görülmektedir.

Hukuksal işlerliği olmayan bir çok uygulama biçimi, sadece II. OPK ve onun mantığına yararlı olduğu için çok rahat biçimde içe sindirilmektedir. Ve bu şekillenmeler gelinen noktada, devrimci nitelikleri tahrip eden önemli bir işlev durumuna gelmiştir. II. OPK sonrası süreçte ve hala devam eden belirgin bir tarz, her alanda her bölgede aynı aynı uydurmalar ve politik yalanlarla politika yapılmaya çalışılmaktadır.

Yalan yanlış asıp tutmak, doğru olmayan savlar üzerinden politika yapma etik bir şekilleniş ve bunun faydacı tarzda kabullenışı söz konusudur. "Şu bırakın, şu kaçın, yoklar, bitiler" vb. söylemler bugünün revaçta olan betimlemeleri. Bırakıp kaçanlar kimsenin sahiplendiği ya da gizleyerek savunduğu yok -olamazda- ama arkadaşlar var olamı da inkardan gelerek ve bunu politik "doğruluk" olarak kendisine fazladan bir eklem yaparak, hiç bir sıkıntı çekmeden, alabildiğine faydacı davranmaktadırlar.

II. OPK'da, iki kişi hakkında alınan 'ölüm' kararları varken, bunu çok açık karşı çıkılacak ortamlarda gizliyor; destek ve dalkavuk siyasetinin olduğu ortamda sahiplenip savunuyorlar. Kendi örgütlü insanının bir çoğu dahi bu kararlardan habersiz.

Her alanda, her kararda alabildiğine kökleşmiş bir faydacılık söz konusu. Örneğin ileri mevzileri bırakıp yurtdışına çıkanlar bizden birileri ise bunlar, "en aşağılık kaçkınlardır. Ama yok eğer bu gidenler yurtdışında kendileriyle ilişki içindeyse, orada hiç bir sorun yoktur. Ve bunun lafı bile edilmez. Üstelik Parti olanaklarını ya da kimi maddi değerlerini kendi özel tasarruflarında kullanarak gidenlerin bir çoğu kendi

yanbaşlarındadır.

Yakalanıp çözülmüş, bir çok değer ele vermiş, kömünlerde kalması dahi tartışmalı olan, ikinci gün arkadaşların komününe geçince; yayınlarında manifestolarla "bize geçti" ilanları yapılmıştır. "Bizden olsun da ne olursa olsun" mantığıdır bu. Ve alabildiğine küçük hesaplı yaklaşımlardır. Bu tarz şekillenmeler, birlik öncesi, birlik ve sonrası dönemlerin ayyuka çıkan yanları oldu. Bunun bir çok kesimi etkilediği ve muhalif olan ya da daha doğru rotada olanların da bundan payını aldığını söylemek mümkün.

Bu durum özellikle de ayrılıklarda oluşan çatınlarda büyümeye çalışan bir geniş, tutarsız ve hesaplı kesimin de oluşmasını hızlandırmıştır. Adeta ayrılığın, ayrılık evreleri ve sonrasında olduğu faydacı, deneyci, sağ yaklaşımların kendisinden beslenen bir asalaklar ya da "uyanıklar" kitlesi oluşmuştur. Bunun en önemli besin kaynağı, tarafların adam kapma ve kelle sayısını, niteliğin önüne geçirmesi yanlış anlayışının ve faydacılığın kendisi olmuştur.

Kimi ayrıntıları kendi tarihsel ve doğal genellemelerinden ayrıarak nitelikleri, kendi özel nedenleri ve onun sonuçları içinde irdeleyemeyiz doğru analizler oluşturamayız. Doğanın ve toplumun nesnel yasalarının zihindeki yansımaları her durumda tam bir uygunluk içinde gelişmez. Çoğu kez bunlar, yaklaşık bir uyum durumu sergilerler. Yani zihinsel beceriler, doğayı ve toplumu tam olarak nesnel biçimde yansıtmayabilir ve ifadesi buna denk düşmeye bilir. Bu nedenledir ki süreçlerimizi irdeleyen de farklılıkların ortaya çıkması doğaldır ve doğal olduğu kadar daha nesnel olanı bulup çıkarmak kuramsal bir zorunluluktur. II. OPK mantığı böylesi bir zorunluluğu hafifleten ve giderek uyduruk bir politik düzlem içinde oldukça da yanlış bir etik şekillenme yaratmaktadır. Bu tarzın özellikle de ayrılık ve dağılma dönemleriyle birlikte iyice resmileştiğini ve geliştiğini görmek gerekir.

Geleneğin süreçlerini -özellikle de son süreçleri- yaşamış olan her kesimin de bundan etkiler taşıdığı yadsınmaz. Fakat burada sorun, bu tarzın önüne geçilemek ya da bunun için çaba sarf etmek olacaktır. Üzülerek belirtelim ki, II. OPK'nın mantığı var olan bu sakat yaklaşımları giderek daha da güçlendir-

miş, bir geriye dönüşün acılı hikayesini tekrarlamıştır.

II. OPK mantığı, olaylara ve kendi tarihini ele alırken kendisi için faydalı olan şeyleri alıyor, diğer gerçekleri es geçerek tarihinin yazımında "proleter" tavrı ortaya çıkarmış oluyor. II. OPK'nın **Kardelele Hareketi** karşısındaki tavrı da bariz bir faydacılıkla şekillenmektedir. Kendisi için yararlı olan ne varsa ona sıkı sıkıya sarılıyor, bununla da başkasının eksikliğiyle kendisini tamamlamaya çalışıyor.

BİZ NEDEN AYRILDIK?

Bu soruya II. OPK'nın verdiği yanıt oldukça açık. "**Korkaklar ve suçluların kaışı**". Bu yanıt, bir önceki bölümde de izah etmeye çalıştığımız gibi neredeyse diğer bütün ayrılıkların da bu lunmaz cevabı.

II. OPK'dan hemen sonra II. OPK'ya doğal delege olarak katılan bir arkadaş I. bölgeye gelmişti. Bu arkadaş tavrı takınıp ayrılan ve GÖK oluşumuna katılanlardandı aynı zamanda. OPK'nın resmîyetini sürdüren arkadaşın geliş bekledi. Randevular boşa çıkınca tüm savaşçıların da katıldığı bir toplantı yapıldı. Gücün %20'si GÖK'ten yana tavrı takındı. Gücün %70 GÖK'ün eleştirilerini ve haklılığını onaylayarak, ama bir ayrılığı doğru bulmayarak bağımsız tavrı takındı. (OPO da bu tavrın başını çekti.) %10'u II. OPK'yı tanıyacığını açıkladı. Bağımsız tavrı olmasaydı neredeyse %70'lik gücün tamamı da GÖK'ten yana tavrı alacaktı.

II. OPK'nın temsilcisi arkadaş bölgeye geldiğinde "*bu duruma çok şaşır-dık. Arkadaşlar nasıl olurda böyle tavrı takınır.*" dedi. "*Üstelik bizi de dinlemeden*" diye ekledi de.

Aslında bütün herkes sürecin can alıcı sorunlarını çok iyi algılıyor ve önderliğe karşı duyduğu hisleri iyi biliyordu. Ama yine de II. OPK'daki gelişmeleri daha yakından öğrenmek istedik.

II. OPK'nın temsilcisi arkadaş; iki tane "suçluyu" ve "kaçkını" öne çıkarıp, cevizi onların başında kırdı. Bu iki "suçluyu" daha sonra iki doğal delege ve Karadeniz güçlerinin yanı sıra Üstelik bu yarı tüm komutanları da iç-riyordu.

II. OPK temsilcisine göre, bunların içinde hiç bir uyum ve hiç bir siyasi bir-

lik yoktu. Hepsini birbirini yadsıyarak, sonrasında aynı bulvarda, -yani tavrı takınma bulvarında- birleşmiş.

Tavrı takınan bir delege arkadaş ve öncesinde kimi nedenlerden dolayı Konferansa gitmeyen bir arkadaş GÖK tarafı olarak bölgeye çağırıldı. Bu çağrı, karşılıklı bir ortamda toplantı yapmak ve OPK'ya dair söylemleri daha iyi anlamak amaçlıydı. Arkadaşlar geldi. II. OPK'ya katılan ve resmi temsilini yapan bir ve II. OPK'ya katılmayıp bu resmîyeti yapan iki yetkilinin ve GÖK adına yetkili olan -biri OPK delegesi, biri delege seçilip OPK'ya gitmeyen- iki taraftan arkadaşlarla toplantıya oturduk. Bu toplantıda tüm OPK iddiaları fiyasko çıktı. "*Para ve silah bloke etmişler.*" "*Konferansa darbe yapma istemişler.*" vb. türünden iddiaları savunamayınca ve bunları doğrulayamayınca, bölgeye kendi denetimlerinde gelen kimi savaşçılar da GÖK saflarına geçtiler. (Arkadaşlar daha sonra bunu bizim demogojilerimize bağladılar.) Süreci kimi ayrıntılarla incelediğimizde, bir kavram olarak "korkaklar" ve "suçlular" söyleminin gölgesindeki nesnel durumun kendisini ve bunun kamufle edilmesinin politik hezeyanlarını görürüz.

Bölgeye geldiğinde şaşırarak arkadaşların şaşkınlığında, nesnel durumu kavrayamama, gerçek durumu bilince çıkaramamanın kendisi yatıyordu.

Adama sormazlar mı, tavrı takınan insanların suçlu ve korkak olduğunu bilmek sadece sizin bilgelığınız miydi? Yani yıllarca aynı saflarda, bir çok zor gedikte birlikte yürümüş bu insanlar kendilerini ve birbirlerini tanımaktan tamamen bihaber miydiler? Ya da başka bir açıdan bakacak olursak; iki "suçlu" çıkıyor ve bir yığın "tutarsız", "eklektik" tavullarıyla birlikte, bir gücün etkili ve hem de sıcak bölgelerin önemli bir gücünü etkisine alarak ya da ardılı yaparak ayrılmasının gizi nerede?

Oysa realiteyi biraz incelediğimizde durum kısaca şöyleydi. 94 Nisanıyla birlikte başlayan "yeni" ayrılıklar süreci, nesnel olguları nasıl etkiledi? Bu sorunun cevabına nesnel ve de bilimsel yaklaşmak, bu doğrultuda cevaplar verebilmek önemli olacağı kanısındayız. Kendi cephemizin de içinde bulunduğu, başını ve zaafına katkı sunduğumuz süreçlerden bir bölümünü ayrıtılandırmak gerekli olacaktır. Çünkü 95 ayrılı-

ğı da bu zeminin olgunlaşmış ve önceden beslenerek gelmiş zaafiyetlerin ve de açmazların sonuç bölümünü oluşturmaktadır.

94 Nisanına gelindiğinde, niceliksel alanda görece gelişen bünye; dar, deneyci, sığ, mekanik, faydacı ve öznel politik yönelimin karakterize ettiği oportünist önderliklerin, açmazı aşamayıyla birlikte ciddi iç sorunlar yaşamaya başlamıştı. Bu yeni bir evrime, sıçrama ya da gerileme durumunu kulluyordu. Kendisini yenileme, tıkaçı kaldırma ve bünyesini dönüştürme pratiği içine girmek bir yana; küçük hesapları devrim sorunlarının yerine geçirek birbirini yeme yarışına girilince, bir dizi karmaşa ve kaos silsilesi yeni biçimler alarak kapağı dayamış oldu.

Birlik alabildiğine faydacı, hesaplı ve de küçük planlar etrafında ele alındığından, dağılma da oldukça erken geldi. Ayrılık, kimi yaklaşımların "nasıl olsa hallederim" hayallerinin boşa çıkması, kimilerinin küçük faydalar etrafında şekillenmesi, kimilerinin süreci kavrayamaması, kimilerinin yetersizlikleri, kimilerinin müdahale edemeyişleri gibi etkenlerle daha da erken gündeme gelmiş oldu. Bu zemin içinde Darbeci denilen kesimin o gün içindeki yaklaşımları daha belirgin ve önde, aynı zamanda da daha uç görüşlerle sunmaktaydı. Diğer yandan, ayrılık gibi çalkantılı dönemlerin çatlaklarından beslenmek isteyenlerin birlik yönünde çaba sarfetmeyişleri, yine Konferansçı kesimin kastlanmış şekillenmesi dahilinde olan kesimin sürecin sorunlarını kavrayamamaları ve de DABK güçleri karşısında düştükleri zayıf pozisyonu ayrılıkla bertaraf etme istemlerinin belirgin yansımaları; ve Marksist doğrultuda olan çevrelerin yetersiz, eklektik ve derli toplu hale gelemeyen teorik "bütünlükleri" ve de sürece yeniden katılmaları ve ayrılıktan beslenen güçlere karşı etkili olamayışları; bireysel hata ve zaafıların ayrılığı koşullayan diğer yanlar olagelmıştır.

Bir anlamda, ayrılık; bütün kötülüklerden kurtulmanın anahtarı oluverdi ve bu kimi durumlarda bir bilinç eylemi olarak ifade edilmemiş olsa da davranışlara kaynaklık eden ciddi bir bilinçaltı etkileşim durumuydu. Sorun kesinlikle tek tek bireylerin işi değildi. Bireylerde sadece var olan nesnel gerçekliğin görüngülerinden çeşitli imareler

resimleniyordu.

"Ayrılık, birlik içi koşullara göre en kötü durumdur" diyen bizler açısından da yukarıda bahsettiğimiz kimi zaaf ve hatalar, yetersizlikler söz konusuydu. Günün özgün çatışmaları, daha doğru düşünme ortamını da dinamitliyor, giderek siyasal çatışmaların bireysel-grupsal hesaplaşmalar şekline geldiği görülmüyordu.

Kötürümleşen bir bünye içinde yabancı atların cirit atması daha kolay olacaktı ve ayrılık böylesi koşullarda şanlı-şöhretli uğraş haline gelebilirdi.

Nitekim her kesim açısından şatafatlı yaftalarla "tasfiye ettik" şeklinde ortaya çıkan sonuç; politik-ideolojik sorunların var olan kültürel etik şekillenmelerin, kadro bileşenlerinin seviyesindeki sıklıkların olduğu o koşulla kaçınılmazdı. Yani o önderlikle hiç bir yere gidilemez, en fazla iki yıl geciktirme durumu olabilir.

Sonuçta parti de bireyler topluluğundan oluşuyordu ve ciddi bir açmaz, yetmezlik, dar görüşlülük söz konusuydu. Bu yaklaşımlar ta başından birliğin gereklerini, politik düzlemde bilince çıkarılabilmek değildi.

Dönemin hengameleri içinde birinci bölge II. mintaka OPO'sunun yaklaşım ve kararlarını olumlatırken, bunun da özellikle birliğin korunması noktasında tavizler verme; yanındaki MK üyelerini toplantıya katılmaları için zorlama; tutuklanma, silahsızlandırma, cezalandırılma pahasına da olsa NT ve denetimdeki güçlerle açık toplantıları oluşturma vb. gibi yönleriyle yetersiz ve zaafı olduğunu belirtmek gerekir. Yine de gelişmelerin yönü daha iyi görebilen, kimi müdahalelerinde anlamlı, doğru ve uygun zamanlamayla tavır takındığı kanısındayız. Ayrıca II. mintaka OPO'su; iki yanlı (darbeci ve kastlanmış konferans kesiminin resmi çizgisine karşı) bir mücadele sürdürmekte de yetersiz olmuş. Darbeci kesimin uç yaklaşımları bu kesimi Konferansçı kesime yakınlaştırmıştır.

Bu dönemlerde birinci bölge başta olmak üzere kırdaki gelişmeler belirleyici olmuş, -partinin menşevik zaafı ve iç işlerlik hastalıkları nedeniyle- diğer alanlar zamanında olayları kavrayamamış, oluşan bir ayrılığın peşinden sürüklenmiştir. Aynı durum II. OPK'da da Karadenizdeki güçler belirleyici olmuş, birinci bölge ve batı bu gelişmele-

rin peşinden sürüklenmiştir.

94 Nisanında ayrılık bir kesinlik olarak ortaya çıktıktan hemen sonra, biz acil bir konferansı örgütlenme yönünde girişimlerde bulunduk. Bu doğrultuda bir komiteanın (KÖK'ün) oluşturulmasını önerdik.

KÖK'ün en geç üç ay içinde tüm parti üyelerinin birebir katılacağı bir konferansı bölgede gerçekleştirmesini savunduk. İlk etapta bu karar genel kabul gördü. Sonra III. mintaka güçlerinden kopup gelen bileşimle yeniden bir toplantı yapıldı. Kimi akıldane arkadaşlar, (daha ziyade bir kişi ve hemen orada KÖK önerimize tam destek veren bir diğer arkadaşı da yanına alarak) "Partinin ayakta olduğu, pek fazla bir sorun bulunmadığı, MK'yı güçlendirip yola devam edelim" diye önerdiler.

Ticaret olayından dolayı yoğun tepki merkezine oturan MK'ya karşı "olmaz" tavırları yükselince; "Parti örgütsel olarak ayakta, geçici bir MK'yı oluşturup devam edelim, MK'nın belirleyeceği ve uygun göreceği bir süreçte -bu en az bir yıl sonrasıydı- Konferansı yaparız" denildi. Ve GEMK (Geçici Merkez Komitesi) önerisi KÖK'e alternatif öneri olarak sunuldu.

Teorik açıdan dönemsel kısa sorunlar gündeme otururken, pratik hiç de ayrılık günlerinin şatafatlı görüngüsüyle devam etmedi. GEMK ve KÖK tartışmaları diğer bölgelere iletili ve tartışmalar, doğru-yanlış düzleminde devam etti. İlk KÖK önerisi ve hemen beraberinde KÖK'ün oluşturulması -haklı olarak- kimi anti-demokratik yanlarıyla eleştirildi ve bizler de KÖK üyelerini belirlemede yanlış yöntem izlediğimizi kabul ettik. KÖK'ün "tüm parti üyelerinin birebir katılımıyla üç ay içinde bölgede konferans yapılmalıdır" önerimize, "bu batıdaki parti organlarını tasfiye etmektir," diyen Çakıroğlu yoldaş ve bir yoldaşın da kanlımıyla I. Bölgede GEMK, çoğunluk düşüncesi oldu. (Sonrası süreç gösterdiği sürecin uzamasıyla birlikte batı parti organları işlevli olmadı ve tasfiyeler asıl sürecin uzamasıyla belirginleşti.)

Diğer bölgelerin KÖK'i benimsemesiyle birlikte KÖK resmi çoğunluk düşüncesi haline geldi. Ve yeni -temsilî biçimde- seçimler yapılarak KÖK üyeleri belirlendi. KÖK, aynı zamanda Darbeci kesime de çağrışı içermesine rağmen, bu yöndeki çoğunluk iradesi

KÖK'e egemen olan anlayışın hilekarlığı ve oportünizmi sayesinde var olan kararlar yok sayıldı.

KÖK genel anlamda kabul gördü ve resmîyete büründü ama içi boşaltılıp tıkabasa mesnetsiz şeylerle dolduruldu. KÖK-GMK tartışmalarının sonuçlanması zaten ayları bulmuş, üç aylık o ilk nesnel durum önerisi allak-bullak olmuştur.

Bu süreç gerek iç koşullar, gerekse de dış koşullar açısından ciddi bir dağılmanın devamını ve kapsamını büyüten etkiler oluşturmaya başladı.

Şatafatlı söylemlerin; "kültür devrimi" şeklindeki belirlemelerin yaşama uyum içinde olmadığı kısa sürede açığa çıktı. Ayrılık sonrası güçlerin sayısı azaldı. Birlikler küçüldü. İşlerin kapasitesi arttı. Bireylerdeki tedirginlik büyüdü. Tecrübeler bölündü. Otuz-kırk kişiyle gezen birliklerin sayısı ona inince yürümek zorlaştı, ruh hali sarsıntılara uğradı. Çünkü savaşçıların büyük çoğunluğu, birlikle birlikte katılmıştı ve küçük grup faaliyetlerinde bulunmamıştı.

Ayrılığın hemen sonrası süreçte denk gelen ambargo ve düşmanın topyekün savaş yönelimiyle bölgeye (Derim'e) onbinlerce asker sevkıyatı ve kapsamlı operasyonlar, kitlelerin birlikte girdiği havanın tersi biçimde dağılması, yine düşmanın kitlelere yönelerek yakıp yıkmaya ve göçertme politikalarını fiiliyata geçirerek gerillayı soyutlamaya çalışması içteki bunalımı derinleştirdi ve hızlandırdı. Öyle ki, Ovacık'tan Hozat'a faaliyete giden 20'ye yakın birlik iki ay sonra altı kişi olarak geri döndü.

Bu gelişmeleri önceden bilince çıkarmaktan ve yönlendirmekten yoksun olan önderlikler, kendi bünyesindeki çözülmelerin önüne geçemediği gibi önderlik misyonu içindeki tek tek bireylerin—bizlerde dahil—kişisel zaaf ve hataları sürecin çözümlüğüne müdahalede yetersizliği güçlendirdi.

Öte yandan kendi açımızdan en önemli gördüğümüz politik hatalardan biri de, 94 ayrılığında mücadeleyi salt darbeye kesime karşı yürütülen biçimiyle sınırlı tutup, yapı içindeki oportünist çizgiye karşı yeteri derecede bir savaşım içine giremeyişimiz olmuştur. Bu durum, —bizlerin aktiviteleri ile de egemen olan oportünizmin ömrünü

uzatmış; ayrılık sonrası süreçte de bu mücadele yeterli olmamıştır. Darbeciliğe karşı çıkış bir biçimde içimizdeki oportünist kanatla uzlaşmayı doğarmış, bu bilinçli bir politik tercihten ziyade, doğal bir gelişim seyri şeklinde olgunlaşmıştır. Ayrılık sonrası bildirilerde ve genel yaklaşımlarda; genel siyasi ve ideolojik açmazlara karşı yeteri derecede bir duyarlılık gösterilememiştir.

KÖK birinci toplantısının yapıldığı dönemden II. OPK'nın yapıldığı tarihe kadar bunların daha da derinleşmiş; dökmeler alabildiğine boyutlanmış. 94 ayrılığı sonrası dökülmeler başladığında, birlik döneminin parti sekreteri arkadaş, "Anlaşıyor ki tüm savaşçıları yenileyeceğiz" dediğinde durum üzerine uzun uzun düşünmüş, gidişatın vahametini kavramaya çalışmışım. Bir kaç ay sonra bu arkadaşın kendisinin de yurt dışında soluğu aldığını duyunca, en önde yürümekten öte, sözlerin hükümünü yitirdiği bir süreçten geçtiğimizi anladım. Evet gerçeklik tam da böyleydi. Dökülmeler had safhaya ulaşmış, bir çok parti üyesi, ayrılık sonrası ani hastalıklara kapılmış, şehire inme yollarını aralamak için elli çeşni fitneye baş vurmaya başlamıştı. Gidenler geri dönmüyor, imkanlar daralıyor, koşullar ağırlaşıyordu. Kalanlarda ise ciddi güvensizlikler, çatışmalar, hesaplar ve önderliklerin aymazlıkları yüzünden çalkantılarla sarsılıyordu.

Batıda da sorunlar çuvala sığmıyor ve 94'ün kışına girerken **Devrimci Oluşum** adıyla bir grup partiden kopuyordu.

95 kışının sonuna gelirken I. Bölgeden bir grup kopup DARBECL'ler dediğimiz TKP(ML) saflarına geçecekti. I. Bölgede kış oldukça sorunlu geçmiş; küfürleşmeler, tehditler, güvensizlikler had safhaya ulaşmıştı. Baharda batı ile irtibat çalışmaları kurulmaya çalışılırken, Halil Çakıroğlu ve iki yoldaşı, düşmanla olan bir çatışmada kaybedince durum daha da vahim bir akış içine girecekti.

Kış aylarında yapılması düşünülen II. OPK alt konferans tartışmalarının hiçbir (bölgede) yapılamamıştı. Baharda kimi zorlamalarla alt konferans yapıp delegeler gönderildi. Bu aşamada batıdan gelen bir kurye arkadaş; "batıda her yerde ayrılık olacak diye konu-

suluyor," dediğinde; "bu süreçte yeni bir ayrılık en büyük yakını demek olur. Ayrılık doğru değil, buna taraf olunmamalı. Parti içinde mücadele boyutlandırılmalı. Oportünizmin fazla yaşama şansı yok" dediğimizi çok iyi hatırlıyorum. Kış öncesinde hazırladığımız kimi perspektif, eleştiri ve öneri yazılarımızı gönderdik ve bunların Parti Birliklerinde yayınlanmasını istedik. En son PB'de yayınlandığı söylendi ama bunları görmek bize ve bir çok konferans delegesine ve delega adayına nasip olmadı. Üstelik bu yazılarımız II. OPK'ya gitmediği gibi herhangi bir değerlendirilmeye dahi alınmadı.

Benzeri sorunların Karadenizde ve batıda da oldukça kapsamlı biçimde yaşandığını sonradan öğrenmiş bulunduk. Bunların en temel meselesi, güvensizliklerin büyümesindeydi.

Tabi ki, bu sadece siyasi-ideolojik açmazların yarattığı sonuç bölümleriydi. Bütün bu görüşmelerin beslendiği esas ana nokta; geçmiş süreçlerden devam edegelen ve artık en üst sınıra ulaşmış bulunan, kaba, öznel, mekanik, dar ve sıkı ideolojik yaklaşımların yarattığı tahribatlar ve bu tahribatların insan (birey) psikolojisine ve tüm faaliyetine etkiler göndermesiydi. Mesele tek tek Ahmet-Mehmet sorunu değil; bir politik-ideolojik bütünlük olayıydı. A alanında Ahmet, B alanında Mehmet, C alanında Örgüt, D alanında başka bir sorun olarak yansıma buluyor olması pek fark etmiyordu. Temel bileşenler, bir yığınların hızla büyüdüğünü haberdar ediyordu ama bunu kimse yeterince anlayamıyordu.

Örgüt yaşamındaki bu hızlı dejenerasyon, yozlaşma, yıkılma ve çözülmüş, ancak somut gerçekliği oldukça doğru kavrayabilen ve bu temelde doğru taktilerle yaşamı yeniden üretebilen bir önderliğin sayesinde durdurulup tersine çevrilebilirdi ki, bu süreçte böylesine bir potansiyel söz konusu değildi. Ancak bunun imarelerini taşıyan güçlerden bahsedilebilirdi, ki bunlarda ya alabildiğine dağılmak ya da bir çoğu önderliğin sekte, yıkıcı, çifte standartçı, faydacı yaklaşımlarına karşı koyamayıp dökülmüş ve kopmuştu.

İşte tam da bu yetmezlik koşullarında II. OPK sadece örgütsel bir resmîyete tanımlamanın ötesine gidemeyen, gerçekleri kavrama çıkarmaktan uzak

olduğu gibi, bunun üzerine önerilenleri dahi hiç dikkate almayan, kendisine muhalefet eden ve biraz da "baş belası" olarak görülen kesimlerden kurtulma hesaplarına endekslenmiş, parti içinde önceden beri kasıtlı bir çevrenin işaretleriyle yönlendirilen ve hedefinde oy sayısında çoğunluk sağlamaktan öteye bir şey bulunmayan bir etkinlik oldu.

İşte yine tam da burada II. OPK resimiyetini yürüten arkadaşlar gelişmeler karşısında afallamıştır. İki tane "suçlu", "tutarsız" vs. dedikleri adamlar tavrı takınıyor ve her ne hikmetse bölgeler ikkiye bölünüyor, kimi yerde bu oldukça da etkili oluyor.

Bütün bunlar neden şaşırtıcı? Çünkü arkadaşlar realiteyi kavrayamıyor ya da kavramaktan uzaklar. Onca can alıcı sorunun yaşandığı ve parçalanmanın nesnel koşullarının en üst sınırlarda olduğuna ilişkin realiteyi göremeyen mantık; astığını asuk, kestikini kestik tarzıyla yola devam etmeye çalışıyordu. Aynı mantık, ayrılanların "birbirini yadsıdığını," "siyasi birlikteliklerinin olmadığını" tekrarlarırken de bütün bunların nedenlerini inceleme ve sonuç çıkarma basireti gösteremiyordu. Aynılık bir olgu olarak karşımıza çıktığında, durumu tersine çevirmenin gerekliliğini benimseydik ve destekledik ama, bunun özellikle de II. OPK'ya egemen olan mantık açısından olumlu sonuçlar vermeyeceği büyük ihtimal dahilindeydi. Bu nedenle bağimsız OPO'nun uzun bir süre devam eden "birlik" istemi yönündeki tavır, yeterince bir duyum ve kavram oluşturamadan sonuçlandı.

95'te gerçekleşen II. OPK'ya gelindiği süreçlerde politik hatın oportünist özü, pragmatizmi, bürokratismi, korumacılığı, ayak oyunları, çifte standartçılığı, adam sendeciliği, grupçuluğu, şefçiliği, dayatmacılığı ve bir çok bireysel zaaf ve kültürel yozlaşma ve değer kaybını, yoldaşlık yitimini, disiplin-sizlikleri ve çok daha genel anlamıyla komünist-devrimciliği tasfiye eden bir minval olarak belirgin göstergeler sunuyordu.

İdeolojik olarak kaba ve mekanik materyalist öznal ve nesnel idealizmin bilinen çeşitli türleri ve bilinemezci-lik egemen durumdaydı.

Ya da sorun ne OPK'da ortaya çıkan 5 dakika sorunu, ne konferansa karşı suç işleme sorunu ne de sadece azınlık çoğunluk meselesiydi. Sorun bu ideolo-

jik zaaf ve hastalıkların önü alnamaz bir tahrifat ortamında, "artık böyle gidilemez" gerçeğinin beyinlerdeki yansımalarıydı. Bütün bu zaafli ortamlarda çıkışta sağlıklı olmadı/olamazdı da. Çünkü çıkışı yapan ya da tavrı takınan arkadaşlar da -sonrasında bizler de- bu zaafli durumdan kendimize düşen payları almıştık. Bu nedenle bir çok çıkış, zamansız ve de yetersiz bir mücadele ortamında patlak verdi.

95 ayrılığı da, öncesi her aynılık duruma gibi bir dizi yeni dökülmeyi koşulladı. Yıpranan, erozyona uğrayan, güven ve ruh hali yitimi, büyüyen sorunları taşımada zorluklar bir çok doğru söyleme rağmen etkilerini sürdürmeye devam etti.

Tarafımız açısından özellikle de son örgütlenme forumunda, sorunların zaafli yanlarını bilince çıkarma ve ilk çıkıştaki öznal tespit ve abartıları düzeltme yönünde adımlar atılmış, öz-eleştirel bir tutum takınılmış olması yanında; II. OPK mantığı havanda su dövmeye ve mangaldaki külleri savurmaya devam etmiştir.

İşte bütün bu koşullar bizim ayrılığımızın nesnel zeminleriydi. Bu zemin, parti tarihinde özellikle de 80 yenilgisi sonrası giderek boyutlanan siyasal oportünizmin beslediği realiteydi.

Parti içinde yanlışlara karşı mücadele noktasında da ciddi sıkıntılar, dağınıklıklar, tutarsızlıklar yaşanmıştır. Zaten oportünizmin ömrünün çok uzun olması bunun göstergesi durumundadır.

II. OPK'nın üzerine kurulduğu politik hat bir çok özgünlükte aynı nitelikleri üreten bir süreç olagelmıştır. 95'e gelindiğinde yaşanan sorunlar ne "DABK'nın bitirme planı..."nın ne de "suçlular ve korkakların kaçışı"nın kendisi olarak ifade edilemez. Bu en kaba çapıtmaların ve bilinemezciğin kendisini resimlemesinden başka bir şey değildir.

II. OPK mantığı hiçbir politik analiz yapmadan, hiç bir pratiği öğrenme deneylerine çevirme basireti göstermeden, topu dışındaki güçlere atıyor ve tüm günahları onlara yıkarak kendisini aklama görevini yapmış oluyor.

87 yılındaki III. Konferans sonrası; Birlik döneminin ve birlik sonrası ayrılık sürecinin politik saptamaları ele alındığında da durum gayet iyi anlaşılacaktır. Yani bolca İK'yı dillere dolamak tek başına bir şey ifade etmiyordu.

Marksizm, yaşam için üretilen somut araçların niteliği ile orantılı olarak hayat bulmuş olacaktı. 95'te gelinen noktada, genel politikaların üretilmesinde de parti yaşamında da en zaafli dönemleri göstermekteydi. Yukarıda bahsini ettiğimiz yanlışlar -özellikle de- parti yaşamı ve onun yakınındaki örgütlü yaşamın durumuna vermek açısından ele alınabilir.

"Biz niye ayrıldık?" ya da "ayrılık hangi nedenlerin sonucuydu?" sorularının yanıtı, yaşanan süreçlerin bütünselliği içinde cevap bulmaktadır. Parti yaşamı, kendisini belirleyen ideolojik pencere ve kendi ifadesi olan politik saptamalar ya da saptayamamalarla birlikte bir bütünün önemli kesitlerini içermektedir. En kaba hatlarıyla özetlediğimiz süreç, genel politik hatın kendisinden yalıtık değildir. Toplumsal pratiğin bir noktada tıkanması ya da yıllarca ağır aksak yürümesinin nedenleri bu genel politik yaklaşımın kendisinden ayrı düşünülemez.

II. OPK ve öncesi çizgi, toplumsal gelişmeler karşısında ve kendi pratik yönelimleri nezdinde de alabildiğine kaba bir yaklaşıma sahiptir. Ulusal sorun, kitle sorunu, savaş sorunları, parti ve kadro sorunları, gençlik, kadın vb diğer sorunların tümünde ciddi bir çığlığa, kaba biçimcilğe ve mekanik ve öznal bakış açısına sahiptir. Bu yaklaşımların bütünlüğü, 95'in son gelişmelerini de hazırlayan esas etmenlerdir.

Düzeltilme:

35. sayımızda yazacağımız Ozan Veli'nin, "Kamuran'a mektup" başlığıyla 46. sayfada yayımladığımız yazıda, 1. sütun 3. paragraf 3. satırında; "İhanet! Ve biliyorsun ki o, kudurgan kurt ağzı gibi döner yüzünü güneşe. Şimdi daha sade seyirlere ulaştı ereğimiz. Toprağı dişlemekte etimizi. Ama üzülme. Her kötünün yanında umut, ay çiçeği gibi dinlersen duyarsın" biçiminde eksik çıkmıştır. Doğrusu; "İhanet! Ve biliyorsun ki o, kudurgan kurt ağzı gibi dişlemekte etimizi. Ama üzülme. Her kötünün yanında umut, ayçiçeği gibi döner yüzünü güneşe. Şimdi daha sade seyirlere ulaştı ereğimiz. Toprağı dinlersen duyarsın." biçimindedir. Düzeltiyor, yazacağımız ve okuyucularımızdan özür diliyoruz.

Çatlama sorunu

Cengiz GÜNDOĞDU

Geçen gün genç bir arkadaşım, "Hocam, n'olacak bu dünyanın hali", dedi. Ben de bunun üstüne, genç arkadaşına şu fikrayı anlattım: Her soruya hemen yanıt veren bir bilgisayar geliştirmişler. Gerçekten de her soruya yanıt veriyormuş. Bilgisayarı geliştirenler son derece sevinçliymiş. Şöyle düşünüyorlarmış. Bundan böyle yeryüzünde bilinmedik şey kalmayacak... insanın her sorunu çözülecek. Yöneticiler böyle düşünüyorlarken, oradan biri gelmiş, dikilmiş bilgisayarın başına. Tabii yöneticilerden biri hemen koşmuş, "Yeni bilgisayarımız ne sorarsanız sorun, hemen yanıt verir" demiş. Adam bir iki soru sormuş. "Ağrı Dağı'nın yüksekliği..." yanıt hemen ekranda gözükmüş. "Yayla çorbası nasıl yapılır" Yanıt hemen ekranda. "Bu yıl hangi takım şampiyon olacak" Yanıt hemen ekranda.

Adam, "Bir soru daha sorsam mı" dedikte, başına toplaşan yöneticiler, "Tabii" demişler, "istediğiniz kadar sorabilirsiniz" Bunun üstüne adam, ne sorsam diye düşünürken, "Düşünmeyin... aklınıza ne gelirse sorun" demiş yöneticiler. O zaman adam, "N'olacak bu dünyanın hali" demiş bilgisayara.

Bilgisayardan önce yanıt çıkmamış. Yöneticileri korkutan bir sessizlikten sonra, çat pat diye sesler çıkaran bilgisayar, çıkan dumanlar arasında ikiye çatlamış...

Bu fıkradan sonra genç arkadaş, "Birçok insan bu bilgisayara benziyor" dedim. Çünkü ben dünyamızda olagelenlere baktıkta, insanın bu dünyada hiç yaşamamış gibi yaşadığını görüyorum.

Sanki Konfüçyüs, "Yetkin insanlar toplu infazları durdurun" demedi... sanki Budha, "İnsan, insanı öldürmez" demedi.

İşte dünyamızın her yerinde toplu infazlar devam ediyor... insan, insanı katlediyor.

Descartes, akıl, herkeste eşittir, bellibaşlı bir yöntemimiz olmadığı için yanılıyoruz, dedi. Oturdu yöntem üstüne kitaplar yazdı.

Ama bakıyorum, yöntemsizlik her yerde baskın.

Şurda burda konuşurken yöntemsizliğe bir diyeceğim yok. Ama yazı yazmaya kalkışanlar, Descartes'in yöntem üstüne yazdıklarını niye okumazlar acaba.

Tabii Descartes'le yetinmek gerekiyor. Marks'ın Kapital'i de var. Maddeci diyalektik yöntemin nasıl uygulandığını orda öğrenebilirsiniz.

Geçen gün bir toplantıda konuştum. Şöyle dedim; arkadaşlar,

faşist, liberal, islamcı olmak kolaydır. Çünkü bu alanlar bilgiye gereksinme duymaz. Belledığınız bir iki doğmayla yıllarca atıp tutabilirsiniz. Ama iş marksist olmaya geldikte... İnsanlığın estetik, bilimsel, felsefi birikimini kavramak zorundasınız. Bu da yetmez, bu kavrayışın çok ciddi, çok sağlıklı yöntemlerle hayatın içine sokulması gerekir.

Tabii bu sözü, ilk kez ben söylemiyorum. Ta Marks'tan bu yana 150 yıldır bu sözü birçok insan söyledi. Bakın, Lenin bu konuda ne diyor. "İnsanlığın elde ettiği bütün zenginlikler hakkındaki bilgilerle hafızasını zenginleştirmiş kimse ancak kendisine ben sosyalistim diyebilir."

Neden böyledir bu. İnsanlığın elde ettiği bilgileri belleğe yerleştirmiş kişinin her şeyden önce bilinci bütünsel... diyalektik bakar dünyaya. Ancak böyle bir bilinç, yalnızca ağacın yaprağını değil, ağacı bütünselliği içinde görür. Bu görüden sonra, diyalektik ilişkiler içinde gerçekliği çözümler.

Bütün bu dediklerimden sonra şuraya geliyorum. Ordan burdan belenmiş doğmalar bilgi sayılmaz. İnsanlığın birikiminden yoksun bilinç, doldurulmuş "bilgi"yle sorunları çözemez.

Bilgisayar gibi çatlar.

Bugün marksistlerin önündeki sorun budur.

Bitmeyen oyunlar

Mustafa ÖZ

Türk burjuvazisi, oyun sahne-lerini yine hazırladı. Yakında gösterilerine başlayacak. Oyuncuların bir kısmı sağdan, bir kısmı da soldan oyun alanına doluşacaklar. Oyuncuların hepsi de kendilerini, kişiliklerini değiştirerek, bazısı cüceleşerek bazıları da kalpanlaşarak, asıllarını sahnenin arkasında bırakarak fotokopileriyle boy-larını gösterecekler. Aynı oyuncuları daha önceleri de gördüğümüz gibi yine onların leyek laklaklarını din-leyeceğiz: "Egemenlik kayıtsız gart-sız milletindir", "Demokratik laik hukuk devleti", "İnsan hak ve öz-gürlükleri" tekerlemelerini sırala-dıktan sonra, oyunun tehdit bölü-müne geçecekler. "Seçmek ve seçil-mek, herkesin hakkıdır." "Seçmek, vatandaşlık görevidir." "Sandık ba-gına gitmeyenler ya da seçimi pro-testo edenler, vatan hainidirler(!) Onlar mutlaka cezalarını görecek-lerdir," vb. cırtlak seslerini uzatıp gideceklerdir. Onlar bunlarla yetin-meyecekler, yalan üstüne yalan yı-gacaklar. "Bu cennet vatanımızda hilekarlara, üçkağıtçılara, oyun bo-zanlara yer yoktur. Birlik ve düzen içinde ebediyetlere kadar yaşayıp gideceğiz. Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz içindir. Güzel vatanımızın ve yüce milletimizin sıynını bulandıran 'çete' denemlerin kökünü kazıdık, se-lamete erdik," deyip sahnedeki me-lodilerini yükselteceklerdir. O sesle-ri dinleyen sürüleşmiş figüranlar da avuçlarının içi patlayıncaya dek oyuncuları alkışlayacaklardır...

Oyun alanına sağdan ve soldan giren oyuncuları, giriş kapılarına göre adlandıracaklar. Sağdan giren-

lere 'sağcı', soldan girenlere de 'solcu' diyeceklerdir kendi araların-da. Rol gereği, bu oyuncular birbir-lerini suçlar görünecekler, karşıla-rındaki alkışçı sürülere de birbirle-rinden çok 'ayrı'ymış gibi göstere-ceklerdir. Oysa bu düzenbazların hepsi de bir ağacın dallarıdır ya da aynı tarlanın karpuzudurlar. Ama bunların kökenini, aslını 'alkışçı-lar' bilmezler.

Aslında devlet, oyun sahnelerini, kostümlerini, kalıplarını Osmanlı-lardan alıp kendi sahnelerine monte etmişlerdir. Oyunun çekiciliğini ar-tırmak için de Batı'dan bazı 'boya-lar' alarak, onlarla boyanarak oyun-larını güçlendirmişlerdir. "Cumhu-riyet", "Demokrasi", "İnsan hak-ları" gibi boya malzemelerini ala-rak hem sahnelerini, hem oyuncula-rını hem de figüranları boyayarak oyunlarını oynamışlardır. Türkiye burjuvazisi, bu oyunlarını yetmiş yıldır sergilemektedir. Bunlar, bü-yük oyunların hazırlandığı yerlere "Siyasal partiler" demişlerdir. Si-yasal partiler denilen yerler, siyasal değil; bir sınıfın ideolojik ocağıdır-lar. Öte yandan bu ideolojik kazan-da aktörlerle figüranlar aynı kazana konup kaynatılmak istenirler. Oysa oyuncularla onların sakşakçılarını, aynı kazanda kırk gün kaynatsan, birbirleriyle birleşmezler. Ama ne-dense egemenliğin verdiği güçle partisel kazan kaynatılmaya çalışı-lır.

Burjuvazinin yıllardır oynadığı oyunun adı, "külâh kapmaca"dır. Her seçim oyununun sonunda yan-daşlar birbirlerinin külâhını kapma-ya çalışırlar. Diyelim ki bir seçimde birisi, başkasının külâhını kapar kendi başına takar. Başka seçimde

önceki külâhını kaptıran, kapanın başından külâhı alır kendi başına geçirir. Bu oyun böylece sürer gider. Bunların gerçek demokrasiyle, in-san haklarıyla, hukukla hiç ilişkileri yoktur. Külâh kapmaca oyununun tozu-dumanı arasında insansal de-ğerler, ahlak, uygarlık, kültür vb.leri silinir gider. Öte yandan külâh kap-ma oyununda emekçilere, tüm de-ğerleri yaratanlara hiç mi hiç külâh verilmez. O külâh sadece egemenle-re özgüdür.

Emekçi sınıf ve tabakalara neden yer verilmez bu oyunlarda? Veril-mez. Çünkü emekçi yaratandır. Emekçi dürtüstür. Emekçi ahlaklı-dır. Oyuncu burjuvaysa ahlaksızdır, hırsızdır. Onlar, emek sömürgeci-dir. Çünkü burjuva politikası yalan-dır. Burjuva politikası cahildir. Burjuvazinin yatağı olan kapitalizmin özünde 'faşizm' vardır. Faşizm ise o yerlerdeki son tahlilde, her şeyin be-lirleyicidir. Toplumsal korkuyu da bu yaratır.

Burjuva oyununun alkışçıları, fi-güranları, "korku"nun ortaya çıkar-dığı sürülerdir. Bu anlamda Nietz-sche'nin belirlediği, "İnsan korku içinde yaşayan bir varlıktır." Korku içinde yaşayan insan kendi aklını, bilincini kullanamayan, sürekli ken-dini unutan insandır. Hiçbir zaman da doğruya sahip olamamıştır. Bu nedenlerle "insan bilen değil, bilme-yendir." İşte tam bu duruma getiril-miştir Türkiye insanı. Sonuçta Tür-kiye insanının en az "yüzde altmışı aptaldır," denir. Bu kapsamdaki in-sanlar da hiçbir zaman oyunculara, düzenbazlara bir 'soru' sormazlar. Tüm olanları, başlarına gelenleri 'kader' deyip boyunlarını büklerler.

Baş oyuncuların, "egemenlik

kayıtsız ve şartsız milletindir" diyenler, bununla oyunlarını yıllardır sürdürülenler, otuz-kırk yıldır 'egemenliği' ellerinde bulundurmaktadırlar. Bunlar mıdır millet? Demek oluyor ki, burjuva yasalarında ve TBMM'nin altında (Egemenlik Kayıtsız Şartsız Milletindir) yazılanlar, 'milletin' değil de belli bir sınıfın göstergeleridir. O zaman TBMM'si, tüm sınıfların değil belli bir sınıf(lar)ın 'temsil' yeridir... Onun yanındaki "demokrasi", "insan hakları ve özgürlükleri" de belli bir sınıf için vardır. Egemen sınıfın dışındakilerin, "demokratik" hakları yoktur. Onlar yani emekçiler, sadece egemenleri beslemek için vardır. Onlar alın teri döktükçe, egemenler şeker. Emekçi sınıflardan kazandıklarını, yine emekçilere karşı kullanırlar. Jandarması, polisi, mahkemeleri, hapishaneleri hepsi de emekçilerin ürettikleriyle oluşturulur.

Burjuva egemeni olanlar, otuz-kırk yıldır dümenin başındalar ve kendilerini 'millet' olarak görmektedirler. Kırk yıldır bunların yaptıklarına baktığımız zaman, görünen Türkiye manzaraları hiç de iç açıcı değildir. Nedir bunlar? Yaratıcı, üreten emekçi sınıfların yaşam düzeyleri günden güne aşağılara düşmüştür. Onların çocukları dövülmüş, öldürülmüş, kaybedilmiştir. Ama burjuva "hukuk"u ortalarında görünmemiştir. Hapishaneler onlarla doludur, mahkemeler onlarla dolup boşaltılmıştır. Aynı sınıfın 'özgürlükleri', 'hakları' ellerinden alınırken, aynı zamanda onlar, gelir dağılımının en küçük parçalarına yerleştirilmişlerdir. Üst taraftan da bağnazlığın çukuruna atılmışlardır. Din, onlara 'kurtuluş yolu' olarak gösterilmiştir.

Gerçekten 'egemenlik' milletin elinde olsaydı bugünkü Türkiye manzaraları böylesine çarpık mı görünürdü? Türkiye insanı el yordamayla kendini arar mıydı? Sadece boğaz tokluğuna mahkum olur muydu o insanlar? Egemenlerin her kürsüye çıkışlarını elleri patlayıncaya

dek alkışlar mıydı? Millet egemen olsaydı ülkeyi emperyalistlerin üsleri yapıp, komşularına bomba yağdırır mıydı? Sonuçta, sahtekarların oyunlarını, oylarıyla boylarıyla yetmiş yıldır destekler miydi?

Platon'un devleti, bilginlerle yönetilir ve bilginler devleti giderek değiştirirler. Türk burjuvazisinin kendisi de devleti de hiç değişmez. Çünkü o, gelenekçidir, tutucudur, devletini de gelenekleri üzerine kurmuştur. Dış dünya, nesne sürekli değiştiği halde, gelenekçi yapılar olduğu gibi kalmıştır. Aynı kaldıkça da çürümüştür. Türkiye burjuvazisinin devleti de yetmiş yılda çürümüştür.

Egemenler, devletlerinin bittiğini iyi biliyorlar. O nedenle biten devletlerine emekçi yığınlarından destek istiyorlar. Emekçiler de alkışlarıyla, eylemleriyle egemenleri destekliyorlar ve onların yaptıkları her türlü rezalete 'ortak' oluyorlar. Onlar sokaklarda cinayetler işleyecekler, adam kaçıracaklar, emekçi sınıflar da bu karanlık işlere ortaklık yapacaklardır. Bu ortaklığın nedenini bir türlü anlayamayacaklardır.

Emekçiler akıllarını, egemenlerin oyun alanlarında yitirmişler. Aklını yitirince egemenlerin çivirdikleri dolapları bilemeyecekler. Bilememesi, aklının merkezileşmeyi başaramayışındandır. Merkezileşmeyen akıl, elbette sürekli yalpalayacaktır. Emekçilerin akılları, bilinçleri, iradeleri parçalandıkça egemenlerin işine yaracaktır. İşte egemenler, çeşitli oyunlarıyla başka insanların düşünce alanlarını sürekli daraltmaktadırlar.

Aslına bakacak olursak, Asya toplumları özellikle Türk toplumu, 'akıllı ve dürüst' insan yetiştirememiştir. Bozkırda debelenen, kütürsüz, bilgisiz insan topluluklarının sonu elbette böyle olacaktı. Bilgisiz ve kültürsüz insanlar, başkalarından

DAĞ ANA

İki partizan bulunmuş

dediler

vurulmuş iki yürek

Avetax yakınlarında

çantalarında tandır ekmeği varmış
dediler

sımsıcakmış daha...

şimdi bu mevsim

kar borandır köylerim

tipidir Avetax

şimdi kanayan bir yara gibi

virandır

yagınlar içindedir köylerim

şimdi zemherinin kollarında

olsa olsa

dağlar pişirmiştir

sıcacık tandır ekmeğini

yavrularına...

sonra akıtmıştır ateş gözyaşlarını
içine içine zemherinin

onlar vurulunca

Sevim ÇOBAN A.

özellikle batı'dan ne alırlarsa alsınlar, aldıkları da 'yamadan' başka işe yaramamıştır. Alınanı yerinde kullanma yetisi, akıldadır. Akıllı başından alınmış insanlar kullanma işini yapabilirler mi?

Bugün Türkiye'de bir avuç bilinçli insan vardır. Bunlar, bu düzenin her şeyini reddediyorlar da, egemenlerin 'seçim oyununu' reddedemiyorlar. Bu noktada burjuvazinin oyununa geliyorlar. Bu sahte oyunun gürültülerinden kendilerini bir türlü ayıramıyorlar. Kendilerini egemenlerin türlü oyunlarından ayıramadıkları gibi onların her yaptıkları kötülüklere de 'ortak' olduklarını bilmiyorlar. Ortaklığı iyi düşünmeleri gerekir.

Öğrenci hareketlerinde grup psikolojisi

Sinan GÜLEN

Devrimci yapıların örgütlenmeleri ve kadro sağladıkları en önemli yerlerden biri de üniversite gençliğidir. Hatta birçoğunun üniversite kökenli olduğunu söylemek pek de yanlış olmaz. Bu olgu da üniversite gençliğinin içinde bulunduğu zaafları devrimci yapılara taşımasını da beraberinde getiriyor. Bu açıdan, devrimci yapıların, dinamikliği nedeniyle önemli oranda yaslandığı üniversite gençliğinin izlediği seyir ve içinde bulunduğu durum oldukça ilginçtir.

70'li yılların başında oluşan devrimci yapıların önünde gelen insanların genellikle üniversite gençliğinden oluştuğunu ve arkalarında kitlesel bir desteğin olduğunu görüyoruz. Dönemin devrimci önderleri, sadece öğrenci gençlikten değil, işçi-köylü-emekçi kitlelerden de önemli destek görüyordu; onların sevgi ve sempatisini kazanıyordu. O dönemi-deki önderlerin, devrimci kişiliklerin insani ilişkileri, yaklaşımları, yöntemleri de farklı idi. Bu farklılık onların kitleler içinde yer almalarını, kitlelerin onlara olumlu bakışını getiriyordu. Ve kabaca bir tespit yaparsak o günlerde üniversiteli gençlik fabrikalara-tarlalara yani işçi-köylü-emekçi kitlelere yönelirken bugünün devrimci yapıları üniversite gençliğine yönelerek bir şeyleri devşirmeye çalışıyor ama nedense olmuyor.

Şimdi birakalım geçmiş bir yana da şimdiki üniversiteli gençlik içindeki devrimci grupların halet-i ruhiyesi- ni anlamaya çalışalım.

Üniversitedeki devrimci grupların yaşam tarzı bize bir tablo ortaya koyacaktır. Devrimci grupların bireyleri genel olarak hep biraradadırlar. Bira-

radeyken de bulundukları mekanlar genellikle bellidir. Okulun neresinde konuşlandıkları herkesin malumdur. Sadece okul içinde değil dışında da hep beraberdirler. (Öyle ki, "birlik ve beraberliğe en çok muhtaç olduğumuz günler" anlayışını kendi içlerinde sindirmişlerdir.) Bu birlik ve beraberlik timsali grubun kendi grubu dışında yine kendilerine benzeyen diğer devrimci-demokrat gruplardan insanlarla diyalogları vardır. Fakat devrimci-demokratlar dışındaki öğrencilerle diyalogları yok gibidir. Hatta onları yok sayan, küçümseyen bir eda hakimdir.

Grubun günlük yaşantı biçimleri de az çok benzerdir. Okula geliş ve her zamanki yerlerine konuşlanma. Gün içinde ise duruma göre çeşitli hareketlilikler (çeşitli propaganda çalışmaları, faşistlerle çatışma, forum, şenlik vs.) zaman zaman derse girme, okuldan grup halinde çıkış şeklindedir. Okuldan sonra da her zaman ziyaret edilen mekanlara doğru yol alma.

DIŞA KAPALILIĞIN NEDENLERİ

Öğrenci hareketlerindeki bu grupların dışa kapalılığının nedenlerini bulmak çeşitli imkanlar sunacaktır. Bu grup bileşenlerinin dışa böylesine kapalı olmasının temel nedeni rahat ve mutlu olmalarından kaynaklanıyor olsa gerek. Çünkü bir nevi sanal, kendilerine ait bir dünyada yaşadıkları için. Bu dünyada korunaklıdırlar. Herkes kendisi gibi düşünmektedir, herkes kendisi gibi yaşamaktadır. Eğer çevrenizde 10 kişi varsa ve bu 10 kişinin hepsi aynı düşüncedeyse tüm dünyanın bu 10 kişiden meydana geldiğini zannedersiniz. Hiç kimse

böyle olduğunu dile getirmez ama insanın bilinçaltı dünyası böyle olduğunu hisseder, duyumsar. Çok güçlüdürler bu dünyada. Doğrunun kendilerinde olduğundan şüphe yoktur.

İşte böylesi bir grup şekillenmesi, insanın kendisini rahat, güçlü hissetmesini sağlar. Böylesi bir grupta insanlar kendisini fazla zorlamaz, sorgulamaz. Farklı düşüncede kimse olmadığı içinde kendi düşüncelerinin doğruluğu üzerine şüpheye düşmesine de gerek yoktur. Madem herkes kendi gibi düşünüyor öyleyse araştırma, inceleme, okuma, tartışma gibi zorlayıcı çabalara da gerek yoktur.

Genel olarak, öğrencilik bilip de yaşamı içine girince, korunaklı yapıdan diğer insanların arasına karışınca "devrimci" yönleri önemli ölçüde törpüleniyor. Bunun çok çeşitli nedenleri var ama; kendisi gibi düşünen insanlarla birarada olan, buna karşılık farklı düşüncedeki insanlarla çatışmayan biri elbette okul sonrası yaşamda bir boşluğa düşebilecektir. Farklı düşüncelerle çatışarak kendi düşüncesini oluşturmamayan biri elbetteki farklı düşüncelerle karşılaşınca ya düşünceleri hakkında kuşkuyla kapılacaktır ya da daha fazla içe kapanarak toplumla arasına set çekecektir. O halde insan düşüncesini diyalektik bir tarzda karşıtlarıyla mücadele içinde oluşturmalıdır. Gerçekten de etkin ve güçlü bir düşünce böyle oluşabilir.

Bu grup yapısı içindeki birey grubu merkeze koyar. Grubun ben-merkezci bir yapısı vardır. Grubun bu ben-merkezci yapısına koşut olarak diğer insanları çeşitli biçimlerde küçümsemeye götürüyor. Kendilerinden farklı bir dünyada, farklı bir düzlemde yaşayan insanları apolitik, lümpen, burjuva vs. nitelendirmelerle küçümseyiyorlar. Ama onlarla ilişkiye geçmek,

onları değiştirmek için en küçük bir çaba bile harcanmaz. Çünkü bunlar için harcanacak çabaya değmez. Bırakın onları değiştirmeyi, anlamaya bile çalışmaz.

Bu gruplarda birbirini karşılıklı koşutlayan başka bir durum da sözkonusudur. Demokrasi anlayışları olmadıkları için o grupta yer alıyorlar. Ya da o grupta yer aldıkları için demokrasi anlayışları mevcut değil. Grup aidiyetinin yeterli olduğu bu tarz yaşamı demokrasiye, farklı görüşlere ihtiyaç duymaz. Grup, deyim yerindeyse kendi yağında kavrulmaktadır. Açıkça dile getirilirse de zaten doğrular onlarda mevcuttur. Sorun, bu doğrular herkesin kabul etmesindedir. Ama "Neden bu insanlar bu doğruları görmüyorlar?" şeklinde bakıldığında diğer insanları değersiz, kafasız gören bir anlayış alttan alta yerleşmiştir.

Öğrenci hareketindeki devrimci gruplar diyalektik materyalizmi savunmalarına karşı diyalektik'i yanlışlamak ve materyalizmi kullanmak için yoğun çaba harcıyorlar. Diyalektik'in temeli olan değişimden söz etmelerine rağmen pratikte ve düşünsel yapılarının arka planında buna karşı bir durumla karşı karşıyayız. Felsefe üzerine konuşurken diyalektikten, değişimden sözedenler kitlelerle olan ilişkilerinde, kitleler ile ilgili değerlendirmelerinde anti-diyalektik bir tutum içine giriyorlar.

Bu dostlarımız ya kitlelerin değişmesinin neredeyse imkansız olduğunu söylemeye varan düşünceler yayıyorlar ya da kitleleri değiştirmek için en ufak bir çaba harcamıyorlar. Bu felsefi yanlışlığın arka planında ise dostlarımızın yaşam tarzını görüyoruz. Elbetteki kitlelerden yalıtık bir tarz ile onları tanıyamaz, anlayamaz ve değışeceklerine, dönüşeceklerine inanamaz bir tavra burunürsünüz. Bu dostlarımız anti-diyalektik tarzı kendi kişiliklerinde de kanıtlamaya çalışıyorlar. Bırakın kitleleri değiştirmeyi kendilerini dahi değiştirme-dönüştürme çabası içinde olmuyorlar. Diyalektik'e karşı bir direnişe geçiyorlar. Oysa kişiliğinde devrim yapmayanların devrimci olamayacağı açıkken sürekli bir değıştirme-dönüştürme hare-

keti olan devrimi yapamayacakları açıktır.

Öğrenci gençlik içindeki devrimci grupların önemli bir bölümü, önder gördükleri ya da örnek aldıkları tarihsel kişiliklerle hiç de bağdaşmayan bir tarzda hareket ediyorlar. Bu grupları izlediğinizde "önderimiz", "usta", "yoldaş" olarak dillendirdikleri devrimci öncülerin yaşam tarzları ve düşünceleriyle alakası olmayan yönde çaba sarfedebiliyorlar. Bu devrimci önderlerin ne araştırma-inceleme faaliyetleri ne kitlelerle olan ilişkileri ne de farklı düşüncelerle olan uzun uzadıya mücadele çabaları bugünkü takipçilerinde gözlemlenemiyor. Oysa o devrimci önderleri devrimci önder yapan inançlarıyla birlikte çalışma yöntemleri, insan ilişkileri, kendilerini her geçen gün geliştirmeleri idi. Çünkü, onlar günü kurtarma çabası içinde değildi bir şeylerin değışeceği-ne, değıştirilebileceğine inanıyorlardı ve bunun yapılması için ne gerekiyorsa yapmaya çalışıyorlardı. Oysa günümüzdeki takipçileri, devrimci önderlerin en fazla tek yönünü ön plana çıkarıyorlar. Ya militan savaşçı yönünü esas alıyorlar veya entelektüel yönünü ya da hiç bir yönünü. Sadece içi boşaltılmış bir mit olarak algılıyorlar ve algılanmasını sağlıyorlar. Bu yanılsamalı durumu kırmak için geçmişin devrimci önderlerin yaşam tarzları, düşünce-arastırma yöntemleri, kitlelerle ilişkileri incelenmeli buna göre dersler çıkartarak hareket edilmeli. Aksi takdirde devrimci önderlerle takipçileri arasında önemli farklılıklar doğuracaktır.

Öğrenci hareketlerindeki devrimci grupların "klan" benzeri bir grup tarzı içinde hareket ettiklerini görüyoruz. Bu tarzı aşmadıkça marjinallikten kurtulma şansı pek görülüyor. Varolan tablo bu grupların devrimcilik yönünün sorgulanması gerektiğini gösteriyor. Mao'nun belki de oldukça ağır gelecek bir ölçütünü aktarmak gerekiyor: *"Bir gencin devrimci olup olmadığını neye dayanarak söyleyebiliriz? Bunu nasıl anlayabiliriz? Bunun sadece bir tek ölçütü olabilir, o da onun geniş işçi ve köylü kitleleriyle kaynaşmak isteyip istememesi*

ve bunu gerçekten yapıp yapmamasıdır. Eğer kaynaşmaya istekli ise ve gerçekte de kaynaşıyorsa devrimcidir. Aksi takdirde o devrimci değildir, ya da karşı-devrimcidir." (Cilt II, sf. 293, abç.) Yaşadığımız topraklarda bu ölçütü kullandığımızda oldukça vahim bir durumla karşı karşıya kalıyoruz.

Burada Mao'nun, bırakalım işçi ve köylü kitlelerle birleşme ölçütünü, daha gençlikle dahi birleşilememektedir. Öğrenci gruplarının farklı mekanlardaki, farklı kültürlerdeki, farklı yaşam tarzlarındaki işçi ve köylü kitlelerle kaynaşamamasını bir yere kadar anlayabiliriz. Pekiyi kendisi gibi genç olanlarla, öğrenci olanlarla nasıl oluyor da kaynaşmıyor. Bırakın kaynaşmayı doğru düzgün iletişim kuramıyor.

Öğrenci hareketlerindeki grup psikolojisini kararak ya da onun dışında bir tarz oluşturarak hareket etmek daha sağlıklı bir gençlik hareketi ortaya çıkaracaktır. Farklı düşüncedeki, kültürdeki, konumdaki gençlikle ilişki kurmaktan, tartışmaktan çekinmeyen; onları tanımaya, anlamaya çalışan bir gençlik hareketi yaratılmalıdır. Ancak böylesi bir anlayıştaki birey tek başına da kalsa, ya da farklı düşüncedeki insanlarla birarada olsa kendi düşünce yapısını korur ve geliştirir. Çünkü böylece farklılıklara tahammül eden, farklılıkları gören buna karşın kendi düşünsel yapısını koruyan, geliştirmeye çalışan bir anlayış uzun vadede gelişme gösterecek bir niteliğe sahip olacaktır.

Bugünkü öğrenci gençliğin grup psikolojisinin dışına çıkmak epey zorlu bir durumdur. Fakat bu grup psikolojisinin dışına bir çıkıldı mı önemli bir gelişim gösterileceği kendini ortaya koyuyor.

Bu konuda çok şey öğrenebileceğiniz Mao'nun üzerinde düşünülmesi gereken bir sözünü aktararak bitiriyorum: *"Eğer kitlelerin sizi anlamasını istiyorsanız, eğer kitlelerle bütünleşmek istiyorsanız, uzun ve hatta açık bir çelişme sürecinden geçmeye karar vermek zorundasınız."*

Birikim...

Aşkın AYRANCIOĞLU

*Hint Okyanusu'nu seyrettim bu
[sabah.
Okyanuslar üstüne bir çift sözüm
[var sana:
Kıyısından seyredilen okyanus
farksızdır Marmara açıklarından
Yani demek istediğim:
Okyanuslar büyük sevdalar gibidir
Tulyakova
seyredilmeğe gelmez,
Okyanus yaşanılır.*

Nazım Hikmet
Şubat 1963, Tanganika

Abdülmecit ÖZBEK

O kadar içe kapanık, o kadar sessizdin ki; belki de 72'de yoksul bir ailenin çocuğu olarak doğduğunda ağlamadın sen...

Sessizliğini biriktiriyordun... bir gün patlayacaktın; bilincin ve yüreğinle yarattığın karikatürlerin gücüyle, sömürgecilerin suratına... Bütün sessizliğini fırlatacaktın...

Hani lisede okurken, derste Mehmet Gölebatmaz'a yakalanmıştım defterine bir şeyler çizerken... Mehmet belki karikatürist olmasa, o çizimlerini karikatüre yönlendirecek bir öğretmenin olmayacaktı hiç... Tabi atölye derslerinde önüne bir top kağıt koyup "çiz öğlüm" diyen öğretmenin de...

Kısa zamanda iyi bir karikatürist olmuşsun. İçe kapanıktın, sessizdin ama çizgilerinle haykıryordun. Zaten Özgür Gündem gazetesindeki bir söyleşinde; "birçok kimse düşüncesini konuşarak anlatır. Bu ko-

nuda başarılı olmadığım için karikatür sanatını tercih ettim" demiştin.

Ondörtlü Karikatür

Sergisi'nin de bir mermisiydin artık ve birlikte ateş ediyorduk sömürücülerin üzerine...

Azle çevrenin gerici olduğunu biliyor ve şaşıryorduk onların arasından nasıl sıyrılabilirdiğine.

Adını Abdülmecit koymuşlardı ve sen belki de tepki olsun diye Mecit adını kullanıyordun karikatürlerinde. Son dönemlerde tam adını kullanmaya başlamıştın... Adı "Devrim" olanların devrim kaçkını olabildiğini gördükçe sen de anlamıştın adların önemsizliğini...

Sessizliğini biriktiriyordun... Patlayacaktın bir gün, birikmiş sessizliğince çok...

19 Mayıs Üniversitesi Resim Bölümü'nü kazanmıştın benim mezun olduğum yıllarda. Yine içe kapanıktın. Ama içindeki okyanusun kıpırtısını dışa vurduğun karikatürlerin daha da güzelleşiyordu resim eğitimiyle... Fazla sürmedi; yoksulluk kuşatmıştı her yandan, bir yıl dayanabildin... Yoksulluğunuz ya senin ya ağabeyinin okumasına izin veriyordu. Sen büyük bir özveriyle okulu bıraktın.

İçindeki okyanustan mıdır, yoksa meslek lisesindeki eğitiminden mi, bir gemide çalışmaya başladın. Kıyısından seyrettiğimiz okyanusu yaşıyordun artık, içtiydin yani, ma-

kine işçisi...

İşçilerin sanatsal yetkinliğe ulaşacağı günleri özlerken biz, sen sanatçılıktan işçi olma yetkinliğine ulaştın... İki yetkinlik bir aradaydı sende...

Pek çok meslektaşın çizdikleriyle kapitalizme yağ çekerken, sen emekçiliğinle makineleri yağıyordu...

Son karşılaşmamızda düşünsel birikim sürecinde olduğunu ve daha çok karikatür taslakları üzerinde çalıştığını söylemiştin. Bu yüzden **Ondörtlülük**'ün son sergisine katılmamıştın.

Sessizliğini biriktiriyordun... İçindeki okyanusun kıpırtıları fırtınayla buluşup dev dalgalara dönüşecekti. Patlayacaktın... sarsacaktın faşizmin duvarlarını...

99'un ilk günleriydi, kazan patladı geminin makine dairesinde... seni vurdu. Güvenlik subabı olan ve düzenli bakımı yapıldığında patlaması olanaksızlaşan kazan nasıl patlayabilirdi...

İtalya'da on gün komada kaldın. Ölürken bile sessizliğini biriktiriyordun... Ölümün de sessizce oldu... yanına gelemeyen annenin dokunuşlarından da uzakta...

İlkel teknolojiyle gemilerini yitirdüren kapitalistlere, modern teknolojiyle insanları bombalayan emperyalistlere küfrettik... bilendik bir kez daha...

93'te Musa Anter Karikatür Ödülü'nü almak için İstanbul'a geldiğinde arkadaşlarına hediye aldığı tarama uçları kağıtlara can veriyor şimdi...

Şimdi, her birini bir karikatür olarak bıraktığın haykırışların birikiyor...

Mersin'de 5 Şubat anması yapıldı

Burjuvazinin değerlerimize yönelik başlattığı saldırıların dozajını artırdığı, dillendirilen demokratikleşmenin emekçi kitlelere daha fazla cop, daha fazla katliam anlamına geldiği koşullarda, devrimci mevzilerde ısrarlı bir duruş göstermek, kuşkusuz bütün devrimcilerin görevidir. Yaşanan dejenerasyona, ahlaki çöküntüye, değer yitimine karşı koymak ve her alanda alternatif kurumlar örgütlemek, sabırla, inatla devrimci cüret ve fedakarlığı kuşanıp feda olma ruhu ve sorumluluk bilinciyle anımlara kilidenmek bütün yakıcılığıyla orta yerde durmaktadır.

Yaşadığımız coğrafyada devrimci hareketin bu günlere gelmesinde en büyük pay, yaşamını o büyük kavgaya armağan eden şehit yoldaşlarımızdır. Onlara sahip çıkmak devrimci sorumluluk ve görevlerin başında gelmektedir. Biz, Mersin Yeni Halk Gençliği olarak bu bilinçle 5 Şubat'ta katledilen Kamuran Özcan yoldaşın ikinci ölüm yıldönümünde mezarı başında bir anma gerçekleştirdik. Anma hazırlığında, ulaşılan bütün kitleye anmaya katılım çağrısı yaptık. İlimizde bulunan sosyalist dergi, parti ve demokratik kurum ve kuruluşlara anma hakkında bilgi verip dayanışmalarına duyduğumuz ihtiyacı ifade ettik. Anma hazırlığında düşüğü bireysel kurtuluş rıyasından çıkamayan, devrimcilere sahip çıkmanın bedellerinin sonucunu düşmana değil de devrimcilere fatura eden "bazı devrimcilerin", "orada insanlar desifre olacak", "insanlar yakalanıp ceza olacak" "bunların sorumlusu da siz olacaksınız" vb. sayıklamalarına gereken yanıt tereddüt etmeden verdik. Ömrünü haramı sofralarında geçirmeye aday olan unsurları sözlü olarak uyardık.

7 Şubat pazar günü saat birde Kamuran yoldaşın mezarı başında yapılan anma toplantısı, bir arkadaşın katilincileri Kamuran yoldaş şahsında devrim ve komünizm şehitleri için bir dakikalık saygı duruşuna davet etmesiyle başladı. Saygı duruşundan sonra Mersin Yeni Halk Gençliği'nin 5 Şubat'a dair hazırladığı metin kitleye okundu. **Atılım Gazetesi**'nden gelen kavgı dostlarımızın şehitlere sahip çıkmanın gerekliliği üzerine yaptığı konuşmadan sonra şir okunmasıyla son buldu. Anmanın sonuna doğru "Kamuran Yoldaş Ölümsüzdür" yazılı Yeni Halk Gençliği imzalı bir pankart Kamuran yoldaşın mezarına asıldı. (Ayrıca Uzun Yürüyüş, Yeni Halk Gençliği ve Yeni Demokratik Halk Muhalefeti imzalı dövizlerin mezarlığa sokulmakla beraber anmada açılabilmesi büyük bir olumsuzluktu.)

Anmaya karşı saldırgan ve aşırı tahammülsüz olan polis, mezarlık çevresinde ve anma dönüşünde yaptığı saldırılar sonucu 9 kişiyi gözaltına aldı. Terörle Mücadele şubesinde 5 gün kalan dostlarımız tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldılar. Yerel televizyon ve radyolarda yasadışı örgüt üyesi olarak teşhir edilen dostlarımıza yönelik bu uygulamanın yabancısı olmadığımız için yadırgamadık. Polisin bu saldırgan tutumunu protesto eden arkadaşlarımız açık grevine gitmişlerdir.

Biz Mersin Yeni Halk Gençliği olarak her türlü baskıya rağmen değerlerimize, şehitlerimize sahip çıkmaktan geri durmayacağız.

Ayrıca, Kürt özgürlük hareketinin Genel Başkanı A. Öcalan'ın, uluslararası bir komplo sonucu ele geçirilip Türkiye'ye teslim edilmesini kardeş Kürt halkına yapılan saldırıların tırmandırılması olarak görüyoruz. Kendisine insanın diyen herkesi A. Öcalan ve Kürtlere dayanışmaya çağırıyoruz.

Militanımız Kamuran Özcan yoldaş ölümsüzdür.
Devrim şehitleri ölümsüzdür.
Yaşasın devrimci dayanışma.

Mersin Yeni Halk Gençliği

Newroz'la isyanın aydınlığına

İlkay BARIŞ

Mart, ayların en hırçını ve dizgine gelmez. Bizim için de acılarımızın ve mutluluklarımızın çanağı.

Devrimciler, öğrenciler, emekçiler ve bütün halk için hareketli, dolu bir ay. Mart baharın başlangıcı ve doğanın canlanmasıdır.

Kadınlarımızın haykırışının yankısıdır. Özgürleşen ve yaşama damgasını vuran kadının haykırdıkça güçlenen yumruğu. Unutamadıklarımızı ve unutmayacaklarımızı taşıy hayasızca mart.

Bayazıt, kitapları, kalemli kâğıtları geleceğe şahlanan o bilim savaşçıların kinini taşıyor. 16 Mart 78 İstanbul üniversitesindeki faşist işgal çatışmaları ve şiddetli kavgalar sonunda kırılmak üzeredir. Ege menler güçlerini kaybetmeye başladıkları anda vampir misali kana kana koşarlar. Ve şaşırtmıyorlar bizleri. Toplu halde yürüten öğrencilere geleceğin genç fidanlarına-bombaları atıp kan kokusunda dansa duruyorlar. O gün Beyazıt'ta yere düşen ve havaya uçan her kalem bugün üniversitelerimizde coplanan, hapse atılan ve öldürülen öğrencilerin elinde yaşıyor/yaşatılıyor.

Mahir Çayan arkadaşlarıyla kavgamızın asırlık kızılığına katılıyor. Kızıldere'de. Bir mücadele-nin önderleri ve cesaret gülleri olarak kinimize kin katıyorlar. Onları türkülerimizde, kavgamızda yaşıyoruz.

Emperyalizm ve onun yerli

uşakları her yerde insanlığın onur kavgasının karşısında kanla durdular ve duruyorlar. Bunun örneklerini bolca kazadılar kara sayfalarına tarihin. Gazide ve Bahçelievlerde yine sahnede emperyalizm ve onun aktörleri. Direnişin yakın tarihini yazdı Gazi. Birliğin ve direnişin ruhunu yazdı. Ama Bahçelievler katliamının aktörleri elini kolunu sallayarak bize yıllarca kontr-gerilla ve devletin çirkin yüzünü gösteriyor. Tarih bize öğretiyor ki zaman savaşma zamanıdır. Faşizm kan istemekte ve açık saldırıdadır.

Bir coğrafya bu aya ağılıyor. Haplepe beşbin insanın nükleer silahlarla yok edilişi ve sahte gülümseyişle insanları aldatan kapitalizmin gerçek yüzü geçiyor karelere.

Ve Newroz, bir umut taşıy yüz-yıllardan bu yana bir halk. Tarihler yoğurur isyanı, başkaldırıyı. Medlerden esen bir rüzgar, polenleri atar, kar altında dağlara ve artık özgürlüğe gebedir toprak. Yoğurur onu kan, ateş, güneş ve umut. Bahara gebedir isyan ve asidir, öfkeli.

Artık doğum sancılarıdır bu zor günler, isyanı karşılar onun asi çocukları, anaları.

Yüzyılların hasretiyle karşılar. Aydınlanışın diyesidir ateşleri, neşelensin, coşsun diyesidir halayları ve mutlulukları buram buram türküler olur ağızlarında. Zılgıtın çığlığı parçalar karanlığı.

Bir halk ayaktadır artık şafakla. Ve newroz'dur büyük gün. İsyanı durur bir ülke asırların hasretiyle, Demirci Kawa'nın gülüşü duyulur,

tarihin kapanmaz yarısından. Çocuklarına haykırış.

Her yıl martta o doyumsuz coşkuyu usanmadan yaşar Kürt halkı. Bu yılda sancılar başlamıştır. Özgürlüğü tarihe kan vermiştir bu ülkenin, bu halkın. Başkaldırı zamanıdır. Amed'in çocukları sapanlarıyla taşlar, düşünür çalan canileri. Dersim'den, Toroslar'dan, Botan'dan dağlar alazlanır ateşlerin gölgesinde ve kurşunlar parçalar acıyı. Titrer düşman, bedeniyle ışık olan her özgürlük tutsağının haykırışında.

Kenetlendikçe tarih korkar bu halktan. Onlar bu kavganın bedelini yanında taşıırken vermeyeceklerdir, baharın çocuğunu zincirlere tutsak. Botan güne gönmeyeceklerdir. Gelinen noktada gidilen yolların, aşılacak dağların sesi vardır. Bu sesi bu Newroz'da gösterecektir Kürt halkı. Emperyalizme ve sömriye yumruğunu.

Yeni serümlerinin vaktidir bu vakit. Puslu ve haindir düşmanın sessizliği. Newroz'un içini boşaltmaya çalışarak Kürt halkının -yüzyılların mirası- Newroz'unu sahiplenmeye çalışacaktır. Ama inanıyorum ki, toprağa düşen her isyan bu Newroz da fıskırarak kar altından.

İşte doğuyor özgürlüğün adı: Newroz. Gücünü kanının kırmızısından, güneşin sarı sıcağından ve baharın yeşil sevdasından alarak doğuyor. Merhaba Kawa'nın yüreği. Selam sana. Ve şairin dediği gibi yüzyılların yalnızlığında "direnmek kalıyor Kürde".

Kadın sorununa duyarlı bir bakış ve izlenç; "YOL"

Peruşka

İçimde karşı konulmaz bir heyecan. Ayaklarım beni birazdan 'Yol' ile buluşturacak. Uzun zamandır görmediğim ve yüzüne hasret kaldığım eski bir arkadaşımı görecekmışim gibi bir duygu siliyle başbaşıyım. Yüreğimdeki sevinç, yüzüme yansıyor, güllüyorum... Ama garip bir de hüzün var. Aradan geçen bunca yıl... Neleri götürdü içimizden! Acılar, yokluklar, kayıplar ve göz yaşları...

17 yıl öncesinin ülke gerçekliği, 80 askeri faşist cunta döneminin en belirgin mekânı cezaevleri. O dönemi yansıtmak açısından iyi seçilmiş bir mekân. İmralı cezaevi, "Cezaevleri toplumun aynasıdır" deyişi, bu dönemin gerçekliğiyle büyük ölçüde uyum içinde. Yılmaz Güney gibi halkı konuşturan ve halkın sorunlarına, acılarına eğilen bir sinemacının, 'YOL' ile anlattığı, 80 sürecinde toplumsal gerçekliğin yalın bir destanı yalnızca.

Film, cezaevinden izne gönderilen yedi mahkûmun bir hafta süreyle yaşadıkları olayları anlatıyor. Toplumsal yapıdaki yerini ve özgünlüğünü koruyan feodalizmin katı ve acımasız yanı, birde devlet zulmü ile birleştiğinde, insanın içindeki çaresizliğin ve çıkmazın uzun boyutlarını görüyoruz filmi izlerken. Kendisine muhalefet eden her kesimi içeri tikan devlet faşizmi, insanı kimlikleştirme politikalarıyla birlikte elinde tuttuğu feodalizm sopasını da Türk ve Kürt halklarının üzerinde keskin bir bıçak ağzı gibi hissettiriyor.

Dışardaki cezaevinin aslında daha büyük boyutlarda olduğunu görüyoruz filmde. Çaresizlik, umutsuzluk ve korku üçgeninde yaşayan toplumun gerçekliği çarpıyor yüzümüze. Kendisini aldatan karısını, ailenin emriyle infaz etmek için köyüne giden Seydali, aslında çok sevdiği bu kadına karşı derin bir acıma duygusu içindedir. Fakat namus ve töreler kadının katlini istemektedir. 'Namus', ilkel olanın değil bas bayağısından 'hayvanca' olanın insan tarafından en bğnaz biçim

inde korunarak getirilmiş, özel mülkiyet illetinin barbarlığıdır. Burada hayvanların bilimsiz iç hareketine saygısızlık olmasın diye onu tırmak içinde kullanıyorum. Kadını mal gören sistemlerin yetiştirdiği insan tiplerinden biridir sadece Seyit Ali. Töreler ve mülkiyet dünyasının göbeğinde pişirilmiş, kadının ve her ezilen insanın boynuna takılmış zincirler olarak zebani sesleri vermektedir. Bu töreler karşısında en mağdur durumda olan yine kadındır. Ve bir film, insanı kendi gerçekliğinin karşısında ateş altına alıyorsa; işte onda Yılmaz Güney'i görmek olanaklıdır. Bu basit bir filmcilik yeteneği değil, dünya görüşünün yansıttığı topluma ve olaylara hakış estetiğidir. İşte tam da burada, halkın sanatçısı olmak, bugün podyumları dolduran saklabanlık-lara gereken yanıtı vermektedir.

Hâlâ etkisi altında olduğum bir sahnedir kadının ölümü. Korkunç güzel bir kar ve fırtına eşliğinde çıktıkları yol, zaten sekiz ay boyunca bir ahırda bağlı olarak tutulan kadının ölümünün kendisi olacaktır. Kadının ölümü dedikte, ya bu gün, nasıl ölüyor Kürt illerinde kadınlar... Yüreğini dağlara süren genç kızların çıplak bedenleri parçalanıyor, tecavüz ediliyor; yaşlı kadınlar yerlerde sürükleniyor; tecavüze uğrayan birçok genç kız, 'namusuna' kurtarmak için intihar ediyor yada aile ve toplum tarafından öldürülüyor. Değişen hiç bir şey yok değil tabii. Kürdistan'lı genç kızlar, feodalizme, gericiğe ve baskılara karşı boyun eğmemeyi öğrendi. Yazgılarına karşı başkaldırmayı öğrendi. Ulusal hareket içindeki kadın gerillaların varlığı bu savımızı güçlendirmektedir. Artık aileler önemli oranda kendi elleriyle kızlarını ve oğullarını savaşa gönderiyorlar.

Filmde göze çarpan kadın temalarına değinmek gerekli. Örneğin nişanlısı üzerinde baskı oluşturan mahkûm, onun evlendikten sonra izni olmadan evden dışarı çıkamayacağını, kıyafetlerine dikkat etmesi gerektiğini, kapalı giyindireceğini, aile dışında hiçbir erkekle görüşmeyeceğini söyler. Genç kız ise kendi evinde rahat tavırları olan bir kızdır. Ancak

gözündeki perde, nişanlısına 'sen ne kadar güzel konuşuyorsun, bütün bunları cezaevinde mi öğrendin' diyecek kadar kapalıdır. Ve kendisini bekleyen böyle bir yaşama neredeyse imrenmektedir. Bu durum hâlâ bu günün toplumunda kadınlarımıza has bir özelliktir. Ses çıkarmayan, kendisi hakkında verilen her hükümüne yerine getiren kadın tipidir karşımızdaki.

Yine cezaevindeki kocasını iki çocuğu ile ailesinin tüm baskılarına karşı bekleyen kadın ise (kocasını, kardeşinin ölümünden sorumlu tutulduğu için ailenin kanlısı olmuştur) tüm feodal bağlara karşı koyarak sevdiği kocasıyla gitmeyi seçer. Fakat bu seçimi, onu, ailenin verdiği emirle öz kardeşinin kurşunlarından koruyamaz. Hem kendisi hem de mahkûm bu yolculuğu tamamlayamaz ve ölürlər.

Cezaevinden bir daha dönmek üzere yola çıkan ve özgürlüğü seçen Ömer ise, kendisini bekleyen töre zinciri ile karşılaşır. Kardeşi kaçak olduğu için askerler tarafından vurularak öldürülür ve kardeşinin karısı ile evlenmek zorunda bırakılır. Ve Ömer tekrar cezaevine döner.

Memleketimin insan manzaralarına, özünde ise Kürt insanın toplumsal gerçekliğine bir bakıştı YOL. Açlık ve sefalet altındaki bir ülkenin isimsiz halklarıdır onlar. Başlarında sallanan feodalizm bıçağı ise alabildiğine keskin ve acımasızdır. Özgürlük düşü ise bir kurşun kanadında ve bir yağız atın rüzgarda havalanan yelelerindedir.

Ve kadınların, biz kadınların bu özgürlük yürüyüşüne baş koymamızı, bu gericiğe ve faşizme en başta bizlerin başkaldırmamızı hatırlatan özlü bir başyapıttır YOL.

Sinemadan çıkarken yüreğimde keskin bir acı ve burukluk hissediyorum. Ve bu değerler sistemine, yozluğa ve gericiğe karşı bir başkaldırı...

Çünkü Yılmaz Güney sineması özünde eşitsizliğe, gericiğe, zulme ve sömürüye bir BAŞKALDIRI sinemasıdır.

"Babam aşkaleye gitmedi"

Sakine IŞIK

Kitabın Adı: BABAM AŞKALE'YE GİTMEĞİ (KARINCALARIN GÜNBA-TIMI)

Yazarı: Zaven Biberyan

Zaver Biberyan 1921 İstanbul doğumludur. 1941 yılında askere alınmış, Nafia hizmetine verilmiştir. Romanında, Nafia'da yaşadığı bunalımları Baret tiplendirmiş ve anlatır. Çeşitli Ermeni gazete ve dergilerine sürekli yazar. Muhafız düşüncelerini aktardığı yazılarından dolayı bir süre cezaevinde yatar. Çıktıktan sonra baskılar nedeniyle Beyrut'a gider. Dört yıldan sonra geri döner. Türkiye İşçi Partisi'lidir. Bir çok roman ve öykü kitapları vardır. Eserlerinde toplumsal sorunları anlatır. Bu kitap onun başyapıtı sayılmaktadır. Yazar, yakalandığı bir hastalıktan dolayı 1984'te yaşamını yitirmiştir.

Zaven Biberyan'ın "Babam Aşkale'ye Gitmedi" adlı romanı, 98 Kasım ayında Aras Yayıncılık tarafından yayımlandı.

416 sayfa olan bu roman, Ermenice'den Türkçeye çevrilen ilk roman olma özelliğini taşıyor. Ancak bundan daha önemlisi, azınlıkları mülksüzleştirmeyi amaçlayan Varlık Vergisi'nin Ermenileri nasıl etkilediğini ilk kitap olma özelliğini taşıması. Yazar, kitapta, ikinci Dünya Savaşı yıllarında Nafia'da askerliği yapan Baret şahsında Ermeni toplumunun yaşadığı acılara ve toplumun çözülüş sürecine ışık tutuyor.

Yazar, Ermenileri karıncalara benzetmektedir. Karıncaların durup dinlenmeden sürekli çalıştıklarını hepimiz biliriz. Ermeniler, bin yıllardan bu yana bu topraklar üzerinde üretime yönelik faaliyetlerin bir çoğunda başrol oynamışlardır. Zanaatçılıktan tarıma kadar her işte onların damgası vardır. Bütün bu faaliyetlerin karşılığı olarak aldıkları mükafat, soykırım olmuştur. Artık kalanları da yok edilmesi de devletin önemli görevlerinden biridir. Yazar, artık karınca olmaya son verip insanca yaşanan toplumsal sistemin projelerinin oluşmasını önermektedir. Ermeni

toplumunu karınca dünyasından insanlık dünyasına davet etmektedir. Bunun nasıl gerçekleşeceğini eksik bırakmıştır.

Varlık Vergisine kısaca değinirsek; Osmanlı'dan "Cumhuriyet Türkiye'sine" aktarılan kıymetli politikasının ibresi, 1942'de Türkiye'deki ticarete oldukça etkin olan Ermeni, Rum vb. azınlıklara dönüştürülmüştür. Savaş nedeniyle kötü durumda olan devlet, ekonomik durumuna içten bertaraf etme yoluna gitmiştir.

Varlık Vergisinin mimarlığını yapan dönemin Başbakanı Şükrü Saraçoğlu, kanun çıkmadan aylar önce 5 Ağustos 1942'de Meclis'te şöyle diyordu: "Arkadaşlar biz Türküz. Türkçüüz ve daima Türkçü kalacağız. Bizim için Türkçülük bir kan meselesi olduğu kadar ve leakal (en az) o kadar bir vicdan ve kültür meselesidir. (...) İstediyiniz sadece Türk milletinin hakimiyetidir." Bu konuşmadan "vazife" çıkaran basın da azınlıkları hırsızlık, karaborsacılık vs. suçlamaları ile gündeme taşımıştı. Hedef gösteriyordu. Sürecin olgunlaşmasıyla beraber atığa geçen Saraçoğlu, azınlıkların mülksüzleştirilmesini amaçlayan yasayı 12 Kasım 1942'de çıkardı. Yasanın çıkmasından iki gün evvel bir konuşmasında asıl hedefi şöyle anlatır: "Bu kanun aynı zamanda bir devrim kanunudur. Bize ekonomik bağımsızlığımızı kazandıracak bir fırsat karşındayız. Piyasamıza egemen olan yabancıları böylece ortadan kaldırarak, Türk piyasasını Türklerin eline vereceğiz." Piyasada "Türk milletinin hakimiyetinin" sağlanmasına girişilmiş ve binlerce gayrimüslim kamplara gönderilmiştir.

İrki egemenlik anlayışınca "sosyal hizmet" kapsamında değerlendirilen bu faşist vergi yasası için eski başbakanlardan Ferit Melen; "Varlık Vergisine kadar Türkler ticarete, ikinci ve üçüncü sınıflar yapıyorlardı. Varlık Vergisinden sonra, bilhassa Anadolu ticaret erbabı İstanbul'a gelerek ticaret hayatında kendisine yer yapabilmişti. Varlık Vergisi'nin böyle bir sonucu olmuştur. (...) Ticari hayatın Türkleştirilmesi hedefi gözetilmiştir. (...) Varlık Vergisi sonrasında tüm Anadolu tüccarı, örneğin Koç'lar, Sabancı'lar bu

hadise ile kendilerine yer bulmuşlardır. Bu hadisenin böyle bir sosyal hizmeti olmuştur." diyordu. İşte böyle kafatasçı bir "sosyal hizmet" in, azınlıklar açısından maddi ve manevi sonuçlarını değerlendirebilmek açısından, bu kitabı ele almak oldukça değerlidir.

Kitapta, Baret ve ailesi nezdinde dönemin Ermenilerinin yaşadıkları anlatılmaktadır. Aile içinde yaşananlar, Varlık'ın zulmüne uğrayanların bileşkesi durumundadır. Roman kahramanlarının hepsinin karakter yapısı bir anlayışa tekabül eder. Romanda oldukça yoğun psikolojik çözümlemeler buluruz. Her birinin psikolojik durumu en ince ayrıntılarına kadar anlatılmaktadır. Romanın dili hayli akıcıdır.

Baret, genç yaşta ailesinden kopanmış ve çok zor koşullarda, "bir gün terhis olma" umuduyla Nafia'da askerlik yapmıştır. Gayrimüslimlerin alındığı ve taş kırma vb. işlerin yaptırıldığı bu üçbuçuk yıl, bir çok insan gibi onun da psikolojisini darmadağın etmiş, amaçsız, yaşamda hedefi olmayan, kişiliği parçalanmış bir tip haline getirmiştir. Bunları Baret'in geçmişe dönük anımsamalarında buluruz.

Bunalımlı bir ruh haliyle geri dönen Baret, döndüğünde toplumdaki ruhsal çöküntü ile karşılaşır. Varlık Vergisi çıkartılmış, azınlıklara korkunç yükte faturalar yüklenmiştir. Ödeyemeyenler Aşkale'ye taş kırıma gönderilmiştir. İnsanlar maddi ve manevi olarak alt-üst olmuşlardır.

Varlık Vergisi Ermeni burjuvazisini oldu-
ğu kadar Ermeni toplumunu da çöküntüye
uğratmıştır. Sosyal statüler değişmiş, Er-
meni toplumu yoksullaşmıştır. Çünkü
toplum tüm mal varlığını, yıllarca biriktir-
dikleri kazançlarını bir gecede yitirmiş,
kısa sürede yaşamaları bütünüyle değiş-
miştir.

Bu maddi yıkıma yaşayanlardan biri
de kendi ailesidir. Babası Diran, aydın,
kültürlü Ermeni burjuvazisini temsil eder
kitapta. Onurudur. Aşkale'ye gitmek için
tüm varını yığını satmıştır. Buna
karşın çok kötü yıkım yaşamıştır. Maddi
olarak üç-beş kuruşa muhtaç hale gelmiş-
tir. Ancak, asıl önemlisi manevi olarak ya-
şadığı yıkımdır. Yaşananlar aile bireyleri-
ni etkilemiştir. Yaşlı ve oldukça hasta olan
Diran, karısı Arus ve kızı Hilda'nın "ben-
cil"lik suçlamalarıyla karşılaşmaktadır. Annesi ve Hilda eski yaşam tarzlarını sü-
rekli aramakta, yoksulluklarının sorumlu-
su olarak Diran'ı görmektedirler. Evde
saygının battığı, birbirlerini tüketen ilişki-
ler yaşanmaktadır. Baret yıllar boyunca
özlemini çektiği ailesinin çok değiştiğini
görür. Kısaca, kendilerine yabancılaşma-
nın korkunç yıkımını görür. Ailesine kı-
zar, ilişkilerini sınırlar...

Ermeni toplumundaki yıkım da aile-
sinden farklı değildir. Toplumda ilişkiler
değişmiştir. Eski dostluklarını bulamaz.
Para üzerinden sahip olunan ilişkilerden
yeni tip zenginlerin çıktığını görür. Bun-
lardan birisi dayısı Suren'dir. Varlık önce-
si yoksul olan Suren, Varlık sonrası dolan-
dıncılıkla zengin olmuştur. Paraya tap-
maktadır. Tüm yaşamını daha çok nasıl
kazanacağı üzerine kurmuştur. Yazar,
kahramanının karakterini ikili diyaloglar-
da konuşturarak çarpıcı şekilde ortaya ko-
yar. Suren tiplemesinde yeni Ermeni bur-
juvazisinin temsilcisi ile karşılaşmış olu-
ruz. Kendi toplumuna, geleneklerine yad-
ırsın, kültürel değerlerine önem verme-
yen, kafası kâr hırsıyla çabıyan burjuvazi-
yi görürüz. Buna karşın Suren, toplum
içinde söz sahibi saygıdeğer bir insandır.
Suren gibi tiplere değer verilmesi, toplu-
mun da düşürlüğünü göstermektedir.
"Ne şış yansın, ne kebap" felsefesini edi-
nenler az değildir.

Diran ve Suren, anlatımlardan karşı-
laştırdığımızda Ermeni burjuvazisinin
Varlıktan önceki ve sonraki durumunu
temsil ederler. İki dönemin burjuvazisi bi-
le değişmiştir.

Baret'in çözüm arayışları, onu amca-
sının yanına iter. Amcası Dırtad ona da-
yarlılık göstermiştir. Dırtad, Ermeni top-
lumuna göre "haybelhasıl" (serseri) birisi-
dir. Çünkü aykırıdır. Dırtad, sorunun top-
lumsal düzende olduğunu, evrensel bir

insanlık sorununun yaşandığını ve insan-
lığın başka bir düzende olabileceğinin far-
kındadır. Ancak yazar, kahramanı Dırtad
şahsında sisteme karşı alternatif oluşturma
yöntemini örgütlü mücadeleyle ver-
mekten çok, nihilist bir felsefeyle kendiliğ-
indencilik terki etmektedir. Bu durum
onun zayıf yanıdır.

Dırtad, toplum dışına düşmüş yalnız
yaşamaktadır. Baret de bu yaşama özenip
uygulamaya çalışsa da beceremez. Çünkü
kendini kendini örgütleyebilecek durumda
değildir. Girdiği işte bile çalışamaz.

Babasının ölümüyle evden ayrılan
Baret, farklı bir dünyaya girer. Bu dünya
Nafia'dan tanıdığı arkadaşlarının dünyası-
dır. Yaşam tarzları lümpencedir. Yazar,
kahramanını bu dünyaya sokar. Ancak bu-
raya da uyum sağlayamaz. Arkadaşları
onu eskisi gibi zengin görmektir. Baret,
içine girdiği bu dünyada eski ve yeni du-
rumunun kışkırtıcıdır. Bunalımı artar.
Yazar, bu dünyanın görülmesine de ışık
tutar.

Baret atölyede yeni bir işe girer. Yazar
bu süreçte yaşadığı çelişkileri anlatırken,
emek-sermaye çelişkisinin evrenselliğine,
bu atölyede nasıl biçime büründüğüne ça-
lışmaları da katarak değinir.

Baret çalışırken yataklık bir Rum kadı-
nının evine kirası olarak yerleşir. Kadının
Lula adlı on beş yaşında bir kızı vardır.
Baret'in Lula ile aralarında duygusal iliş-
ki gelişir. Yazar, burada kadının tarihsel
durumunu Lula şahsında betimler. Kadın
yaşadığı sistem tarafından ezilmiş, kişili-
kizleştirilmiştir. Lula'da, kadının sist-
tem ve onun değer yargıları tarafından na-
sıl kuşatıldığına, iradesizleştirildiğini gö-
rürüz. Lula'nın kendine güveni yoktur.
Kendisini "hiç" olarak görmektedir. Lu-
la'nın Baret'le yaşadıkları ilişkiden olan
hamileliği, onu ölüme götüren yolun baş-
langıcıdır. Toplumca kuşatılmışlığın kör-
kusayla, Baret'in tüm önerilerini reddet-
tir. Baret ise onu değiştirebilecek ve onu
ikna edebilecek durumda değildir. Çünkü
hâlâ yıkımı yaşamaktadır. Birbirini anla-
yamamanın sonucu Lula çocuğunu düşü-
rürken ölür. Yazar, bu düzenin kadına
böyle bir sonu hazırladığını okuyucuya
anlatır. Esas suçlu düzen ve onun değer
yargılarıdır. Kadına bu düzenin kuşatıl-
mışlığına karşı, alternatif çözümü sunma
noktasında eksik kalmasına karşın, kadı-
nın durumu iyi bir performansla anlatıl-
mıştır.

Hüsrarla biten bu yaşamdan sonra son
bölümde Baret'in "Güneydoğuya gittiği-
ni" ve orada kaldığını öğreniyoruz. Anne-
sinin durumunun kötüleşmesi üzerine tek-
rar İstanbul'a dönen Baret'in biraz daha
iyi olduğunu görürüz. Annesi ve ablası

nın, babasının ölümünden sonra birbirle-
rine düşmesi, ablası Hilda'nın özentili ya-
şam tarzı eskisi gibi devam etmektedir.
Hilda'nın babası hayatta iken onu olabili-
diğine yıpratmasına karşın, ölünce bir yı-
kım yaşamaması, annesi ölürken de görü-
rüz. Hilda, baskı altına alınan ulusların
psikolojisini yansıtmaktadır. Öfke ve se-
vinç gibi tepkileri doğru kullanamamakta-
dır. Öfkeyi en yakınındakine, en sevdiğine
kusturmaktadır.

Yazar, sonuçta Baret'in kendi toprak-
larıyla yani kendisiyle buluşmasını, tanı-
masını sağlamıştır. Onu "Güneydoğu'da,
"Anadolu" topraklarında yeni hayata baş-
latırken, hedefin kendi değerlerine sahip
çıkma, değerlerini tanıma ve yeniden
doğrulma olduğuna söyleyebiliriz. Ezilen
uluslar gibi ezilen insanlık da kendi de-
ğerlerini sahiplendikçe, yeni değerler ya-
rattıkça kendisi olma mücadelesini zafer-
le sonuçlandırabilir.

Kitap, Ermeni toplumunun, sömürge-
ci güç tarafından nasıl tarumar edildiğini
ve Ermenilerin buna örgütlü bir karşı du-
ruşu sergileyemediklerini gösteriyor. Aynı
zamanda yaşadıkları acıları, kıyımları da...
Anadolu mozağının bir parçasının
kınığını yaşayanların penceresinden öğ-
renmek için bu kitabın okunması gerekli.
Üzerinde yaşadığımız Kürt coğrafyası ve
Anadolu toprakları nice soykırımlara ta-
nıklık etmiştir. Bugün bile hâlâ tanıklık
ediyor. Kürt halkı açısından. Ancak Kürt-
ler dirilişini ve karşı koyuşunu sağlamış,
sağlamaya da devam ediyor.

Bu kitabın orijinal adı "*Karincaların
Günbatımı*"dır. Aras Yayıncılık "*Baham
Aşkale'ye Gittim*" adıyla yayımlanmıştır.
Asıl adı güzel olmakla beraber, yayme-
vince konulan isim bizlere isabetli ve
özentili seçildiğini düşündürüyor. Çünkü
Aşkale'nin bu topraklarda yaşayan Erme-
niler için özel bir anlamı vardır. Onlar için
"taş yılar"tır. Belleklerden silinmemesi
gereken bir tarihin adıdır.

Bu kitap, bu topraklarda hâlâ yaşayan
Ermeniler için tarihlerinden öğrenerek
kendini sorgulama ve yeniden tanımının
adımı olmalıdır.

Aras Yayıncılık'a bu değerli kitabı
okuyucuya sunduğu için teşekkür ediy-
miz. Ermeni edebiyatından roman çeviri-
lemin, yine böylesi yakın geçmişe tanık-
lık eden kitapların geniş bir kitleye beğeni-
sinde sunulmasının devamını bekliyoruz.

Dipnot:

1-Ayhan Aktar, Varlık Vergisi ve İstanbul,
Toplum ve Bilim, s. 7, 1996

2-age,

3-Yervant Özuzun, Agos, s. 31, 1 Kasım
1996

8 Mart ve Newroz'un düşündürdükleri

Kinem ÖZGÜL

Bu ayın bizim için özel bir anlamı ve önemi var. 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nü kutlayacağız bu ay. Ve ardından Kürtlerin diriliş günü olan 21 Mart Newroz bayramı. Her ikisi de biz emekçiler için aynı bir değere sahiptir.

Bir kadın olarak 8 Mart'ı coşkuya ve sevinçle karşıladığım pek söyleyemem. Yaşadığımız bu topraklarda hâlâ insan olmanın savaşımı veriliyor. Bir kilo haklava çaldığı için yıllarca cezaevinde yatmak zorunda kalan çocuklar varken; aç olduğu için ekmeğe ve peynire çalan çocuklar karakollarda işkenceye uğrarken; evine ekmeğe götüremediği için yaşamına kendi elleri ile son veren insanların sayısı hergün artmakta iken; köylerinden zorla göç ettirilen Kürt insanının kentlerde açlığın sınırında bir yaşam mücadelesi sürdürmesi ve bununla birlikte yoğun bir sövenizm dalgasıyla halkları birbirine kırdırma politikaları alabildiğine sürerken; her gün boyalı basında evinde kocasından dayığa ve şiddete maruz bırakılan kadınlar, bekaretin kutsandığı ülkemizde bir erkekle beraber olduğu için aile tarafından infaz edilerek genç kızlar öldürülüyor ve kirli savaşın yaşandığı Kürdistan'da tecavüze uğrayan kadınlar suçlu bulunup, tecavüz eden korucular ya da askerler heraat ettirilirken... Ve daha sayılabileceğimiz bir dolu çirkinlik almış başını giderken benim 8 Mart'ta coşku ve sevinç dolu olmam nasıl beklenebilir?

Bir de bu panoramanın diğer yüzü var tabii. Küçük bir azınlığın ülkenin bütün zenginliklerine ve değerlerine yıllardır sahip olduğu gerçeği. Hergün kendi televizyonlarından, gazetelerinden halkı nasıl uyuttuklarını ve bu ülkeyi yönetenlerin aslında kimler

olduğunu apaçık görüyoruz. Bunca zamandır bu kadar pisliğin içinde teşbir oldukları görülmemiştir. Uyuşturucu kaçakçılarını, silah kaçakçılarını ve çeteleri görmek istiyorsanız devletin kurumlarına bakmanız yeterli. Ve artık işin ilginç yanı bunu gizlisiz saklısız yapmaları. Çete kurmak artık olağan bir durum oldu. Ya da devletin bir kurumunu dolandırıp soymak. Hele adam öldürmek çocuk oyuncakı zaten. Bütün bunları yapmazsan eğer adam değilsin ve seni birer aptal olarak görürler. En kısa yoldan zengin olmak, kendi çıkarını gözetmek, yükselmek, bencil olmak revaçtadır. Dürüstlük, onur, haysiyet, karşılıksız paylaşım sevgi, özveri gibi kavramlar ise ne yazık ki unutulma yolunda.

Çok uzağa gitmeden kendi bulunduğumuz ortamlardan örnekler vermek istiyorum. Çoğumuz 80 kuşağının insanlarıyız. 12 Eylül darbesinin bir karabasan gibi toplumun üzerine çöreklenmiş yılların karanlık perdesini yırtarak ortaya çıkan çocukları demek yalnız olmaz sanırım. Yaşadığımız süreçler ve darbeler hep bizlerden bir şeyler götürmüş, tedavisi mümkün olmayan yaralar açmış bilinçlerimizde. Zaten kadere bir toplum olan halkımız için açlık, sömür, işsizlik kanıksanır olmuştur. Bu kanıksamanın temelinde sisteme alternatif olabilecek ve çözüm üretebilecek bir yapılanma olamaması yatmaktadır. Peki bizler neden her şeyi kanıksar olduk; umutlarımızı hep başka baharlara erteledik; sofralarımızı kapattık dostlarımıza, paylaşım denilen o güzel erdemini unuttuk, yeni adına eskiye alabildiğince saldırıp onu dönüştürmek yerine ortadan kaldırmayı düşündük. Özgünlüklerimizi ayrılıklarımızın nedenleri haline getirdik.

Ve yine cevaplandırılması gereken bir soru daha var. Bu toplumsal pano-

ramanın bir parçası olan kadınlarımızı ve onların mücadelesine ne kadar destek sunduk, sunuyoruz. Hâlâ devrimci mücadele içinde kadınlarımızın sayısı parmakla gösterilecek kadar az. Hâlâ onları kavganın destekçileri olarak görüyoruz. Devrimci arkadaşlarımızın, yoldaşlarımızın eşlerinin çoğu günlük yaşamlarını bir 'ev kadını' olarak sürdürüyorlar. Ya da erkeğe göre daha tali işlerde görevlendiriliyorlar. Dışarıda devrimcilik yapan kadınlarımız ise evlerine geldiklerinde yine ev işlerini kendileri yapıyor, paylaşım bu noktada kapıdan içeri girmiyor.

Bir başka önemli gün olan 21 Mart ise aklında kalan 91-92 serhildanlarını ve Kürt kadınının bu serhildanlardaki muazzam dirençlerini hatırlatıyor. Direniş ve gösterilerin ön saflarında en gencinden en yaşlına kadar militanca bir duruşla, Kürt kadının ulusal özgürlük savaşındaki yerini almasını sağlayan ve Kürt kadını da özgürleşmesinde bir adım olarak kabul edilen 21 Mart Nevruz bayramı, umut ediyorum ki yalnızca Kürt kadını için değil, ezilen ve sömürülen tüm kadınlar için bir diriliş günü olsun.

İşte bir 8 Mart'ın düşündürdükleri... Coşkulu ve sevinçli olmasam bile asla umutsuz değilim yarınlar için. Kadınların kurtuluşunu, sınıf mücadelesinin ayrılmaz bir parçası olarak görüyorum ve tüm kadınlarımızı kavganın destekçileri değil, sahipleri olmaya çağırıyoruz. Kadınlar için onları örgütlü yapıda yetkinleştirecek ve kavgaya kazandıracak kurumların oluşması ve kadına her alanda olanak verilmesi dileği ile tüm ezilen kadınlarımızın ve emekçilerimizin 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nü ve yine tüm ezilen ve sömürülen halkların dirilişlerinin, uyanışlarının ifadesi olan Newroz bayramlarını kutlarız.

Güncemdeki mektup

Betül ETFAL

Yeşiller içinde bulunan mezarlık, bir tepenin yamacında sükunet içindeydi. Yanı başında, hafif bir ıslık tuturan kavak ağaçları birkaç saat sonra partizanların bu topraklara akın edeceğinden habersiz olagan seyrinde yaşama gün deviriyordu.

93'ün baharında otobüsler dolusu kitleyle Çorum ilinin Susuz'una vardığımızda; umutlarımız, birlik ateşinin coşkusuyla, hayatın orta yerine kavga tonunda gürül gürül akıyordu. Yol boyunca büyüklerin ağızlarında marşlar, direniş türkileri ve anılar taze- lenirken, küçüklerin dillerinde devrim- cilerle ilgili kahramanlık masalları anlatılıyordu heyecanla. Partizanların, 'birliğin yarınından habersiz' bu birlik coşkusuyla, partinin kurucusu ve önderi İbrahim Kaypakkaya'nın mezarı başında toplanarak anması, kitleler nezdinde **birlik** adına hoş bir selamla- maydı.

O dönemin atılımlarından sonra savrulan bu umutların, düşlerin birlik çocuğu olarak henüz üç aylık geril- layken düşman tarafından katledildiğinde derin... etkilendiğim ve yıllardır bir araya getiremediğim 'Nilüfer'e Mektup' başlığıyla kaleme aldığım bu yazıyı 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü vesilesiyle *Uzun Yürüyüş* okurlarıyla paylaşmak istedim.

İnadına savaşıyor yolumuzu aydınlatan, sınıfsız-sömürsüz toplum için olan düşümüzü, özgür toplumun özgür kadını olma mücadelemizde dağda, şehirde hayatlarını ortaya koyarak bu uğurda can bedeli savaşan tüm kadınlarımızı, kavga yoldaşlarımızı ve partizan kadın Nilüfer Atav'a,

*"Kimse yanında ölmedi belki
Belki kimsenin yanında ölmedi"*

Ama beni gördünüz. Bu topraklarda komünizmin şiarıyla, kırdaki-şehirdeki devrim mücadelesinde şehit düşen parti- zan kadınlar. Ben çirliçipaktım

Artvin'in Bozçka dağlarında. Halkın yüreğini korku sarsın diye bir hayvan gibi sürülmüş bedenimin anayol kenarına. Duydum ki anam ağıt yakıyormuş. Üç ay önce kasete doldur- duğun sesime, söylediğim türkülere... Cesedimi fazladan bekletmişler odam- da, yoldaşların törenle uğurlayacak diye, Ankara'dan Bak Erhan'ın aydınlık saçan yüzüne, yoldaşları da tamık gözlerindeki enginliğe. Bizi saran kocaman deniziyle semaya son kez baktığında Erhan... 6 ay çıkmamış kütüphaneden devrimciliğe iyi hazırlanayın diye... Marşlar, sloganlar, ağıtlarla birer birer uğurlanırken parti- zanlar... Yarısı daha kapanmamış... Erhan'ın kefeninden sıran kan isyana durnmuş... "kanımız yer kalmayacak" diye.

İlegal hülsenlerde dolaşırken Perihan Çolak'la ilgili haberler... Nasıl da farklı gelmişti. Barbara, uzun boyu, Avrupalı havası, kırmızı çeket, diz üstü eteğiyle. Biraz heyecanlı. Yine 8 Mart emekçi kadınlar gününde biz kadınları bize anlatırken. Yüzündeki anlaşılmaz mutluluk belli ki başka heyecanlara saklı. Yıllar sonra öğrenecektim o sarışın mavi gözlü devrimcinin Barbara Anna Kistler olduğunu...

Elbette ki sınıfsız toplum savaşımında ve özgür kadın olmak için Perihan, Barbara ve Nilüfer'le boş kalmıyordu kavgadaki yerimiz. Zaten bu toplumun gerçekliği ve kadını ezen niteliği, küçük yaşlardan itibaren haksızlık/eşitsizliklerle dolu yaşantımız daha yaşamın sabahında kavgayla tanışıp, mücadele tohumunu yürekler- imizde ekiyor. Zamanla safımızı selir- liyor. İşte onlar kendilerine açılan bu özgürlük yolunu keşfetmeyip enginlik- lerine dalmışlardı... Özgürleşmeye olan derin sevdaları olmasaydı bu toprakların dağlarında ses getiren kav- galarında olabilirler miydi?

Bizlerin, biz kadınların en büyük düşü, aşkı olan, özgür, sınıfsız toplum uğruna bazen yaşamlara bazen de aşklara yüklediğimiz anlamlarla yeni

başlangıçlara, arkamızı dönmeden bak- abilmek cesaretiyle kendimizden söz ettiriyorsak... çocuğumuzun önünde can veriyorsak... bizi kuşatan feodal, kapitalist yaşam tarzını çocuk, eş deme- den terkedip bir nefer olarak düşünüy- sak bir bir... yıllar sonra bile olsa katledilen çocuklarımızın hesabını soran analarsak sokaklarda... bedenimizi saran ateşle, pimini çekiyorsak bom- banın... işkence tezgahlarında başı dik çıkıyorsak düşman karşına... neden daha fazla kuşanmayalım ki bilimi, kavgayı, devrimi.

İstenmeyen halde, bazen bir kadının gözlerindeki hüznin bazen de saklan- maya çalışılan bir gözyaşının kişiye rağmen ten üzerinde salıvermesi gibi kendini. Bize iyi gelene, yönelip isyan ettiğimizde eskiye, çürümüşlüğe karşı. Göreceğiz ki aşamayacağımız hiçbir sorun, başedemeyeceğimiz hiç bir konu yoktur. Yeterki kendimizden uzak, düşüncelerimizden uzak bir yaşam tarzını reddedip, toplumsal sorumluluk- larımız içinde kendimize yakışanı bulalım.

Bugün, şehirlerde 9-6 yollarında ekonomik yaşam mücadelesi içinde kendinden habersiz, sınıftan habersiz ucuz emeğe sürülüp nice kadınlarımız sokaktaki ve kendisiyle olan kavganın bilincinde bile değilen Alternatif alanların yaratılmadığı koşullarda, ken- dini feodal ilişkiler içinde sikkileştiren, günü ailesi ve dört duvar fantazilerine adayan kadınlarımız eğitimsizlikten, bilinçsizlikten kırılrken. Her günün sabahına eklenen yorgunluk ve çözülmeyle düşünceler bir sonra ki günün de mensüsü olarak yabancılaşmanın, çıkarın, sevgisizliğin, emeğin... insanlığın sömürülmesinin çirkefiyle dayatılan ömür geçirme sis- temlerine ve kadınlarımızı gün ışığına, aydınlığına çıkarmanın yolu; özümüze, doğallığımıza dönerek, bir kadın örgütülüğü içinde bulunup her birimizin Roza'lar olmayı, Sabaha'lar olmayı, Meral'ler olmayı, Nilüfer'ler olmayı, Zilanlar olmayı... gerektiriyor.

Ceylan Yayıncılık

Öldükleriyle Kalmadılar	Orhan İYİLER (230 sayfa-3. hamur)	1.500.000 TL
Bir Gün Bile Yaşamak	Orhan İYİLER (674 sayfa-3. hamur)	3.000.000 TL
Yeni Dünya Gerçeği	Orhan İYİLER (346 sayfa-3. hamur)	2.000.000 TL
İslamda Yol Ayrımı	Hıdır ASLAN (185 sayfa-3. hamur)	1.000.000 TL
Dinlerin Gizemi	Birant ESİNOĞLU (160 sayfa-3. hamur)	900.000 TL
Kanlı Düşün	Kemal BEKİR (496 sayfa- 3. hamur)	2.500.000 TL
Spartaküs	Fikret GÖRKEN (248 sayfa- 3. hamur)	1.000.000 TL
Gürcüler	David Marshall LANG (173 sayfa- 3. hamur)	1.000.000 TL
Her Yönüyle Lenin	David SHUB (205 sayfa- 3. hamur)	1.500.000 TL
Para ve Kapitalizm	Fuat ERCAN (528 sayfa- 3. hamur)	3.000.000 TL
İşçi Sınıfının Evladı Dimitrov	Kamen KALCEP (217 sayfa- 3. hamur)	1.500.000 TL
Stalin-Çatışmaların Adamı	K. N. CAMERON (239 sayfa- 3. hamur)	2.000.000 TL
Makarenko	Yaşamı ve Eserleri (270 sayfa- 3. hamur)	2.000.000 TL
General Engels	E. A. STEPHANOVA (152 sayfa- 3. hamur)	900.000 TL
Latin Amerika Solu	Maria HARNECKER (295 sayfa- 3. hamur)	2.000.000 TL
Kavga Düşü Payıma	Kutsiye BOZOKLAR (88 sayfa- 1. hamur)	600.000 TL
Stalin-Çelik İrade	MEL ESTİTÜSÜ (160 sayfa- 2. hamur)	1.000.000 TL
Rusya'yı Dönüştüren Beş Gün	Sergey D. MSTISLAVSKI (187 sayfa- 2. hamur)	1.250.000 TL
Umuda Yazılı Sözler	Kutsiye BOZOKLAR (342 sayfa- 3. hamur)	2.000.000 TL
Tanrıya Mektuplar	Hasan Basri AYDIN (493 sayfa- 3. hamur)	2.500.000 TL
Asker İşçiler	Erol ÇATMA (184 sayfa- 3. hamur)	1.000.000 TL
Alyoşa'nın Bayır (Hasat)	Galina NİKOLAEVA (624 sayfa- 3. hamur)	3.000.000 TL
Yüreğim Yangın Yeri	Ergül DİREKÇİ (264 sayfa- 3. hamur)	2.000.000 TL
Devrimci Ado'nun Yargılanması	Orhan İYİLER (184 sayfa- 3. hamur)	1.500.000 TL
Erguvan Renginde Çelik	Hasan OĞUZ (264 sayfa- 3. hamur)	2.000.000 TL
Sverdlov-Uralı Delikanlı	Klavdiya SVERDLOVA (284 sayfa 2. hamur)	2.000.000 TL

Sinatile

Bir Köyün Serüveni	Paul J. MAGNARELLA (230 sayfa- 1. hamur)	2.000.000 TL
Etnik Çatışmalar	Haz. Fahrettin ÇİLOĞLU (233 sayfa- 1. hamur)	2.000.000 TL
Sıcak Hüzün (Gürcü Şiirleri)	Haz. Fahrettin ÇİLOĞLU (99 sayfa-fantezi kağıt)	850.000 TL
Umut Uzun Yaşar	Gürcü Öyküleri (3. hamur)	1.000.000 TL
Deda Ena (Gürcüce okuma-yazma kitabı)	F. ÇİLOĞLU-R. ÖZKALKAN (48 sayfa- 1. hamur)	300.000 TL
SOZLÜK (Gürcüce-Türkçe)	(318 sayfa-1. hamur)	1.000.000 TL
Falei Hoço'nun Masalı	Haz. F. ÇİLOĞLU- Gürcü Masallar (84 sayfa-1. h.)	1.000.000 TL
Georges Dumézil'le Konuşmalar	Didier ERİBON (180 sayfa- 1. hamur)	1.500.000 TL

Varyos-Sun

Sesini Yitiren Şehir SİVAS	MAĞMA (Albüm)	1.000.000 TL
Gülüştü Koydu Ellerimize	Şafak TAMER	700.000 TL
Çiçek Sağıyordu Gökyüzünden	Şafak TAMER	400.000 TL
Türkiye'de Kapitalizminin Gelişmesi	İbrahim OKÇUOĞLU	3.000.000 TL
Bir Ölüm Orucunun Anatomisi	Şükrü GÜVENÇ	1.000.000 TL
Türkiye'nin Toplumsal Maddi Gerçeği	A. CAN	1.500.000 TL
1. Uluslararası Kayıplar Kurultayı	Derleme	1.000.000 TL
Marksist Teoriye Katkıda Stalin	İbrahim OKÇUOĞLU	1.000.000 TL
Yeni İnsan	Derleme	500.000 TL
Güvenlikli Çalışma	Ufuk YALÇIN	800.000 TL
Demircioğlu	Ali TOPRAK	2.000.000 TL
Sindikalar ve Sınıf Sendikacılığı	A. EKİM	500.000 TL

YURTIAN NAKIŞLAR

...

kadınlar

türkü türkü

kadınlar

agıt agıt

kadınlar ki

nakiş nakiş

göz olmuş gözlemekten

kadınlar!

çığırışlar yaramızda

çığırışlar bıçak bıçak

kurşun kurşun

fitil fitil

kadınlar!

bakışları niçin turna katarı

bakışları neden demirparmaklık?

kapamış bıçak yarasından da

beten sanki ağzları

kilitli kapılardan da beten

kadınlar!

dururlar/ nasıl da yorgun

dururlar/ nasıl da uzak

bakırlar sıcak sıcak

nasıl da namlu!

...

Hasan HÜSEYİN

